

**Libri dialogorum san-
cti Gregorij pape.**

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Annotatio

Capitulorum dialogi beati Gregorij pape: per quattuor libros distincti: breuis: ordinataq; annotatio.

Annotatio capitulorum libri primi.

De petitione Petri diaconi vt aliqua sibi patrum narrent exempla: ac responsione sancti Gregorij: Cū expositio vite ac miraculorum Honorati abbatis monasterij Fundensis: Capi. i.

De Libertino preposito eiusdem monasterij: Capitulum. ii.

De monacho hortulano monasterij eiusdem: Cap. iij.

De Equitio abbate Valerie provincie: Capitulum. iij.

De Constantio mansionario ecclesie sancti Stephani: Capi. v.

De Marcellino Anconitane ciuitatis episcopo: Capi. vi.

De Honoso preposito monasterij in monte stio qui Soractis dicitur: Cap. vii.

De Anastasio abbate monasterij quod Supra pentonia vocatur: Cap. viij.

De Bonifacio Ferentine ciuitatis episcopo: Capi. ix.

De Fortunato Tudertine ciuitatis episcopo: Cap. x.

De Martyrio monacho provincie Valeris: Capi. xi.

De Seuero presbytero eiusdem provincie: Capi. xij.

Annotatio capitulorum libri secundi.

De ortu: moribus ac conuersatione sancti Benedicti: Cap. i.

De capisterij fracti reparatione: Ca. ii.

De temptatioe carnis superata: Cap. iij.

De vitreo vase per signum sancte crucis rupto: Cap. liij.

De monacho vagementis ad salutem red ducto: Cap. v.

Capitulorum

De aqua qua in montis vertice ex petra produxit: Cap. vi.

De ferro ex profundo aque in manubulo retruso: Capi. vii.

De Mauro eius discipulo qui sup aquas inscius cucurrit: Cap. viij.

De infecto per venenu pane a cornu longius prolecto: Cap. ix.

De ingenti saxo per eius orationem leuato: Cap. x.

De phastastico coquine incendio: Ca. xi.

De puerulo ruina parietis contracto et nato: Cap. xij.

De monachis qui extra cella contra regulam cibum sumpserunt: Cap. xij.

De fratre Valentiniano monachi que vir dei in via comedisse per spiritum cognouit: Capitulum. xij.

De simulatione regis Totile deprehensa: Capitulum. xv.

De prophetia regi Totile et Camisine antistiti facta: Cap. xvi.

De clerico a demone liberato ad tempus: Capi. xvij.

De prophetia destructionis monasterij sui: Capitulum. xvij.

De absconione flasconis a beato Benedicto cognita: xix.

De mappularum receptione a seruo dei cognita: Cap. xx.

De cogitatione monachi superba a dei viro cognita: Capi. xxi.

De ducentis farine modijs famis tempore ante cellam viri dei inuentis: Ca. xxij.

De fabrica monasterij Terracenis per visionem disposita: Cap. xxij.

De sanctimonialibus feminis que post mortem per eius oblationem conuersioni sunt red dite: Cap. xxij.

De puero monacho quem sepulchrum terra proiecit: Capi. xxv.

De monacho qui in monasterio effusus draconem in itinere inuenit: Ca. xxvi.

De puero ab elephantino morbo curato: Cap. xxvij.

De. xij. solidis per miraculum debitorum red ditis: et de hominis sanatioe cuius curis

Dialogi beati Gregorij

- quasi leprosa apparuit: **Cap. xxviiij.**
 De vase vitreo in saxis proiecto et non fracto: **Cap. xxix.**
 De vello vacuo oleo repleto: **Ca. xxx.**
 De monacho a demone liberato: **Capi. xxxi.**
 De ligato rustico solo aspectu viri dei soluto: **Cap. xxxij.**
 De mortuo suscitator: **Cap. xxxiij.**
 De miraculo Scholastice sororis eius: **Capitulum. xxxiiij.**
 De aia sororis eius visa: et qualiter e corpore sit egressa: **Cap. xxxv.**
 De mundo ante oculos eius collector: et anima Germani Capuane ciuitatis episcopi: **Capi. xxxvi.**
 De eo q regula monachorum scripserit: **Cap. xxxvij.**
 De prophetia sui exitus fratribus denuntiata: **Cap. xxxviii.**
 De infana muliere in eius specu sanata: **Capi. xxxix.**
- Annotatione Capitulorum libri tertij.**
- De sancto Paulino Nolane ciuitatis episcopo: **Cap. i.**
 De sancto Johanne papa: **Cap. ij.**
 De sancto Gregorio papa: **Cap. iij.**
 De Dario Mediolanen. episcopo: **Capitulum. liij.**
 De Sabino camisine ciuitatis episcopo: **Cap. v.**
 De Cassino Barniensis ciuitatis episcopo: **Cap. vi.**
 De Andrea Fudane ciuitatis episcopo: **Capi. vij.**
 De Cosmaro Aquine ciuitatis episcopo: **Cap. viij.**
 De Frigidano Lucane ciuitatis episcopo: **Capi. ix.**
 De Sabino placentino episcopo qui padum flumen per litteras suas compescuit: **Capitulu. x.**
 De Carbonio populonis episcopo: **Cap. xi.**
 De Fulgentio Aricolane ciuitatis episcopo: **Cap. xij.**
- De Herculano Parusine ciuitatis episcopo: **Cap. xliij.**
 De Isaac seruo dei: **Capi. xliij.**
 De Eutyrio et Florentio seruis dei: **Capitulum. xv.**
 De Marcio monacho de monte marsico: **Capitulum. xvi.**
 De monacho ex mote argentario qui mortuum suscitauit: **Cap. xvii.**
 De Benedicto monacho: **Capi. xviiij.**
 De ecclesia beati Zenonis martyris in Gaque vltra portam apertam inundantes minime intrauerunt: **Capi. xix.**
 De Stephano presbytero prouincie Gallie: cui quia famulo suo negligenter loquebatur: ad extrahendas caligas diaboli obediuit: **Cap. xx.**
 De puella conuersa cuius solo imperio homo est a demone liberatus: **Ca. xxi.**
 De presbytero prouincie Gallie qui suam rem ad sepulchrum suum tenuit: **Ca. xxij.**
 De abbate prenestini montis eiusque presbytero: **Cap. xxiiij.**
 De Theodoro ecclesie beati Petri apostoli vrbis Rome mansionario: **Ca. xxiiij.**
 De Abundio mansionario ecclesie beati Petri: **Cap. xxv.**
 De Vena monacho solitario: **Ca. xxvi.**
 De quadraginta rusticis qui pro eo carnes imolaticias cedere noluerunt a longobardis occisi sunt: **Cap. xxvij.**
 De multitudine captiuorum qui pro eo q caput capre adorare noluerunt occisi sunt: **Cap. xxviii.**
 De Arriano episcopo cecato: **Ca. xxix.**
 De Arrianorum ecclesia que in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est: **Capi. xxx.**
 De Hermigildo rege Liutgildi Bisigotthorum regis filio pro fide catholica ab eodem patre suo occiso: **Cap. xxxi.**
 De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscessis: ab Arrianis Quandalorum: linguis nullum locutionis solite sustinere dispendium: **Capi. xxxij.**
 De Eleutherio seruo dei: **Cap. xxxiiij.**

De generib' cōpunctionū: **Ca. xxxiiij.**
 De Amantio presbytero prouincie Lus-
 scie: **Cap. xxxv.**
 De Maximiano Syracusane ciuitatis
 episcopo: **Cap. xxxvi.**
 De Sanctulo presbytero prouincie Hur-
 sie: **Cap. xxxvij.**
 De visione Redempti Ferentine ciuita-
 tis episcopi: **Cap. xxxviij.**

Annotatio capitulorum libri quarti.

Quod eterna ac spiritalia ideo a carnalib'
 minus credantur: quia ea que audiunt p
 experimentum minime nouerūt: **Ca. i.**
 Quod sine fide neq' infidelis uiuat:

Cap. ij.

Quod tres spiritus vitales sint creati:

Cap. iij.

De eo quod Salomon dicit: Dixi in corde
 meo de filijs hominū vt probaret eos de'
 et ostēderet similes esse bestijs: idcirco vn'
 interitus est hominis et lumentozū et equa
 vtriusq' cōditio: et.

Cap. liij.

De anime inuisibiliter egressiōe: **Ca. v.**
 Quod sicut vita anime manentis in corpore
 d'prehenditur ex motu membrozū: sic vi-
 ta anime post corpus in sanctis pensanda
 est ex virtute miraculozū:

Cap. vj.

De egressibus animarum: **Cap. vij.**

De egressu anime Speciosi monachi:

Cap. viij.

De aia cuiusdā inclusi: **Cap. ix.**

De egressu aie Spei abbatis: **Cap. x.**

De egressu anime presbyteri Rursie pro-
 uincie: **Cap. xi.**

De anima Probi Reatine vrbis episco-
 pi: **Cap. xij.**

De transitu Halle ancille dei: **Ca. xiiij.**

De trāsitu Seruuli paralytici: **Ca. xliij.**

De trāsitu Romule ancille dei: **Ca. xv.**

De trāsitu Tarille virginis: **Ca. xvi.**

De transitu Nuse puelle: **Cap. xvij.**

Quibusdā paruulis regni celestis adi-
 tus a parentibus clauditur cū male ab eis
 nutriantur: Et de puero blasphemio:

Cap. xvij.

De transitu Stephani serui dei: **Capitulum. xix.**

Quod aliquādo aie meritum non in ipso suo
 egressu: sed post mortē certius declaraf:

Cap. xx.

De duobus monachis Valētij abbatis:

Cap. xxi.

De transitu Surani abbatis: **Ca. xxij.**

De transitu diaconi prouincie Warsor:
 et de morte viri dei qui missus rebel fue-
 rat:

Cap. xxiiij.

Strū ante restitutionē corporū in celo res-
 cipi valeant anime instozū: **Cap. xxliij.**

De modis quibus morientes aliqua pre-
 dicunt: Et de morte cuiusdā aduocati:

De reuelatione quoz' Heronij et Welli-
 ti monachozū: Ac de puero armentario
 qui moriturus diuersis linguis loquebas-
 tur:

Cap. xxv.

De morte Theophanij comitis:

Cap. xxvj.

Quod sicut anime sanctorū in celo: ita post
 dissolutionē corporū iniquozū aie in infer-
 no credende sint:

Cap. xxvij.

Qua ratione credendū sit vt incorporeos
 spiritus tenere ignis corporeus possit:

Cap. xxviii.

De morte Theodorici regis Arriani:

Cap. xxix.

De morte Reparati:

Cap. xxx.

De morte curialis cuius sepulchrū incen-
 sum est:

Cap. xxxj.

An Boni bonos in regno et mali malos
 in supplicijs agnoscant: **Cap. xxxij.**

De religioso quodā moriente qui p'p'he-
 tas vidit: **Cap. xxxiij.**

Quod ignote anime egressure sepius se co-
 gnoscant: Et de morte Iohannis et Ar-
 sti: Emorphij quoz' et Stephani: **Capitulum. xxxiiij.**

De his qui quasi per errorem educi vident
 e corpore: et de vocatione et reuocatiōe pe-
 tri monachi. De morte quoz' et resuscita-
 tione Stephani: ac de visione cuiusdam
 militis:

Cap. l.

De quodā etiā viro nomine Desidedit:

Cap. li.

Culus domus sabbato edificabatur: ac de

Cap. lii.

Cap. liij.

Cap. liiij.

Dialogi **b**eati **G**regori

pena Sodomitæ: **Cap. xxxv.**

Quorundā ante adhuc in corpore posite
penale aliquid de spiritalibus videt: et de
Theodoro puero: Cap. xxxvi.

De morte **Crisozij: et monachi cuiusdam
Iconij: Cap. xxxvij.**

In post mortē purgatorius ignis esse cre
dendus sit: **Cap. xxxviij.**

De aīa **Pascasij dyaconi: Cap. xxxix.**

Cur in extremis tēporibus tam multa de
animab⁹ clarescāt que antea latuerūt:
Cap. xl.

Ubi esse infer⁹ credēdus sit: **Ca. xli.**

Utrū vnus gehēne ignis sit an diuersi:
Cap. xliij.

In semp ardeāt qui gehēne incendijs de
putantur: **Cap. xliij.**

Quō aīa immortalis dicat dū constat eam
in perpetuo igne mori: **Cap. xliij.**

De quodā sancto viro qui veniēs ad mor
tem expauit: **Cap. xlv.**

Quidā ne in morte timeāt reuelatiōe
roborant: et de **Antonio: Verulo et Johā
ne monachis: Cap. xlvj.**

De modis somniorū: et an sint obseruāda
somnia: de quodā etiā cui per somniū lon
ga vite spacia promissa sunt et in breui tē
pore morte resecata: **Cap. xlvij.**

In prostratibus si eorū corpora in ecclesijs
sepulta sint: **Cap. xlvij.**

De quadā sanctimoniali femina in eccle
sia sancti **Laurentij sepulta que dimidia
apparuit accensa: Cap. lix.**

De **Valeriani patricij sepultura: Ca. l.**

De corpore **Valeriani ab ecclesia post mor
tem proiecto: Cap. li.**

De tincrois corpore in ecclesia sepulto
post non inuento: **Cap. liij.**

Quid sit q̄s maxime mortuorum valeat
animabus prodesse: et de centumcellensi
presbytero qui a cuiusdam spiritu petitus
est vt sacram hostiam pro eo offerret:
Cap. liij.

De fratre **Iusto medico pro cuius anima
continuis triginta diebus oblatum est sa
crificium altaris: Cap. liij.**

De vita et transitu **Cassij ep̄i: Cap. lv.**

De quodam ab hostibus capto cuius v̄in
cula oblatiōis hora soluebātur: **Et de Ba
raca nauta per salutarem hostiam a Nau
fragio liberato: Cap. lvi.**

Quibus mortuis sacre victime profint ac
de virtute et mysterio victime salutaris:
Cap. lvij.

De affligendo corde inter sacra mysteria
et post de mentis custodia: **Cap. lvij.**

De relaxandis culpis alienis vt nostre re
laxentur: **Cap. lix.**

¶ **F**inis.

Beati Gregorij pape in libros dialogorū prefatio feliciter incipit

Quodā die nimis quozūdā se-
culariū tumultū deſſus: q̄
b^o in ſuis negotijs plerūq; co-
gimur: ſoluere etiā qd̄ nos cer-
tū eſt non debere: ſecretū locū
petij amicu meroris vbi oē qd̄ de mea mi-
hi occupatiōe diſpicebat ſe patēter oſtē-
deret: r̄ cūta que inſigere dolorem con-
ſueuerant: cōgeſta ante oculos licēter ve-
nient. Ibi itaq; cū afflictu valde r̄ vtu-
tatiuſ ſederē: dilectiſſimus filius meus
Pet^o diaconus aſſuit: qui mihi a prime
no iuuetutis floze in amicitijs familiarit̄
obſtrict^o eſt atq; ad ſacri verbi indagatiōis
nē ſoci^o. Qui graui excoqui cordis lang-
uore me intuens ait: Nunquā nā noui tibi
aliqd̄ accidit q̄ pl^o te ſolito meror tener?
Cui inquā: Meror petre quem quotidie
patior: r̄ ſemp̄ mihi p̄ vſuz ver^o eſt: r̄ ſemp̄
p̄ augmentū nou^o. Inſelix q̄ppe ani-
mus me^o occupatiōis ſue pulſat^o vulne-
re meminit qualis aliqū i mōaſterio fuit:
quō ei labētia cūcta ſubtererāt: q̄tū reb^o
oib^o q̄ voluunt eminebat: q̄ nulla niſi
celeſtia cogitare cōſueuerat: qd̄ etiā retē-
tus corpe ipſa tā carnis clauſtra contēpla-
tione trāſibat. Ad mortē quoq; que pe-
ne cūctis pena eſt: videlicet vt ingreſſum
vite laboris ſui premiū amabat. Et nunc
ex occaſione cure paſtoralis ſeculariū ho-
minū negocia patit^o: r̄ poſt tā pulchrā q̄e-
tis ſue ſpecie terrent act^o puluere ſedat.
Cūq; ſe p̄ cōdeſcēſione multozū ad exte-
riora ſparſerit: etiā cū interiora appetit:
adhuc p̄culdubio minor redit. Perpen-
do itaq; qd̄ tolero: pp̄ē do qd̄ amiſi: dūq;
intueor illud qd̄ p̄didit: ſit hoc graui^o qd̄
porto. Ecce etenim nūc magni maris flucti-
bus quatuor: atq; i nauī mētis tēpeſtatis
valde p̄cellis illidit. Et cū prioris vite
recolo: q̄ſi poſt tergū ductis oculis viſo li-
tore ſuſpiro. Adq; adhuc graui^o eſt: dū
imētis fluctib^o turbat^o feror: vix tā portū
videre valeo quē reliq; qz ita ſunt caſus
mētis vt pri^o quidē p̄dat bonū qd̄ tenuit:
ſi tū ſe p̄diditſe meminert. Cūq; loq^o reſ-

ceſſerit: etiā boni ipſi^o qd̄ p̄diderat obliuſ-
ſcit. ſitq; vt poſt neq; p̄ memoriā videat
qd̄ pri^o p̄ actionē tenebat. In alias hoc
agit qd̄ p̄miſi: qz cū nauigam^o lōgius: tā
nec portū q̄etis quē reliquim^o videmus.
Nūnunq; vero ad augmētuz mei doloris
adiūgit qz quozūdā vita q̄ p̄nſ ſeculū tota
mēte reliquerūt: mihi ad memoriā reuo-
caf. Quozū dū culmē aſpicio: q̄tū ipſe ſu-
infirmis taceā agnoſco: quoz; plurimi cō-
ditori ſuo i ſecretiori vita placuerūt: q̄ ne
p̄ hūanos act^o a nouitate mētis vetereſce-
rēt: eos oīpotēs de^o hui^o mīdi laborib^o
noluit occupari. Sz que tā plata ſūt me-
lius iſinuo: ſi ea q̄ p̄ inquisitionē ac r̄nſionē
dicēda ſūt: ſola noīm p̄notatiōe diſtinguo.

Beati Gregorij pape dialogorū liber prim^o: de vita r̄ miraculis patrū Italicoz; feliciter incipit.

De petitione petri diaconi vt aliq; ſibi patrū narrent exempla ac reſpōſione ſancti Gregorij: cū expoſitiōe vite: ac miraculoz; honozati abbatis monaſterij Fundenſis.

Cap. I. Petrus.
Mon valde i Italia quozū dā vitaz virtutib^o fulſiſſe agnouī. Ex quoz; igi^o cōparatiōe accēder^o ignoro. Equidēz bonos viros in hac terra fuiſſe nō dubito ſigna tū atq; virtutes aut ab eis neq; ſa-
cta exiſtō: aut ita ſūt hacten^o ſilētio ſup-
p̄ſa: vt vtrū ne ſint facta neſciamus.

Gregorius.
Sola petre referā q̄ de p̄fectis p̄batifq; viris: vn^o ego homuncio: vel bonis ac fidelib^o viris atteſtā ſib^o agnouī: vl^o p̄ memetiſm̄ didici: dies vt opinor: anteq; ſermo ceſſabit.

Petrus.
Quē querenti mihi de eis aliqua narrares: neq; hac p̄ re interrumpere expoſitionis ſtudium graue

videat: qz nō dispar edificatio orit ex me-
morzia virtutū. In expositiōe quippe qua-
liter inueniēda atqz tenēda sit virtus: ag-
noscat. In narratiōe vero signorū cognos-
scim⁹: inuēta ac retēta qualiter declaraf.
Et sunt nōnulli quos ad amorē patrie ce-
lestis plus exēpla q̄ predicamēta succen-
dūt. Sit vero plerūqz audietis aīo duplex
adiutorū in exēplis patrū. qz ⁊ ad amorē
vēture vite ex prec: dētū compatiōe accē-
dit: ⁊ tā si se esse aliquid estimat: dū melio-
ra de alijs cognouerit humiliatur.

Gregorius.

Eque mihi sunt virozū venerabi-
lū narratione compta incūctanter
narro sacre auctoritatis exemplo.
Cum mihi luce clari⁹ cōstet qz Lucas ⁊
Mare⁹ euāgelii q̄ scripserūt nō visu sed
auditu didicerint. Sed vt dubitatiōis oc-
casiōe legentibus subtrahā: p̄ singula q̄
describo quib⁹ hec narrātib⁹ mihi comp-
ta sūt manifeste. Hoc vero scire te cupio
qz in quibusdā sensum solūmodo: in qui-
busdā vero ⁊ verba cum sensu teneo: qz si
de psonis oībus ipsa specialiter verba te-
nere voluissē: hec rusticano vsu prolata
stil⁹ scribētis nō apte suscipet. seniorum
valde venerabiliuz didici relatione quod
narro.

Enantijs quedā patritij in samnte
ptibus villa fuit in qua Colonus
eius filiū honoratū noie habuit q̄
ab annis puerilib⁹ ad amorē celestis pa-
trie p̄ abstinentiā exarsit. Cūqz tā magna
cōuersatiōe polleret: seseqz iam ab ocioso
quoqz sermone restringeret: multūqz vt p̄
fatus sum p̄ abstinentiā carnē domaret.
De quadā parētes eius vicinis suis con-
uiliū fecerūt: in quo ad vescendū carnes
parate sunt: quas cū ille ad esum cōringe-
re p̄ abstinentē amorē recusaret: ceperunt
ei parētes eius irridere ac picere. Come-
de: nūquid piscē in his mōtibus tibi alla-
turi sum⁹. Illi vero in loco audiri pisces
cōsueuerāt nō videri: sed cū his sermoni-
bus honorat⁹ irrideret: repēte in cōiunio
aqua ad ministreriū defuit: cū situla lignea

sicut illic moris ē mancipiū ad fontē pre-
xit: dūqz hauriret aquā: piscis situla intra-
uit. Reuersusqz mācipiū ante ora discubē-
tū piscē cū aqua fudit que ad tot⁹ diei vi-
ctū potuisset honorato sufficere. Mirati
oēs totaqz illa parentiū irrisio cessauit. Ce-
pere nāqz in bonozato honorare abstinen-
tiā quā ante deridebāt: sicqz a dei boie ir-
risiōis veterit obprobria piscis de mōte:
qui cū magnis virtutib⁹ cresceret a predi-
dicto dño suo libertate donar⁹ est: atqz in
eo loco q̄ fundis dicit monasteriū constru-
xit: in quo ducentozū fratrū monachozū
pater exiit: ibiqz vita illi⁹ circūquas ex-
empla extimie cōuersatiōis dedit. Nā que
dā die ex eo mōte qui el⁹ monasterio i ex-
celso p̄minet: ingētis sari moles erupta ē
que p̄ deuexū mōtis lapus veniēs tot⁹
ruinā celle oīmqz fratrū interitū minaba-
tur. Quā cū venientē desup vir sanct⁹ vi-
dis: frequēti voce xp̄i nomē inuocās: ex-
tensa mox deuexū mōtis latere cadē
tē fixit sicut religiosus vir Mauricius p̄-
hibet: ⁊ qz loc⁹ ei nō fuerat quo inherere
potuiss: aspiciē ita vt nūc vsqz montē cer-
nentibus casura pēdere videatur.

Petrus.

Petramus hec tam egregius vir vt
post magister discipulorū fieret:
prius habuit magistrum.

Gregorius.

Equa q̄ hunc fuisse cuiusq̄ disci-
puli audiu: sed lege nō stringit
sancti spiritus donū. Alius quidē
recte cōuersationis est: vt preesse non au-
deat qui subesse nō didicerit: nec obedie-
tiā subiectis impet quā prelati nō nouit
exhibere. Sed tamē sūt nōnulli qui ita p̄
magisteriū sp̄s intrinsecus docēt vt ⁊
si eis exterius humani magisterij discipli-
na desit: magisterij intimi cēsurā nō desit.
Quozū tamē libertas vite ab infirmis in
exemplū nō est trahēda: ne dū se quisqz si-
militer sancto spiritu impletū p̄sumit: di-
scipul⁹ hominis esse despiciat: ⁊ magister
eroris fiat. Deus autē que diuino spiri-

impletur habz euidēissima signa sua: virtutes scilicet et humilitatem: q̄ si vtroq; pfecte in vna mēte conueniunt: liquet qd de presentia sancti p̄s testimoniu ferāt. Sic quippe etiā Iohānes baptista magi strū habuisse nō legit: neq; ipsa veritas q̄ corpali presentia ap̄los docuit: eū corpalliter inter discipulos aggregauit. S; quē intrinsec⁹ docebat: extrinsec⁹ quasi in sua libertate reliquerat. Sic moyses in heremo edocet⁹: mandatū ab angelo vidicit qd p̄ hominē nō cognouit: sed hec vt predicti mus infirmis venerāda sunt nō imitāda.

De Libertino preposito eiusdem monasterij: Cap. ij.

Petrus.
Facet qd dicis sed peto vt mihi dicas si tātus hic pater aliquoz sui imitatorum discipulum reliquit.

Gregorius.

Uir reuerēdissimus Libertin⁹ qui regis Totile tempore Gothoz eiusdē Finidenis monasterij p̄positus fuit: in discipulo illi⁹ cōuersatus atq; eruditus ē. De quo quāuis virtutes multas plurimoz narratio certa vulgauerit: p̄dictus tñ Lauretius religiosus vir q̄ nunc superest et ei ipso i tpe familiarissim⁹ fuit: multa mihi dicere de illo p̄uenit: ex quib⁹ ea que recolo: pauca narrabo.

In eadē puincia Samnie: quā supra memorauit: idē vir p̄ vilitate monasterij carpebat iter. Dumq; darida Gothozum dux cū exercitu in loco eodē venisset: dei seru⁹ ex caballo in quo sedebat: ab hominib⁹ eius plectus ē. Qui iumētū perditū dāna libēter ferēs: patiēter etiā flagelluz qd tenebat diripiētib⁹ obtulit vicēs: Tolle vt habeatis qualiter hoc iumentū in mare valeatis. Quib⁹ dicitis p̄tinus se in orationē dedit. Cursu autē rapido predicti ducis exercit⁹ puenit ad fluiū qui vocat vulturn⁹: ibi eqs suos ceperūt singulabaltis iudere et calcari: eruentare. S;

tñ equi verberib⁹ celi: calcari b⁹ eruentati fatigari: poterāt: moueri nō poterāt: sicq; aquā fluminis tāgere quasi mortale p̄cepticiū p̄timecebāt. Cūq; diu cedēdo fessiores singuli fatigarent: vn⁹ eozū intulit qd ex culpa quā seruo dei in via fecerāt: illa sui itinēris dispēdia tolerabāt. Qui statim reuersi post se Libertinū reperit i oratione p̄stratū. Cui cū dicerēt: surge tolle caballū tuū: ille rēdit: Ite cur bono: ego caballū opus nō habeo. Descēdentes vero inuitū eū in caballū de quo deposuerant: leuauerūt et p̄tin⁹ abscesserūt. Quozū eq̄ rano cursu illud qd p̄tin⁹ nō poterāt trāsire flumē trāsierūt: ac si ille flumē alie⁹ aquā minime haberet. Sicq; factū est vt dum seruo dei vnus caballus reddidit: oēs a singulis reciperentur.

Eodem vero tpe in eadē p̄tes Buccelin⁹ cum frācis venit. De monasterio vero p̄fati viri famuli dei rumor exierat: q̄ multas pecunias haberet. Ingressi oratorū frāci: ceperūt seuiētes Libertinū q̄rere: Libertinū clamare: vbi in oratiōe illa p̄strat⁹ iacebat. Mira valde res querētes seuiētesq; frāci ingrediētes in ipso impingebāt: et ipm videre nō poterāt: sicq; sua cecitate frustra: a monasterio sunt vacui regressi.

Lio quoq; tpe p̄ causa monasterij abbat̄is iussu qui honorato ei⁹ magistro successerat: Rauennam p̄gebat. Pro amore vero eiusdē venerabilis honorati quocūq; Libertinus ibat ei⁹ semp calligulā in sinu portare cōsueverat: itaq; dū p̄geret accidit vt quēdā mulier extincti filij corpusculuz ferret. Que dū seruū dei fuisse intuita: amore filij succensa iumentū suū p̄ frenū tenuit: atq; cū iuramēto dixit. Nullaten⁹ recedis nisi filiū meū suscitaueris. At ille inuistatū dābēs tale miraculū expauit: p̄tionē illi⁹ iuramēto declinare mulieris voluit: s; ne qua q̄ p̄ualēs afo besit. Considerare libet quale: quātūq; in ei⁹ p̄corde certamē fuerit. Ibi q̄ppe pugnabat inter se humilitas conuersatiōis: ac pietas matris: et

mor ne inusitata presumeret: dolo: ne or-
bate matri nõ subueniret: sed ad maiozes
dei gloriã vicit pietas illd pecc? virtutis
qđ ideo fuit validũ: qz vicitũ. Virtutis eni
peccatus non esset si hoc pietas nõ vicisset.
Itaqz descēdit: genuflexit ad celũ manus
tetēdit: calliculã de sinu protulit: et sup ex-
tincti pueri corp? posuit. Quo orante aia
pueri ad corp? redijt: quẽ manu comprẽ-
hēdit ac flexi matri viuentẽ reddidit: atqz
iter qđ cepat peregit.

Petrus.

Quid nã hoc esse vicim? virtutem
tanti miraculi honorati egit meri-
tum: an petitio libertini?

Gregorius.

In ostensione tã mirabilis signi cũ
fide femine virtus conuenit viro-
rũqz atqz ideo Libertinus existio
ista potuisse qz plus didicerat de magistri
qđ de sua virtute cõsiderare. Cui? eni calli-
culã in pecc? extincti corpusculi posuit: et?
nimirũ animã obtinere qđ petebat estima-
uit. Hã Helize? quoqz magister pallium
ferēs atqz ad iordanẽ veniēs percussit semel
et aquas minime diuisit. S; cũ repẽte di-
ceret: vbi est deus helie: etiã nũc percussit
flumiũ magister pallio ac iter in aquas fe-
cit. Perpẽdis petre q̄tum in exhibēdis
virtutib? hũilitas valet: tũc exhibere ma-
gistri meritũ virtutes potuit: qñ magistri
nomẽ ad memoriã reduxit? Quia eni ad
humilitatẽ sub magistro redijt: qđ magi-
ster fecerat et ipse fecit.

Petrus.

Libet qđ dicis: sed queso ã ne ali-
quid aliud: qđ adhuc de ipso dei
famulo ad nostrã edificationẽ tra-
bere valeas?

Gregorius.

Et plane: sed si sit qui velit imita-
ri. Ego eni virtutẽ patiẽtie tanti
patris signis et miraculis maiozes
credo. Quadam nãqz die is qui post ve-
nerabilis Honorati exitũ monasterij regi-
men tenebat: cõtra eundẽ venerabilẽ Li-

bertinũ in grau iracũdia exarsit: ita vt eũ
manibus cederet: et quia virgã qua cũ fe-
rire posset minime inuenit: comprehenso
scabello subpedaneo faciẽ ei ac caput tu-
tudis: totũqz illius vultũ tumentẽ ac lin-
dum reddidit. Qui vehemẽter cesus ad
stratũ proprium tacitus recessit. Die vero
altera iturus erat p vilitate monasterij
causa constituta. Expletis igit hymnis
matutinalibus Libertinus ad lectũ abba-
tis venit orationem sibi humiliter petijt:
Sciēs vero ille q̄tum a cunctis honoret:
quantũcũqz diligeret: p iniuria quã ei in-
gesserat: recedere eũ velle a moasterio pu-
tabat atqz requisituit dicens: Vbi vis ire?
Cui ille respõdit: monasterij causa cõsti-
tuta est pater quã declinare nequeo: quia
hesterno die me hodie iturus pmissi: ille
ire disposui. Tũc ille a fundo cordis con-
siderã asperitatẽ et duriciã suam: humili-
tatem ac mansuetudinẽ Libertini ex le-
cto p̄siliit: pedes Libertini tenuit se: pec-
casse seqz reũ esse testatus est: qui tãto ta-
liqz viro tam crudelẽ facere cõtumeliã p̄-
sumpssisset. At contra Libertinus sese in
terrã prosternens eiusqz pedibus pronus
lutus sue culpe: nõ illius seuitie fuisse res-
ferebat qđ protulerat. Sicqz actus est vt ad
magnam mansuetudinẽ duceret: pateret
humilitas discipuli magistra fieret magi-
stri. Cũqz pro vilitate monasterij ad con-
stitutionẽ cause egressus fuisset: multi viri
noti ac nobiles qui eũ valde honorabãt:
vehemẽter admirati sollicitẽ requirebãt:
quid nã hoc esset q̄ tam tumentẽ ac liuis-
dam haberet faciẽ. Quibus ille dicebat:
hesterno die sero peccatis meis exigẽtib?
in scabello subpedaneo impingebaz atqz
hoc pertuli. Sicqz vir sanctus seruans in
pectore honorẽ veritatis et magister: nec
patris prodebat vicũ: nec falsitatis ins-
currit peccatum.

**De monacho hortulano mo-
nasterij eiusdem. Cap. III.**

Petrus.

[Marginal notes in a smaller script, including the word 'Petrus' and other fragments of text.]

Petras ne vir iste venerabilis Ubertinus de quo tot signa et miracula retulisti: in tam ampla congregatione imitatores sui in virtutibus non reliquit?

Gregorius.

Elix qui appellabatur curuus quem ipse bene nosti qui eiusdem monasterij nuper prepositus fuerat: multa mihi de fratribus eiusdem monasterij admiranda narrabat. Ex quibus aliqua que ad memoriam veniunt: supprimo: quia ad alia festino: sed unum dicam quod ab eo narratum pretereundum nullo modo estimo.

In eodem monasterio quidam magne vite monachus erat hortulanus. Fur vero venire consueverat et per sepe ascendere et occulte olus auferre. Cum ille multa plantaret: que minus inueniret et alia pedibus concalcata: alia dispersa conspiceret totius hortum circumiens inuenit uter vnde fur venire consueverat: qui in eodem hortu deambulans reperit etiam serpentem cui precipies dixit: Sequere me atque ad adiuturum furis perueniens impauit serpentem dicens: In nomine iesu precipio tibi ut adiutum istum custodias: ac fures huc ingredi non permittas. prius serpens totum se in itinere in transversum tetendit: et ad cellam monachus rediit. Cum meridiano tempore cuncti quiescerent: more solito fur aduentu alcedit sepe. Et cum in hortum pedem poneret vidit subito quod extensus serpens clausisset viam: et tremefactus post semetipsum concidit eiusque pes per calciamentum in sude sepiis inbestis: sicque vigas hortulanus rediret deorsum capite pepedit. Consuetam horam venit hortulanus: pendentem in sepe fures reperit et serpentem dixit: Gratias deo implesti quod iussi: recede modo qui statim abscessit ad fures vero perueniens ait: Quid est frater: tradidit te mihi deus: quare in labore monachorum furtum toties facere presumpisti? Qui hec dicens pedem illius a sepe in qua inbestera soluit. Cum sine lesione deposuit. Qui dixit: sequere me. Quae

sequentem duxit ad hortum adiutum: et olera que furtim appetebat auferret: cum magna dulcedine prebuit dicens: Hade et post hoc furtum non facias: sed cum necesse habes hinc ad me ingredi: et que tu cum peccato laborabas tollere: ego tibi deuotus dabo.

De Equitio abbate valerie prouincie. Cap. III.

Petrus. Encusque ut inuenio: in cassum ego non fuisse patres in Italia que signa facerent estimabam.

Gregorius. Fortunati viri venerabilis abbatie monasterij quod appellatur balneum Ciceronis: aliorumque etiam virorum venerabilium didici relatorem: quod narro: vir sanctissimus Equitius nomine in valerie prouincie partibus pro vite sue merito apud omnes illic magne admirationis habebatur: cui fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirum Equitius pro sue magnitudine sanctitatis multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. Hunc cum iuuenis tutus sue tempore acri certamine carnis in centina fatigaret: ipse sue temptationis angustie ad orationis studium solertior effecerunt. Cum hac in re ab omnipotenti deo remedium continuis precibus quereretur: nocte quadam assistente angelo enuchizari se vidit: eiusque visioni apparuit quod omnem motum ex genitalibus eius membris abscideret: atque ex eo tempore ita alienus extitit a temptatione: ac si sexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio: ut viris ante preerat: ita cepit postmodum etiam feminis preesse: nec tamen discipulos suos admonere cessabat: ne se eius exemplo in hac re facile crederent et casuri non temptarent donum quod non accepissent.

Et aut tempore quo malefici in hac sunt Romana urbe deprehensi: Basilius qui in magicis artibus primus fuit in monachico habitu valeriam fugiens petijt. Qui ad virum reuerentissimum castorum anteri

ne ciuitatis Episcopum pergere sperauit
ab eo vt eū Equitio abbati cōmitteret ac
sanandum monasterio illi cōmendaret.
Tūc ad monasteriū venit episcopus secūq;
Basiliū monachū deduxit: Equitiū dei
famulū rogauit: vt eundē monachū in cō-
gregationē su sciperet. Quē statim vir san-
ctus intus ait: Hūc quē mihi cōmendas
pater: ego nō video monachū esse: sed dia-
bolū. Cui ille respōdit: Occasionē que-
ris ne debeas prestare qđ peto: ad quem
mor dei famul⁹ dixit. Ego quidē hoc euz
esse denūcio qđ video: ne tamen nolle me
obedire existimes: facio qđ iubes. Susce-
pius itaq; in mōasterio est. Post nō mul-
tus vero dies idē dei famul⁹ p exhortan-
dis ad desideria supna fidelib⁹: paulo lō-
gi⁹ a cella digressus est. Quo discedēte
contigit: vt in monasterio virginū in quo
eiusdē patris cura vigilabat: vna earuz q
iuxta carnis huius putredinē speciosa vi-
debat febricitare incipet: et vehemētē an-
xiari magnisq; iā vocibus cū stridore cla-
mare. Modo mortura sum nisi Basilius
monachus veniat: et ipse mihi p sue cura-
tiōis studiū salutē reddat. Sed in tāti pa-
tris absentia accedere quispiā monacho-
rum in pgregationē virginū nō audebat:
quāto minus ille qui nouus aduenerat:
eiusq; adhuc vitā pgregatione fratrum ne-
sciebat. Dissum repente est: et dei famulo
Equitio nūciatū: q; sanctimonialis illa
tūmensis febribus estuaret: et Basiliū mona-
chi visitationē anxie quereret. Quo audi-
to vir sanct⁹ designādo subrisit atq; ait:
Nūquid nō dixi: q; dyabolus est iste: non
monachus: ite et eū de cella expellite. De
ancilla autē dei que anxietate febrū verge-
tur: nolite esse solliciti: qā ex hac hora neq;
febriz laboratura est: neq; basilicū que-
situra. Regressus est monachus: et ea ho-
ra saluti restituta dei virginē agnouit: qui
eandē salutē illius dei famul⁹ Equitius
longe positus nūciauit: in virtute scilicet
miraculi exemplū tenēs magistrī: qui in-
uitatus ad filiū reguli eum solo verbo re-
stituit salutē: vt reuerteno pater ea hora si-

lum restitū vite cognosceret: qua vitas
illius ex ore veritatis audiuit. Omēs au-
tez monachi iussione patris sui implētes:
eundē Basiliū ex monasterij habitatione
repulerūt. Qui repulsus dixit: frequētē
se cellā Equitij magicis arub⁹ in aera su-
spē disse: nec tamē eius quempiam ledere
potuisse. Qui non post longū tempus in
hac Romana vrbe exardescēte zelo chri-
stiani populi igne crematus est.

Quadam vero die vna dei famula
ex eodē monasterio virginū ortuz
ingressa est. Que lactucā confusa
etiens cōcupiuit: eamq; signo crucis bene-
dicere oblita auide. momordit: sed correpta
a dyabolo protinus cecidit. Cūq; ve-
xaretur: eidē patri Equitio sub celeritate
nūciatū est: vt veniret cōcitus: et orando
succurreret. Morq; vt ortū isdē pater in-
gressus est: cepit ex eius ore quasi satisfact-
ens ipse qui hāc arripuerat dyabolus cla-
mare dicēs: Ego quid feci: ego quid feci?
Sedebā ibi sup lactucā: venit illa et mo-
mordit me. Cui cū graui indignatiōe vir
dei precepit vt discederet: et locū in omni-
potētis dei famula nō haberet: qui protin-
us abcessit: nec eā vltra cōtingere preua-
luit. **Q**uidā vero felix noīe: Mirile p
uincie nobilis pater huius castozij q nunc
nobiscū in Romana vrbe demorat: cū eū
dē venerabilē vix eqūz sacrū ordinē nō
habere cōspiceret: et p sin gula viscurrere
atq; studiose predicare: eū quadaz die fa-
militaritat⁹ ausu adijt dicēs: Qui sacri or-
dinē nō habes atq; a Romano pontifice
accepisti: predicatiōis licentiā non
sub quo degis: predicatiōis licentiā non
accepisti: predicare quō presumis. Qua
eius inquisitione cōpulsus: vir sanct⁹ in-
dicauit predicatiōis licentiā: qualiter ac-
cepit dicens: Ea que mihi loqueris: ego
quoq; mecū ipse pertracto. Sed quadaz
nocte speciosus mihi p visionem iuuenis
astitit: atq; in lingua mea medicinale fer-
ramētum: id est fleuorionum posuit: dia-
cens: Ecce posui verba mea in ore tuo:
egredere ad predicādum: atq; ex illo die
etiā cū voluero: de deo tacere nō possum.

Petrus.

Uellem etiā patris huius opus agnoscere qui fert talia dona a deo percepisse.

Gregorius.

Opus petre ex dono est: nō do nū ex opere: alioquī grā: iā nō est gratia. **O**mne quippe opus dona preueniūt: quāuis ex subsequētī opere ipsa etiā dona subcrefcūt.

Re tamen vite eius cognitiōe frauderis bene hāc reuerētissimus vir **Albinus** reatine antistes ecclesie cognouit: et adhuc su per sunt multi qui scire potuerūt. Sed qd plus queris operis: quādo cōcordabat vi te mūditiā cū studio predicationis? **T**an tus quippe illū feruor ad colligēdas deo animas accenderat vt sic monasterijs pre esset quaten? per ecclesias: per castra: per viicos: per singulos quoq; fidelīū domos circūquaq; discurreret: et corda audientīū ad amorem patrie celestis excitaret. **E**rat vero valde vilis ī vestibus atq; ita despectus: vt si q̄s illū foras se nesciret: salutatus etiā resalutare despiceret: **E**t quotiens alia tēdebat ad loca in iumentū sede re cōsueuerat: qd esse despectabilis oī bus iumētis in cella potuisset. **I**n quo etiā am capistro pro freno et herbicū pellibus pro sella utebatur. **P**er semetipm sacros codices in pelliceis faculis missos dextro leuocq; portabat laterē: vt quocūq; pueniret scripturarū aperiret fontē et rigaret prata mentis. **H**ui? quoq; opinio predicationis ad Romane vrbis noticiā peruenit: atq; vt est lingua adulantīū auditōis sui animū amplectendū necans: eo tempe clericū huius aplice sedis antistiti adulādo questi sūt dicētes: **Q**uis est iste vir rusticus qui auctoritatē sibi predicationis arripuit et officīū aplice nostri dñi sibi bimet indoctus vsurpare psumit? **M**ittatur ergo si placet qui huc eū exhibeat: vt quid sit ecclesiasticē rigor agnoscat. **S**icut autē moris est vt occupato in multis alio adulatio valde surripiat: si ab ipso cor

dis ostio nequaquā fuerit citi? repulsa: sua dētibus clericis cōsensum pontifex pbuit vt ad Romanā urbē duci debuiss: et que nā sua esset mensura: cognosceret. **J**ulianū tamen tūc defensorē mittens qui Sabiniensi ecclesie postmodū in episcopatu pfuit: ac precepit vt cū magno euz honore deduceret ne quicquā dei famulus ex cōuentiōe eadē iniurie sentiret. **Q**ui parere de eo clericorū votis cōcitus volens: festine ad eius monasteriū cucurrit: ibiq; absente illo antiquarios scribētes reperit vbi abbas esset requisit: qui dixerūt: **I**n valle hac que monasterio subiacet senū secat. **I**dem vero **Julianus** superbū valde atq; contumacē puerū habuit: cui vix poterat vel ipē dñari. **H**ūc ergo misit vt ipm ad se sub celeritate pduceret. **P**errexerit puer et pteruo spiritu pratū velociter ingressus: hominesq; illic intus senū secātes: req̄siuit quisnā esset. **E**qtius. **M**ox vt audiuit quis esset: eū adhuc lōge postus aspexit: et immēso timore corrept? cepit timere: lacescere: seq; ipm nutari gressu vix portare posse. **Q**ui tremēs ad deū hōtem peruenit atq; vltis humiliter submissis: eius genua deosculans strinxit: suūq; dñm ei occurrisse nūciauit. **C**ui resalutato dei famulus pcepit dicens: **L**euā senū viri de: porta pabulū iumentis in quibus venistis: ecce ego quia parū super est: opere expleto te subsequor. **I**s autē qui missus fuerat **Julianus** defensor mirabatur valde: quid nā esset q; redire moraret puer. **C**ūq; reuertentē puerū cōspicit atq; in collo senū ex prato deferentē vehementer iratus cepit clamare dicēs: **Q**uid est hoc? **E**go te nisi hominē deducē: non senū portare. **C**ui puer respōdit: **Q**uem queris ecce subsequit. **E**t ecce vir dei clauis calcatus caligis falcem fenariā in collo deferens veniebat. **Q**uē adhuc longepostum puer suo domino: quia ipē esset quē quereret: indicauit. **I**dē vero **Julianus** repente vt vidit dei famulū ex ipso habitu despectit: sūq; qualiter deberet alloqui: pterua mēte p̄pabat. **M**ox vero

vt seruus dei cominus affuit: elusidē Juliani animū intolerabilis pauid inuasit: ita vt tremere atq; ad insinuandū hoc ipsum pro quo venerat vir sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua incurrit: orationē pro se fieri petijt: et quia pater eius apostolicus pontifex eū videre vellet indicauit. Vir autē venerādus Equitius cepit imensas gratias omnipotēti deo agere: asserēs q; se p summū pontificē gratia superna uisitatset. Illico vocauit fratres: precepit hora eadē iumēta preparare: atq; executorē suū cepit uehementer urgere vt statim abire debuissent. Cui Julianus ait: Hoc fieri nullaten⁹ potest q; lassatus ex itinere hora die nō valeo abire. Tūc ille respōdit: Gō tristitas me fili q; si hodierna die nō egredimur iā crastina nō exiemus. Dei itaq; famulus executoris sui lassitudine coact⁹ in monasterio suo eadē nocte demoratus est. Sequētī vero die sub ipso lucis crepusculo uehementer equo in cursu fatigato ad Julianū puer cū epistola puenit: in q̄ preceptū est ei ne seruu dei cōtingere vel mouere de monasterio auderet. Quē cum ille req̄reret cur sententiā esset mutata: cognouit q; nocte eadē in q̄ ipse executor illuc missus est: per visum pontifex fuerat uehementē exterritus q; ad exhibendum dei hominē mittere presumpsisset. Qui protinus surrexit seq; venerādī uiri commendans orationib⁹ ait: Rogat pater noster ne fatigari debeatis. Cūq; hoc dei famulus audiret cōtristatus ait: Nunquid nō die hesternō dixi tibi quia si statim nō pergeremus iā pergere minime liceret? Tūc pro charitatis exhibitione aliquantulū executorē suū in cella retinuit ei⁹ lahoris sui cōmodū coacto renitentiq; dedit. Cognosce igit⁹ Petre in quāta dei custodia sunt qui in hac uita seipsos despiciere nouerunt: cū quibus intus ciuib⁹ in honore numerant qui despecti foris hominib⁹ esse nō erubescūt: quia et cōtra in dei oculis non iacet qui apud suos et proximorū oculos per inanis glorie appetitū

tumēt. Et quibusdā ueritas dicit: Quos estis qui iustificatis uos corā hominib⁹: deus autē nouit corda uestra: quia qd hominibus altum est: abominabile est ante deum.

Petrus.
Proz ualde q; de tali uiro summi pontifici tāto potuerit.

Gregorius.
Quid miraris Petre quia fallimur qui homines sumus: An mēti excidit qd David qui prophete spiritu habere consueuerat: cōtra innocentē Jonathe filiū sententiā dedit: cū uerba pueri mentēris audiuit? Ad tamē q; per David factū est: occulto dei iudicio: iustu credimus: et tamen humana ratione qualiter iustu fuerit nō uidemus. Quid ergo mir⁹: si ore mentientū aliquādo in aliud ducimur: qui prophete nō sum⁹? Multū uero est q; uisus cuiusq; presulis mentē curarū dēstas uastat. Cūq; anim⁹ diuidit ad multa: fit minor ad singula: tātoq; ei in uña qualibere su rripit: quāto lati⁹ in multi occupat.

Petrus.
Era sunt ualde que dicit.

Gregorius.
Nere nō debeo qd de hoc uiro abbate quondā meo reuerētissimo Valentiano narrāte agnouit. Diebat nāq; quia corpus eius dū in beati Laurētij martyris oratorio esset humatū: sup sepulchru illius rustic⁹ quidā arcā cū frumento posuit: nec quātus qualisq; uir illic iaceret: ppendere ac uereri curauit. Tūc repente turbocelit⁹ factus: reb⁹ illic omnibus in sua stabilitate manētibus arcā que superposita sepulchro ei⁹ fuerat: extollit lōgeq; proiecit: ita ut palā cūcti cognoscerēt: quāti esset meritis: cui⁹ illic corpus iaceret.

Etia ea que sublingo predicti uenerabilis uiri fortunati qui ualde mihi etate ope et simplicitate placet relatōe cognoui. Eandē ualde

rie puincia logobardis intrabit⁹ ex mo^a sterio reuerentissimi viri Equitij i^o pdicto oratorio ad sepulchru^m eius monachi fugerunt Cuius longobardi seueres monasteriu^m intrassent: ceperunt eosde^m monachos foras trahere vt eos aut p^o tormeta discuteret: aut gladijs necaret. Quoru^m vnus ingemuit atq^{ue} acri dolore comotus clamauit: Deu^m heu^m scie^m Equitij placet tibi vt trahamur & noⁿ nos defedas. Ad cui⁹ vocem p^{ri}mu^s seueres logobardos imudus sp^{iritu}s inuasis. Qui corruetes in terra tamdiu versati sunt: quousq^{ue} hoc cuncti et ia^m qui foris erant logobardi cognosceret quaten⁹ locum sacru^m temerare vlt^{er}i noⁿ auderent. Sicq^{ue} vir sanctus du^m discipulos defendit etiam multis post remediū illuc fugietibus prestitit.

De Konstantio mansionario: eccl^{esi}e sancti Stephani: Cap. v.

Cuiusda^m coepiscopi mei didici^t relatioe q^{uod} narro qui in ancho nitana vrbe p^{er} annos multos iⁿ monachico habitu deguit: ibi q^{uod} vita noⁿ mediocriter religiosam duxit. Cui etia^m quida^m nostri iam p^{ro}uectioris etatis: qui ex eiusde^m sunt p^{ro}tribus: attestant. In qua eaz^{um} naq^{ue} ciuitate ecclesia beati mar^{ty}ris Stephani sita est: In qua vir vite venerabilis Konstantius nomine q^{ui} mansionarij functus officio deseruiebat: Cui⁹ sanctitatis opinio sese ad noticiā hominum longe lateq^{ue} tetederat. Qui isde^m vir fundi⁹ terrena despiciens totoq^{ue} annisu mentis ad sola celestia flagrabat. Quadam vero die du^m in eadē ecclesia oleū deesset: & predictus dei famul⁹: vnde lampades accederet oimodo noⁿ haberet: omēs lampades ecclesie impleuit aqua atq^{ue} ex more iⁿ medio papyru^m posuit: q^{ui}s allato igne succedit. Sicq^{ue} aqua arsit in lampadibus ac si oleū fuisset. Perpēde igit^{ur} Petre cui⁹ meriti vir iste fuerit qui necessitate compulsus elemēti natura mutauit.

Petrus.

Prum est valde q^{uod} audito: sed vellez nosse cuius humilitatis apud se esse intus potuit iste q^{ui} tante excellētie foris fuit.

Gregorius.

Iter virtutes animum cognoscere cōgrue queris: q^{uod} multuz valde est q^{uod} temptatioe sua intus mentē lacelcūt mira: que foris fiunt. Sed si huius Konstantij venerabilis vnū q^{uod} fecit: audis: cuius humilitatis fuerit: citius agnoscis.

Petrus.

Quā mibi facti illius tale m^{er}itum raculū dixisti: superest etia^m vt me de humilitate mentis eius edifies.

Gregorius.

Quia valde opinio sanctitatis ei⁹ excreuerat: multi hūc ex diuersis puincijs anxie videre stites bant. Quada^m vero die ex longinquo loco ad videndū eū qui dā rustic⁹ venit: eadē vero hora casu cōtigerat vt sanctus vir stans in ligneis gradib⁹ reficiendis: deseruieret lampadib⁹. Erat autē pusillus valde: exili forma atq^{ue} despecta. Cui⁹ is qui ad videndū eū venerat: quis uā esset inquireret: atq^{ue} obnixre peteret vt sibi debuisset ostēdi: hi qui illū nouerant mōstrarūt: quis esset. Sed sicut stulte mētes hominum merita ex qualitate corporis metiunt: eum paruulū atq^{ue} despectum vident: ipsum hunc esse cepit omnino noⁿ credere. In mente eteni^m rustica inter hoc q^{uod} audierat & videbat: quasi facta fuerat quedā rixa & estimabat tā breuē per visio nem esse noⁿ posse: quē taz ingentē habuerat p^{ro} opinionē. Cui⁹ ipsum eū esse a pluribus fuisset astructus: desperit & cepit irridere dicens: Ego grandē hoīem credidi: iste autē de homie nihil habet. Q^{uod} vt vir dei Konstantius audiuit: lapades quas reficiebat p^{ri}mus relinques letus cōcitat⁹ descēdit atq^{ue} in eiusde^m rustici amplexum: gūit eūq^{ue} ex amore numio constringere ce-

pit brachijs ⁊ osculari magnasq; gratias agere q; is de se talia iudicasset: dicens: Tu solus es qui in me aptos oculos habuisti. Qua ex re pensandū est cui⁹ apud se hūilitatis fuerit qui despiciēte se rusti cū amplius amauit. Qualis enim quisq; apud se lateat: ꝓt melia illata ꝓbat. Nā sicut supbi honoribus: sic plerūq; humiles sua despectione gratulant. Cūq; se ⁊ ī alienis oculis viles aspiciūt: idcirco gaudent: q; hoc iudicio cōfirmari intelligunt qd̄ de se ⁊ ipsi apud semetipsos habuerūt.

Petrus.

agnosco vir iste magnus foris fuit in miraculis: sed maior intus in humilitate cordis.

De Marcellino Anthonitane ciuitatis episcopo: Ca. vi.

Gregorius.

Eiusdē quoq; Anthonitane antistes ecclesie vir vite venerabilis Marcellinus fuit: cuius gressum dolore nimio podagra cōtraxerat: eumq; familiares sui sic vbi necesse erat: in manibus ferebant. Quadā vero die per culpā incurie eadē ciuitas Anthonitana succēsa est. Cumq; vehemēter arderet: cucurrerūt oēs vt ignem extinguerēt: sed illis aquā certatim ꝓuiciētibus ita crescebat flāma vt iā totius vrbis interitū minari videret. Cūq; ad propinquoza sibi loca que q; ignis inuaderet: tamq; vrbis ꝓez nō modicā cōsumpsisset ⁊ obistere null⁹ valeret: deductus in manib⁹ venit episcop⁹ ⁊ tāta periculi necessitate ꝓpulsus: familiarib⁹ suis se portātibus ꝓcepit dicēs: Cōtra ignē me ponite. Qd̄ ita factū est atq; in eo loco est positus vbi tota vis flāme videbat̄ incūbere. Cepit autē miro modo in semet ipsum incendiū retorqueri ac si reflexiōis sue impetus exclamaret: se episcopū transire nō posse. Sicq; factū est vt flāma incendiij illo termino refrenata in semetipsā refrigereret: ⁊ cōtingere vltierius quicq; edificij nō auderet. Perpendis Petre

cuius sanctitatis fuerit egrum hominem sedere ⁊ exorando flāmas ꝓremere?

Petrus.

Perpendo ⁊ obstupesco.

De Honoso ꝓeposito monasterij in mōte sito qui Soractis dicitur: Cap. vii.

Gregorius.

O vicino nunc loco tibi aliqd̄ narrabo qd̄ ⁊ viti venerabilis Maximini episcopi ⁊ Laurionis: quē nostit veterani monachis qui vterq; nunc usq; superest relatione cognoui. Qui scz laurio in eo monasterio qd̄ iuxta vrbē Nepessā vocat supp̄tonia ab anastasio viro sanctissimo nutritus est. Qui nimirū Anastasius vite venerabilis viro Honoso ꝓposito monasterij: qd̄ in Soractis mōte sitū est: ⁊ ꝓꝓinquitate loci ⁊ morū magnitudine ⁊ virtutum studijs assidue iungebat. Idem vero Honosus sub asperzimo sui monasterij degebat patre: sed eius mores mira semp̄ equanimitate tolerabat. Sicq; fratrib⁹ ꝓerat in mansuetudine: sicut crebro patris iracundiā ex humilitate mitigabat. Quia vero eius monasteriū in sūmo montis cacumine sitū est ad quēlibet paruum hortū fratrib⁹ excolēdū nulla patebat planicies. Unus autē breuissim⁹ locus in latere mōtis excreuerat: quem ingēns saxi moles naturaliter egrediens occupabat: Quadā vero die dū Honosus vir venerabilis cogitaret q; saltem ad cōdimēta olei nutritiōda locus idē aptus potuisset existerē: si hūc moles saxi illius nō teneret: occurrit animo q; eandem molē quinquaginta bonū paria mouere nō possēt. Cūq; de humano labore facta esset desperatio: ad diuinū se solatiū obtulit: scz illic nocturno silentio in orationē dedit. Cūq; mane factū ad eundē locū fratres venērūt: inuenerūt molē tante magnitudinis ab eodem loco longius secessisse: suoq; recessu largū fratrib⁹ spaciū ad excolēdū hortum dedisse.

liber
potest
nater
tate
fata
causa
viter
liber
potest
nater
tate
fata
causa
viter
liber
potest
nater
tate
fata
causa
viter

Hic quoque tempore cum isdem vir venerabilis lampades vitreas in oratorio laueret: vna ex eius inanimibus cecidit: que per inumeras partes fracta dissiluit: qui vehemētissimū patris monasterij furore timens: lampadis protinus omnia fragmenta collegit atque ante altare posuit: sequens cum graui gemitu in orationem dedit. Cuius ab oratione caput leuasset: sanam lampadem repperit: quam timens per fragmenta collegerat. Sicque in duobus miraculis duorum patrum virtutes imitatus est. In mole scilicet facti Gregorij qui monasterium mouit: in reparatione vero lapidis virtutē donati: qui fractū calicem pristine incolumitati restituit.

Petrus.

Themus ut video de exemplis veteribus noua miracula.

Gregorius.

Esne aliquid in operatione non nobis de imitatione quoque helizei cognoscere?

Petrus.

Oleo atque inbianter cupio.

Gregorius.

Quam quadam die in monasterio vetus oleum deesset. Jamque colligende oliue tempus incuberet: sed fructus in oliuis nullus apparet. Cuius patri monasterij fuerat: ut circum quas fratres in colligendis oliuis ad exhibenda extraneis opera pergeret: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleum deportarent: quod vir domini nonnosus fieri cum magna humilitate prohibuit: ne exeuntes fratres ex monasterio dum lucra olei quererent: animarum damna paterent. Sed quia in monasterij arboribus oliue pauce inesse videbantur eas colligi precepit et in phio mitti et qualibet partem olei exte potuisset: sibi metum deferri: factus est et susceptus in paruulo vasculo oleum fratres nonnosus dei famulo detulerunt: quod ipse protinus ante altare posuit: cumque egrediētibz orauit: atque accersitis

postmodum fratribus precepit: ut hoc quod detulerunt oleum leuaret: et per cuncta vasa monasterij ex igne fundendo diuiderent: quantum benedictione eiusdem olei omnia infusa viderent. que protinus ut erant vasa claudi fecit. Die vero altera aperta omnia plena reperta sunt.

Petrus.

Robamus quotidie implevi verba veritatis: que ait: Pater meus et ego operor.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur.

Cap. VIII.

Gregorius.

Eodem quoque tempore venerandus vir Anastasius cuius superius memoria feci: sancte Romane ecclesie: cui deo auctore deservio notarius fuit. Qui soli deo vacare desiderans scribitur deseruit: monasterium elegit: atque in eo loco quem presertim sum quod Suppentonia vocat: per annos multos in sanctis actibus vitam duxit: eius monasterio solerti custodia presertim. Quo videlicet loco ingens delugis rupis eminet: et profundum subter precipitium patet. Quadam vero nocte cum iam omnipotens deus eius venerabilis viri Anastasij labores remunerare decreuisset: ab alta rupe vox facta est: que producto sonitu clamaret dicens: Anastasi veni. Quo vocato alij quoque septem fratres vocati sunt ex noie. Paruo autem momento ea que fuerat emissa vox siluit: et octauum fratrem vocauit. Quas dum apte voces congregatio audisset: dubium non fuit quod eorum qui vocati sunt oblitus propinquasset. Intra paucos igitur dies primus venerandus vir Anastasius: ceteri autem in eo ordine ex carne educti sunt: qui de rupis vertice sunt vocati. Frater vero ille ad quem vox parum siluit: atque enim tunc nominavit: morientibus alijs paucis diebus vixit et tunc vitam finivit ut apte monstraret: quod interiectum vocis silentium paruum viuendum spacium signauerit. Sed mira res contigit

quia venerabilis vir Anastasius dñi de corpore exiret: erat quidam in monasterio qui supuere eum volebat: puolutus vero eius pedibus cepit cum lacrymis ab eo postulare dicens: Per illum ad quem vadis de peccato et ad iuro: ne septem dies super te in hoc mundo vinam. Ante cuius diem septimum etiam ipse defunctus est: qui tamen in illa nocte inter ceteros non fuerat vocatus: ut aperte claresceret: quia eius obitum sola venerabilis Anastasii intercessio obtinere potuisset.

Petrus.

Cum isidore frater et vocatus inter ceteros non est: et tamen sancti viri intercessioibus extra lucem subtrahitur est quod aliud datur intelligi: nisi quod hi qui apud dominum magni sunt meriti: obtinere aliquando possunt ea etiam que non sunt predestinata.

Gregorius.

Obtinere nequaquam possunt que predestinata non fuerunt: sed ea que sancti viri orando efficiunt: ita predestinata sunt ut precibus obtineant. Nam ipsa quod per benedictionis regni predestinatio: ita est ab omnipotenti deo disposita: ut ad hoc electi ex labore perueniant: quibus postulando mereantur accipere: quod eis omnipotens deus ante secula disposuit donare.

Petrus.

Robari mihi apertius velle si potest predestinatio iuvari.

Gregorius.

Hec quod ego petre intuli concite valeat probari. Certe etenim nosti quod ad abraam dominus dixit: In ysaac vocabitur tibi semen: cui etiam dixerat: patrem multarum gentium constitui te. Cui rursus promisit dicens: Benedicam tibi et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: et sicut arenam maris. Ex qua re aperte constat: quod opus deus semen abraam multiplicari per ysaac predestinaverat: et tamen scriptum est. De peccato est ysaac dominum per uxorem suam quod esset sterilis qui exaudivit eum et dedit conceptum rebecca. Si ergo multiplicatio generis abraam per

ysaac predestinata fuit: cur coniugem sterilem accepit: Sed nimirum constat: quod predestinatio precibus impletur quando is in quo deus multiplicare semine abraam predestinaverat: oratione obtinuit: ut filios habere potuisset.

Petrus.

Quia secretum ratio aperuit: nihil mihi dubietatis remansit.

De Bonifacio Ferentini civitatis episcopo: Cap. IX.

Gregorius.

Ubi tibi aliquid de Thuscie partibus narrare: ut cognoscas quales in eaviri fuerint: et omnipotentis dei noticie quantum propinquum.

Petrus.

Solo atque omnimodo exposco.

Gregorius.

Fuit vir venerabilis Bonifacius nomine: qui in ea civitate que Ferentis dicitur: episcopi officium tenuit: et moribus implevit. Huius multa miracula is qui adhuc superest Sudentius presbyter narravit: qui nutritus in eius obsequio: tanto valet de illo quos veracius dicere quanto ei contigit et interesse. Huius ecclesie gravis valde paupertas inherat: que bonis mentibus esse solet custodia humilitatis: nihilque aliud ad officium stipendium nisi vnam tantummodo vineam habebat. Que quodam die ita gradine irrumpente vastata est: ut in ea in paucis vitibus vix parum raris racemum remansissent. Quam cum dei predictus vir reverentissimus Bonifacius episcopus fuisset ingressus: magnas omnipotenti deo gratias retulit: quod in ipsa sua adhuc inopia sese angustiarum cognovit. Sed cum ipse exigeret: ut ipsi quoque racemum qui remanserant: mature scire potuissent. Custodem vinee ex more posuit: etque solerti vigilanti servari precepit. Quadam vero die madavit Constantino presbytero nepoti suo: cuncta vini vasculas in episcopo olivae dolia ita ut ante consueverat: pice superflua prepararet. Quod cum

pos illius p̄byter audisset: valde admiratus est q̄ quasi insana p̄ciperet: q̄ vini vascula preparare faceret qui vinū mīme haberet. **H**ec tamē p̄sumpsit inquirere cur talia iuberet: sed iussus obt̄pat ⁊ omnia ex more p̄parauit. **T**ūc vir dei vineaz ingressus: racemos colligit: ad calcatoriuꝝ detulit: oēs q̄s exinde egredi p̄cepit: solus q̄ ibicū vno paruulo puerore māsit: quē in eodē calcatorio deposuit ⁊ calcari ip̄os paucissimos racemos fecit. **C**ūq̄ ex eis dem racemis paz̄ aliquid vini desueret cepit hoc vir dei suis manib⁹ in paruo vase suscipere ⁊ per cūcta volla omniaq̄ vasa que parata fuerāt p̄ benedictiōe diuidere vt ex eodē vino oīa vascula vir infusa viderent. **C**ū vero ex liquoze vini parū aliquid in vasis oībus misisset: vocauit protinus p̄byterū: iussitq̄ pauperes adesse. **T**ūc cepit vinū in calcatorio crescere: ita vt oīa que allata fuerāt: pauperū vascula impleret: q̄bus cū se ydonee satiffecisse cōspiceret: ex calcatorio iussit puerū discedere: apotheca clausit atq̄ imp̄so sigillo p̄prio munita reliquit: mox ad ecclesias rediit. **D**ie vero tertia predictū Constantiū p̄byterū vocauit: ⁊ oratiōe facta apotheca aperuit: ⁊ vasa in quibus tenuissimū liquorē infuderat: vbertim vinū fuentia inuenit: ita vt pauimentū omne ex crescentia vina inuaderēt: si ad hec ep̄us tardius intrasset. **T**ūc terribiliter p̄bytero p̄cepit ne quousq̄ ip̄e in corpe viueret hoc miraculū cuiq̄ indicaret: p̄time scēs videlicet ne virtute facti humano fauore pulsatus: inde intus inanesceret: vnde foris hoībus magnus appareret: exemplū magistri sequēs qui vt nos ad viā humanitatis instrueret: de semetip̄o discipulis p̄cepit dicēs: vt ea que vidissent mīme dicerēt: quousq̄ filius domini a mortuis resurgeret.

Petrus.
Quia occasio apta se p̄buit: libet inquirere quid nā sit qd̄ redemptor noster cū duobus cecis lumē reddidit: iussit vt nemini dicerēt: ⁊ illi abeū

tes diffamauerūt eū in totā terrā illā: nūquid nā vnigenitus filius patri ⁊ sancto spiritui coeternus: hac in re velle habuit quod nō potuit implere: vt miraculū qd̄ taceri voluit: mīme potuisset abscondi?

Gregorius.

Redemptor noster per mortale corpus omne qd̄ egit: hoc nobis in exemplū actiōis p̄buit: vt p̄ nostrarū viriū modulo eius vestigia sequentes: in offenso pede operis p̄ntis vite carpamus viā. **M**iraculū nanq̄ faciēs ⁊ tacere iussit: ⁊ tamē taceri nō potuit: vt videlicet electi eius exempla doctrine illi sequētes: in magnis que faciūt latere quidem in voluntate habeāt: sed vt p̄sint alii prodant inuiti: quaten⁹ ⁊ magne humanitatis sit q̄ sua opera taceri appetūt: ⁊ magne vtilitatis sit q̄ eorū opera taceri nō possunt. **N**on ergo voluit dñs quicq̄ fieri ⁊ minime potuit: sed quid velle eius mēbra debeant. **Q**uid ve de eis etiā nō lētib⁹ fiat: doctrine eius magisterio exemplum dedit?

Petrus.

Pacet quod dicis.

Gregorius.

Hinc pauca aliqua de Bonifacii ep̄isopi opere suscipiunt: quia eius memoriā fecim⁹ exequamur. **A**lio nāq̄ tempore beati p̄roculi martyris natalitius p̄p̄inquabat dies. **Q**uo in loco vir nobilis fortunatus nomine manebat: qui magnis p̄cibus ab eodē venerabili viro postulauit: vt cū apud beatus martyre missarū solennia ageret ad benedictionē dandā in suaz domū declinaret. **A**ir autē dei negare non potuit: quod ab eo ⁊ fortunati mente charitas poposcit. **P**eractis igit̄ missarū solennijs: cum ad predicti fortunati venisset mensaz priusq̄ deo hymnū diceret: sicut quidā ludendū arte cibū solēt querere: repēte ante ianuā cū simia vir asstitit: ⁊ cibala p̄cussit. **Q**uē scētus vir dedignat⁹ audiēs sonitū dixit: heu heu mortu⁹ est miser ille: mortu⁹ est

miser iste. Ego ad mēsam refectionis veni: nos adhuc ad laudē dei nō aperui ⁊ ille cū simia veniēs percussit cimbala. Subiumxit quoq; ⁊ ait: *Ite ⁊ p charitate ei cibuz potūq; tribuite*: scitote tamē qz mortuus est. *Qui infelix vir dū panē ac vinū ex ea dē domo pcepisset: egredi ianuā voluit: sed saxum ingens subito de tecto cecidit: eiq; in verticē venit.* Ex qua percussione pstratus: in manib; iā semiuiv; leuat; est. *Die vero altera fin viri dei senten. iā funditus finivit vitā.* Qua in re petre pēsan dum est: quātus sit viris sanctis timor: exhibēdus: tēpla enī dei sunt: ⁊ cū ad iracūdiā vir sanctus trahit: quis alius ad iras cendū nisi eiusdē tēpli inhabitator excitatur. *Metuēda ergo tanto est ira iustozuz: quāto ⁊ cōstat qz in eozū cordib; ille presens est: qui ad inferendā vltionē quā voluerit inualidus non est.*

Alio quoq; tēpore predict; *Constantius presbyter: nepos ei; equū suū xij. aureis vēdidit: quos in p pta archa ponēs ad exercendū opus ali; qd discessit: tūc subito ab episcopio pauperes venerūt: qui importūe precabant: vt eis sanct; vir Bonifaci; episcop; ad consolationē sue inopie aliqd largiri debuisset. Sed vir dei qz quid tribueret nō habebat: estuare capit in cogitatōe ne ab eo paupes vacui exirent. Cui repēte ad mēmoriā redijt qz Constantius presbyter nepos eius equū quē insidere sūcuerat vēdidisset: atq; hoc ipsum in archa sua precū haberet. Absente igit; eodem nepote suo accessit ad archā: ⁊ pie violētus claustra arche cōminuit. xij. aureos tulit: eosq; indigētibus vt placuit diuidit. Itaq; Constantius presbyter reuersus ex ope archā fractā repperit: ⁊ caballi sui pēciū qd i eā posuerat nō inuenit. Cepit itaq; voce magna pstrere: ⁊ cū furore nimio clamarē. Omēs hic viuunt: solus ego in domo hac viuere nō possum. Ad cuius nimirū voces venit episcopus omnesq; in eodez episcopio aderant. Cumq; eum locutiōe blanda vir dei tempore voluisset: cepit il;*

le cum iurgio respondere dicēs: *Omēs te: cū viuūt: solus ego ante te hic viuere nō possum: redde mihi solidos meos.* Quibus vocib; cōmotos Episcop; beate marie virginis ecclesiā ingressus est ⁊ expansis manib; stando cepit orare vt ei redderet: vnde presbyteri furentis insania mitigari potuisset. Cūq; subito oculos ad vestimentū suum inter extensa brachia rediit: repente in sinu suo duodecim aureos inuenit: ita fulgētes tanq; si ex igne pēcti eadē hora fuissent. *Qui mox de ecclesiā egressus eos in sinū furentis presbyteri proiecit dicēs: Ecce habes solidos q; quesisti: sed hoc tibi notū sit qd post mortem meā tu huius ecclesie Episcopus nō eris: ppter tuā auariciā.* Ex qua sentētia veritatis colligit; qz eisdē solidos presbyter pro adipiscēdo episcopatu preparabat: sed viri dei sermo preualuit: nā iudez Constantius in presbyteratus officio vitam finijit.

Alio quoq; tēpore duo ad eū *Boz; tibi hospitalitatis gratia venerūt: qui rauennaz se festinare professi sunt.* Quib; ipse parū vas lignēū vino plēnū manu sua prebuit: qd fortasse i pādio itineris habere potuissent: ex quo illi quo ad usq; rauennā venirent: gothi biberunt. Sicq; vsq; ad eundē venerabilē patrem ferētes reuersi sunt: vt nullo die cessarent bibere: ⁊ tamen vinū eis ex illo vasculo nunq; deesset ac si i illo vase ligneo qd Episcopus eis dederat: vinū non augetur: sed nasceretur.

Aper quoq; de eiusdē loci pētib; *Senex quidaz clericus aduenit: ⁊ ea que ipse de eo narrat: silētio nō sunt pretereunda. Hāc dicit qz quadā die ingressus hostiū magna hūc eru carū multitudinē inuenit esse cooperitū. Qui omne olus in eo de ptre conspiciēs: ad eandem erucas cōuersus dixit: Adiuo vos in nomine dñi iesu christi recedite hic: atq; hec olera comedere nolite. Que statim ad viri dei verbū ita omnes egressi sunt: vt nec vna quidez intra spaciū hostiū remaneret.*

Sed quid mirū q̄ hec de episcopatus et⁹ tempore narzamus: quādo iam ab omnī potente deo ordine simul ⁊ moribus creuerat: dum illa magis miranda sint q̄ euz hic tenet clericus ad huc puerulū fecisse testatur. Nam ait q̄ eo tēpore quo cū matre sua puer habitabat: egressus hospitio nonnunq̄ sine linea: crebro etiā sine tunica reuertebatur. quia mox ut nudus: quēpiam inuenit: vestiebat: hic se expolians vt se ante dei oculos illius mercede vestiret. Quē mater sua frequēter increpare consueuerat: dicens q̄ iustum nō esset vt ipse inops pauperibus vestimēta largiretur. Que die quadā horreum ingressa pene omne triticū qd̄ sibi in expendū totius anni prepaui: inuenit a filio suo pauperibus erogātū. Cumq̄ semetipsam alapis pugnisp̄q̄ tunderet: q̄ quasi anni subsidia p̄ reddisset: superuenit Bonifacius puer dei: eamq̄ verbis quibus valuit: consolari cepit. Que cū nihil cōsolationis admitteret: hanc rogauit vt ab horreo exire deuisseret: in quo ex omni eozū tritico paruz quid inuentū est remansisse. Puer autē dei sese illic protinus in orationem dedit qui post paululū egressus ab horreo matrem reduxit ad horreū qd̄ ita tritico plenū inuentū est sicut plenū ante fuerat: vnde mater illius totius anni sumptus se cōgregasse gaudebat. Quo viso miraculo cōpuncta mater iam ipsa cepit hortari vt daret qui sic celeriter posset: que petissēter accipere. Nec itaq̄ in hospitij sui vestibulo gallinas nutrire consueuerat: sed eas ex vicino rure vulpis veniēs auferēbat. Quadā vero die dū in eodem vestibulo puer Bonifacius staret: vulpis ex more venit gallinā abstulit. Ipse autem concitus ecclesiā intrauit ⁊ se in orationē prosternēs apertis vocibus dixit: Placeat tibi dñe vt de nutrimentis matris mee māducare nō possim. Ecce enim gallinas quas nutrit: vulpis comedit. Qui ab oratione surgens ecclesiā est egressus. Mox autem vulpis redijt: gallinā quā ore tenebat: inuist atq̄ ipsa moriēs añ eius ocu-

los in terram cecidit.

Petrus.
Quid mihi mirū videtur q̄ exaudire preces in se sperantū: etiaz in rebus vilibus dignatur deus.

Gregorius.
Hec Petre ex magna conditoris nostri dispensatione agitur: vt per minima que precipimus: sperare maiora debeamus. Exauditus nāq̄ est in rebus vilibus puer sanctus ⁊ simplex vt in paruis disceret: q̄tum de deo presumere in magnis petitionibus deberet.

Petrus.
Lacet qd̄ dicis.
De Fortunato Tudertine ciuitatis episcopo: Cap. X.

Gregorius.
Alius quoq̄ vir venerabilis in eisdem partibus fuit Fortunat⁹ nomine Tudertine antistes ecclesie qui in effugando spiritibus imenē virtutis gratia polebat. Ita vt nonnunq̄ ab obsessis corporibus legiones demonū pelleret ⁊ cōtinuo orationis studio intētus obiectas cōtra se eozū multitudines superaret. Huius viri familiarissimus fuit Iulianus nostre ecclesie defensor: qui ante nō longū tēpus in hac vrbe defunctus est. Cui⁹ ego quoq̄ hoc didici relatione qd̄ narro: quia sepe gestis illi⁹ vsu familiaritatis interrerat. eiusq̄ post memoriā ad instructionē nostrā quasi fasui dulcedinē in ore retinebat.

Patrone quedā nobilis in vicinis partibus Thuscie virū habebat: q̄ intra breue tempus quo filij eius acceperat: cū eadē socru sua ad dedicationem oratorij beati Sebastiani martyris fuerat inuitata. Nocte vero eadē qua subsequēte die ad dedicationē predicti oratorij fuerat processura: voluptate carnis deuicta: a viro suo sese abstinē nō potuit Cūq̄ mane facto conscientiam deterreret perpetrata carnis velectatio: processione

vero imparet verecūdia: plus erubescēs
vultū hominū q̄ dei iudiciū metuens: cū
socrū sua ad dedicatōnē oratorij proces-
sit. **Mox** vero vt reliquit beati Sebastia-
ni martyris oratorij ingressē sunt eandē
predicatā matronā malign⁹ spūs arripuit:
z coram omni populo vexare cepit. **Eius-**
dem vero oratorij presbyter dū eaz vehe-
mentissime vexari cōspiceret: ex altari p-
tinus syndonē tulit: eamq; operuit: sed z
hunc simul repēte dyabolus inuasit. **Et**
quia vltra vires voluit quicquā presume-
re: cōpulsus est: z ipse cognoscere in sua
vexatiōe quid esset. **Hi** vero qui aderāt:
puellam in manib⁹ ex oratorio sublatam
ad domū propriā repositauerūt. **Et**q; hāc
antiquus hostis vexatione cōtinua vehe-
menter attereret: p̄pinq; sui eam carna-
liter amātes: z amādo prosequētes ad ob-
tinendū salutis remediū maleficis tradi-
derūt: vt eius animā fundit⁹ extinguerēt:
cūlus carni magicis artibus ad tēpus p-
desse conarent. **Ducta** est itaq; ad fluuiū
atq; in aquā mersa. **Ibiq;** diutius incan-
tationib⁹ agere malefici molebant vt is
qui eam inuaserat dyabolus exiret. **Sed**
miro omnipotentis dei iudicio dū arte p-
uersa vnus ab ea repellit: in eam legio su-
bito intrauit. **Cepit** ex hoc illa tor motib⁹
agitari: tot vocibus: clamoribus p̄strepe-
re: quot spiritibus tenebat. **Tunc** inito
cōsilio parentes eius sue perfidie culpaz
fatentes: hanc ad venerabilē virū Fortu-
natū episcopū deduxerūt: eiq; relique-
runt. **Qua** ille suscepta multis se diebus
ac noctibus in orationē dedit: tantoq; an-
nū precib⁹ incubuit: quāto z in vno cor-
pore contra se assistere legionis aciem in-
uenit. **Quā** non post multos dies ita sa-
naz atq; incolumē reddidit: ac si in ea ius
proprium dyabolus nunq; habuisset.

Alio quoq; tempore idem vir om-
nipotentis dei famulus ex obses-
so quodam homine in mundū spi-
ritum exussit. **Qui** malignus spūs eum
vesperascente iam die secretam ab omni-
bus horā cerneret: peregrinū quēpiam et

se se simulans circuire cepit ciuitatis pla-
teas z clamare. **Virum** sanctū fortuna-
tum episcopū. **Ece** quid fecit: peregrinū
hominē de hospitio suo expulit. **Quero**
vbi requiescere debeam: z in ciuitate ei⁹
nec inuenio. **Tūc** quidā in hospitio cum
vrozē sua z paruulo filio ad prunas sedes
bat. **Qui** vocē eius audiens z quid **Epi-**
scopus ei fecerit requirens hunc inuita-
uit hospitio sedere secum iuxta prunas se-
dit. **Et**q; vicissim aliqua confabularētur
paruulum eius filiū idem malignus spūs
intrauit: atq; in eandem prunas prote-
cit. **Ibiq;** mox eius animā exussit. **Qui**
orbatus: miser: vel quem ipse susceperit:
vel quē episcopus expulit: agnouit.

Petrus.

Quid nam hoc esse dicimus vt oc-
cidendi ausum in ei⁹ hospitio an-
tiquus hostis acciperet: qui hunc
peregrinū estimans ad se hospitalitans
gratia vocauit.

Gregorius.

Alta Petre videntur bona: sed
non sunt: quia bono animo non
sūt. **Unde** z in euāgelio veritas
dicit. **Si** oculus tuus nequā fuerit: totū
corpus tuū tenebrosū erit: quia cū per-
uersa est intentio que precedit: prauum ē
omne opus qd sequitur: quāuis esse rectū
videatur. **Ego** nāq; hunc virū qui dum
quasi hospitalitatē exhiberet: orbatus ē:
non pietatis opere delectatus estimō: sed
episcopi derogatione. **Nam** pena suble-
uens innotuit: quia precedens illa susce-
ptio sine culpa non fuit. **Sunt** nāq; non-
nulli qui iccirco facere bona studēt vt gra-
tiam alienē operationis obnubilent: nec
pascuntur bono qd faciunt: sed laude bo-
ni: quia ceteros premunt. **Qua** de re eti-
simo hunc virum qui malignū spiritum
in hospitalitatē suscepit: ostentationem

boni potius intendisse q̄ operam. vt mē-
lora quā Episcop⁹ fecisse videretur: qua
reus ipse susciperet eum quem vir domi-
mini Fortunatus expulisset. Ita est vt vi-
ditur: nam finis operis probat: q̄ munda
intentio operationis non fuerit.

Hic quoq̄ tempore dum oculo
rum quidam lumen amisisset:
ad hunc deductus intercessōis
eius opem petijt ⁊ impetrauit.
Nam cuz vir dei oratione sacra
oculis eius signum crucis imprimeret: ab
eo luce reddita nox cecitatis abscessit.
Preterea equus cuiusdam militis in ra-
biam fuerat versus: ita vt a multis teneri
vir potuisset: sed quoscūq̄ potuit inuade-
ret ⁊ eorum mēbra morsibus dilantaret:
tunc vt cūq̄ a multis ligatus ad virum dei
deductus est. Qui mox eius capiti exten-
sa manu signum crucis edidit: cunctā ei⁹
rabiem in mansuetudinē mutauit vt postea
mior existeret: q̄ ante illaz insanā
fuisse. Tunc idem miles equū suum quē
celeritate ex miraculi imperio a sua vesa-
nia vidit imutatū: eidez sancto viro decre-
uit offerendū. Quē cum suscipere ille rē-
mueret: ipse vero in precibus ne despice-
retur eius oblatio: perseveraret: sanctus
vir media duarum ptium vlam tenens ⁊
petitionem militis audiuit: ⁊ munus reci-
pere p̄o exhibita virtute recusauit. Pri-
us nāq̄ dignum precū prebuit ⁊ postea
equum quē sibi offerebat: accepit. Quia
enim si nō susciperet: eum cōtristari con-
spexerat: charitate cogente emit qd̄ nec
sarium non habebat. Neq̄ hoc silere de
huius viri virtutibus debeo q̄ ante dies
fere. xij. audiui. Quidā nāq̄ ad me dedu-
ctus est senex pauper atq̄ vt mihi senum
collocutio esse semper amabilis solet: stu-
diose hunc vnde esset inquisiui: qui se esse
de Tuderina ciuitate respōdit. Cui in-
quā: Queso te pater: num Fortunatum
Episcopū nosti. Qui ait. Noui ⁊ bñ no-
ui. Tunc ipse subiunxit. Dic ergo si qua
illius miracula nosti ⁊ desideranti mihi

qualis vir fuerit: innotescet. Qui ait ho-
mo ille ab istis hominibus longe fuit q̄s
videmus modo. Nā quicquid ab omni
potente deo petijt: ita dum peteret impe-
trauit. Cuius hoc vnū narro miraculum
qd̄ ad presens animo occurrit. Quadam
nāq̄ die Gothi iuxta Tuderinam vene-
runt qui ad partes Rauēne properabāt:
⁊ duos paruulos puerulos de possessōe
abitulerant que possessio prefate Tuder-
tine ciuitati subiacebat. Hoc cuz viro san-
ctissimo Fortunato nunciatum fuisset: ps-
tinus misit atq̄ eisdem Gothos ad se vo-
cari fecit. Quos blādo sermone alloquēs
eorum prius studuit asperitatem placare.
ac post intulit dicens. Quale vultis pre-
cium: dabo ⁊ paruulos quos abstulistis:
reddite mihiq̄ hoc gratie vestre munus
prebete. Tunc is qui prior eorum esse vi-
debat: Respondit: dicens. Quicquid
aliud precipis: facere parati sumus.
Nam istos paruulos nullatenus red-
dem⁹: cui venerandus vir blande mina-
tus dicit. Contristas me ⁊ non audis pa-
trem tuum: noli me contristare: nam non
expedit tibi. Sed is dez Gothus in cordis
sui feritate permanens negādo discessit.
Die vero altera digressurus rursus ad
Episcopum venit. Quem isdem verbis
pro predictis paruulis iterum Episcop⁹
rogauit. Cumq̄ ad reddendū nullo mo-
do consentire voluisset cōtristatus Epi-
scopus dixit. Scio quia tibi non expedit
qd̄ me contristato discedis. Que Goth⁹
verba despiciens ad hospitium reuersus:
eisdem pueros de quibus agebatur: eq̄s
super impositos cum suis hominibus pre-
misit: ipse vero statim ascendens equum
subsecutus est. Cumq̄ in eadem ciuitate
ante beati Petri apostoli ecclesiaz venis-
set: equi eius pes lapsus est. Qui cuz eo
corruit ⁊ ei⁹ corā mox fracta est: ita vt in
duabus partibus os esset diuisus. Leua-
tusq̄ in manibus reductus est ad hospi-
tium. Qui festin⁹ misit ⁊ pueros q̄s p̄misat
reduxit: ⁊ viro venerabili fortunato mā-
dauit. dicens. Rogo te pater: mitte ad me

dyaconū tuū. Cuius dyacon⁹ dū ad iacē-
tem venisset: pueros quos redditurum se
episcopo omnino negauerat: ad medium
deduxit: eosq; dyacono illius reddidit: di-
cens. **H**ade ⁊ dic dño meo episcopo quia
maledixisti mihi: ecce pccatus sum: ⁊ pue-
ros quos quesisti: recipe ⁊ pro me rogo:
intercede. **S**usceptis itaq; puerulis dya-
conus eos ad episcopū reduxit: cui bene-
dictā aquā venerabilis Fortunar⁹ dedit.
dicēs: **H**ade citius ⁊ eā sup iacētis corp⁹
projice. **P**errexerit itaq; dyacon⁹ atq; ad
Forthū introgressus benedictā aquā sup
mēbra illius aspersit: res mira ⁊ rebemē-
ter stupēda: mox vt aqua benedicta So-
thi corā cōtigit ita hominis fractura soli
data est ⁊ saluti pristine corā restituta vt
hora eadē de lecto surgeret ⁊ ascēso equo
ita cepit iter agere ac si nullā vñq; lesionē
corpis pertulisset. **F**aciūq; est vt qui san-
cto viro fortunato pueros cū precio redde-
re: obediētie subiectus: noluit. eos sine p̄-
cio: pene subactus: donauit.

His igit̄ expletis studebat adhuc
senex de eo ⁊ alia narrare. **S**z q̄a
nōnulli aderāt: ad quos exhortā-
dos occupabar. **I**ūq; diei tardior: hora in-
cubuerat: venerabilis Fortunati facta mi-
hi audire nō licuit: que audire si liceat: sp̄-
volo. **S**ed die alia isdem senex rē de illo
magis mirabilē narrauit: dicens.

In eadē Tudertina vrbe marcel-
linus quidā bone actionis vir cū
duabus forozib⁹ suis habitabat:
qui eueniēte molestia corpis ipso sacratis-
simo vespascente iam sabbato pascali de-
functus est. **C**ui⁹ corpus: cū longius esset
effereūdū: die eodem sepeliri nō potuit.
Cūq; mora esset tēporis ad explendū de-
bitū sepulture: sorozes eius morte eius af-
flicte: accurrerūt flētes ad venerabilē For-
tunatū ei⁹ magnis vocibus clamare ce-
perunt. **S**cimus quia apostolorū vitā te-
nes: leprosos mundas: cecos illuminas:
veni ⁊ resuscita mortuū nostrū. **Q**ui mox
vt earū fratē cognouit defunctū: flere et
p̄se etiā de morte eius cepit: eisq; respon-

dere dicens. **R**ecedite ⁊ hec dicere nollite:
quia iussio omnipotētis dei est: cui cō-
traire nullus hominū potest. **I**llis itaq;
discedētib; tristis ex morte eius mansit
episcopus. **S**ubsequēte autem die dñico
ante exurgētis lucis crepusculum: voca-
tis duobus dyaconis suis perrexit ad do-
mum defuncti: accedēsq; ad locū: vbi cor-
pus iacebat exanime: ibi se in orationem
dedit. **E**xpleta autē prece surrexit ⁊ iuxta
corpus defuncti sedit: non autē grādū vo-
ce defunctū per nomē vocauit: dicēs. **F**ra-
ter marcelle. **I**lle autē: rachi leuiter dormis-
ens: ad vicinā vocē quibus modica fuisse:
citāt⁹: statim oculos aperuit: atq; ad Epi-
scopū respiciēs dixit. **Q**uid fecisti: qd
fecisti? **C**ui episcopus rēdit dicens. **Q**uid
feci? **R** ille ait. **D**uo besterno die vene-
runt qui me cūcietes ex corpore in bonis
locū duxerunt. **H**odie autē intrus missus
est: qui dixit. **R**educite eū quia Fortunatus
est: Episcopus in domū eius venit. **Q**ui
bus verbis expletis mox ex infirmitate cō-
ualuit ⁊ in hac vita diuinitas māsit. **R**ecta
men credendū est quia locū quē accepe-
rat: perdidit: quia dubiū non est: qd̄ inter
cessoris sui precibus potuit post mortem
melius viuere: qui ante mortē studuit om-
nipotēti deo placere. **S**ed cur multa de
eius vita dicimus: cū nunciusq; ad corpus
illius tot virtutū documēta teneam⁹. **D**e
moniacos quippe absolueret: egros curas
re: quotiens ex fide expetiē: vt viuus con-
sueuerat: hoc indefinenter facere ⁊ apud
mortua sua ossa perseuerat. **S**ed liber pe-
tre adhuc ad valerie prouincie p̄tee: mar-
nationis mee verba reducere: de quibus
me eximia valde miracula ex ore venera-
bilis Fortunati: cuius nō longe superius
memoriā feci: contigit audisse: qui crebro
ad me nunciusq; veniens dū facta mihi ve-
terum narrat: noua refectione me fatiat.

De Martyrio monacho:
Prouincie Galerie.
Capitulum. XI.

Quidam nūc in eadē prouincia Martyrius noīe: deuotus ualde omnipotentis dei famul⁹ exiit: qui et hoc de uirtutibus suis testimoniū signū dedit. Dum quadaz die fratres illius panē subcineritiū fecis- sent: atq; oblitī essent crucis signū impo- nere: sicut in hac puincia crudi panes si- gno signari solēt: ut per quadras quattuor partiti uideant: idē dei famulus affuit: eius referētibz signatū nō fuisse cognouit. Cūq; iam panis ille prunis esset ⁊ cineribus coopertus: dixit: Quare hūc mi- nime signasti? Qui hec dicens: Signū crucis digito p̄ra prunas fecit: uo signāte prunis immēsum crepitū panis dedit: ac si ingēs in ignib⁹ olla crepuisset. Qui dū coctus postmodū fuisse: ab igne sub- tractus: ea cruce signatus inuentus est: quā non cōtractus: sed fides fecerat.

De Seuro presbytero eiusdem prouincie: Cap. XII.

In eo etiā loco iterorina uallis dicit: que a multis uerbo rustico interocrina nominat. In qua erat quidā uir uite uenerabilis: ualde admirabilis noīe Seuerus: ecclesie beate Marie dei genitricis ⁊ semp uirginis: sacerdos. Hunc cū quidā paterfamilias ad extremū uenisset diē: nullis cō- cūte nūcījs rogauit: ut ad se quātocius posset uenire: suisq; oratiōibus p̄ peccatis eius intercederet ut acta de malis suis penitētia: solutus culpa: de corpore exiret. Qui uidelicet sacerdos: inopinate cōtigit: ut ad putandā uineā esset occupat⁹: atq; ad se ueniētibus diceret. Antecedite ecce ego ros subseq;. Cūq; uideret sibi in eodē opere parū aliquid superesse: paululā morā fecit: ut opus quod minimū resta- bat expleret. Quo expleto cepit ad egrū pergere: cū uero in itinere occurrētes hī: qui prius uenerāt: obuiā facti sunt: dicens: Pater quare tardasti: noli fatigari: quia iam defunctus est? Quo audito ille cōtremuit: magnūq; uocib⁹ se interfecto

rē illius clamare cepit. Flens itaq; peruenit ad corpus defuncti: seq; corā lecto illi us cū lachrymis in terrā dedit. Cūq; iam uehemēter fleret: in terrā caput tonderet seq; reū mortis illius clamaret: repēte is qui defunctus fuerat: animā recepit. Quod cū multi qz circūstabant aspicerēt: admi- ratiōis uocibus emissis ceperūt amplius flere p̄re gaudio. Cūq; eum requirerent: ubi fuerit: uel quomō redisset: ait: Petri ualde erāt hoīes qui me ducebāt: ex quo rū ore ac naribus ignis exibat: quē tolerare non poterā. Cūq; per obscura loca me ducerēt: subito pulchre uisionis inuenis cū alijs nobis cūtibz obuiam factus est: qui me trahētibz dixit: Reducite illuz: quia Seuerus p̄sbyter plangit. Eius enī lachrymis dñs eum donauit. Qui scilicet Seuerus p̄tinus de terra surrexit: eiusq; penitentiā agenti opem sue intercessio- nis p̄buit. Et dū per dies septē de pe- petratis culpis penitentiā eger rediui⁹ ageret: octaua die letus de corpore exiit. Perpende queso hūc de quo loquimur: Seuerū: quē dilectū dñs accendit: quem cōtristari nec ad modicū pertulit.

Petrus.
O Miranda sunt ualde que dicitis: que me inuenio nūcūq; latuisse. Sed quid esse dicimus: qz modo tales uiri nequeūt inueniri?

Gregorius.
Ego Petre multos tales in hoc se- culo nec mō deesse existimo: neq; enim si talia signa nō faciūt: ideo tales nō sunt. Site nanq; uera estimatio in uirtute est operum: non in ostensiōe si- gnoz. Nam sunt pleriq; qui ⁊ si signa nō faciunt: signa tamen faciētibz dispares non sunt.

Petrus.
Uide mihi rogo hoc ostēdi potest qz sint quidā qui signa nō faciūt: ⁊ tamen signa faciētibz dissimiles non sunt.

Gregorius.

Anquid nā nescis quoniam Paulus apostolus Petro apostolorū primō: in principatu Apostolico frater est.

Petrus.

Nō plane nec dubiū est: quia et si minimus omnium apostolorū: plus tamen omnibus laboravit.

Gregorius.

Quod bene ipse reminisceris: Petrus super mare pedibus ambulavit. Paulus in mari naufragiū pertulit: et in vno eodemque elemento: ibi Paulus ire cū navi non potuit: vbi Petrus pedibus iter fecit. Aperte igitur constat: quia cū viri utique virtus fuerit dispar in miraculo: virtusque tamē meritū dispar non est in celo.

Petrus.

Dacet: fateor omnino quod dicis. Ecce enim aperte noui: quia vita et nō signa querēda sunt. Sed quoniam ipsa signa que sūt bone vite testimoniū ferunt. Que te adhuc si qua sunt: referas: vt esuriētē me per exempla bonorum pascas.

Gregorius.

Vellem tibi in laudibus redemptoris de viri venerabilis Benedicti miraculis aliqua narrare: sed ad hec explenda hodiernū tempus: deo non posse sufficere. Liberius itaque hec loquimur si aliud exordium sumamus.

Explicit liber primus dialogorum beati Gregorij.

Sancti Gregorij pape dialogorum liber secundus: de vita et miraculis sancti Benedicti: feliciter incipit.

De ortu: moribus: ac conuersatione sancti Benedicti: Capitulum I.

Fuit vlt vite venerabilis Benedictus: dei gratia et nomine ab ipso sue periclie tempore eorum gerens senile. Etate quippe moribus transiens: nulli voluptati animū dedit: sed dum in hac terra adhuc esset quo temporaliter libere vi potuisset: desuper iam quasi aridū mundū cū flore. Qui libertori genere ex puincia Nursie exortus. Rome liberalibus litterarū studiis traditus fuerat. Sed cū in eis multos ire per abrupta viciorum cerneret eū que quasi ingressum mundi potuerat retraxit pedē: ne si quid de sceleria eius attingeret: ipse quoque postmodum in inane precipitiū totus irer. Despectis itaque litterarū studiis: relicta domo: rebusque patrijs: soli deo placere desiderans: sancte conuersationis habitū quesuit. Recessit igitur scienter nesciens et sapienter indocens. Huius ego omnia gesta nō didici: sed pauca que narro: quatuor discipulis illius referētibz agnouī. Constantio scilicet reuerendissimo valde viro: qui et in monasterij regimine successit. Valeriano quoque qui annis multis Latranēsi monasterio prehsit. Simplicio qui congregationē illius post eū tertius rex it. Honorato etiā qui nunc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat: preest.

De Capisterij fracti reparatione: Cap. II.

Hic itaque cū iam relicta litterarū studiis petere deserta decere uisset: nutrix que hunc artius

amabat: sola secuta est. **C**unq; ad locum venissent: qui dicitur Eude multisq; honestioribus viris pro charitate illic detentis: in beati Petri ecclesia demorarent predicta nutrix illius ad purgandū triticū a vicinis mulieribus prestari sibi capisteriū petijt. **Q**uō super mensa incaute de relictū casu accidere fractū est: sic vt duabus partibus inueneret diuisum. **Q**uod mox rediens nutrix illius vt ita inuenit: vehemētissime flere cepit: quia vas quod prestū acceperat: fractū videbat. **B**enedictus aut̄ religiosus et pius puer cū nutricē suā flere cōspiceret: eius dolori compassus ablati secū vtriusq; fracti capisterij partibus: sese cū lachrymis in orationē dedit: qui ab orationē surgēs ita iuxta se vas sanū repperit: vt in eo inuentri fracture nulla vestigia potuisset. **M**oxq; nutricē suā blande consolatus: ei sanū capisteriū reddidit: quod fractū tulerat. **Q**ueres in eodē loco a cūctis est agnita: atq; in tāta admiratiōe habita: vt hocipm capisteriū ei? loci incole in ecclesie ingressu suspenderet: quatenus presentes et futuri oēs agnosceret: a quāta Benedictus puer ueneratiōis gratia: perfectiōe cepisset. **Q**uō annis multis illic ante omnium oculos fuit: et vsq; ad hec longobardoz tempora sup fores ecclesie pepēdit. **S**ed Benedictus plus appetēs mala mūdi perpeti q̄ laudes: p̄ deo laboribus fatigari q̄ vite huius fauore extolli: nutricē suā occulte fugiens deserti loci secessum petijt. **C**ui subdacus vocabulū est: qui a Romanave quadragita fere miliarib⁹ distās frigidās atq; perspicuas emanat aquas. **Q**ue illic videt aquarū abūdātia in extēso prius loco colligit: ad extremū vero in annū deriuat. **Q**uo dū fugiens pergeret monachus quidā Romanus nomie hūc euntē repperit: quo tenderet req̄siuit. **C**uius cū desiderij cognouisset: et secretū tenuit: et adiutorium impendit: eiq; sancte cōuersatiōis habitū tradidit: et inquantū vicinū ministravit. **U**ir autē dei ad eundē locū perueniens in artissimā specū se tra-

didit: et tribus annis excepto Romano monacho: oibus ibi incognitus māsit. **Q**ui videlicet Romanus nō longe in monasterio sub Theodaci patris regis degēbat. **S**ed pie eiusdē patris sui oculis furabāte horas: et quē sibi ad manducandū subire poterat: diebus certis Benedicto panē ferebat: ad eandē vero specū a Romano cella iter nō erat. **Q**uia excelsa desup rupis eminebat: sed eadem rupe in longissimo fune ligatū Roman⁹ deponere panē cōsueuerat. **I**n qua etiā resti parū t̄ntis nabalū inseruit: vt ad eius sonū cognosceret: quādo sibi Romanus panē preberet: quē exiens acciperet. **S**ed antiquus hostis vni⁹ charitati inuidens: et alterius refectioni cū quadā die submitti panē conspiceret: iactauit lapidē et tintinabulū fregit. **R**omanus tamē modis cōgruentib⁹ ministrare nō desijt. **C**um vero iam deus oī potens et Romanū vellet a labore quiescere: et Benedicti vitā in exemplū hominū demonstrare: vt posita super candelabū lucerna claresceret: quatin⁹ omnibus qui in dei domo sunt luceret: cuidā sibi tero longius manētī qui refectionē sibi in pascali festiuitate parauerat: per visū dominus apparere dignatus est dicens: **T**u tibi delicias preparas: et seruus meus illo in loco fame cruciat. **Q**ui p̄tinus surrexit: atq; in ipsa solēnitate pascale cū aliam mentis que sibi parauerat: ad locū tetendit: et virū dei per abrupta montiū: per cōcaua vallū: per defossa terrarū quesuit: eūq; latere in specu repperit. **C**unq; orationē facta: et benedicentes dominū omnis potentē cōsedissent. **P**ost dulcia vite colloquia is qui aduenerat: presbyter dixit: **S**urge sumamus cibū: quia hodie pasca est. **Q**ui vir dei respondit: dicens: **S**cio: quia pasca est: q̄ hodie te videre merui. **L**onge quippe ab hoibus positus: quia die eodem paschalis solēnitās esset: ignorabat. **V**enerabilis autē presbyter rursus asseruit: dicens: **V**eraciter hodie resurrectionis dominice pascalis dies est: abstinere tibi minime p̄gruit: quia et ego ad-

hoc missus sum: vt omnipotētis dei dona pariter sumamus. Benedicētes igit̃ dominū sumperūt cibū. Expleta itaq; refectioe ⁊ colloquio ad ecclesiā suā presbyter fecerit. Eodē quoq; tēpore hunc i spe eu latitantē etiā pastores inuenerūt: quez dū vestitum pellibus inter fructea cerne rēt: aliquā bestiā esse crediderūt. Sed cognoscētes dei famulū eorū multi ad pietatis gratiā a bestiali mēte mutati sunt. Non men itaq; eius p vicinā loca innouit cunctis. Factūq; est vt ex illo iam tempore a multis frequētari cepisset. Qui cū ei cibū afferrent corpis: ab eius ore in suo pectore alimēta refrebāt vite.

De temptatione carnis superata. Cap. III.

Quadam vero die dū solus esset temptator affuit. Nā nigra paruas auis que merula nominatur: circa eius faciē voltare cepit: eiusq; vultui importune insistere: ita vt manu capi posset: si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit auis. Tanta autē carnis tēptatio aue eadē recedēte sequuta est: quantā vir sanctus nunq̃ fuerat expertus. Quandam nāq; aliquādo feminā viderat: quā malignus spūs ante eius mentis oculos rediit: tantoq; igne seruit dei animū in specie flāma vim caperet: etiā pene deserere heremū voluptate victus deliberaret. Tūc subito supna gratia respectus: ad semetipsum reuersus est atq; vrticarū ⁊ vepriū iuxta densa succrescere fructea cōspiciēs exutus indumēta: nudū se in illis spinay aculeis ⁊ vrticarū incēdijs piecit. Ibiq; diu volutat: toto ex eis corpe vulnerat: exijt ⁊ per cutis vulnera duxit a corpore: vulnus mētis. Quia voluptatē traxit in dolore. Cūq; pena penaliter foris arderet extinxit qđ int̃ illicite ardebat: vicit itaq; peccatū quā mutauit incēdiū. Ex quo videlicet tēpore sicut post discipulis ipse perhibebat. Ita in eo est tēptatio voluptatis edomita: vt tale aliqd̃ minime sens

tiret. Repertū postmodū multi iam mundum relinquere atq; ad eius magisteriū festinare. Liber quippe attemptatiōis vicio: vere iure iam factus est virtutū magister. Unde in Exodo ⁊ p̃ Moysei precipitur: vt leuite a viginti quinq; ānis ⁊ supra ministrare debeāt. Ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant.

Petrus.
Iam quidē prolati testimonij mibi osti quantū intellectus interlucet sed tamē hoc planius exponi posset.

Gregorius.
Iscariot petre q̃ in iuuetute carnis tēptatio ferueat. Ab anno autem quinquagesimo calor corpis frigidescat. Casa autē sacrata sunt fidelium mētes. Electi ergo cū adhuc in tēptatione sūt: subesse eos ac fernire necesse est: ⁊ obsequijs laboribusq; fatigari. Cū vero iam mētis etate trāquilla calor recesserit tēptationis custodes vasorū sūt: quia doctores animarū fiunt.

De vitreo vase per signū sancte crucis rupto. Cap. III.

Petrus.
Fateor placet qđ dicis sed quia prolati testimonij clausa referasti: queso vt de vita iusti debeat as ea que sunt inchoata percurrere.

Gregorius.
Accedente igitur temptatione vir dei quasi spinis erutis: exulta terra de virtutū segete feracius fructus dedit. Preconio itaq; eximie conuersionis celebre nomen eius habebatur. Nō longe autē monasteriū fuit cuius cōgregationis pater defunctus est. oīsq; ex illo cogregatio ad eundē venerabilē Benedictū vēit: ⁊ magnis precib⁹ vt eis presesse deberet: petijt. Qui diu negādo distulit: suis illozq; fratrum morib⁹ conuenire nō posse pdixit: s; victus quq; precibus: al-

sensum dedit. Tūqz in eodē monasterio regularis vite custodiam teneret: nulliqz ut prius p actus illicitos in dexteram leuāqz ptem deflectere a cōuersatiōis itinere liceret: suscepti fratres insane seuiētes semetipso prius accusarāt: quozū scz torz hūc sibi pcesse poposcerāt: quozū scz torz titudo in norma eius recitudois offendebat. Tūqz sibi sub eo cōspicerēt: illicita nō licere: et se dolerēt vītata relinquere: durūqz esset qd in mēte veteri cogebātur noua meditari: et qz grauis ē semp p rautis moribus vita bonozū: tractare de ei⁹ morte aliquid conati sunt. Qui inuito consilio venerū vino miscuerūt: et cū vas vitreum in quo ille pestifer pot⁹ habebat: recumbēte patre ex more monasterij ad benediciendū fuisset allatū: extēsa manu Benedici eius signū crucis edidit et vas qd longiqz tenebat: eodē signo rupit. Sicqz contra: cū est ac si in illud vas mortis p cruce lapidē redisset. Intellexit prius vir dei: qz potū mortis habuerat: qd portare non potuit signū vite: atqz illico surgēs et vultu placido: mente tranquilla: conuocatis fratrib⁹ allocut⁹ est eos: dicens: Misereat vestri fratres omnipotēs de⁹: quare in me facere ista voluistis: nunquid nō prius dixi vobis: qz vestris ac meis moribus non cōueniret. Itē et iuxta mores vestros patre vobis querite: qz post hac me habere minime poteritis. Tūqz ad locū dilecte solitudinis redijt: et solus in supni pectoris oculis habitauit secum.

Petrus.
Inus patēter intelligo quid nā sit: habitauit secum.

Gregorius.
Sanct⁹ vir cōtra se vnanimīter cōspirantes: sueqz cōuersatiōi lōge dissimiles: coactos diu sub se tenere voluisset: fortasse sui vigoris vsū et modū tranquillitatis abscederet: atqz a cōtēplationis lumine sue mentis oculū declinasset. Dūqz quotidie illozū correptione fatigatus: min⁹ curaret sua: et se for-

sitā relinqueret et illos nō inueniret. Nā quotiēs p cogitationis motū minime extra nos ducimur: et nos sumus: et nobiscū nō sumus: qz nosmetipso minime videntes: p alia vagamur. An illū secū fuisse dicim⁹: qui i longinquā regionē abijt: portione quā accepit: cōsumpsit: vni in ea clutulum adhesit: porcos pauit: quos cū manducare videret siliquas et esuriret: tū cum postmodū cepit cogitare bona que perdidit: scriptum de illo est: in se reuerfus: dixit Quātū mercēnarij in domo p rīs mei abundāt panib⁹? Si igit secū fuit: vñ ad se redijt: Hūc ergo venerabilē virū secuz habitasse dixerim: qz in sua semper custodia circūspectus ante oculos conditoris: semp aspiciēs se: semp examinās: extra se mentis sue oculū nō diuulgauit.

Petrus.
Quid ergo qd de apostolo Petro scriptū est: dū de carcere ab angelo educt⁹ fuisset: qd ad se reuerfus dixit: Hūc scio vere qz misit dñs angeluz suū et eripuit me manu Herodis: et de omni expectatione plebis iudeozum.

Gregorius.
Eob⁹ modis petre extra nos ducimur: qui aut p cogitationis lapsum sub nosmetipso recedimus: aut p cōtēplatiōis gratiā sup nosmetipso leuamur. Ille itaqz qui porcos pauit: vagatione mētis et imūdicie sub semetipsum cecidit. Iste vero quē angel⁹ soluit: eius mentē in extasim rapuit: extra se quidē: sed super semetipsum fuit. Et ergo ad se redijt: qñ et ille ab errore opis se collegit ad cor: et iste a cōtēplatiōis culmine: ad hoc redijt: qd i intellectu cōi ut pri⁹ fuit. Aenarrabilis igit Bñdictus i illa solitudine habitabat secū: inquātū se intra cogitationis claustra custo diuit. Nā quotienscūqz hūc cōtēplationis ardor in altū rapuit: se pculdubio sub se reliquit.

Petrus.
Facet qd dicit: sed qñ rñdeas: si desererē frēi debuit qd sel suscepti

Gregorius:

U ego petre existimo: ibi aduna-
ti equanimiter portadi sunt mali
vbi inueniunt boni? nā vbi oīmo-
do de bonis fructus deest: fit aliquādo de
malis labor vacuus: maxie si e vicino cau-
se suppetāt: que fructum deo valeāt ferre
meliorē. Vir itaq; sanctus ppter quē cu-
stodiendū staret: qui oēs vnanimiter se p-
sequētes cerneret. Et sepe agit in corde
perfectoz qđ silentio p̄tereundū nō est vt
cuz laborē suū sine fructu esse cōsiderent
in locū alium ad laborē cū fructu migrēt.
Unde ille quoq; egregius p̄dicator: qui
dissolui cupit: et cum xp̄o esse: cui viuere
xp̄s est ⁊ mori lucrū: qui passionū certami-
na nō solū ipse appetit: sed ad toleranda
hec ⁊ alios accedit. Damasci persecutio-
nē passus: vt potuisset euadere: murū: fu-
nē sportāq; quesuit: seq; latenter deponi
voluit. Nūquid nam paulū mortē dicim?
timuisse: quā seipse p amore Ihesu testat
appetere. Sed cū in eodē loco minorē si-
bi fructū adesse cōspiceret: ⁊ graui labore
ad laborē se alibi cū fructu seruauit. For-
tis etenī preliator dei teneri intra claustra
noluit: certamis campū quesuit. Unde
isdē quoq; venerabilis Benedictus si li-
bēter audis: citius agnoscis: qz viuus ip̄e
indociles deseruit: qui aliquātos in locis
alijs a morte anime suscitauit.

Petrus.

Ta est vt doces ⁊ manifesta ratio
⁊ prolātū congruū testimoniū de-
clarat. Sed queso de vita tāti pa-
tris ad narratiōis ordinē redeas.

Gregorius.

Quam sanctus vir diu in eadē soli-
tudine virtutibus signisq; succre-
sceret: multi ab eo in eodē loco ad
oīpotentis dei sunt seruitiū cōgregati: ita
vt illic duodecim monasteria cū oīpoten-
tis Ihesu xp̄i dñi optulatiōe cōstrueret.
In quib⁹ statutis p̄fibus duodeno s mo-
nachos deputauit: paucos vero secū reti-
nuit: quos adhuc in sua p̄ntia ab eo erudi-
ri iudicauit. Repere etiā sic ad eū Roma

ne vrbis nobiles ⁊ religiosi cōcurrerēt: us-
q; ei filios oīpotenti deo nutritōs da-
re. Tūc quoq; bone spei suas soboles Eu-
tici⁹ Maurū: Tertullius vero patricius
Placidū tradidit. E quibus Maurus iu-
nior cū bonis polleret moribus magister
adiutor cepit existere. Placidus vero pu-
erilis adhuc indolis gerebat annos.

De monacho vagemētis ad sa-
lutē reducto: Cap. V.

In vno autē ex eis monasterijs
que circū quos cōstruxerat: qui
dā monachus erat: qui ad ora-
tionē stare nō poterat: sed mor-
vt se fratres ad studiū oratiōis inclināre:
ip̄e egrediebatur foras ⁊ mente vaga ter-
rena aliqua ⁊ transitoria gerebat. Cūq;
ab abbate suo sepius fuisset admonit⁹: ad
virū dei ductus est: qui ip̄e quoq; stultiti-
am eius vehemēter increpauit: ⁊ ad mo-
nasteriū reuerfus: vix duobus diebus vis-
ri dei admonitōnē tenuit. Hā die tertia
ad vltimū propitiū reuerfus vagari tpe ora-
tiōis cepit. Qđ cū seruo dei ab eodē mo-
nasterij patre quē cōstituerat: nūciatū sus-
isset: dixit: Ego venio: eūq; per me emen-
do. Cūq; vir dei venisset ad monasteriū ⁊
cōstituta hora: repleta psalmodia sese fra-
tres in orationē dedissent: aspexit q; eum
dē monachū qui manere in oratiōe nō po-
tuit: quidā niger puerulus per vestimētū
fimbriā foras trahēbat. Tūc eidē patri
monasterio Pompeiano noīe et Mauro
dei famulo secreta dixit: Nūquid nō aspi-
citis: quis est qui istū monachū foras tra-
hit? Qui respondentes dixerūt: Nō. Qui
bus ait: Oremus vt vos etiam videatis:
quē iste monach⁹ sequit. Cūq; per biduū
esset oratū Maurus monach⁹ vidit: qđ
pelanus vero eiusdē monasterij pater vis-
dere nō potuit. Die igit alia repleta oroe
vir dei oratoriū egressus stantē foras mō-
achū reppit: quē p cecitate cordis sui vir-
ga percussit. Qui ex illo die nil psalmo-
nis vltorius a nigro lā puerulo p̄tulit: sed
ad orationis studiū immobilis permāsit.

Sicut antiquo hostis dominari non ausus est in eius cogitatione: ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

De aqua quam in montis vertice ex petra produxit: Cap. VI.

His autem monasteriis que in eodem loco construxerat: tria sursum in rupibus montis erant: et erat fratribus laboriosum quod semper ad lacum oportebat descendere: ut aquam haurire debuissent: maxime quod et diuexio montis latere erat graue descendibus in timore periculi. Tunc collecti fratres ex ceteris tribus monasteriis ad dei famulum Benedictum venerunt dicentes: Laboriosum nobis est propter aquam quotidie usque ad lacum descendere: et ideo necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos benedixit consolatus dimisit: et nocte eadem cum paruo puero nomine Placido: cui superius memoratum fecit: eiusdem montis ascendit rupem: ibique diutius orauit. Et oratione completa tres petras in loco eodem pro signo posuit: atque ad sui cunctis illis nescientibus monasterium rediit. Cumque die alia ad eum pro necessitate aque predicti fratres redissent: dixit: Ite et rupem illam in qua tres super intumescit positas petras inueneritis: modicum cauate. Valet enim omnipotens deus etiam in illo montis cacumine aquam producere: ut vber laborum tanti itineris dignetur auferre. Qui cuntes rupem montis quam Benedictus predicauerat: iam sudantem inuenerunt. Cumque in ea concauum locum fecissent: statim aqua repletus est: que tam sufficiente emanauit: ut nunc usque vberim defluat: atque ab illo montis cacumine usque ad inferiora verinetur.

De ferro ex profundo aque in manubrio retruso:

Capitulum VII.

Hic quoque tempe Gothus quidam pauper spiritu ad conuersionem venit: quem vir domini Benedictus liberrime suscepit.

Quada vero die ei dare ferramentum iussit: quod ad falcis similitudinem falcistrum vocat: ut de loco quodam vepres absunderet: quatenus illic fieri hortus deberet. Locus autem ipse quem mundandum Gothus susceperat: super ipsam lacus ripam latebat. Cumque Gothus isdem densitate veprium totius virtutis annis succideret: ferrum de manubrio proficiens in lacum cecidit: ubi tanta erat aquarum profunditas: ut spes requirere ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perditio tremebundus ad Maurum monachum cucurrit. Gothus damnum quod fecerat nunciavit: et reatus sui egit penitentiam. Ad Maurum quoque monachus mox Benedicto famulo dei curauit indicare. Vir igitur domini benedictus hec audiens: accessit ad locum: tulit de manu Gothi manubrium et misit in lacum: et mox ferrum de profundo rediit: atque in manubrium intrauit. Qui statim ferramentum Gotho reddidit. dicens: Ecce labora et noli contristari.

De Dauuro eius discipulo qui super aquas in scius cucurrit: Cap. VIII.

Quadā vero die dum isdem venerabilis Benedictus in cella confisteret: predictus Placidus puer sancti viri monachus ad hauriendam delacu aquam egressus est. Qui vas quod tenuerat: in aquam incaute submittens: ipse quoque cadendo secutus est. Quem mox vnda rapuit: et pene vntus sagitte cursum eius a terra introitus traxit. Vir autem dei intra cellam positus: hoc protinus agnouit: et Maurum festine vocauit: dicens: Frater Dauure curre: quia puer ille qui ad hauriendam aquam perrexit: in lacum cecidit. Jamque eum longius vnda traheret: mira: et post Petrum apostolum inusitata: benedictione etenim postulata atque percepta: ad patris sui imperium concitus perrexit Dauurus: usque atque ad eum locum: quo ab vnda ducebatur puer: per terram se ire existimans: super aquam cucurrit: eumque per capillos tenens: cursu rapido

redijt. Qui mox vt terrā tetigit: ad se res uertus post tergū respexit. Et qz sup aq̄s cucurrisset: agnouit: z qđ p̄sumere non potuit vt firet: miratus extremuit factum. Reuerfus itaqz ad patrē rem gestā retulit. Air autē venerabilis Benedict⁹ hoc nō suis meritis: sed illius obediētie depu tare cepit. Et cōtra maurus p̄ solo et⁹ im p̄to factū dicebat: se qz consciū in illa vir tute nō esse q̄ nesci⁹ fecisset. In hac itaqz mutua humilitatis z amica contentione accessit arbiter puer: qui creptus est: qui z dicebat. Ego cū ex aqua traberer: super caput meū melote abbatis videbā atqz ip sum me ex aquis educere considerabam.

De infecto per venenū pane per coruum longius proiecto.

Capitulum. IX.

Petrus.

Agna sunt valde que dicitis et multorum edificationi p̄ futura. Ego autez boni viri miracula: quo plus bibo: eo plus fitio.

Gregorius.

Cum iam loca eadē in amozes dei domini nostri iesu christi lōge la teqz seruescerēt: z secularē vitam multi relinquerent: z sub leui redēptoris iugo ceruicē cordis edomarēt. Sicut mos p̄uozū est: inuidere alijs virtutibus bo norū: quas ipsi habere nō appetunt: vici ne ecclesie p̄sbyter flozētinus noīe hu sus nostri subdyaconi flozētij auus: anti quus hostis: malicia perculsus: facta san eti viri cepit emulari: eiusqz cōuersationi derogare: quosqz etiā posset: ab illius visi tatione cōpescere. Cūqz iam se cōspiceret eius p̄fectibus obuiare nō posse: z cōuer satiōis illius op̄inōnē crescere: atqz mul tos ad statum vite mellioris: ipso quoqz op̄inōnis eius p̄conio indefinēter voca ri: iudie facib⁹ magis magisqz succēsus: veterior fiebat: quia cōuersationis illius appetebat habere laudē: sed habere lau dabilē vitam nolebat. Qui eiusdem inui die tenebris cecatus: ad hoc vsqz p̄duc⁹

est: vt seruo omnipotētis dei infectum ve neno panē quasi p̄o benedictiōe trāsmi teret. Quē vir dei cū gratiariū actione sus cepit: sed euz que pestis lateret in pane: nō lauit. Ad horā vero refectionis illi⁹: ex vicina silua coruus venire p̄fueerat: z panem de manu eius accipe. Qui cū mo re solito venisset: panē quē p̄sbyter trāsmiserat: vir dei ante coruū p̄iecit ei⁹ p̄ie cepit: dicens: In nomine iesu christi dñi nostri tolle hūc panē z tall eū in loco p̄i isce: vbi a nullo hominū possit inueniri. Tunc coruus ap̄erto ore: expanctis alis: circa eum panē cepit discurrere z crocitas re: ac si aperte diceret: z obedire se velle: z tamen iussa implere non posse. Cui vir domini p̄cepibat iterū atqz iterum: dī cēs: Leua: leua securus: atqz ibi p̄i isce: vbi inueniri nō possit. Quē diu coruus demoratus: quā doqz coruus momordit: leuauit z recessit. Post triduiū vero hora rum spacio: abiecto pane redijt: z de ma nu hominis dei annonā: quā cōsueuerat: accepit. Venerabilis autē pater cōtra vis tam suā inardescere sacerdotis animū vis dens: illi magis q̄ sibi voluit. Sed p̄dictus flozētinus: quia magistri corp⁹ nes care nō potuit: se ad extinguēdas discipu lozū animas accēdit: ita vt in hoto celle cui Benedictus inerat: ante eozū oculos nudas septē puellas miserat: que coram eis sibi inuicē manus tenētes z diuī⁹ lus dentes: illozū mētes ad peruersitatē libi dinis inflāmarent. Ad vir sanct⁹ de cels la conspicēs: lapsusqz adhuc tenerioribus discipulis p̄tiscens. Idqz p̄o sua solius fieri persecutiōe pertractans: inui die locū dedit: atqz oratoria z cuncta que cōstruxerat: substitutis p̄positis: aduincis fratribus ordinauit z paucas secū mo nachis ablatis: habitatiōnē mutauit loci. Sicqz vir dei eius odia humiliter decli nauit: quē omnipotēs deus terribiliter p̄ cussit. Nā cum p̄dictus p̄sbyter stans in solario Benedicti⁹ discessisse cognosce ret z exultaret: p̄durante inobaliter rota domus fabrica: hoc ipsum trā in quo sta bar: solarium cecidit: z Benedicti⁹: oſtes

conterēs extingit: qđ viri dei discipulus
Daurus venerabili patri Benedicto: qđ
adhuc a loco eodē vix decē milliarib⁹ abs-
erat: estimavit esse nūciandū dicens: Res-
pertere: quia presbyter qui te persequer-
bat: extinctus est. **Ad** viri dei Benedict⁹
audiens: sese in grauib⁹ lamentatiōib⁹
dedit. **Vel** quia inimicus occubuit. **Vel**
quia de inimici morte discipulus exulta-
vit. **Qua** de re factū est: vt eidē quoq; dis-
cipulo penitentia diceret: qđ taliter gau-
dere de inimici interitu sumpsisset.

Petrus.

Mira sunt ⁊ multū stupēda: que vi-
cis. Nam in aqua ex petra p̄du-
cta Moysen: in ferro vero quod
ex profundo aque rediit: Pelyzei: in aque
finere Petrus: in corui obediētia Delyā
in luctu autē mozi inimici David video:
vt perpendo: vir iste spiritu iustoz omni-
um plenus fuit:

Gregorius.

Viri dei Benedictus Petre vnus
spiritū habuit: qui per cōcesse re-
demptiōis gratiā electozū corda
omniū impleuit: de quo Iohānes dicit:
Erat lux vera: que illuminat omnē homi-
nē venientē in mūdū. De qua rursus scri-
ptū est: de plenitudine eius nos omnes ac-
cepimus. Nam sancti dei homines potue-
rūt a dño virtutes habere: nō etiam alijs
tradere. Ille autē signa virtutis dedit sub-
ditis: qui se daturū signū Ione pmisit: in
imicis vt corā superbis mozi dignaret: co-
ram humilib⁹ resurgere: quaten⁹ ⁊ illi vi-
derēt quod cōtemperent: ⁊ isti quod ve-
nerātes amare debuissent. Ex quo myste-
rio actū est: vt dñi superbi aspiciūt despe-
cium mozi: humiles cōtra moztē accipe-
rent gloriā potestatis.

Petrus.

Quelo te: post hec ad que loca vir
sanctus migrauerit. **Vel** si aliq̄s
in eis virtutes postmodū ostende-
rit: innotesce.

Gregorius.

Sanctus vir ad alia migrās: locū
non hostem mutauit. Nam tanto
post grauiora p̄lia pertulit: quan-
tum cōtra se aperte pugnantē ipm mali-
tie magistrū inuenit. Castrū namq; quod
Castinū dicit: in excelsi montis latere si-
tum est: qui videlicet mons detēso situ
hoc idem castrū recipit. Sed per tria mi-
liaria in altū se subrigēs: velut ad aera ca-
cumen tendit: vbi verustissimū fanū fuit:
in quo ex antiquoz more gentiliū: a stul-
to rusticoz populo appollo colebat. Cir-
cūquaq; etiā in cultu demonū luci succre-
uerāt: in quibus adhuc eodē tempe infu-
delis infana multitudo sacrificijs iaculis
gis insudabat. Illuc itaq; vir dei veniēs
construit ⁊ dolū: subuertit arā: succidit lu-
cos: atq; in ipō templo apollinis: oraculū
sancti Iohānis cōstruit: ⁊ cōmorantē cir-
cūquaq; multitudinē predicatiōe p̄tinua
ad fidē vocabat. Sed hec antiqu⁹ hostis
tacte nō ferens: nō occulte vel per som-
niū: sed aperta visione eiusdem patris se
oculis ingerebat: ⁊ magnis clamoribus
vix se perpeti conquirebat: ita vt voces
illius etiā fratres audirēt: quāuis imagi-
nē minime cernerēt. **U**eni discipulis su-
is venerabilis pater dicebat: corpalibus
eius oculis idē antiquus bestis deterris:
mus et succensus apparebat: qđ in eū ore
oculisq; inflammatus sentire videbat: iam
vero que diceret: audiebant omnes: prius
enim hūc vocabat ex noīe. **C**ui cū vir dei
minime respōderet: ad eius mox cōtume-
lias erūpebat. Nam cū clamaret dicens:
Benedicite benedicite: ⁊ eū sibi nullomo-
do respōdere conspiceret: prius adiu-
gebat: maledicte nō benedicite: qđ mecum
habes quid me persequeris? **S**ed tā nūc
expectanda sunt cōtra dei famulū antiqui
hostis noua certamina: cui pugnas qui-
dem volens intulit: sed occasione victo-
rie ministravit inuitus.

De ingenti saxo: per eius
orationem leuiato:

Capitulū. X.

Quadam die dñi fratres habitacula eiusdem celle construerent: lapis in medio iacebat: quē in edificium leuare decreuerūt. Cū es enī duo vel tres mouere nō possent: plures adiūcti sunt: sed ita immobilis māsit: ac si radicū in terra teneret: vt palā pareat intelligi: q̄ sup eū ipse p se antiquus hostis federet: quē tantoꝝ viroꝝ manū mouere nō possent. Difficultate igit facta ad virū dei missum ē. vt veniret ⁊ orādo hostē repelleret vt lapidē leuare possent. Qui mox venit ⁊ orationē faciēs: benedictionē dedit ⁊ tanta lapis celeritate leuatus ē: ac si nullū pri⁹ pōdus habuisset.

De phantastico coquine incendio.

Cap. XI.

Tunc in conspectu viri dei placuit: vt in eodē loco terra foderetur. Quā dñi fodēdo alti⁹ penetrarēt: erēt illi ydoli fratres inuenerūt. Quo ad horā casu in coquina proiecto: exire ignis repēte visus est. atq; in cunctoꝝ monachorū oculis: qz oē eiusdem coquine edificium consumeret: ostendit. Cūq; ad faciendā aquā: ad ignē quas si extinguendū perst reperēt: pulsatus eodem tumultu vir dei aduenit. Qui eundē ignē in oculis fratru esse: in suis vero nō esse considerās: caput p̄tinus ad orationē flexit ⁊ eos quos fantasmatico reperit igne deludi: vocauit fratres ad oculos suos vt ⁊ sanū illud coquine edificium assistere cernerēt ⁊ flāmas quas antiqui hostis fraxerat nō viderēt.

De puerulo monacho ruina parietis fracto et sanato.

Cap. XII.

Rursus dñi fratres parietē quia res ita exigebat: paulo alti⁹ erigerent: vir dei in orationis studio intra celle sue claustra morabatur. Cui antiqui hostis insultās apparuit ⁊ ei qd ad laborātes fratres pgeret: indicauit qd vir dei p̄ nunciū celeritē fra-

trib⁹ indicauit: dicēs. Fratres caute vos agite. Quod ad vos hac hora maligni spūs venit: is q̄ mādatū detulit: vix verba cōpleuerat ⁊ maligni spūs eundē parietē: q̄ edificabat: euerit. atq; vnū puerulum monachū cuiusdā curialis filiū opprimēs ruina cōtriuit. Cōtristati oēs ac vehemēter afflicti: nō dānū pietis: ⁊ cōtritiōe fratris: venerabili p̄ri. Benedicto celeriter cū graui luctu nunciarūt. Tūc is dē p̄ villaceratū puerū ad se deferri iubet: quē portare nō nisi in lago potuerūt: qz collapsi saxa parietis nō solū ei⁹ mēbra: sed etiā ossa cōtrinerāt. Precepitq; vir dei statū eū in cella sua in psalmo: q̄ orare cōsueuerat: p̄ijci. missisq; foras fratrib⁹ cellā clausit q̄ oratiōi instātiū q̄ solebat: incubuit. Mira res eadē hora hūc incolūm atq; vt prius valentē ad eundē iterū laborē misit vt ipse quocq; parietē cū fratrib⁹ p̄ficeret: de cui⁹ se iteritū antiq⁹ hostis. Benedicto insultare credidisset.

De monachis qui extra cellā contra regulā cibū sumpserūt.

Cap. XIII.

Aepit vero iter ista vir dei p̄p̄etie etiā spū polere: ventura p̄dicere: p̄sentib⁹ etiā absentia nunciare. Quos etiā celle fuit vt quotiēs ad respōsum aliqd egredere: fratres: cibū potūq; extra cellā minime sumerent. Cūq; hoc de vsu regule sollicitē seruaret: quadā die ad r̄ntum fratres egressi sūt ⁊ i eo tardiori p̄pulsū sūt hora demorari: qui manere iuxta religiosā seminā nouerant: cui⁹ ingressi hīraculū sūperūt cibū. Cūq; tā tardi⁹ ad cellā rediisset: b̄ndictionē patris ex more petierūt. Quos ille p̄tin⁹ p̄cūctat⁹ ē: dicēs. Vbi cōedistis? Qui r̄sponderūt nusq;. Quib⁹ ille ait: q̄re ita menti mini. Nunqd illi⁹ talis fēte hīraculū nō i traxistis? nunqd bos atq; illos cibos nō accepistis? Nunqd tot calices nō bibistis? Cūq; eis venerabilis pater: ⁊ bispositum mulieris: ⁊ genera ciborū: ⁊ numerū portionū diceret: recognoscēs cūcta q̄ eges-

rint: ad eius pedes tremefacti ceciderunt
se deliquisse confessi sunt. Ipse autē prin-
culpe penitentia precepit: ppendēs q̄ in
eius absentia vltra nō facerēt: q̄ presen-
tem sibi esse in spū scirent.

De fratre Galētiniani mona-
chi quē vir dei in via cōdidisse p
spiritū cognouit. **Ca. XIII.**

Hater quoq; Galētiniani: ei-
monachi cui⁹ super⁹ memori-
am feci: vir erat laycus sed reli-
giosus. Qui vt serui dei orati-
onē p̄ciperet: ⁊ germanū fratres videret:
annis singulis de loco suo ad cellā ieiun⁹
venire cōsueuerat. Quadā igit die dum
iter ad monasteriū faceret se se illi alter vi-
ator adiurit: qui sumēdos cibos in itinere
portabat. Cūq; iam hora tardior exire
uisset dixit. veni frater fumam⁹ cibum ne
lassetur in via. Cui ille rōdit. Absit fra-
ter: hoc nō faciā: q; ad venerabilē patres
Benedictū ieiun⁹ semp venire consuēui.
Quo respōso percepto ad horā cōiutor
tacuit. Sed cū post hoc aliquātulū itine-
ris spacium egissent: rursus admonuit vt
manducaret. noluit cōsentire: qui ieiun⁹
venire decreuerat. Tacuit quidē qui ad
manducandū inuitauerat ⁊ cū eo ieiunus
ad p̄gere modicū cōsensit. Cūq; iter
lōgius agerēt ⁊ eos tardior hora fatiga-
ret: ambulātes inuenerūt in itinere pratū
⁊ fontē ⁊ queq; poterāt ad reficiendū cor-
pus delectabilia videri. Tūc cōiutor ait
Ecce aqua. Ecce pratū. Ecce amenus lo-
cus in quo possum⁹ reficere ⁊ parū quiete-
re vt valeam. Iter nostrū postmodū inco-
lumes exple. Cū igit ⁊ verba aurib⁹: ⁊
loca oculis blādirent. Tertia admonitio
ne p̄suasus cōsensit ⁊ comedit. Vespertis
na vero hora puenit ad cellā: presentat⁹
autem venerabili Benedicto: sibi oratio-
nem petijt. Sed mox ei vir sanctus hoc:
q̄ in via egerat: impropauerat: dicens.
Quid est frater q̄ malign⁹ hostis: q̄ tibi
p̄ cōplatorē tuū locutus est: semel tibi p̄

sua dēre nō potuit. sed nō potuit. tertio
vero persuasit: ⁊ te ad hoc qd̄ voluit: su-
perauit. Tūc ille reatū infirme sue mētis
agnoscēs: eius pedibus prouolutus: tan-
tomagis cepit culpā de se ⁊ erubescere:
quanto se cognouit: etiā absentē in Bene-
dicti patris oculis deliquisse.

Petrus.

Eso sancti viri precordij⁹ Helzei
spiritum video inesse qui absentē
dī cipulo presens extitit.

De simulatione regis Toti-
le deprehensa. **Cap. XV.**

Gregorius.

Oportet Petre vt interim sile-
as: quatenus adhuc maloza co-
gnoscas. Sorhozū nāq; tempo-
ribus tam rex eorum Totila
sanctū virum prophētie habere spiritum
audisset ad eius monasteriū pergens pau-
lo longius substitit: itaq; se venturum esse
nunciauit. Cui dū protinus mandatū de
monasterio fuisset vt veniret. Ipse sicut
perfide mētis fuit an vir dei prophētie spi-
ritum haberet: explorare conat⁹ est. Quis-
dam vero eius spartarius Riggo dicebat
cui calciamēta eius prebuit: eumq; indui
vestib⁹ regalibus fecit: q̄ quasi in perso-
na sua pergere ad dei hominē precepit.
In cuius obsequio tres qui sibi pre ceteris
adherere consueuerāt comites misit.
scz vul. ruderig. ⁊ blindinch vt ante ser-
ui dei oculos ipsum regem Totylā esse
simulantes: eius lateri obambularēt: cui
aliqua quoq; obsequia quasi spartarij pre-
berent: vt tā ex eisdē obsequijs q̄ ex pur-
pureis vestibus rex esse putaret. Cumq;
idem Riggo decoratis vestib⁹ obsequen-
tium frequētia comitat⁹: monasteriū fuis-
set ingressus: vir dei emin⁹ sedebat. Quē
venientem conspiciens: cum laz ab eo au-
diri potuisset: clamauit: dicens. Pone
fili pone hoc quod portas: non est tuum:
qui Riggo protinus in terrā cecidit ⁊ qe-
āto viro illud ē p̄sūpsisset: expauit: oēs

qs qui cū eo ad dei hominē veniebant: ter
re consternati sunt. Surgētes autē ad eū
propinquare minime p̄sumpserūt: s̄ ad
suū regē reuersi nunciauerunt trepidi: in
quanta velocitate fuerant de p̄benfi.

**De prophetia regi Totile et
Lamisine antistiti facta.**

Cap. XVI.

Tunc per se isdē Totila ad dei
hominē accessit: quē cuz longe
sedentē cerneret: nō ausus acce
dere: sese in terram dedit. Cui
cū vir dei bis terne diceret: surge: sed de
terra erigere se nō auderet: B̄ndict⁹ x̄pi
iesu famulus p̄ semetipsum dignatus est
accedere ad regem: p̄stratusq; de terra le
uauit: et de suis acibus increpauit: atq; i
paucis sermonib⁹ multa: que illi erāt vē
tura: p̄nunciavit: dicens. Multa mala
facis: multa mala fecisti. Aliquādo ab
iniuitate cōpescē. Equidē Romā igres
surus es: mare trāsturus: nouē annis re
gnans: decimo morieris. Quib⁹ auditis
rex vehemēter territus: oratiōe petita res
cessit: atq; ex illo iam tēpore minus crude
lis fuit: et nō multo post Romā adijt: ad
siciliā p̄rexit: anno autē regni sui decimo
omnipotentis dei iudicio regnū cum vi
ta perdidit. Preterea canusine antistes
ecclesie ad eundē dei famulū venire con
sueuerat: que; vir dei pro vite sue merito
valde diligebat. Is itaq; cū illo: de in
gressū regis Totile et Romane vr̄bis p̄
ditioē colloquiū haberet: dixit. Per hūc
regē ciuitas ista destruet: vt amplius nō
inhabitef. Cui vir dñi respondit. Roma
a gētibus nō exterminabit: sed tempestas
tibus choruscis: turbidibus: ac terremo
tu fatigata inardescet in semetipsa. Cuius
pphetie mysteria nobis iam facta sunt lu
ce clarioza: quia in hac vr̄be dissoluta me
nia: euersas domus: destructas ecclesias
turbine cernimus. eiusq; edificia longo se
nio lassata: quā ruinis crebrescētibus p̄
sternātur videmus: quāntis hoc honora
tus eius discipul⁹ cui⁹ mihi ralatiōe com

perū est: nequaq; tñ ex ore illius audisse
se phibet: sed quia hoc dixerit: p̄dictū sibi
a fratribus fuisse testatur.

**De clerico a demonio libera
to: ad tempus. Cap. XVII.**

Edem quos tēpore quidam
Aquinēsis ecclesie clericus de
monio vexabat qui a venerabi
li viro Gonsātio eiusdē eccle
sie antistite ad multa fuerat martyri loca
trāmissus: vt sacri ordinē deuiisset. Sed sans
cti dei martyres noluerūt ei sanitatis dos
num tribueret: vt quanta esset in b̄ndicto
gratia demonstrarent. Ductus itaq; est ad
oipotentis dei famulū B̄ndictū: qui iesu
christo dño p̄ces fundēs: antiquū hostes
de obsessio hōie primus expulit. Cui sana
to precepit: dicens. vade et post hec carnes
nō cōedas: vt sacri ordinē nunq; accedes
re p̄sumas. Quacuq; autē die sacri ordi
nē temerarie p̄sumptis: statim iuri dy
boli iterū mācipaberis. Discessit igit cler
icus san⁹ et sicut terrere solet aim pena re
cens: ea que vir dei p̄ceperat: interim cus
stodiuit. Cū vero post annos multos dēs
p̄iores illi⁹ de hac luce migrassent: et mi
nores suos sibi met supponi in sacris ordi
nib⁹ cerneret: verba viri dei quasi ex long
go tpe oblitus postposuit: atq; ad sacrum
ordinē accessit. Quē mox is qui reliques
rat dyabol⁹: tenuit: eūq; vexare quousq;
animā eius excuteret: nō cessauit.

Petrus.

Iste vir dei diuinitatis vt video
etiā secreta penetravit: qui p̄ p̄
rit hūc clerici iccirco dyabolo tra
dijū: ne ad sacri ordinē auderet accederef.

Gregorius.

Quare diuinitatis secreta non nos
set: qui diuinitatis p̄cepta serua
ret: cū scriptū sit: qui adheret dño
cū dño vnus spūs est.

Petrus.

I vn⁹ sit cum dño spūs: qui dño
adheret: quid ē q̄ iterū isdē egra

gius p̄dicator dicit: quis cognouit sensus dñi: aut quis cōsiliari⁹ eius fuit. Valde ei esse incōueniēs videt: eius sensum cuz q̄ vnū factus fuerit: ignorare.

Gregorius.

Sancti viri in quātū cū deo vnū sunt: sensus dñi nō ignorāt. Hāc s̄ dē quoq; apostol⁹ dicit. Quis ei scit hominū: q̄ sunt hoīs: nisi spūs homīs qui ē in ipso. Ita ⁊ q̄ dei sunt. nemo cogit: nisi spūs dei. Qui vt se ostenderet nosse: q̄ dei sunt: adiūxit. Nos autē nō sp̄ritū hui⁹ mūdī accepim⁹: sed sp̄ritū q̄ ex deo est. Hinc iterū dicit. Ad ocul⁹ nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs ascedit: que prepaui deus diligētibus se: nobis autē reuelauit p̄ sp̄ritū suum.

Petrus.

Ergo eides Aplo ea q̄ dei sunt: p̄ dei sp̄ritū sunt reuelata: q̄o super hoc: qd̄ p̄posuit: p̄misit: dices. **S**alutudo diuitiarum sapiētie ⁊ sciētie dei: q̄ incōprehēsibilia sunt opa eius ⁊ inuestigabiles vie ei⁹. **S**z rursus mihi bec dicens alta suborif q̄stio. **H**āc **D**avid propheta dño loquit: dices. **I**n labijs meis. p̄nunciaui oīa iudicia oris tui. **E**t cū misnus sit nosse: q̄ letiā p̄nunciare: quid est qd̄ paul⁹ incōprehēsibilia esse dei iudicia asserit. **D**avid autē bec se oīa nō solū nosse: etiā in labijs p̄nunciasse testatur.

Gregorius.

Al vtraq; bec tibi supius sub breuitate respōdi dices q̄ sancti viri nō ignorāt. **D**ēs enī qui deuote dñm sequunt. etiā deuotiōe cū deo sūt: ⁊ adhuc carnis corruptibilis grauari pōdere cum deo nō sunt. oculitasq; dei iudicia inq̄ tuz cōiuncti sunt: sciūt: in quātū distincti sunt: nesciūt. **Q**ui enī secreta eius adhuc p̄fecte nō penetrāt: incōprehēsibilia ei⁹ iudicia esse testant. **Q**ui vero mēte ei adherent: etq; inherēdo: vel sacris scripture eloq̄s: vel occultis reuelationib⁹ in quantū accipiunt: agnoscūt: ⁊ nouerūt bec: ⁊ pronun-

ciant. **I**udicia igit qui de⁹ tacet: nesciūt: que de⁹ loquit: sciūt. **S**z ⁊ **D**avid p̄pheta cū dixisset. **I**n labijs meis p̄nunciaui oīa iudicia: p̄misit addidit oris tui: ac si a pte dicat. **E**go iudicia ⁊ nosse: ⁊ p̄nunciāsse potui: que te dixisse cognoui. **H**am ea q̄ ipse nō loqueris: a nostra p̄culdubio cognitiōe abscedit. **C**ōcordat ergo p̄phetica apostolica sn̄ia: qz ⁊ incōprehēnsibilia sunt dei iudicia: ⁊ tamē que de ore eius plata fuerint: humano labijs p̄nunciānt. quonā scire ab oībus: ⁊ plata p̄di possunt: ⁊ occultari non possunt.

De prophetia destructionis monasterij sui: Cap. XVIII.

Petrus.

In obiectione mee questiuncule patuit causa ratiōis: sed q̄o te si qua sunt adhuc de viri hui⁹ us virtute subiunge.

Gregorius.

In quidā nobilis **T**heoprob⁹ nomine eiusdē **B**enedicti patr⁹ fuerat admonitione cōuersus: q̄ p̄ vite merito magnā apud eū familiaritatis fiducia habebat. **H**ic cū quadā die ei⁹ cellā fuisset ingressus: hūc amarissime silentē repperit. **C**ūq; diu subsisteret: eiusq; nō finiri lacrimas: videret: nec tamen vt vir dei cōsuenerat: orādo plāgeret: sed merē de: que nā causa tanti luci⁹ existeret: inq̄ sinit. **C**ui vir dei illico r̄ndit. **O**mne hoc monasteriū qd̄ cōstruxi ⁊ cūcta q̄ fratrib⁹ prepaui oīpotentis dei iudicio gētib⁹ tradita sunt. **S**z autē obtinere potui: vt mihi ex hoc loco aīe cōcederent. **C**ui⁹ vocē tūc **T**heoprob⁹ audiuit: nos autē carnalimus: qui destructū modo a longobardoz gente eius monasteriū scimus. **N**octurno enī tpe ⁊ quiescētibus fratrib⁹ nup̄ illic longobardi ingressi sunt. **Q**ui diripiētes oīa ne vnū quidē hominē illic tenere potuerūt: sed impleuit omnipotēs de⁹ q̄ si deli famulo **B**ndictio p̄miserat: vt si res gētibus traderet: aīas custodiret: q̄ in re pauli vicē video tenuisse. **B**ndictū cuius

di nauis rerū omnīū facturā pertulit: ipse in consolatiōe vitā omnīū: qui cū eo comitabant: accepit.

De absconditiōe flascōis a beato Benedicto cognita:

Capitulū. XIX.

Quodā quoq; tempe exhilarat⁹ noster: quē ipse conuersū nostit: trāsmisus a dño suo fuerat: vt dei viro in moasteriū vino plena duo lignea vascula: que vulgo flascōnes vocant deferret. Qui vni detulit: alterū vero pergēs in itinere abscondit. Vir autē dñi quē facta absentia latere nō poterant vni cū gratiariactōe suscepit: et discedentē puerū monuit: dicens. Vide filie de illo flascōe quē abscondisti: iam bibas: sed inclina illū caute et inuenis: quid intus habet. Qui cōsulū valde a dei homine exiuit. Et reuersus: volēs ad huc pbare que audierat: cū flascōē inclinasset: de eo ptinus serpens egressus est. Tunc predictus exhilarat⁹ puer per hoc qd in vino reperit: expauit malū qd fecit.

De mappularū receptiōe a seruo dei cognita: Cap. XX.

An longe aut a monasterio vicus erat: in quo nō minia multitudo hominū ad fides dei ab idoloz cultu Benedicti fuerat exhortatiōe cōuersa. Ibiq; quoq; quedam sanctimonialia femine inerāt: et crebro il luc p exhortandis aniabus fratres suos mittere Benedict⁹ dei famulus curabat. Quadā vero die misit ex more: sed his q̄ missus fuerat monachus post admonitiōnē factā: a sanctimonialib⁹ feminis rogatus: mappulas accepit: sibiq; eas abscondit in sinu. Quē mox vt reuersus est: vir dei vehemētissima amaritudine cepit increpare dicens: Quō ingressa est iniquitas in sinu tuo? At ille obstupuit: et quid egisset oblitus: vnde corripiebat: nesciebat. Qui ait: Aliquid ego illic pñs non eram: q̄ ab ancillis dei mappulas accepisti: tibi

biq; eas in sinu misisti? Qui mox eius vestigijs puolutus stulte se egisse penituit: et eas quas in sinu absconderat: mappulas abiicit.

De cogitatione monachi super verba a dei viro cognita:

Capitulū. XXI.

Quodā quoq; die dñi venerabilis pater: vespertina iam hora corpis alimēta perciperet: eius monachus cuiusdā defensoris filius fuerat: qui ei ante mēsam lucernam tenebat. Cūq; vir dei ederet: ipse autē cū lucerna misterio astaret: cepit per superbie spiritū in mente sua tacitus voluere et per cogitationē dicere. Quis est hic cui ego manducātū assisto: lucernā teneo: seruitiū impendo? Quis sum ego: vt isti seruias? Ad quē vir dei statim cōuersus: vehemēter eum cepit increpare dicens: Signa cor tuū frater: quid est qd loqueris? signa cor tuū. Vocatisq; statim fratrib⁹ precepit ei lucernā de manibus tolli. Ip̄m vero iussit a misterio recedere: et sibi hora eadem quietū sedere. Qui requisitus a fratrib⁹ qd habuerit in corde: per ordinem narrauit: q̄to superbie spū intumuerat: et que ptra virū dei verba per cogitationē tacitus dicebat. Tūc liquide oibus patuit: q̄ venerabilē Benedictū latere nil posse: in cui⁹ aure etiā cogitatiōis verba sonuissent.

De ducētis farine modijs famis tempe ante cellam viri dei inuentis: Cap. XXII.

Alio igit tempe in eadē campanie regione fames incubuerat: magnaq; oēs alimentoz indigētia coangustabat: itaq; in benedicti monasterio triticū dederat: panes vero pene oēs sumpti fuerāt: vt nō plus q̄ quisq; ad refectiōis horā fratrib⁹ inueniri potuissent. Cūq; eos venerabilis pater p̄stittatos cerneret: eoz pusillanimitatē studuit modesta increpatiōe corrigere: et rursū pmissione subleuare dicens: Qua

re de panis inopia vester animus tristat? Hodie quidem minus est: sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducetis farine modij ante fores celle in sacis inuerti sunt. Quos opus deus quibus deferentibus transmississet: nunc quoque manet incognitum. Quia cum fratres cernerent: domi non gratias referentes didicerunt tam de abundantia ne in egestate dubitarent.

Petrus.

De quo te nunc quidnam credendum est huic dei famulo semper prophete spiritu adesse potuisse: an per interualla temporum eius mentem prophetie spiritus implebat.

Gregorius.

Prophetie spiritus Petre prophetarum mentes non semper irradiat: quod sicut de sancto spiritu scriptum est. Ubi vult spirat. Ita sciendum est: quia et quoniam vult aspirat. Sic est quod Nathan a rege requisitus: si construere templum potuisset: prius assensit: et postmodum prohibuit. Hinc est quod Helyzeus cum stentem mulierem cerneret: causamque nescisset: ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam: quia anima eius in amaritudine est: et dominus celauit a me: et non indicauit mihi. Ad id opotens deus ex magne pietatis dispensatione disponit: quod vult prophetie spiritum aliqui dant et aliqui subtrahit prophetarum mentes: et eleuat in celsitudine: et custodit in humilitate: ut et accipientes spiritum inueniant: quod de deo sint et rursus prophetie spiritum non habentes cognoscant: quod sint de semet ipsis.

De fabrica monasterij Terra cimensis per visionem disposita:

Capitulū. XXIII.

Petrus.

Ita hoc esse ut asseris magna ratio clamat. Sed queso de venerabili patre Benedicto: quicquid ad huc animo occurrit: exequere.

Gregorius.

No quoque tempore a quodam

fideli viro fuerat rogatus: ut in eius predio iuxta Ferracinensem urbem missis discipulis suis construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens deputatis fratribus patrem constituit: et quis ei se cūdus esset et ordinauit. Quibus cūtibz spopodit dicens: Ite et die illo ego ventor et ostendo vobis: in quo loco oratorij: in quo refectorij fratrum: in quo susceptione hospitum: vel queque sunt necessaria edificare debeatis. Qui benedictione percepto illico perrexerunt: et constituti die magno per e prestolantes: parauerunt oia que bis que cū tanto patre venire potuissent: videbantur esse necessaria. Hoc vero eade qua pmissus illucescebat dies: eide seruo dei que illic patre constituerat: atque eius proposito vir dñi in somnis apparuit: et loca singula ubi quid edificare debuissent: subtiliter designauit. Cūque vtrique a somno surgeret: sibi inuicem quid viderent retulerunt: non tamen visioni illi oimodo fidem dantes: virum dei sicut se venire pmiserat: expectabant. Cūque vir dei constituto die minime venisset: ad eum cum merore reuersi sunt dicentes: Expectauimus pater ut venires: sicut pmiseras et nobis ostenderes: ubi quid edificare deberemus et non venisti. Quibus ipse ait: Quare fratres: quare ista dicitis? Nūquid sicut pmisi: non veni? Qui cum ipsi diceret: Quā venisti? Respondit. Nūquid vtrisque vobis dormientibus non apparui: et loca singula designaui? Ite et sicut per visionem vidistis: omne habitaculum monasterij ita construite. Qui hec audientes vehementer admirati ad predictum predictum sunt reuersi: et cuncta habitacula: sicut ex reuelatione didicerant: construxerunt.

Petrus.

Decri velim quo fieri ordine potuit: ut longe responsu dormientibus diceret: quod ipsi per visionem audirent: et recognosceret.

Gregorius.

Quid est: quod perscrutatus rei geste ordinem: ambigis Petre. Liquec profecto: quod mobilitatis nature est.

spiritus & corpus. Et certe scriptura teste nonimus: quod propheta ex iudea subleuatus: repente est cum prandio in caldea depositus: quo videlicet prandio prophetam refecit: seque repete in iudea iterum inuenit. Si igitur tam longe Abachuch potuit sub momento corporaliter ire et prandium deferre: quid mirum si Benedictus pater obtinuit: quatenus iret per spiritum et fratrum quietentium spiritibus necessaria narraret ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit: ita iste ad institutionem spiritualis vite spiritualiter pergeret.

De sanctimonialibus feminis que post mortem per eius oblationem communioni sunt redditae:

Capitulū. XXIII.

Petrus.

Anus tue locutionis tersti a me fateor: dubietate metis. Sed velim nosse in communi locutione qualis iste vir fuerit.

Gregorius.

Ute ipsa Petre communis eius locutio a virtutis erat pondere vacua: quia cuius cor sese in alta suspenderat: nequaquam verba de ore illius in cassum cadebant. Si quid vero unquam non tam decernendo: sed minando diceret: tantas vires sermo illius habebat: ac si hoc non dubie atque suspense: sed iam per sententiam protulisset. Nam non longe ab eius monasterio due quedam sanctimoniales femine nobiliores femina exorte: in loco proprio puerabant: quibus quidam religiosus vir ad exterioris vite usum prebebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis: ut minus se in hoc mundo despiciant: qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerunt: necdum predictae sanctimoniales femine perfecte linguam suam sub habitus sui freno restrinxerant: et eundem religiosum virum: qui ad exteriora necessaria eis obsequium prebebat: incantibus sepe sermonibus ad iracundiam provocabat.

Qui cum diu ista toleraret: perrexit ad dei hominem: quatenus patere verborum contumelias enarravit. Vir autem dei hoc de illis audiens: eis primum mandavit dicens: Cor rigite linguam vestram: quod si non emendaveritis: excoricate vos. Quam videlicet excoricationis sententiam non proferendo intulit: sed minando. Ille autem pristinis moribus nihil mutata intra paucos dies defunctus fuit: atque in ecclesia sepultus. Cuius in eadem ecclesia missarum solennia celebrarent: atque ex more diaconus clamaret. Si quis non communicat dei locum: nutrix earum que pro eius oblatione domino offerre consueverat: eas de sepulchris suis progrede et exire ecclesiam videbat. Quod dum sepius cerneret: quod ad vocem diaconi clamantis exiebant foras: atque intra ecclesiam permanere non poterat: ad memoriam rediit que vir dei illis adhuc vivitibus mandavit. Eas quippe se cōione privare dixerat: nisi mores suos et verba corrigerent. Tunc seruo dei cum gravi merore indicatum est. Qui manu sua primum oblationem dedit dicens: Ite in hac oblatione pro eis offerri domino facite: et ulterius excoricate non erunt. Que dum oblatio pro eis fuisset immolata: et a diacono iuxta morem clamatum est ut non cōicantes ab ecclesia extrerent: vis se non sunt. Quia ex re indubitate paruit: quod dum inter eas que cōione private sunt a domino per servum minime recederet: cōiones a domino per servum domini recepissent.

Petrus.

Arum valde quod dicitis: quatenus venerabile et sanctissimum virum adhuc tamē in hac carne corruptibilem de gentē potuisse aīas solvere: in illo iam inuisibili iudicio constituas.

Gregorius.

Quid nā Petre in hac adhuc carne non erat: qui audiebat? Quod cum ligaveris super terram: erit ligatum in celis: et que solveris super terram: soluta erunt in celis. Cuius nunc vice ligando et solvendo obtinent: qui loci sancti regum fide et moribus tenent. Sed ut tanta

valeat homo de terra: celi ⁊ terre cōditōr
in terrā venit ⁊ celo. atq; vt iudicare: caro
etiā de spūalibus possit: hoc ei largiri dig
natus ē. fact⁹ p hominib⁹ de⁹ caro: qz i
de surrexit. vltra se infirmitas nostra: vnō
sub se infirmata est firmitas dei.

**De puero monacho quem se
pultū terra proiecit. Cap. XXV.**

Petrus.
In virtute signorū concordā
ter loquitur ratio verborum.

Gregorius.

Quāda quorū die dñi quidam eius
puerul⁹ monach⁹ parētes suos:
vltra q̄ debebat: diligēs atq; ad
eōm habitaculū tendēs: sine benedic. iōe
de monasterio egressi: eodē die mox vt ad
eos puenit: defunct⁹ est. Cūq; esset sepul
tus: die altero proiectū foras corp⁹ ei⁹ in
mentū est. qd rursus tradere sepulture cu
rauerūt. Sed sequēti die iterū proiectum
exteri⁹ atq; inhumatū sicut prius inuene
rūt: ruc cōcite ad benedicti patris vestigia
currētes: cū magno fletu petierūt vt ei sus
am grātiā largiri dignaret. Quibus vir
dei manu sua p̄tinus colonem dñici cor
poris dedit: vicens. Itē atq; hoc dñicum
corpus sup pectus ei⁹ ponite ⁊ sic eum se
pulture tradite. Ad dñi factū fuisset susce
ptum corpus ei⁹ terra tenuit: nec vltra p
iecit. Perpēdis petre apud iesuz ch̄ristū
dñm cuius meriti iste vir fuerit: vt ei⁹ cor
pus etiā terra proiecerit: qui benedicti
grātiā non haberet.

Petrus.
Erpendo plane ⁊ vehemēter stu
peo.

**De monacho qui de monaste
rio discedens draconē in itinere
inuenit. Cap. XXVI.**

Gregorius.

Quidā autē ei⁹ monach⁹ mobi
litati mētis dedit: erat ⁊ p̄ma
nere i monasterio nolebat. Cū

q; eū vir dei assidue corripet: ⁊ frequēter
admoneret. Ipse vero nullomō p̄sentiret
in cōgregatiōe p̄sistere: atq; i oportunit
p̄tib⁹ vt relaxaret: manere. Quadā die
idē venerabilis p̄ nimietatis eius redio
affectus: iratus iussit: vt discederet. Qui
mox vt monasteriū exiit: cōtra se assistere
ap̄to ore draconē in itinere iuenit. Cūq;
eū idē draco q̄ apparuerat: deuorare vel
let: cepit ipse tremēs: ⁊ palpitās: magnis
voci⁹ clamare: vicens. Currite. currite
qz draco ille me deuorare vult. Currētes
autē: fratres draconē minime viderūt sed
tremētē atq; palp̄ tāte monachū ad mo
nasteriū reduxerūt: q̄ statim p̄misit nūq;
se esse iā a monasterio recessurum. atq; ex
hora eadē in sua p̄missione p̄māsit ap̄pe
qui sancti viri orationib⁹ cōtra se assistere
draconē viderat: quē prius nō videndo:
sequebatur.

**De puero ab Elephantino
morbo curato. Cap. XXVII.**

Sed neq; hoc silendū puto qd il
lustri viro Antonio narrāte co
gnoui: q̄ aiebat patris sui pue
rū morbo elephātino fuisse cor
reptū ita: vt iā pills cadētib⁹ cutis itume
sceret: atq; incresecētē sanie occultare non
posset. Cui ad virū dei ab eodē p̄fe eius
missus ē ⁊ saluti p̄stine sub omni celeris
tate restitutus.

**De. xij. solidis p̄ miraculū de
bitori redditis et sanatiōe hoīs
cuius cutis quasi leprosa appa
ruit. Cap. XXVIII.**

Eq; illud taceaz: qd eius discip
pul⁹ Pegrin⁹ noie narrāf cō
sueuerat: qz die quadā fidelis
vir quadā necessitate debiti cō
pulsus: vnū sibi fore remediūz credidit: si
ad dei virū p̄geret ⁊ q̄ euz vgeret debiti
necessitas: idicaret. Venit itaq; ad mona
steriū: oipotētis dei famulū repperit. Qz
a creditore suo p. xij. solidis grauit̄ af
fugere cōstituit. Cui venerabilis p̄ ne

quaꝫ se h̄re. xij. solidos r̄ndit: sed t̄m ei inopia bl̄ada locutione cōsolat̄ ait. Eade ꝛ post biduū reuertere: qꝫ deest hodie qd̄ tibi debeat dare. In ipso autē biduo more suo in orōne fuit occupat̄. Cū die tertio is necessitate debiti affligebat̄ redijt. Super archā vero monasterij: q̄ erat frumento plena subito tredecim solidi sunt inuēti. Quos vir dei deferri iussit ꝛ afflicto petitori tribuit: dicēs vt. xij. redderet et vñ in expēsis pprijs h̄ret. Sꝫ ad ea nūc redeat̄ que ei? discipulis ī libri hui? exordio p̄dicatis referētibus agnoui.

Quidaz vir grauissima aduersarij sui emulatioe laborabat: cui? ad hoc vsq; odiū prupit vt nescienti in potu venenū daret. Qui quīs vitā auferre nō valuit: cutis t̄m colorē mutauit: ita vt diffusa in corpe eius varietas lepe moꝛē imitari videret̄: sed ad dei hominēz deduc̄ salutē pristinā citius recepit. Nā moꝛ vt eum cōgirit: omnē cutis illius varietatē fugauit.

De vase vitreo in saxis piec to et nō fracto. Cap. XXIX.

E quoꝫ tpe quo alimētōꝝ in opia campanā grauit̄ affligebat: vir dei diuersis indigētibus monasterij sui cūcta tribuerat: vt pene nihil ī cellario nisi parū quid olei in vitreo vase remaneret. Tūc quidā sub dyacon? agapici? noīe aduenit: magnoꝝ pere postulās vt sibi aliquātulū olet dari debuisset. Vir autē dñi qui cuncta decreuerat ī terra tribuere: vt ī celo oīa referuaret: hoc ipsum pax qd̄ remāserat olei: iussit petēti dari. Monach? vero q? cellariū tenebat audiuit quidē tubēris verba: sed implere distulit. Cūq; post paululū: si id qd̄ iusserat: datū esset: inq̄reret: r̄ndit monach? se mīme dedisse: qꝫ si illud ei tribueret: oīno nihil fratrib? remaneret. Tunc irat? alijs ꝑcepit vt hoc ipm vas vitreuz in q? parū olei remāssisse videbat: per fenestrā proijcerēt: ne in cella aliquid per inobedientiā remaneret. factūq; est. Sub

fenestra autē eadē ingens precipitiū patebat: saxozū molibus asperū. Proiectum itaq; vas vitreū venit in saxis: sed sic māst̄ in volume ac si proiectū minime fuisset: ita vt neq; franḡ: neq; oleū effundi potuisset. Quod vir dñi ꝑcepit leuari atq; vt erat integrū: petēti tribuit. Tūc collectis fratrib? inobediētē monachū de infidelitate sua ꝛ superbia corā omnibus increpauit.

De dolio vacuo oleo repleto Cap. XXX.

Qua increpatione cōpleta, se se cū eisdē fratribus in orationēz dedit. In eo autē loco vbi cuꝫ fratribus orabat: vacuū erat ab oleo doliū ꝛ cooperitū. Cūq; sanctus viri oratione ꝑsisteret: cepit operimentū eius dē doliij oleo exerescēte subleuari. Quo ꝑmoto atq; subleuato oleū qd̄ excreuerat ora doliij transiēs: pauimentū loci: in quo incubuerat: iuundabat. Quod Benedict? dei famul? vt asperxit: prius orationem cōpleuit atq; in pauimentū oleū defluere cessauit: tūc diffidentē inobediētēq; frat̄e latius admonuit: vt fidē habere disceret ꝛ humilitatē. Idē vero frater salubriter correptus: erubuit. Quia venerabilis pater virtutē omnipotētis dñi: quam admonitione intinuerat: miraculis ostēdebat. Nec erat iam vt quisquā: de ei? ꝑmissiombus dubitare posset: q̄ in vno eodēq; momēto ꝑ vitreo vase pene vacuo plenū oleo doliū reddidisset.

De monacho a demone liberato: Cap. XXXI

Quadā die vñ ad beati Jobanis oratorij: qd̄ in ipso monastio cellitudine sitū est: pergeret: et antiqu? hostis in mulo medici specie obuiā fact? est: cornu ꝛ trepidam ferēs. Quē cū requisisset: dicēs. Quo vadis. ille r̄ndit. Ecce ad fratres vado potū onē eis dare: itaq; prexis venerabilis benedict? ad orationē. Qua cōpleta conatus redijt. Valign? vero spūs vñ sculo

liber

hom openti roll
nos affigere con
la sanar: vices
late. Benedicto
positiue est: vt
vntiponia ince
fona rapere: m
reliū inuenire
chia lina thubue
loum qꝫ impū
ditas: uenire
ret. Quā h̄ge
cedere vna ad
comꝫ auar magi
pora ꝛ d̄centi.
ꝛ f̄sentia. Quā
de quo videri
rom feruūz ipse
fama iustit̄ m
locutione: qꝫ
ꝑt roche: clama
agere illud r̄
li. Sed cano vici
leuati ꝛ lectone ꝛ
reliū d̄centi. Legat
Sed causā tractu
m̄o modo tanta
legana v̄atq; ꝫ
vi tam conuic
potuissent. Com
raz: cap̄llet labu
te postulate ꝛ
ram corruꝛ ꝛ
de ad cūc v̄elq;
bos illud cōm
tue ꝛ lectone m
frat̄ioꝝ: om̄
tionem ꝑꝑerit
doct̄m ꝛ tante
f̄ere obediētia
cōmuni v̄atq;
ꝫ. quem vt v
ꝛꝑtando f̄atuz
ꝛꝑꝫ: fr̄i qui
ar? f̄atuz
ꝫ. Quā h̄
f̄atuz

rem monachū inuenit aquā haurientē: in
quē statim ingressus ē. Eūq; in terrā pie
cit et uehemētissime vexauit. Quē cū vir
dei ab oratione rediēs tā crudeliter vexa
ri cōspiceret: ei solūmodo alapam dedit
malignū ab eo spiritū p̄tinus excussit. Ita
ut ad eū redire ulterius non auderet.

Petrus.

Ullim nosse hec tanta miracula si
virtute semp̄ orōnis impetrabat:
an aliquādo etiā solo uoluntatis
exhibebat nutu.

Gregorius.

Quā deuotamēte deo adberēt cuz
rerū necessitas exposcit: exhibere
signa mō uirosq; solēt: ut mira hęc
aliquādo ex p̄ce faciāt. aliqñ ex p̄tate. Cū
enī iohānes dicat. Quotquot sūt recepē
runt eius uerba: et p̄tatem filios dei fieri: q̄
filij dei ex p̄tate sūt quid mirū si signa fas
cere ex p̄tate ualeāt: qz enī uirosq; mō mi
racula exhibeāt: testat̄ petr⁹: q̄ **H**abitaz
mortuā orādo suscitauit. **A**naniā uero et
saphirā mētientes: mori increpādo tradi
dit. **R**egē enī orasse in eorū extinctione le
git: s; solūmō culpā: quā p̄p̄trauerāt: in
crepasse. **C**ōstat ergo qz aliqñ hec ex p̄tate:
et: aliqñ uero exhibēt ex postulatiōe: uiz
et istis uitā increpādo abstrulit: et illi reddi
dit orādo. **N**ā duo quoq; fidelis dei famu
li **B**enedicti faera nūc replico in quib⁹ ap
te clareat: aliud hūc accepta diuinitus ex
p̄tate: aliud ex oratione potuisse.

**De ligato rustico et solo aspe
ctu uiri dei: Cap. XXXII.**

Orborū quidā **H**alla nomie p
fidie fuit arriane q̄ **T**otile regi
eorū tēporib⁹ contra catholice
ecclesie religioſos uiros ardo
re imanissime crudelitatis exarsit. ita ut
quicq; ei clerici monachusue ante faciem
uenisset: ab eius manib⁹ uiuus nullomō
do exiret. **Q**uadam uero die auaricie sue
estu **L**uccensus: in rapinam rerū inbiās:

dum quendā rusticum tormētis crudelli
bus affligeret eumq; per supplicia diuersa
saniaret: victus penis rusticus se se res
suas **B**enedicto dei famulo cōmendasse
professus est: ut dū hoc a torquente credē
tur: suspensā interim crudelitate ad uitaz
hora raperetur: tunc idem **H**alla cessauit
rusticū tormētis affligere: sed eius brachia
lovis fortibus astringēs: ante equoz
suum cepit impellere ut quis esset bene
dictus: qui eius res susceperat: demōstra
ret. **Q**uē ligatis brachijs rusticus ante
cedens duxit ad sancti uiri monasterium
eumq; ante ingressum celle sedentē rep̄
perit et legentē. **E**idē autem subsequenti
et seuenti halle rusticus dixit. **E**cce iste ē
de quo dixerā tibi b̄ndictus pater. **Q**uē
dum feruido spiritu et peruerſe mentis in
sania fuisset intuitus eo terrore: quo cos
sueuerat: acturū se existimans: magnis ce
pit uocibus clamare dicens. **S**urge: surge:
et res istius rusti ei redde: quas accepi
sti. **A**d cuius uocē uir dei p̄tinus oculos
leuauit a lectione eiusq; intuitus: mox etiā
rusticū: qui ligatus tenebatur: attendit.
Ad cuius brachia uiz oculos deflexeret
miro modo tanta se celeritate ceperunt il
ligata brachijs lora deuoluere ut dissolu
ui tam concite nulla hominū festinatōe
potuissent. **C**umq; is: qui ligatus uenerat:
cepisset subito astare solutus: ad tante
potestatis vim tremefact⁹ **H**alla ad terra
ram corruit et ceruicem crudelitatis rigis
de ad eius uestigia inclinans: se orationis
bus illius cōmendauit. **U**ir autem sanc
tus a lectione minime surrexit sed uocast
fratribus eum introitus tolli: ut benedic
tionem acciperet: precepit. **Q**uē ad se re
ductū: ut a tante crudelitatis insania q̄es
cere deberet: admonuit. **Q**ui fractus re
cedens: nil ulterius petere a rustico p̄sum
psit. quem uir domini nō tangendo: s; res
spiciendo soluerat. **E**cce est petre quod
dixit: quia hi qui omnipotentii deo familia
ari⁹ seruūt: aliqñ mira faciēt etiā ex p̄tate
possūt. **Q**ui enī ferocitate **G**othi terribil
sedēs repp̄sit: lora uero nodosq; ligature

que innocētis brachia astrinxerat: oculis
dissoluit: ipsa miraculi celeritate indicat:
quia ex potestate acceperat habere: quod
fecit. Rursum quoque quale quantumque mi-
raculū oratio valuit obtinere: subiungā.

**De mortuo suscitato:
Capitulū. XXXIII.**

Quadā die cū fratribus ad agri
opera fuerat egressus. Quidā
vero rusticus defuncti filij cor-
pus in vlnis ferens: orbitatus
luctu estuans: ad monasteriū venit: Be-
nedictū patrē quesuit. Cui cū dicitū esset
quia idem pater cū fratribus in agro mor-
rare: p̄tinus ante monasterij ianuā cor-
pus extincti filij piecit et dolore turbat:
ad inueniendū venerabilē patrē sese cōci-
tus in cursum dedit. Eadē vero hora vir
dei ab agri opere iam cū fratribus reuer-
tebat. Quē mox vt orbitatus rusticus aspe-
xit: clamare cepit. Redde filiū meū: red-
de filiū meū. Vir autē dei in hac voce sub-
stitit: dicēs. Nūquid ego filiū tuū tibi ab-
stuli? Cui ille respōdit: Mortuus est: ve-
ni suscita eū. Quōd vt mox dei famulus au-
diuit: valde cōristatus est: dicens: Nece-
dit fratres: recedit nostra nō sunt:
sed sanctorū apostolorū sunt. Quid nobis
onera vultis imponere: que nō possum
portare? At ille quē nimius coegebat do-
lor: in sua petitiōe perstitit iurās quōd nō re-
cederet nisi eius filiū resuscitaret. Quem
mox dei famulus inquisiuit dicens: Ubi
est? Cui ille respōdit: Ecce corpus ei⁹ ad
ad ianuam monasterij iacet. Ubi dū vir
dei cū fratribus peruenisset: flexit genu et
super corpusculū infantis incubuit: seque
erigens ad celū palmas tetendit dicens:
Dne non aspicias peccata mea: sed fidez
huius hominis qui resuscitari filiū suū ro-
gat et redde in hoc corpusculū aīam quaz
abstulisti. Vir in oratiōe verba cōpleue-
rat: et regrediente anima ita corpusculū
pueri omne cōtremuit: vt sub oculis om-
niū qui aderāt apparuerit cōcussione mi-
ristica tremēdo palpitasse. Cuius mor ma-
nū tenet: et eum patri viuente atque incolu-

mem dedit. Liqueat Petre: quia hoc mi-
raculū in potestate nō habuit: quōd p̄strat⁹
petijt: vt exhibere potuisset.

**De miraculo Scholastice so-
roris eius: Cap. XXXIII.**

Petrus.

Sic cūcta esse vt asseris constat.
patēter. Quia verba que p̄po-
sueras: rebus p̄bas. Sed que
so te vt indices: si facti viri om-
nia que volūt: possunt: et cūcta impetrāt:
que desiderant obtinere.

Gregorius.

Quālis erit: pre in hac vita pau-
lo sublimior: qui de carnis sue sti-
mulo ter dñm rogauit: et tamē quōd
voluit: obtinere nō valuit. Et qua re ne-
cesse est vt tibi de venerabili patre Bene-
dicto narrē: quod fuit quoddā quōd voluit:
sed nō valuit implere. Soror namque eius
Scholastica nomine: omnipotenti dño ab
ipso infantie tempe dedicata: ad eū semel
per annū venire cōsueuerat: ad quam vir
dei nō longe extra ianuā in possessiōe mo-
nasterij descēdit. Quadā vero die ve-
nit ex more atque ad eā cum discipulis ve-
nerabilis eius descēdit frater: qui totū vi-
em in dei laudib⁹: sacrilicū colloquijs du-
cētes: incubentibus iam noctis tenebris
simul a ceperūt cibos. Cūque ad mensas
federēt: et inter sacra colloquia tardior se
hora p̄traberet: eadē sanctimonialis fe-
mina soror eius eū rogauit dicens: Que-
so te vt ista nocte non me deferas: vt vesp̄
mane aliquid de celestis vite gaudijs lo-
quamur. Cui ille respōdit: Quid est quōd
loqueris soror? manere extra cellā nulla-
tenus possum. Tanta vero erat celi fere-
nitas: vt nulla in aere nubes appareret.
Sanctimonialis autē femina cū verba fra-
tris negātis audisset: insertas digitis ma-
nus super mēsam posuit: et caput in mani-
bus omnipotentē dominū rogatura decli-
nauit. Cūque leuaret de mensa caput tanta
chozuscitiōis et tonitruū virtus tanta:
quod inundatio pluuię erupit: vt neque vene-

rabillis **Benedictus**: neq; fratres: qui cū eo aderant extra loci limen: quo consederant: pedē mouere potuissent. **Sanc**timontalis quippe femina caput in manib⁹ declinans: lachrimarū fluuiū in mensam fuderat per quē serenitatē aeris ad pluuiā traiecit. **Hec paulo tardius** post orationez inundatio illa secuta est: sed tanta fuit cōueniētia oratiōis et inundatiōis vt de mensa caput iam cum tonitruo leuaret: quatenus vnū idemq; esset momentū: et leuare caput: et pluuiā deponere. **Tūc** vir dei inter chousicos tonitruos atq; ingētis pluuię inundatiōē vidēs: se ad monasteriū nō posse remeare: cepit conqueri cōristanus: dicens. **Parcat tibi** omnipotēs de⁹ soror: quid est: qđ fecisti. **Cui** illa respondit. **Ecce** te rogauit et audire me noluit: rogauit dñm meū et audiuit me. **Wodo** ergo si potes: egredere et me dimissa: ad monasteriū recede. **Ipse** autē exire extra tectum nō valens: qui remanere sponte noluit: in loco māsit inuitus. **Sicq;** factum est vt totā nocē peruigilē ducerent: atq; per sacra spiritalis vite colloquia se se vicaria relatione satiarent. **Qua** de re dixi cū voluissē aliquid: sed minime potuissē. **Quia** si venerabilis viri mēte aspiciam⁹: dubiū non est quin eandē serenitatem voluerit in qua descederat permanere: s; cōtra hoc qđ voluit: in virtute omnipotentis dei ex femine pectore miraculum inuenit. **Hec mirū** qđ pl⁹ illo femina que diu fratrem videre cupiebat: in eodē tēpore valuit. **Quia** enī iuxta **Johānis** vocē deus charitas est: iusto valde iudicio illa pl⁹ potuit: que ampl⁹ amauit.

De aia sororis eius visa et qualiter a corpe sit egressa.

Cap. XXXV.

Petrus.

Teor multum placet quod dicit

Gregorius.

Amq; die altero eadem venerabilis femina ad cellā propriam

am recessisset vir dei ad monasterium res dixit. **Tū** vero post triduum in cella confisus: eleuatis in aera oculis vidit eiusdē sororis sue animā de eius corpore egressā in colūbe specie celi secreta penetrare.

Qui tante eius glorie congaudēs omnis potētī deo in hymnis et laudibus gratias reddidit eiusq; obitū fratrib⁹ denūciauit. **Quos** etiā proutinus misit vt eius corp⁹ ad monasteriū deferrēt. atq; in sepulchro qđ sibi ipse parauerat: ponerēt. **Quo** facto contigit vt quorum mens vna semper in deo fuerat. eorum quoq; corpa nec sepultura separet.

De mundo ante oculos eius collecto et aia **Sermani** **Lapua** ne epi. **Ca. XXXVI.**

Alio quoq; tpe **Seruad⁹** **dyaconus** atq; abbas eius monasterij qđ in campanie partibus a **Libero** quondā patricio fuerat constructū ad eum visitationis gratia ex more venire cōsueuerat eiusq; monasteriū frequētabat vt qz idem quoq; vir doctrina gratie celestis affluebat: dulcia sibi inuitē vite verba transfunderent et suauē cibum celestis patrie: quia adhuc perfecte gaudente nō poterant: saltem suspirādo gustarent. **Cumq;** hora iā quietis exigeret: in cuius turris superioribus se venerabilis **Benedictus**: in eius quoq; inferioribus se **Seruand⁹** **dyaconus** collocavit: quo videlicet in loco inferior ad superiora peruius cōtinuabat ascēsus. **Ante** eandē vero turrim largius erat habitaculum: iniquo vtriusq; discipuli quiescebant. **Cumq;** vir dei benedictus adhuc q̄ escētibus fratribus vigilijs nocturne orationis tēpora p̄uenisset: ad fenestrā stās et omnipotentē deum deprecans: subito in tempesta noctis hora respiciens: vidit fulsam lucē desuper cunctas tenebras effulgasse: tantoq; splendore clarificare: vt diē vinceret lux illa: que in tenebris radiasset. **Mira** autē res valde in hac speculatione secuta est: qz sicut post ipse narrauit: ois

etiam mundus: velut sub vno solis radio collectus: ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dū intentā oculo rum acie in hoc splendore choruscæ lucis insingeret: vidit germant capuani episcopi animā in spera ignea: ab angelis in celum ferri: tunc tāti sibi testē volens adhibere miraculi: Seruandū dyaconū iterato bis terq; eius nomine cū clamoris magnitudi ne vocauit. Cūq; ille fuisset insolito tā ti viri clamore turbatus: ascēdit: respexit p̄temq; iā lucis exiguā vidit. Cui tantuz obstupescēti miraculū: vir dei p̄ ordinez: que fuerāt gesta: narrauit: Statimq; ital sinuz castrum religioso viro Theoprobō mandauit vt ad capuanā vrbe sub eadem nocte trāsmitteret ⁊ qd de Germano epi scopo ageret: agnosceret: ⁊ indicaret. Fa ctūq; est ⁊ reuerendissimū virū Germanū Episcopū: is qui missus fuerat: iaz defun ctum reperit ⁊ requirēs subtiliter agno uit: eodē momento fuisse illius obitū: quo vir dñi eius agnouit ascensum.

Petrus.
Ira res valde ⁊ vehemēter stupē da. Sed hoc qd videri est: qz ante oculos ipsius quasi sub vno solis radio collectus: omnis mūdus adductus est: sicut nunq̄ expertus sum ita nec con hscere scio: quo ordine fieri potest vt mūdus omnis ab homine vno videatur.

Gregorius.
Hrum tene petre qd loquor quia aīe videnti creatorē: angusta est omis creatura. Quālibet etenim parū de luce creatoris aspexerit: breue ei fit omne qd creatū est: qz ipsa luce visiois intime mētis laxat sinus. tantūq; expāditur in deo vt superior existat mundo. Fit vero ipsa vidētis aīa etiā super semetip sam: cūq; in dei lumine rapit: super se ī in teriozibus ampliā ⁊ dū sub se cōspicit ex altata: cōprehendit q̄ breue sit: qd cōpre bendere humiliata nō poterat. Air ergo qui intueri globū igneuz angelos quoq; ad celū redeuntes videbat: hec proculduz

bio cernere nō nisi in dei lumine poterat. Quid itaq; mirū: si mundū ante se colle cti vidit: qui subleuatus in mētis lumē extra mundū fuit. Quāte collectus mūdus ante eius oculos dicit: nō celū ⁊ ter ra cōtracta est: sed vidētis animū dilata tus. Quō in deo raptus: videre sine diffi cultate potuit omne: qd infra deū est. In illa ergo luce que exterioribus oculis ful sit: lux interior in mēte fuit: que vidētis animū: qz ad superiora rapuit: ei q̄ angu sta essent oīa inferiora: monstrauit.

De eo q̄ regulā monachozū scripsit. Cap. XXXVII.

Petrus.
Ideo: mibi vtiliter nō intellexis ses: que dixerat: quādo ex tarditas te mea tantū creuit expositio tua. Sed qz hec liquide meis sensib; infudisti queso vt ad narrationis ordinē redeas.

Gregorius.
Ibet petre adhuc de hoc venera bili patre multa narrare: sed que dam eius studiose pretereo. Quā ad aliozū gesta voluēdo festino. Hoc aut nolo: te lateat qd vir dei inter tot miracu la: quib; in mundo claruit: doctrine i quo qz verbo nō mediocriter fulsit. Nam scrip sit monachozū regulā discretione precipu am: sermone luculentā. Cui si quis velit subtilius mores vitāq; cognoscere: pot̄ i eadē institutione regule oēs magisterij il lius actus inuenire: quia sanctus vir nul lo modo potuit aliter docere q̄ vixit.

De prophetia sui exitus fra trib; nūciata. Ca. XXXVIII.

Eodem vero anno quo de hac vita erat exiturus: quibusdā hi scipulis secū cōuersantibus: quibusdā lōge manē tibus sancti simi sui obitus denūciauit dīc: presentib; indicēs vt audita p̄ silentia tegeter: absen tibus indicēs: qd vel quale eis signū fieret: quādo eius aīa de corpe exiret. Ante sextū vero sui exitus diē aperire sibi sepul

turā subet. Qui mox correptus febribus
acri cepit ardoze fatigari. Cūq; p̄ dies sin-
gulos lāguoz ingravesceret: sexta die por-
tare se in oratoriu a discipulis fecit. Ibi
q; exitū suū dicit corporis ⁊ sanguinis p̄-
ceptione munivit. atq; inter discipulorū
manus imbecilla mēbra sustentās: erex-
tis in celū manib⁹ sc̄it ⁊ vltimū spirituz
inter verba oratiōis efflauit. Qua sc̄z die
duob⁹ de eo fratrib⁹: vni in cella cōmorā-
ti: alteri autē lōgius posito reuelatio vni⁹
atq; indistinctis visionis appuit. Vides
rūt nāq; q̄z litra pallus atq; innumeris
chorusca lampadib⁹ via recto orientis tra-
mite ab eius cella in celū vsq; tendebat.
Cui venerādo habitu vir desup clar⁹ assi-
stens: cuius esset via: quā cernerēt: inquit
fuit. Illi autē se nescire p̄fessi sunt. Qui
bus ipse ait: hec est via qua dilectus dño
celū benedict⁹ ascēdit. Tūc itaq; sancti
viri obitum sicut: presentes discipuli vide-
runt. ita absentes hoc signo: qd̄ eis predi-
cū fuerat: agnouerūt. Sepultus vero est
in oratorio beati Iohānis baptiste: qd̄ de
stricta ara Apollinis ipse cōstruxit: qui ⁊
in ea specu in qua prius habitauit nuncuf
q; si petentiū fides exigat: miraculis cho-
riscat.

Aper nāq; est res gesta: quā nar-
ro. Quedam mulier mēte capta
dū sensum fundit⁹ pdidisset: per
mōtes ⁊ valles: siluas ⁊ cāpos: die noctu-
q; vagabāt. ibiq; tantūmodo quiescebat:
vbi hāc q̄scere lassitudo coegisset. Qua-
dam vero die duz vaga nimis erraret: ad
beati viri benedicti specuz deuenit. ibi q;
nescies ingressa māsit. Mane autē facto
ipsa sanato sensu egressa est: ac si eā nunq̄
infamia capitis vlla tenuisset: que omni vi-
te sue tēpore in eadē: quam accepit salute
permanfit.

Petrus.
Quid nam esse dicimus: q; plerū-
q; in ipsi quoz patrocinijs sic ef-
se sentim⁹ vt nō tanta p̄ corpora
sua: quāta beneficia p̄ reliquias ostendāt
atq; illic maiora signa faciūt: vbi minime

per semetipsos iacent.

Gregorius.

**De insana muliere in ei⁹ spe-
cu sanata. Cap. XXXIX.**

Ubi in suis corpib⁹ sancti mar-
tyres iacent: dubiū Petre nō
est: q; multa valeant signa de-
mōstrare: sicut ⁊ faciunt ⁊ pura-
mente querētibus innumera miracula oñe-
dunt. Sed qz ab infirmis potest mētibus
dubitari: vtrū ne ad exaudendum ibi pre-
sentes sint: vbi constat quia in suis corpib⁹
non sint: ibi necesse est eos maiora si-
gna ostēdere: vbi de eorū presentia potest
mens infirma dubitare. Quoz vero mēs
in deo fixa est: tāto maius habet fidei me-
ritū: quāto illic eos nouit ⁊ nō iacere cor-
pore ⁊ tamen nō deesse ab exauditione.
Unde ipsa quoz veritas vt fidē discipu-
lis aueret: dixit. Si ego nō abiero: para-
clitus non veniet ad vos. Cū enim p̄stet
quia paraclitus spiritus a patre semp pro-
cedat ⁊ filio: cur se filius recessurum dicis
vt ille veniat: qui a filio nūq; recedit. Sz
quia discipuli in carne dñz cernētes: cor-
porozis hunc oculis semper videre sitis
bāt: recte eis dicitur. Nisi ego abiero: pa-
raclitus nō veniet: ac si aperte diceretur.
Si corpus nō subtrahoz: quis sit amor spi-
ritus: nō ostendo: ⁊ nisi me deseris car-
naliter cernere: nunq; me discetis spūalia
ter amare.

Petrus.

Facet quod dicis:

Gregorius.

Aliquantiū iam a locutione ces-
sandum est vt si ad aliorum mi-
racula narranda tendimus. Los-
quendi vires interim per silen-
tium repemus.

**Explicit Liber secund⁹ dia-
logorum beati Gregorij.**

Beati Gregorij pape Dialo-
gorij liber tertius: de vita et mi-
raculis aliorum patrum: feliciter
incipit.

De sancto Paulino Nolane
civitatis Epō. **Cap. I.**

Quam vicinis valde patribus
intēdo: maior facta relique-
rā: ita ut Paulini miraculū
Nolane vrbis ep̄i: qui mul-
tos quoz memini virtute et
tempe precessit: memorie defuisse videat
Sed ad priora nūc redeo: eaq; quāta vas
leo: breuitate perstringo. Sicut enī bono-
rū facta innotescere citius similib' solēt:
seniorib' nostris per iustoz exempla gra-
dientibus p̄dicti venerabilis viri celebre
nomen innotuit: eiusq; opus admirabile
ad eoz se instruenda studia terēdit: quoz
me necesse fuit grauitari tā certe credere:
ac si ea que dicerēt meis oculis vidissem.

Quam sententiū Bandaloz tempe
fuisset Italia in cāpanie partibus
depopulata: multiq; essēt de hac
terra in affricā regionez traducti: vir dñi
Paulinus cūtra que ad ep̄iscopū vsuz ha-
bere potuit: captiuū indigētibusq; largi-
tus est. Cūq; iam nihil oīmodo superessz
quod petētibus dare potuisset. Quodā
die quedā vidua aduenit: que a regis hā-
daloz genero suū filiū in captiuitatē suis-
se ductum perhibuit: atq; a viro dei eius
precū postulauit: si forte illius dñs hoc
dignaret accipere: et hūc cōcederet ad p̄-
pria remeare. Sed vir dei magnope pe-
tēti femine: quid dare potuisse: inquirēs:
nihil apud se aliud: nisi se inuenit: peten-
tiq; femine respōdit dicēs: **M**ulier quid
possim dare: non habeo: sed memetipm
tolle. **S**erūū me iuris tui p̄stere: atq; ut
filiū tuū recipias: me vice illius in serui-
tū trade. **Q**uod illa ex ore tanti viri audi-
ens: irrisionē potius credidit q̄ compassio-
nē. **A**t ille ut erat vir eloquētissimus: at-
q; apprimē extertorib' quozq; studijs eru-

ditus: dubitātī femine citius persuasit: ut
audita crederet: et pro receptiōe filij se in-
seruitū ep̄m tradere nō dubitaret. **P**er-
retere igit vtriq; ad affricā. **P**rocedente
autē regis genero: qui eius filiū habebat
rogatura se obtulit ac paus petijt ut ei fi-
liū donare debuisset. **Q**uod cū vir barbar'
typo superbie turgi: ius: gaudio transito-
rie p̄speritatis inflatus: non solū faceret
sed etiā audire despiceret: vidua subiūgit
dicens: **E**cce hūc hominē pro eo vicariū
prebeo: et solū modo pietatē in me exhibe
mibiq; vnicū filiū redde. **C**ū ille venuti
vultus hominē cōspexisset: quā artē nos-
set: inquisiuit. **C**ui vir dei Paulinus res-
pondit dicēs: **A**rtē quidē aliquā nescio:
sed horū bene excolere scio. **Q**uod vir gen-
tilis valde libēter accepit: cū in nutrien-
dis oleribus: quia peritus esset: audiuit.
Suscipit itaq; serūū: et rogātī vidue red-
didit filiū. **Q**uo accepto vidua ab affrica
na regione discessit: Paulinus vero exco-
lēdi horti suscepit curā. **C**unq; idē regia
gener crebro igrederet horti: suūq; horti
lanū requireret: sapientē valde esse homi-
nē videret: amicos cepit familiares deses-
rere: et sepius cū suo hortulano colloqui:
atq; eius sermōibus delectari. **C**ui Pau-
linus quotidie ad mēsam olera viri: et q;
herbas deferre cōsueuerat: et accepto pa-
ne ad curā horti remeare. **C**ūq; hoc diuti-
us ageret: quadā die suo domino secū ses-
cretius loquētī ait: **V**ide quid agas. **E**t
Bandaloz regnū qualiter disponi debet
at prouide: quia rex citius et sub omni cele-
ritate est moriturus. **Q**uod ille audiēs: q;
ab eodē rege pre ceteris diligebat: ei mis-
nime tacuit. **S**ed qd a suo hortulano fas-
piēte sez viro agnouisset: idicauit. **Q**uod
dñi rex audisset: ilico respōdit. **E**go vellē
hūc: de quo loqueris: hominē videre. **C**ui
gener eius venerabilis Paulini tempa-
lis dñs respondit dicens: **A**ntes her-
bas mihi ad prandium deferre cōsueuit.
Has itaq; ad mensam eū deponere facio
ut quis sit qui mihi hec est locutus: agno-
scas. **F**actūq; est et vuz rex ad prandū vs

scribit: Paulin⁹ ex suo opere olera que
 q̄ et virentia delecturus aduenit. **C**unq̄
 hunc rex subito cōperisset: intremuit atq̄
 q̄ accersito eius domino sibi p̄ r̄ fillā pro
 pinquo ei secretū: quod prius abscederat
 indicauit dicens: Verū est quod audisti.
Nam nocte hac in somnio sedētes in tris
 dumalibus contra me iudices vidi: inter
 quos iste etiā sedebat: et flagellū quod ali
 quando acceperā: eorū mihi iudicio tolle
 batur: sed percūtare: quis nam sit. **N**am
 ego hūc tanti meriti virū popularē: vt cō
 spicitur nō esse suspicor. **T**unc regis ge
 ner secreto Paulinū tulit: quisnā esset in
 quisiuit. **C**ui vir domini respōdit: Ser
 uus tuus sum: quē pro filio vidue vicariū
 suscepisti. **C**ūq̄ instanter ille requireret:
 vt non quis iam esset: sed quis in sua ter
 ra fuisset: indicare: atq̄ hoc ab eo itera
 tione frequens inquisitionis exigeret: vir
 domini: constrictus magnis conuatiōi
 bus iam nō valens negare quid esset: epi
 scopū se fuisse testatus est. **Q**uod posses
 sor eius audiēs: valde pertimuit: atq̄ hu
 milliter obrulit: dicens: Pete quod vis:
 quatenus ad terram tuam a me cum ma
 gno munere reuertaris. **C**ui vir domini
 Paulinus ait: vnū est quod mihi impe
 dere beneficiū potes: vt omnes cluitatis
 mee captiuos relaxes. **Q**ui cuncti protis
 nus in africana regiōe requisiti: cū onu
 stis frumēto nauibus pro venerādī Pau
 lini viri satisfactiōe: in eius comitatu la
 xati sunt. **P**ost nō multos vero dies Bā
 dalozū rex occubuit: et flagelluz: quod ad
 suaz perniciē dispensante deo: pro fidelīū
 disciplina acceperat: auisit. **F**icq̄ factū
 est: vt omnipotens dei famulus Paulin⁹
 vera predicaret: et qui se in seruitiū solum
 traderat: cū multis a seruitiō ad liberta
 tem rediret: illū videlicet imitat⁹: qui for
 mā serui assumpsit: ne nos essemus serui
 peccati. **C**ui⁹ sequēs vestigia Paulinus
 ad tempus volūtarie seruus factus est so
 lus: vt esset postmodū liber cū multis.

Petrus.

Quam me audire cōtingit q̄ imita
 ri non valeo: flere magis libet: q̄
 aliquid dicere.

Gregorius.

De culis etiā morte apud eius ecc
 lesiā scriptū est: quia cum dolore
 esset lateris tactus ad extrema per
 ductus est. **D**umq̄ eius ofis domus in
 sua soliditate p̄sisteret: cubiculū: quo ia
 cebat eger: facto tremore contremuit:
 omnesq̄ qui illuc aderāt: nimio t̄roze cō
 cussit: sicq̄ sancta illa anima carne soluta
 est. **F**actūq̄ est vt magnus pauor inuade
 ret eos: qui Paulini mortē videre potu
 issent. **S**ed quia hec quā superius dixi:
 Paulini virtus valde est intimata: nunc
 si placet: ad miracula exteriora veniam⁹:
 que et multis iam nota sunt: et ego tā re
 ligiozorū viroz relatiōe didici: vt de his
 omnimodo ambigere nō possim.

De sancto Iohanne papa:

Capitulū. II.

Sed hoc tempore dū Iohānes
 vir beatissimus hui⁹ Romane
 ecclesie pontifex: ad Iustinū se
 niozem princeps pergeret: in
 Chozinthi partes aduenit. **C**ui neces
 se fuit vt in itinere ad sedendū: equ⁹ requi
 ri debuisset. **Q**uicquidā vir nobilis au
 diens: equū in quo pro magna māsueta
 dine eius consūx sedere cōsueuerat: ita ei
 obrulit vt cū ad loca alia perueniētī apr⁹
 equus potuissz inueniri: deberet ille quē
 nobilis vir dederat: propter suā coniugē
 trāsmitti. **F**actūq̄ est: et vsq̄ ad certū locū
 predictus vir equo eodē subuehente per
 ductus est. **Q**ui mox vt aliū repperit: il
 lum quē acceperat transmittit. **C**unq̄ in
 eo predicti nobilis viri: coniunx sedere ex
 more voluisset: ultra non valuit. **Q**uia
 post possessionē tanti pontificis: mulierē
 ferre recusauit. **C**epit nāq̄ immenso fla
 tu et fremitu: atq̄ incessanti totius corpo
 ris motu: quasi despiciēdo proderet: quia
 post membra pontificis mulierē ferre non
 posset. **E**x vir eius prudenter intuitus:

Beati Gregorij pape

bunc eundē venerabilē virū protinus res misit: magnis precib⁹ petēs: vt equū ipse possideret: quē iuri suo sedēdo dedicasset. De quo etiā illud mirabile a nostris senioribus narrari solet: quod in cōstantino politana vrbē ad portam que vocatur aurea veniens: populorū turbis sibi occurrētibus in cōspectu omnium roganti ceco lumine reddidit: et manu superimposita oculorū tenebras fugauit.

De sancto Agapito papa: Capitulū. III.

Post non multū vero temporis exigētē causa Gothorū: vir quoq; beatissimus Agapitus hui⁹ sancte Romane ecclesie pontifex: cui deo dispēsante deseruio: ad Iustinianū principē accessit. Cui adhuc pergrāti quadā die in greciarū iam partibus curādus oblatus est mutus et claudus: qui neq; vlla verba edere: neq; ex terra vnq; surgere valebat. Cūq; hūc p̄p̄inqui illius sctēs obrulissent: vir dñi sollicitē requisit: an curatiōis illius haberēt fidē? Cui dū in virtute dei ex auctoritate Petri: firā salutis illius spem habere se dicebant: prius venerādus vir oratiōi incubuit: et missarū solēnia exorsus: sacrificiūq; in cōspectu dei onipotētis immolauit. Quo peracto ab altari exiēs: claudi manū tenuit: atq; assisētē et aspiciētē populū eū mor a terra p̄p̄rijs gressibus erexit. Cūq; ei dominicū corpus in os mitteret: illa diu muta ad colloquendū lingua soluta est. Mirati oēs: flere p̄ gaudio ceperunt: eorūq; mentes illico metus et reuerētia inuasit: cū videlicet cernerēt: que agapitus facere in virtute domi ex adiutorio Petri potuisset.

De Datio Mediolanensū episcopo: Cap. III.

Eiusdē quoq; principis tpe cur Datio mediolanēsis vrbis ep̄s causa fidi exactus ad cōstantinopolitanā vrbē pergeret: cori ibi deuenit. Qui dū largā domū ad hos

spitandū quereret: que comitatū illius totūz ferre potuisset et vir inueniret: asperit eminus domū cōgruentis magnitudinis eāq; sibi p̄parari ad hospitandū iussit. Cūq; eiusdē loci incloe dicerēt: in ea hūc manere nō posse. Quia multis iā annis hūc dyabolus inhabitaret: atq; ideo vacua remāssisset: vir venerabilis Datio respōdit dicēs: Immo ideo hospitari in domo eādē debemus: si hūc spūs malignus inuasit: et ab ea boim hospitatiōnē repulit. In ea sibi igit p̄parari precepit: securusq; illā antiqui hostis certam et toleratur⁹ intravit. Itaq; intempeste noctis silētio cū vir dei quiesceret: antiqu⁹ hostis imēns vocibus magnisq; clamoribus cepit imitari rugitus leonū: boatus pecorū: ruditus: asinorū: sibilos serpentū: porcorū stridores et foricū: tūc repente Datus tot bestiarū vocibus excitatus: surrexit: vehementer iratus: et contra antiquū hostē magnis cepit vocibus clamare dicēs: Bene tibi pugit miser. Tu ille es qui dixisti: ponā sedem meā ad aquilonē: et ero similis altissimo. Ecce per superbiam tuā poicis et foricib⁹ si milis factus es: et qui imitari deū indigne voluisti. Ecce vt dignus es: bestias imitatoris. Ad quā eius vocē: vt ita dicā: delectatiōnē suā spūs malignus erubuit: an nō erubuit? Qui eandē domū ad exhibenda mōstra que cōsueuerat: vltierus nō intrauit. Sicq; postmodū fidelitū habitaculū facta est. Quia dū eā vnus veraciter fidelis ingressus est: ab ea p̄tinus mēdax spūs atq; infidelis abcessit. Sed oportet tam vtp̄iora taceam: ad ea que diebus nostris sunt gesta veniendū est.

De Sabino Lanusine vrbis episcopo: Capitulū. V.

Quidā enī religiosi viri Appulie p̄uincie p̄tibus cogniti hoc qd apud multos notitiā longelateq; perebuit: de Sabino lanusine vrbis ep̄o testari solēt: qd idem vir oimodo nil videret. Quē rex Gothorū tota p̄p̄betie habere spiritū audies mīme

credidit: sed pbare studuit: qđ audiuir.
Qui cū in eisde partibus uenisset: hūc
 vir dñi ad prandiu rogauit. Cūq; iam vē
 tū esset ad mensam: rex discēbere noluit:
 sed ad Sabini venerabilis viri dexterā se
 dit. Cū vero eidē patri puer ex more vini
 poculū preberet: rex silenter manū tetēdit
 calicē abstulit: eū per se epō vice pueri p̄
 buit vt videret: an spū pudentie discer
 neret quis ei poculū pberet. Tūc vir dei
 accipies calicē: sed tamen ministrū nō vl
 des dixit: **Q**uat ipa manus. **D**e quo ver
 bo rex letus crubuit: qz quāuis ipse dep̄
 hensus: in viro tū dei qđ querebat: inue
 nit. Huius autē venerabilis viri, cū ad exē
 plū vite sequentiū in longū senū vita tra
 here: eius archidiacon⁹ ambitioē adipi
 scendi ep̄atus accessus: eū extinguerē ve
 neno molitus est. **Q**ui cū vinifusoris ani
 mū corrupisset vt mixtū vinuz veneno si
 bi poculū preberet: refectiois hora cū iaz
 vir dei ad edendū discūberet: ei premijs
 corruptus puer hoc: qđ ab archidiacono
 eius acceperat: veneni poculum obtulit.
Cui statim venerabilis ep̄us dixit: **B**ibe
 tu hoc: qđ mihi bibendū prebes. **T**reme
 factus puer deprehēsum se esse sentiens:
 maluit mouiturus bibere q̄ penas p̄ illa
 tanti homicidij culpa tolerare. Cūq; sibi
 ad os calicē duceret: vir dñi cōpescuit vi
 tens: **N**on bibas: d a mihi: ego bibo: sed
 vade dic ei qui tibi illud dedit. **E**go qui
 dem venenū bibo: sed tu ep̄s nō eris. **F**az
 to igit signo crucis venenū ep̄us bibit se
 curus. **E**adēq; hora in loco alio quo iue
 rat archidiacon⁹ eius defunctus est: ac
 si per os ep̄i ad archidiaconi viscera illa
 venena trāsissent. **C**ui tamen ad inferen
 das mortē venenū quidē corporale defuit
 sed hūc in cōspectu eterni iudicis venenū
 sue malicie occidit.

Petrus.

Quia sunt hec ⁊ nostris valde stu
 penda temporibus: sed talis eius
 dem viri vita perhibet: vt qui cō
 uersationē eius agnouerit: virtutem non
 debeat mirari.

De Cassio Harniensis ciuitatis episcopo: Capitulum VI.

Gregorius.

Quod hoc petre fileā q̄ multū
 nūc qui hic de Harniensis ciuita
 tate assunt: mihi sedulo testifi
 cant. **E**odem nāq; Gothorum
 tempore cū prefatus rex Totila: Harnias
 venisset: vir vite venerabilis Cassius ei⁹
 vrbis episcopus occurrit. **C**ui quia ex cō
 spersione semper facies rubere cōtulerat
 hoc rex Totila non cōspersionis esse cre
 didit: sed assidue potatiois: eūq; olimodo
 desperit. **S**ed omnipotens deus: vt quā
 tus vir esset: qui despiciebā: ostenderet
 in Harniensis cāpo quo rex aduenerat ma
 lignus spiritus corā omni exercitu ei⁹ ipa
 tariū inuasit: eūq; vexare crudeliter cepit.
Qui cū ante regis oculos ad venerandū
 virū Cassiū fuisset adduct⁹: hūc ab eo vir
 dñi in oratioē facta signo crucis expulit.
Qui in eū ingredi vltterius nō p̄sumpsit.
Sicq; factū est vt rex barbarus seruuz dei
 ab illo iaz die venerareē ex corde: quē de
 spectū valde indicabat ex facie. **N**ā quia
 virū tante virtutis vidit: erga eū illa mēs
 effera ab elatiois fastu detumuit.

De Andrea Fundane vrbis episcopo: Capitulum VII.

Sed ecce dñi facta fortū vtrozq;
 narro: repente ad memoriā ve
 nit quid erga Andream Funda
 ne ciuitat⁹ episcopū diuina mi
 sericordia fecerit. **Q**uō tñ ad hoc legētib⁹
 vt valeat: exopto: q̄ntis qui corpus suū cō
 tinētie dedicāt: habitare cū femis nō p̄su
 māt: ne ruina mēti tāto repētia surripiat
 q̄to ad hoc qđ male p̄cupiscit: etiā p̄ntia
 cōcupi te forme famulat. **H**ec res est du
 bia: quā narro: qz p̄ne tāti in ea testes sē:
 q̄ti ⁊ eiusdē loci h̄tatores existūt. **D**ic nā
 qđ venerabil⁹ vir cū vitā multis plenā vir
 tutib⁹ duceret: seq; sub sac̄dotali custodia
 in p̄tinētie arce custodiret. **Q**uādā sancti
 monialē feminā quā, secū p̄i⁹ habuerat:
 noluit ab ep̄ij sui cura repellere: sed cert⁹

de sua eiusque continētia: se cū hanc permittit habitare: ex qua re actū est vt antiquo hostis apud eius animū aditū tērationis exquireret. Nam cepit speciē illi oculis mētis eius imprimere: vt illecto nephandā cogitaret. Quādā vero die Iudeus quidam ex cāpanie p̄tibus Romā veniens ap̄ pie carpebat iter. Qui ad fundanū ciueꝝ perueniens: cuius iā diē vesperascere cernebat: quo declinare posset: minime reppe rirēt: iuxta appollinis templū fuit. ibique se ad manendū cōtulit. Qui ipsum loci illius sacrilegiū pertimescēs. quāuis fideꝝ crucis minime haberet: signo tamē se crucis munire curauit. Nocte autē media ipso solitudinis pauore turbatus: pernigil facebat et repente conspiciēs: vidit malignoꝝ spiritū turbā quasi in obsequiū cuiusdā potentis preire. Eū vero qui ceteris preerat: in eiusdē gremio loci confedisit. Qui cepit singuloꝝ spirituum obsequentiū sibi causas actusq; discutere: quatenus vnusquisq; quantū nequitie gessisset: inueniret. Cūq; singuli spūs ad inquisitionē eius exponerēt: quid operati contra bonos fuissent: vnus in mediū profluit: qui in Andree episcopi animo per speciē sanctimonialis femine que in ep̄io ei habitabat quantā tērationē carnis cōmouisset: aperuit. Cū vero hoc malignus qui preerat spūs: in blāter audiret: et tāto sibi factum lucrū grāde crederet: quāto sanctioris virtutem ad lapsum p̄ditionis inclaret. Ille spūs qui hec eadē fatebat: adiunxit q; vsq; ad hoc quoq; diē preterito vesperina hora eius mentē traxerit vt iterum eiusdem sanctimonialis femine blādens alapam daret. Tunc malignus spūs atq; humani generis antiquus inimicus exhortatus hunc blande est vt perficeret qd̄ cepisset quatenus ruine illius singularē inter ceteros palmam teneret. Cūq; iudeus qui aduenerat: hoc vigilans cerneret et magne formidinis anxietate palpitaret: ab eodem spiritu qui cunctis illi obsequentibus preerat: iussus est vt requireret quisnam esset ille: qui tacere in tē-

plo eodem presumpsisset. Quē maligni spiritus pergentes et subtilius intuentes crucis mysterio signatum viderunt: mirantesq; dixerunt. **Se ve vas vacuū et signatum.** Quibus hoc renunciātib; cuncta illa malignoꝝ spirituum turba disparauit. Iudeus vero qui hec viderat illico surrexit atq; ad episcopū sub festinatione puenit. Quē in ecclesia sua reperies seorsus tulit: qua tēratione vrgeretur: inquisiuit. Cui confiteri episcopus tērationem suam verecūdatus: noluit: cuius vero ille diceret q; in illa tali dei famula prauū amoris oculos intecisset. atq; adhuc episcopus negaret: adiunxit dicens. **Quare negas quod inquireris qui ad hoc vsq; vespere besterno die perductus es v̄rposteriora illi ala pa ferires.** Ad que nimirū verba deprehensum se episcopus sentiens humiliter confessus est quod prius p̄tinaçter negauit. Cuius ruine et verecūdie isid̄ iudeus consulens qualiter hoc cognouisset vel que i cōuentu malignoꝝ spirituum de eo laudisset: indicauit. Ad ille agnosces se ad terram p̄tinus in orationem dedit morq; de suo habitaculo non solū eandē dei famulam: sed omnem quoq; feminam que i eis illic obsequio habitabat: expulit. In eodē vero templo appollinis beati andree apostoli repente oratorū fecit atq; homini illa tēratione carnis funditus caruit. Iudeum vero cuius visione atq; increpatione saluatus est ad eternam salutē traxit. Nam sacramentis fidei imbutum atq; aq; baptismatis emundatū ad sancte ecclesie gremiū perduxit. Sicq; factum est vt hebreus isdem dum saluti aliene consulisset: perueniret ad suam vt omnipotēs deus inde alterum ad bonam vitā perduceret. vnde in bona vita alterum custodisset.

Petrus.

Res gesta quā audiui et meū mibi prebet et spem.

Gregorius.

Tis sic oportet et de dei nos semper miseracione considerare: et de nostra infirmitate formidare. Ecce enim paradisi cedrus concussam audiuimus: et non euulsam: quatenus infirmis nobis: et de eius concussione nascatur timor: et de eius stabilitate fiducia.

De Constantio Aquine ciuitatis episcopo: Cap. VIII.

Utriusque venerabilis vite Constantius Aquine ciuitatis episcopus fuit. Qui nuper predecessoris mei tempe beate memorie Johannis pape defunctus est: hunc prophete habuisse spiritum multi testantur: qui eum familiariter scire poterunt. Cuius inter multa hoc ferunt religiosi veracesque viri: qui presentes fuerunt et in die obitus sui etiam circumstantibus ciuibus: utpote discessurus pater tam amabilis amarissime plangebat: et sciendo requisierunt dicentes: Quem post te patrem habebimus? Quibus ipse per prophetie spiritum respondit dicens: Post Constantium mulionem: post mulionem fulionem. Et tu aquina hos habes. Quibus prophete verbis editis vite spiritum exalauit extremum. Quo defuncto eius ecclesie pastoralis suscepit curam Andreas dyaconus illius: qui quondam in stabulis itinere curam seruabat equorum: atque illo ex hac vita subduco ad episcopatus ordinem Iohannis accersitus est: qui in eadem urbe fulio fuerat. Quo adhuc superstite: ita christi inhabitatores ciuitatis illius: barbarorum gladiis et pestilentie immanitate vastati sunt: ut post mortem illius ne quis episcopus fieri: nec quibus fieret inueniri potuisset. Sic itaque completa est viri dei sententia: quatenus post decessum duorum se sequentium eius ecclesie pastoris minime haberet.

De Frigidiano Lucane ciuitatis episcopo: Cap. IX.

Sed neque hoc fileam: quod narrate viro venerabili Genatio Lucanensi episcopo: me ante biduum corrigi agnouisse. Lucane ecclesie sibi metipsum propeque fuisse virtutis virum Frigidianum nomine narrat episcopus: cuius hoc inopinatissimum a cunctis illis habitantibus testatur memorari miraculum. Quod anseris fluuius qui iuxta illius urbis muros influebat sepe inundatione facta cursus sui alueum egressus per agros diffundi perflueuerat: et quecumque sata ac plantata reppererat: euertebat. Cuius hoc crebro fieret: et magna eiusdem loci incolas necessitas urgeret: dato studio operis eius per loca alia deriuare conati sunt. Sed quatenus diutius laboratum fuisset: a proprio alueo deflecti non potuit. Tunc vir domini Frigidianus rastrum sibi paruulum fecit: ad alueum fluminis accessit: et solus orationi incubuit: atque eidem flumini precipiens ut sequeretur: per loca quecumque et inuisa sunt: rastrum per terram traxit. Quem relicto alueo proprio tota fluminis aqua secuta est: ut funditus locum consueti cursus desereret: et ibi sibi alueum: ubi tacto per terram rastrum vir domini genui fecerat vendicaret: et quecumque essent alimonia hominum pro futura sata vel plantata ultra non lederet.

De Sabino Placentino episcopo qui Padum flumen per lateras suas conuersit: Cap. X.

Huius quoque venerabilis virtutis Genantij episcopi aliud miraculum relatione cognouit: quod in Placentina urbe perhibet gestum quod vir quoque veracissimus Johannes in hac modo Romana ciuitate locum prefectorum seruauit: qui in eadem Placentina urbe est oratus et nutritus: ita ut episcopus memorat: quia gestum fuerit: attestat. In ea namque ciuitate Sabini nomine fuisse asserunt: mire virtutis episcopus. Cui dum die quadam suus dyaconus nunciasset: quod cursus sui padum alueum egressus: ecclesie agros occupasset: totaque illic loca ad nutrimentum semibus pro futura aqua eiusdem fluminis teneret: venerabilis vir Sabinus episcopus respondit dicens: Eade die ei. Mandauit tibi episcopus: ut te compeccas et ad ipsum alueum redeas. Quod diaconus

eius audiens desperit et irrisit. Tunc vir dei **A**lcito notario dictavit dicens: **S**abis nus dñi Jesu xpi seruus: cōmonitorij pado: precipio tibi in noie Jesu xpi dñi nostri: vt de alueo tuo in locis istis vltertus nō exreas: nec terras ecclesie ledere presumas. **A**tq; eidē notario sublēxit dicens: **E**cce hoc scribe: et in aquā eiusdē fluminis projice. **Q**uo facto sancti viri preceptū suscipiēs: statim se a terris ecclesie fluminis aqua p̄p̄cuit: atq; ad p̄p̄ij alueū reuerfa exire vltertus in loca eadē nō p̄p̄cūp̄t. **Q**ua in re **P**etre qd̄ aliud q̄ iobe dicitū hominū duritia confundit: qm̄ in virtute Jesu et elementū irrationabile sancti viri preceptis obediuit.

De **C**arbonio **P**opulonij **e**pi **s**copo: **C**apitulū. **XI**.

Ut quoz vite venerabilis carbonius Populonij ep̄s: magna diebus nostris sanctitatis sue p̄bationē vedit. **M**az cū hospitalitatis studio valde esset intentus: die quadā transeūtes milites hospitio suscepit. **Q**uos **S**othis supueniēribus abscondit: eozūq; vitam ab illoz nequitia abscondendo seruauit. **Q**d̄ dum **S**othoz regi perfido **T**otile nunciatū fuisset: crudelitatis immanissimē vesania successus: huc ad locū qui ab octauo huiusmodi miliario merulis dicitur: vbi tunc ipse cū exercitu se debat: iussit duci eūq; in spectaculo poscūti v̄s ad deuorandū projici. **C**ūq; idē rex perfidus in ipso quoz spectaculo cōfēdis: ad inspicendū mortē ep̄i: magna poscūti urba cōflurrit. **T**unc ep̄s deduc̄tus in medio est: atq; ad eius mortē immanissimus v̄sus exquisit̄: qui dñi humana mēbra crudeliter carperet: seui regis animū satiaret. **D**imissus itaq; v̄sus ex cauea. **Q**ui accensus et cōcitus ep̄iscopū petijt: sed subito sue feritatis oblitus: vespera ceruice summissosq; humiliter capite labere ep̄i pedes cepit: vt patenter ostibus daret intelligi: quia erga illū virū dei et serina corda essent dominū: et quasi humana bestiarū. **T**ūc populus q̄ ad spectaculū

venerat mortis: magno clamore versus est in admirationē veneratiōis: tunc ad eius reuerentiā. colendā rex ipse permotus est: quippe cū quo superno iudicio actū erat: vt qui deū sequi p̄tus in custodiēda vita ep̄i noluit: saltē ad mansuetudinē bestie sequeretur. **C**ui rei hi qui tūc presentes fuerūt: adhuc nōnulli supersunt: eoz cū omni illic populo se vidisse testant. **D**e quo etiaz viro aliud quoz miraculū **V**enatio Lunens̄ ep̄o narrante cognoui. **I**n ea nāq; populonij ecclesia: cui perat: sepulcrū preparauit. **S**ed cū longobardoz gens in italiā veniens: cūcta vastasset: ad belbam insulā recessit. **Q**ui ingruēte egritudine ad mortē veniēs: clericis suis sibiq; obsequēribus precepit dicena: **I**n sepulcro meo qd̄ mihi preparauit populonij meponite. **C**ui illi cū p̄diceret **C**orpus tuū illic qualiter reducere possimus: q; a longobardis teneri loca eadē et v̄bz eos illic discurrere scimus. **I**pse respondit: **R**educite me secure: nolite meruerē: sed festinate recedite. **D**efuncto igit̄ ep̄o corpus imposuerūt naui. **C**ūq; populonij tenderet: collectis in aere nubibus imensa nimis pluuia erupit. **S**ed vt patet seret oibus cuius viri corpus nauis illa portaret: per illud maris spaciū qd̄ ab helba insula vsq; populonij. xij. miliarib; distat: circa v̄traq; nauis latera p̄cellose valde pluuia descēdit: et in nauē eandē vna pluuie gutta non cecidit. **P**eruenērūt itaq; ad locū clericū: et sepulture tradiderūt corpus sacerdotis sui: cui precepta seruātes ad nauē sub festinatōe reueri sunt. **Q**uā mox vt intrare potuerūt: in eundē locū vbi vir dñi sepultus fuerat: longobardoz dux crudelissimus gūmatūs aduenit. **E**x cuius aduentu virū dei habuisse spiritū prophētie claruit: quia ministros suos a sepulture suo loco sub festinatione discedere precepit.

De **F**ulgentio **U**triculens̄ **e**pi **s**copo: **C**apitulū. **XII**.

Hoc vero quod de diuisa pluuia factum narrari miraculum: etiam in alterius **E**piscopi ueneratione monstratum est. Nam quidam clericus senex: qui adhuc superest: eidem rei presertim fuisse testat dicens: Fulgentius episcopus qui uetricolensi ecclesie preerat: regem crudelissimum **T**otila in festum omnimodo habebat. Cumq; ad easdem partes cum exercitu appropinquasset: cure fuit episcopo per clericos suos penia et transmittere: eiusq; furoris in animam si posset muneribus mitigare. Que ille ut vidit: prius spreuit atq; iratus: suis omnibus iussit ut eundem episcopum sub omni asperitate constringerent: eumq; eius examini feruarent. Que dum feroces **S**othi ministri sceleris crudelitatis illius tenuissent: circumstantes eum uno in loco stare preceperunt: etq; in terra circuli designauerunt: extra quem pedem recedere nullomodo auderet. Cumq; vir dei in sole nimio estuaret: ab eisdem **S**othis circumdatus: et designatione circuli inclusus: repente ebulliens et tonitrua et tanta vis pluuie erupit: ut hi qui eum custodiendum acceperat: imensitate pluuie ferre non possent. Et dum magna nimis inundatio fieret: inter eundem designatione circuli: in qua vir dei **F**ulgentius stetit: nec una quidem pluuie gutta descendit. Quod regi crudelissimi monitione esset: illa mens effera ad magnam eius reuerentiam uersa est: cuius penam prius insatiabili furore sitiebat. Sic omnipotentis sue miracula per despectos operantur: ut qui superbe contra precepta ueritatis se eleuant: eorum ceruicem ueritatis per humiliter premitit.

De herculano Perusino episcopo. Cap. XIII.

Nuper quoque **F**loridus uenerabilis uite episcopus: narrauit quoddam memorabile ualde miraculum dicens: **S**ir sanctissimus herculanus nutritor meus **P**erusine ciuitatis episcopus: fuit ex conuersatione monasterij ad sacerdotalem ordinem gratia deductus: et uile autem perfidi regis temporibus can-

dem urbe annis septem continuis **S**othorum exercitus obsedit: ex qua multi ciuium fugerunt: qui famis periculum ferre non poterant. Anno uero septimo nondum finito obsesam urbe **S**othorum exercitus intrauit: tunc comes qui eidem exercitui preerat: ad regem **T**otila nuncios misit exquirere: quod de episcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille precepit dicens: **E**piscopo prius a vertice capitis usq; ad calcaneum corrigiam tolle et tunc caput eius amputa: omnem uero populum qui illic uentus est gladio extingue. Tunc isdem comes uenerabilem uirum **H**erculanum episcopum super urbis murum deductum capite trucauit: eiusq; cutem iam mortuum a vertice usq; ad calcaneum incidit ut ex eius corpore corrigia sublata uideret: moxq; corpus illius extra muros proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi: abscisum caput ceruici apponentes: cum uno paruulo infante qui illic extinctus inuentus est iuxta murum corpus episcopi sepulture tradiderunt. Cumq; post eandem cetera die quadragesimo rex **T**otila iussisset: ut ciues urbis illius qui quolibet dispersi essent: ad eam sine aliqua trepidatione ne remearent: hi qui prius fugerant: uiuentium licentia accepta reuersi sunt. Sed cuius uite eorum episcopus cognitus fuerat memores: ubi sepultum esset corpus illius quesierunt: ut hoc iuxta honorem debitum in ecclesia beati **P**etri apostoli humaret. Cumq; ita esset ad sepulcrum: effossa terra inuenerunt corpus pueri pariter humati utpote iam die quadragesimo tate corruptum et uermibus plenum. Corpus uero episcopi ac si die eodem esset sepultum: et quod est adhuc miratione uenerandum: quia ita caput eius uisum fuerat corpori: ac si nequaquam fuisset abscisus: sic uidelicet ut nulla uestigia sectionis apparerent. Cumq; hoc et in terga uerteret: exquireres si quod signum uel de alia monstrari incisione poruisset: ita sanum atq; intemeratum omnine corpus inuentum est: ac si nulla hoc incisione ferri tetigisset.

Petrus.

Quis non obstupescat talia signa mortuorum que sunt pro excitatione uiuentium?

De ysaac seruo dei.
Cap. XIII.
 Gregorius.

Dioribus quoq; Gothorū tē-
 pozibus fuit iuxta Spoletanam
 urbē vir vite venerabilis ysa-
 ac nomie: qui vsq; ad extrema
 pene Gothorū tēpora puenit. Quem no-
 strozū multi nouerunt & maxime sacra vir-
 go Gregoria que nūc in hac Romana vr-
 be iuxta ecclesiā beate Marie semper vir-
 ginis habitat. Que dum adoleſcētie sue
 tēpore constitutis iam nuptijs in ecclesiā
 fugisset & sanctimonialis vite conuersati-
 onem quereret: ab eodē viro defensa atq;
 ad eum quē desiderabat habitū: dño pte
 gente perducta est. Que q; sponſum fu-
 git in terra: habere spōsum meruit in ce-
 lo. Multa autē de eodē viro: narrāte ve-
 nerabili patre Eleuthero agnoui qui et
 hūc familiariter nouerat & eius verbis vi-
 ta fidem prebebat. Sic itaq; venerabilis
 Ysaac ortus ex Italia nō fuit: sed ea illi
 narro miracula que in Italia cōuersatus:
 fecit. Cū primū de Syrie partib; ad spo-
 litanam urbē venisset: ingressus ecclesiā
 a custodibus petijt vt sibi quantū veller:
 licentia cōcederetur orandi: eumq; horis
 secretioribus egredi non vrgerent. Qui
 mor ad orandū stetit: diemq; totū p egit i
 oratione. Cui sequentē cōtinuauit ac noc-
 tem. scdo etiā die cū nocte subsequenti in
 defessus i precibus perſistit. Diez quoq;
 tertiu in oratione cōiunxit. Cūq; hoc vn;
 ex custodibus supbie spiritu inflatus cer-
 neret: vnde pſicere debuit: inde ad defes-
 etus damna peruenit. Hā hunc simulato-
 rem dicere & verbo rustico cepit hipochri-
 tam clamare: qui se tribus diebus & nocti-
 bus orare ante oculos hominū demonstrat-
 ret. Qui protinus currēs virū dei alapa
 percussit vt quasi religioſe vite simulator
 de ecclesia cum cōrumelia extret: sed hūc
 repente vltor spirit; inuasit & ad viri dei
 vestigia strauit ac per os illi; clamare ce-
 pit. Ysaac me eijcit. Ysaac me eicit vir q̄ps

pe peregrinus: quo censaretur noie: ne-
 sciebatur: sed eius nomē ille spūs. pdidit
 qui se ab illo posse eijci clamauit. Por
 autem vt super vexati corpus vir dei in-
 cubuit: malignus spūs: qui eū inuaserat:
 abcessit. In tota vrbe tunc statim quid i
 ecclesia factū fuisset innotuit: currere viri &
 femine nobiles atq; ignobiles pariter ce-
 perunt certatimq; eū in suis rapere domi-
 bus conabant. Alij ad construendū mo-
 nasteriū pedia: alij pecunias: alij substi-
 dia queq; poterāt: offerre viro dei suppli-
 citer volebāt: sed seruus omnipotētis do-
 mini hozū nihil accipies: egressus urbē:
 non longe desertū locū reperit ibiq; vbi
 humile habitaculū cōstruxit. Ad quē vñ
 multi pergunt: exemplo illius: eterne vite
 accendi desiderio ceperūt atq; sub ei;
 multo gislerio in omnipotētis se dñi seruitū de-
 derūt. Cumq; eū crebro discipuli humili-
 ter admonerēt vt pro vsu monasterij pos-
 sessiones: que offerebantur: acciperet: il-
 le sollicitus sue pauprtatis custo: forte sen-
 tentiam tenebat dicens. Monachus qui i
 terra possessionē querit: monachus nō ē.
 sic quippe metuebat paupertatis sue secu-
 ritatem perdere: sicut auari diuites solēt
 perituras diuitias custodire. Ibi itaq; p
 phetie spiritu magnisq; miraculis cūctis
 longe lateq; habitantibus vita eius incla-
 ruit. Hā die quadā ad vesperuz in hoto
 monasterij fecit iactari ferramēta que vsi-
 tato nos nomine vngas vocamus: dixit
 itaq; discipulis suis. Tot vngas i hoz-
 to proiecite & citius redite. Nocte vero ea-
 dem dñ ex more cum fratribus ad exhibē-
 das laudes dño surrexisset: precepit eis:
 dicens. Ite & operarijs nostris pulmen-
 tum coquite vt mane primo paratum sit.
 Facto autē mane fecit deferri pulmentuz
 qđ parari iusserat: atq; hozū cū fratribus
 ingressus: quot vngas iactari precepat:
 tot in eo laborantes operarios inuenit.
 Ingressi quippe fures fuerant: sed muta-
 ta mente per spiritū apprehenderūt: vngas
 gas: quas inueniunt & ab ea hora qua i-
 gressi sunt: quousq; vir domini ad eos ve-

infret: cuncta hori illius spacia: que sculta fuerat: coluerunt. **Q**uib⁹ vir dñi mox vt ingressus est: ait. **G**audete fratres multū lahorastis. Iā quiescite: quib⁹ illico alimēta que detulerat: prebuit: eosq³ post rāti laboris fatigationē refecit. **S**ufficiēter autē refectis ait. nolite malū facere. **Q**uoties de horo aliquid vultis ad hori aditū venire: irāquille petite: cū bñdictione p̄cipite: et a furti prauitate cessate. **Q**uos itari collectis olerib⁹ onusari fecit. **A**ctūq³ ē vt qui ad hori nocituri venerāt: cū laboris sui premio: et repleti ab eoz innocui redirent.

No quoq³ tēpore accesserunt ad eū peregrini qdā misericordiaz postulantes scissis pannis obsiti. **I**ta vt pene nudi viderent. **C**ūq³ ab eo vestimēta peterēt: eoz verba vir dñi tacit⁹ audivit. qui vnū ex discipulis suis protinus silēter vocauit eiq³ precepit: dicēs. **G**ade atq³ in illa silua in loco tali cauā arbozem require et vestimenta q̄ in ea inuenieris ad me defer. **C**ūq³ discipul⁹ abyssisset: arbozem sicut fuerat iussus requisit: vestimēta reperit et latēter detulit magistro. **Q**ue vir dei suscipiēs: peregrin⁹ nudis atq³ petētib⁹ ostēdit et p̄buit dicēs. **V**enite qz nudi estis: ecce tollite et vestite vos. **N**ec illi inuētēs recognouerūt: que posuerant: magnoq³ pudore cōsternati sunt et q̄ fraudulenter vestimēta querebāt aliena: confusit receperunt sua.

No quoq³ tpe quidā se eis oratib⁹ commendās: sportas duas plebas alimētis ei p̄ puerū trāsmisit. **Q**uarū vnā idē puer surripuit atq³ in itinere abscondit. vnā vero ad dei hominem detulit: et petitionē illi⁹ qui se ei p̄ xenius commendauerat: enarravit. **Q**nā vir domini benigne suscipiēs: eundē puerū ad mortem dicens. **G**ratias agim⁹: sed vide sportam quā in itinere posuisti: ne incaut⁹ tan gere presumas. quia in eā serpens ingressus est. **N**o ergo sollicitus ne si tollere incautus volueris: a serpente feriaris. **Q**ui bus verbis puer valde confusus: exulta-

uit quidē qz mortē euasit: sed tristis ad modicū factus ē. **Q**uia quāuis salubrem penam euaserit: tamē p̄tulit verecundiā suā. **Q**ui reuersus ad sportācaute ac sollicitē attendit: sed eā iam: sicut vir dei predixerat: serpens tenebat. **H**ic itaq³ cū virtute abstinentie: contēptu rerū transeuntū: p̄phetie spiritu: orationis intētionē esset in cōparabiliter p̄ditus: vnū erat qd̄ i eo reprehēnsibile esse videbāt: qz nōnunquā tanta ei leticia inerat: vt illis tot virtutib⁹ nisi sciret esse plenus: omnimodo nō crederetur.

Petrus.

Quid nā queso te: quid nā hoc esse dicimus. **S**pōte sibi leticie frena laxabat. an tot virtutibus polens: aliquādo ad presens gaudiū letiam renitēs eius anim⁹ trahēbat.

Gregorius.

Magna est petre omnipotētis dei dupēsatio: et plerūq³ contingit vt quibus maiora bona prestat: que dam mīnora nō tribuat: vt semp̄ eozū animus habeat. vnde se reprehēdat: quatenus dū appetūt p̄fecti esse et nō possant et laborāt in hoc qd̄ nō acceperūt: nec tamē elaborādo preualēt: vt in his que accepta habēt: se minime extollāt sed discāt qz ex semetipsis maiora bona nō habēt: qui i se metipsis vincere parua vicia: atq³ extrema nō possunt. **H**inc est enī qz p̄ducto domino ad terrā p̄missionis populo cunctos fortes atq³ prepotentes aduersarios eius extinguit: philisteos atq³ cananeos reseruauit vt sicut scriptum est: in eis experiretur israel: quia nōnunquā vt dictus ē eis etiā quibus magna dona tribuit: parua quedā reprehēnsibilia relinquit vt semper habeant: contra qd̄ bellum gerant et deuictis magnis hostibus mentē non erigant. quādo eos adhuc aduersarij etiam minimis fatigāt. **S**it itaq³ vt miro modo vna eademq³ mens et virtute polleat et ex infirmitate lāguescat: quaten⁹ et ex parte cōstructa sit et ex pte se p̄spiciat esse destrua

etiam vt per bonū qđ querit ⁊ habere non valet: illud seruet humiliter: qđ habet. Sed quid mirū qđ hoc de homine dicim⁹ quādo illa superna regio in ciuib⁹ suis ex pte dāna pertulit ⁊ ex pte fortiter stetit vt electi angelorū spūs: dum alios per superbā cecidisse conspicerent: ipsi tāto robustius: quāto humilius starent: Illi ergo regionē suā etiā detrimēta profecerūt: quia ad eternitatis statum ex parte sue de structionis est solidius instructa. Sic ergo ⁊ in vnaquaq; agitur vt humilitatis custodia aliquādo ad lucra maxīma ex minīmo damno seruetur.

Petrus.

Lacet qđ dicis.

De Eutyccio et florentio seruis dei.

Cap. XV.

Gregorius.

Aeq; hoc sileam qđ ex regione eadem venerabilis viri Sancti presbyteri narratione cognoui. de cuius verbis ipse non dubitas quia eius vitā sīdemq; minime ignoras.

Eodem quoq; tēpore in vrsie pte puincie duo viri in vita atq; habitu sancte cōversationis habitabant quorū vnus Eutycci⁹: alter vero florentius dicebatur. Sed idē Eutycci⁹ in spiritali zelo atq; in seruoze virtutis excreuerat: multorūq; animas ad deū pducere exhortādo satagebat. Florentius vero simplicitati atq; orationi deditā ducebat vitam. Nō longe autē erat monasteriū qđ rectoris sui fuerat: morte dēstitūtū: ex quo sibi monachi eundē Eutycciū pcesse voluerunt. Qui eorū precib⁹ aculescēs multis annis monasteriū rexit: discipulorūq; animas in studio sancte cōversationis exerceuit. Ac ne oratorū in quo prius habitauerat: solū remanere potuisset: illic venerabilē virū Florentiū reliquit: in quo dū solus habitaret: die quadā sese in orationē dedit: atq; ab omnipotēte dño petijt

vt ei illic ad habitādū aliqđ solatiū donare dignaret. qui mox vt impleuit orationez oratorū egressus: ante fores vrsium reperit stantē qui dñ ad terrā caput deprome ret: nihilq; feritatis in suis motib⁹ demōstraret: apte dabat intelligi qđ ad viri dei obsequiū venisset. Qđ vir quoq; dñi p̄tinuū agnouit: ⁊ qz in eadē cella. iiii. vel. v. pecudes remāserāt: quib⁹ oīno deerat: qđ pasceret ⁊ custodiret: idē vrsō p̄cepit dicēs: vade atq; oues has ad pastū eisce ad horā vero sextā reuertet. Cepit itaq; hoc indefinēter agere: inūgebāt vrsō cura pastozis ⁊ quas māducare cōsueuerat: pascere oues bestia letuna. Cū vir dñi ieiunare volebat: ad nonā p̄cipiebat vrsō eadez hora cū ouib⁹ reuerti. Cū vero nolisset: ad sextā: in oībus itaq; mādatīs viri dei obtempabat vrsus vt neq; ad sextā iussus redire: veniret ad nonā: neq; ad nonā iussus redire: veniret ad sextā. Cūq; diu hoc agere cepit in loco eodē tāte virtutis fama lōge lateq; crebresceret: sed qz antiqui hostis. vñd bonos cernit nitescere ad gloriā. inde puerfos p inuidiā rapij ad penā quatuor viri ex discipulis venerabilis Eutycci⁹ vehemēter inuidēs q; eorū magister signa nō faceret ⁊ isiqui sol⁹ ab eo relictus fuerat: tāto hoc miraculo clar⁹ appareret: eundē vrsū in sidiātes occiderūt. Cūq; hora qua iussus fuerat: nō rediret: vir dei Florentius suspicatus est eū reditū ⁊ vsq; ad horā vespēra expectans: affligi cepit qđ isdē quem ex simplicitate multa fratē vocare cōsueuerat: vrsus minime reuertet. Die vero altera perrexit ad agrū vrsū pariter: ouesq; questurus: quē occisum repperit sed sollicito. Inquirens citius: a quib⁹ fuerat occisus: inuenit. tūc sese in lamentū dedit: fratrū maliciā magis qđ vrsi morē deplorās. Quēz venerādus vir Eutycci⁹ ad se deductū cōsolari studuit: sed isdē vir corā eo doloris magni stimulis accensus impetratus ē dicens. Spero in omnipotēte deo quia in hac vita ante oculos omnium ex sua maliciā vindictā recipient. qui nihil se ledenda

tem vrsū meū occiderūt. Cuius vocem
protinus vltio diuina secuta est. Nā qua
tuor monachi qui eundē vrsū occiderāt:
statim elephanti co morbo percussi sūt vt
morbis putrescētibus interiret. Ad factū
vir dei florentius vehemētē expauit: seq;
ita fratribus maledixisset pertinuit. Om
ni enī vite sue tēpoze siebat qz exauditus
fuerat: se crudelē: se in eorū morte clama
bat homicidā. Ad iccirco omnipotentēz
vñm fecisse credimus ne vir mirē simpli
citatē quātūlibet dolore cōmorus: inoz
quere vitra p̄sumeret iaculū maledicti
onis.

Petrus.
Anquid naz valde graue esse cre
dimus si fortasse cuilibet exagita
ti iracundia maledicamus.

Gregorius.
De hoc peccato cur me percuncta
ris an graue sit: cū paulus dicat.
Nēq; maledicti regnū dei posside
bunt. pensa igitur q̄ grauis culpa ē: que
sepat a regno celestis vite.

Petrus.
Quid si homo non fortasse ex mali
cia: sed ex lingue incuria maledi
ctionis verbū iaculatur in proximū.

Apud districtū iudicē petre ocio
sus sermo reprehenditur: quanto
magis r norius. Pensa ergo q̄
eum sit dānabilis: qui a malicia nō vacat
si r ille sermo penalis ē qui a bonitate vti
litatis r humilitatis vacat.

Petrus.
Sentio.

Gregorius.
Sdem vir dei egit aliud quod si
lere non debeo. Cum enim magis
na eius opinto lōge lateq; crebre
seret. quidam dyaconus longe post^o ad
eum pergere studuit vt eius se orationi
bus comendaret: qui ad eius cellulam ve

niens: omnē locū per circuitum inuenit
numeris serpentibus plenum. Cūq; ve
hementer expauescerent: clamauit dicēs.
serue dei ora. Erat autem tunc mira sere
nitas. Egressus vero florentius ad celū
oculos r palmas tendit vt illam pestēz
sicut sciret dominus auferret. ad cui^o vos
cem subito celum intonuit: atq; idē toni
truuus omnes illos: qui eundē locum ocs
cupauerunt: serpentes interemit. Quos
cum vir dei florentius interemptos aspi
ceret: dixit. Ecce illos occidisti domie q̄s
eos hinc leuabit? Dorq; ad eius vocem
tante aues venerunt: quanti serpētes ocs
cisi fuerant: que asportātes singulos r lō
gius proiicientes: locū habitationis illi^o
mundum a serpentibus omnimodo red
diderunt.

Petrus.
Quia virtutis. quid fuisse meriti
dicimus: q̄ eius ori tantū factus
est deus proximū.

Gregorius.
Aquid omnipotentis dei singula
rem mundiciam atq; eius simpli
cem naturam multū petre huma
ni cordis mundicia: atq; simplicitas valet
hoc ipsum nāq; quod eius famuli a terre
nis actionibus segregati: ociosa loqui nes
sciunt r mentem per verba spargere atq;
inquinare deuitant: auctoris sui pze cere
ris exauditionē impetrant. Cui inquan
tum est possibile ipsa puritate ac simpli
tate cogitationis quasi ex quadā tam simi
litudine concordāt. Nos autēz turbis po
pularibus admixti: dum frequēter ocio
sa nōnunq; vero etiam: q̄ est grauius: no
xia loquimur: os nostruz omnipotēti deo
tanto longinquuz sit. quāto huic mundo
proximū. Multum quippe deozum duci
mur: dum locutione continua secularib^o
admiscemur. Quod bene Iudas post
quam regem dominum exercituum vidit
in semetipso se reprehendit r penituit: di
cens. **Q**ue mihi: quia tacui: quia vir
pollutus labijs ego sum: qui cur pollus

labia haberet: ostendit: cum subserit. In medio populi polluta labia habetis ego habito. Pollutione namque labiorum habere se voluit: sed unde hanc praxerit indicavit: cum in medio populi polluta labia habetis se habitare perhibuit. Valde enim difficile est ut lingua secularium mentem non inquinat: quam tangit: quod dum plerisque eis ad quedam loquenda descendimus paulisper asueti hancipaz locutionem quam nobis indigna est: etiam delectabiliter tenemus ut ex ea iam redire non liceat: ad quam velut ex odeseffione deducti: venimus inuiti. Sicque fit ut ab ociosis ad noxia: leuioribus ad grauiora verba veniamus: et os nostrum ab oportente domino: tanto iam minus exaudiat in prece: quanto amplius inquinat stulta locutione: quod sicut scriptum est. Qui auerit aurem suam ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Quid ergo mirum si postulantes tarde a domino audimur: quam precipiente domino aut tarde: aut nullo modo audimus. Et quid mirum si Florentius in prece sua citius est auditus: quam in preceptis suis dominum citius audiuit.

Petrus.
Nihil est quod respondere valeat a parte rationi.

Gregorius.

Quis vero qui predicti Florentij in via domini socius fuerat: magis post mortem claruit in virtute signorū. Nam cum multa ciues vrbis illius de eo soleant narrare miracula: illud tamen est precipuum quod vsque ad hec longobardorum tyrannipotentis deus per vestimentum illius assidue dignabatur operari. Nam quotiens pluuia decrat: et estu nimio terram longassecitas exurebat: collecti in vno ciues vrbis illius eius tunicam leuare: atque in conspectu domini cum precibus offerre consueuerat. Cum qua dum per agros pergeret exorantes: respiciente pluuia tribuebat: que plene terram satiare potuisset. Ex qua re paruit: eius anima: quid virtutis intus: quid meriti haberet cuius foris ostensa est vestis tram conditoria auerteret.

De Marcio monacho de monte Marisco. Cap. XVI.

Nuper quoque in parte Capantie vir valde venerabilis Martini? noies in monte Marisco solitaria vitam duxit: multisque annis in specu angustissimo seclusus fuit: quem multi ex nostris nouerunt: eiusque actibus presentes existerunt: de quo multa ipse beatorum memorie papa Pelagio prediceessore meo et alijs religiosissimis viris narratibus agnouit. Cuius hoc miraculum primum fecit quod mox ut se in predicti montis foramine pertulit: ex petra eadem que in semetipsum cocana angustum specum fecerat: aque stilla prupit: que Martio dei famulo in usu quotidianum sufficeret: nec plus adesset: nec necessitati deesset: qua in re ostendit omnipotens deus quantam sui famuli curam gereret: cui vestigio miraculo potum in solitudine ex petre duritia miseraret. Sed antiquus hostis humani generis inimicus eius virtutibus indidens: huc visitata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amicum sibi bestiam serpentem sequegressus: huc ab eadem habitatio ne eicere factus: terrore conatus est. Cepit etenim serpens in spelunca venire solus cum solo: eoque orate se ante illum sternere: et cum cubare pariter cubare. Sed vir sanctus omnino impertitissimus: eius oram manum vel pedem extrudere debet: vicem. Si licentiam accepisti ut ferias: ego non prohibeo. Cuius hoc quotidie per triennium gereret: die quadam antequis hostis tanta hac eius fortitudine victus infremuit: seque per diuermum montis latus in precipitium serpens de dit: omniaque arbusta loci illius flamma ex se exente cremauit. Qui in eo quod montis latus ostium cubuisset cogente omnipotente deo monstrare copullus est: quante virtutis fuerat: quam victus absecundum vertice sterit: qui cum serpente per triennium iacuit securus.

Petrus.
Aditu pauco.
Gregorius.

Utriusque vite venerabilis in clusiois
sue tēpe primo decreuerat: vt vl-
tra militare non videret: nō qz as-
pernabat sexū: sed ex cōtemp̄ lata sp̄e tem-
peratiois inuā rere metuebat vicium. **Q**u-
quedā mulier audīēs: audacter ascendit
montē: atq; ad eius specū impudēter pro-
rupit. **E**t ille paulo longi⁹ intuens: ⁊ ve-
nientis ad se muliebria indumēta conspi-
ciens: sese in orationē dedit: in terrā faciē
defflit: ⁊ eonq; p̄stratus iacuit: quo im-
pudens mulier a fenestra cellule illi⁹ fati-
tigata recederet. **Q**ue die eodem mox vt
de mōte descendit: vitā finit: vt ex mor-
tis eius sentētia vāre intelligi: qz valde
ōspōtēti deo displicuit qz eius famulū au-
tu improbo cōstravit.

Hic quoq; tpe dū multi ad hunc
religiosa deuotiōe concurrerēt: at-
q; aria esset semita: que in venexo
mōris latere ad eius cellulā p̄perātes du-
cebat. **P**uer paruulus incaute gradiens
ex eodē monte cecidit: ⁊ vq; ad vallē cor-
ruit que sub mōte eodē sita quasi in p̄fun-
do conspicit. **I**n loco quippe eodē tanta
mons ipse altitudine excreuit: vt arbuta
ingentia que ex eadē valle p̄deūt: ex mō-
te aspiciētibus quasi fructecta esse videan-
tur. **P**erturbati itaq; sūt cūcti qui venie-
bāt: summāq; cura questū est: sicubi cor-
pos elapsi pueri potuissz inueniri. **Q**uis
enī aliud nisi extinctū crederet: quis vel
corpus ad terrā integrū peruenisse suspi-
caret? **D**uz interpositis vbiq; scopulis in
partibus discerpi potuissz. **S**ed requisit-
us puer in valle inuētus est: non solū vi-
uus: sed etiā incolumis. **T**ūc cunctis pa-
tenter innotuit: qz ideo ledi nō potuit: qz
hūc casu suo **M**artij oratio portauit. **I**n
specu vero illius magna desup rupe: emi-
nebat: que cū ex parte exigua monti vides-
ret affixa: martij celle p̄minens casuz suū
quotidie: ⁊ illius interitū ruitura minaba-
tur: ad hūc **M**ascato: illustris vir armen-
tarij nepos cū magna rusticoꝝ multitudine
veniens precabat: vt vir dei de specu
eodē dignaret exire: quatenus ipse ruitu-

ram rupem ex monte potuissz euellere:
atq; in specu suo dei famulus tam secur⁹
habitarer. **C**ūq; huic vir dei nequaq; ac-
quiesceret: ei quod posset vt faceret prece-
pit: ⁊ ipse in celle remotiori se parte cōtū-
lit. **S**i tamē moles rueret: dubiū nō erat
qz simul ⁊ specū destrueret: ⁊ **M**artij ne-
caret. **I**taq; dum ea que venerat multitu-
do conaret: si posset sine periculo viri dei
ingens illud qd desuper incuberat saxū
leuare: cūctis videntibus repēte res val-
de admirabilis contigit: quia moles ipsa
quā sonabant euellere: subito ab eisdē la-
borātibus euulsa: ne splunce **M**artij re-
ctū tangeret saltū dedit: ⁊ quasi serui dei
lesione fugiens lōgtus cecidit. **Q**uod ad
iustum omnipotentis dei angelico ministe-
rio actū intelligit: qui diuina prouidētia
disponi omnia fideliter credit. **H**ic cū pri-
us se in eundē montē cōtulit: nec dū clau-
so specu habitans: cathena sibi ferrea p̄-
dem ligauit: eaq; saxo ex parte altera affi-
xit: ne ei vltra liceret p̄gredi: quā cathē-
ne eiusdē quantitas tendebat. **Q**uod vir
vite venerabilis **B**enedictus audīēs: cu-
ius superius memoriā fecit: ei per discipu-
lum suū mandare curauit. **S**i feruus dei
es: nō te teneat cathena ferri: sed cathena
xp̄i. **A**d quā vocem **M**artius p̄tinus eū-
dem compedē soluit: sed nunq; postmo-
dum solutū tetendit pedē vltra locū quo
hūc tendere ligatū consueuerat: atq; in tā-
to se spacio sine cathena cobercuit: in qn-
to ⁊ antea ligatus māsit. **Q**ui duz se post-
modū in eiusdē loci specu cōclusisset. **C**es-
pit etiā discipulos habere: qui ab ei⁹ spe-
cu seorsum habitātes ad vsum vite: aquā
de puteo haurire cōsueuerāt. **S**ed finis
in quo ad hauriendā aquā situla depēdes-
bat: crebro rumpebat. **U**nde factuz est vt
eandē cathenā quā ex pede suo vir domi-
ni soluerat: eius discipuli peterēt: eamq;
sumi adiūgerent: atq; in illam situlā liga-
rent. **E**x quo iam tempe cōtigat vt idē su-
nis tingere aqua: ⁊ nullo modo rumpe-
ret. **Q**uia enī cathenā viri dei finis ille
contigit: ipse quoq; ad tolerandā aquam

iam fidele credimus fuisse carne domini
 suscitavit. Saulu vero suscitavit in mens
 te. Equidem post resurrectione carnis de
 Lazari virtutibus tacet: sed post resurre
 ctione anime capere nostra infirmitas no
 valet: quata in sacro eloqo de Pauli vir
 tutibus dicunt: qd illius crudelissime cor
 gitatões ad pietatis mollia cõuerse sunt
 viscera: qd mori cupit p fratribus: in quo
 riu prius morte gaudebat: qd plenus om
 nis scripture sciētia nil se scire iudicat: ni
 si xpm Jesum huc crucifixu: quod p xpo
 virgins libeter cedit quē gladijs inseque
 bat: quod apostolaro honore sublimis est.
 Sed tamē sponte paruulus in medio di
 scipuloꝝ quod ad celi tertij secreta ducit:
 et tamen mētis oculū per cõpassionē refle
 ctit ad dispensandū cubile cõiugatoꝝ: vi
 cens vxori vir debitū reddat et vxor viro:
 quod admiscet in contemplatiōe cetibus
 angeloꝝ: et tamen nō aspernat cogitare:
 atq; disponere facta carnaliū: qd gaudet
 in infirmitatibus: sibiq; in pumelijs pla
 cet: qd ei viuere xps est et mori lucru: q; to
 tū tam extra carnē est hocipm: qd viuit in
 carne. Ecce qualiter viuit qui ab inferno
 mētis ad vitā pietatis redijt. Minus est
 ergo quēpiam in carne suscitari: nisi forte
 per viuificationē carnis ad vitā reducat
 mentis: vt ei hoc agatur per exterius mis
 curalum: quatenus conuersus in terius
 viuificetur.

De Benedicto monacho:
 Capitulū. XVIII.

Petrus.
 Alde infra credidi hoc qd mo
 do q sit incõparabiliter superi
 us agnouit. Sed queso cepta p
 sequere vt dum tempus vacat:
 sine edificatiōe hora non transeat.

Gregorius.
 Pater quidā mecu est in monaste
 rio cõuersatus: in scriptura sacra
 studiosissimus: qui me etate pres
 bat: et ex multis que nesciebā: me edifica
 re cõsueuerat. Qui? itaq; narratiōe vidi:

ci: q; fuit quidā in campane partibus in
 tra quadragesimū Romane vrbis milia
 riu: nomine Benedictus: qui quidē eta
 te iuuenis: sed morib; grādeus et in san
 cte cõuersatiōis regula se fortiter stringēs
 Quē Totile regis tempore cum Gorbi
 repperissent: huc incendere cum sua cella
 moliti sunt. Ignē nanq; posuerūt: sed in
 circūitu arserūt omnia. Cella vero illius
 igne cõburi non potuit. Quod videntes
 Gorbi magisq; seuentes: atq; huc ex suo
 habitaculo trahētes: nō longe aspererūt
 succensū clibanū: qui coquēdis panibus
 parabat: etiā in illo piecerūt: clibanūq;
 clauserūt. Sed die altero ita illesus inuē
 tus est: vt non solū eius caro ab ignibus:
 sed neq; extrema vllomō cremarent.

Petrus.

Antiquū trium pueroꝝ miraculū
 audio: qui proieci in ignibus les
 si non sunt.

Gregorius.

Aud vt opino: miraculū ex par
 te aliqua dissimiliter gestum est.
 Tunc quippe tres pueri ligatis
 pedib; ac manibus in ignē proiecti sunt:
 quos die altera rex requirens: in camino
 illesis vestibus deambulantes repperit.
 Ex qua re colligis: quia ignis in quo la
 etati fuerāt: qui eoꝝ vestimenta nō conti
 git: eoꝝ vincula cõsumpsit: vt vno eodē
 q; tempe in obsequio iustoꝝ et haberet flā
 ma virtutē suam ad solatiū et nō haberet
 ad tormentum.

**De Ecclesia beati Zenonis
 martyris: in qua aque vltra por
 tam apertā inundātes minime
 intrauerūt: Cap. XIX:**

Alic tam antiquo miraculo die
 bus nostris res similis ex cons
 trario euenit elemento. Nam
 puper Johānes tribunus rela
 tiōe sua me docuit: q; Prunolfus comes
 cū ilico adesse: se cum rege Authario eo
 tpe in loco eod: vbi mira res prigit: afflū

fieri in se fortitudinem traxit.

Petrus.
Hæc hec placent: quia mira sunt
 et multum recentia.

**De Monacho ex monte ar
 genteo: qui mortuum suscita
 uit: Capitulum XVII.**

Gregorius.

Astris modo temporibus quidam
 vir Quadragesimæ nomine Bus
 xentine ecclesie subdyaconus sus
 tra: qui ouium suarum gregem pascere in etus
 dem Aureliae partibus solebat: cuius val
 de veracis viri narratio res mira inno
 tuit: que secreto fuerat gesta. Is namque
 ut predictimus: dum gregis sui in Aurelia
 curam gereret: in diebus eiusdem vir fuit e
 monte qui Argentarius vocat: venerabi
 lis vite qui habitum monachi: quem preten
 debat specie: moribus explebat. Hic ita
 que ad ecclesiam beati Petri apostolorum prin
 cipis ab eodem monte Argentario annis
 singulis venire consueuerat: atque ad hunc
 quem predicti Quadragesimæ subdyaconum
 sicut ipse narravit: hospitalitatis gratia de
 clinabat. Quodam vero die dum eius hos
 pitium: quod non longe ab ecclesia aberat:
 irasseret: cuiusdam pauperule mulieris ma
 ritus iuxta defunctus est. Quæ ex more
 loti: vestimentis indutiis: et sabono constri
 cum: supernente vespere sepelire ne
 quiuerit. Hæc iuxta defuncti corpus vi
 duata mulier sedit: que in magnis fletibus
 noctem ducens: continuis lamentorum vocibus
 satiffaciebat dolori. Cumque hoc diu
 tius fieret: et flere mulier nullomodo cessa
 ret: vir dei: qui receptus hospitio fuerat:
 Quadragesimo subdyacono cõpunctus
 ait: Dolori huius mulieris anima mea cõ
 pariter: rogo: surge et oremus. Perreperit
 igitur vir: et ad vicinam ecclesiam: sese pari
 ter in oratione dederunt. Cumque diutius
 orassent complere orationem Quadragesi
 mæ subdyaconus seruus dei petijt. Qua
 completa ab altaris crepidine puluerem

collegit: atque cum eodem Quadragesimo
 ad defuncti corpus accessit: seque ibidem in
 oratione dedit. Cumque diutius orasset: iam
 non sicut prius fecerat: orationem comple
 re cum subdyacono voluit: sed ipse benedi
 ctionem dedit: statimque surrexit. Et quia
 manu dextera puluerem collectum gestabat:
 sinistra pallium: quo facies defuncti velaba
 tur: abstulit. Quod cum mulier fieri cerne
 ret: contradicere vehementer cepit: et mira
 ri quid vellet facere. Ablato itaque pallio
 diu de eo: quem collegerat: puluerem: defun
 cti faciem fricauit. Cumque diutius fricare
 tur: recepit animam: oscitauit: oculos aper
 ruit: seque eleuans refedit: quid erga se
 ageret: miratus est: ac si de grauissimo som
 no fuisset excitatus. Quod cum mulier la
 mentis fatigata conspiceret: cepit ex gau
 dio magis flere: et voces amplius edere.
 Quam vir domini modesta prohibitiõne cõ
 pescuit: dicens: Tace tace: sed si quis te
 requisierit: qualiter factum sit: hoc solimo
 do dic: quia dominus Iesus Christus opera
 sua fecit. Dixit hoc atque eius hospitio exi
 uit Quadragesimæ subdyaconum protinus
 reliquit: et in loco eodem ultra non compa
 ruit. Temporalis namque honorem fugiens
 egit ut ab his: quibus visus in tanta vir
 tute fuerat: nunquam iam in hac vita vider
 retur.

Petrus.

Quid alij sentiant ignoro. Ego au
 tem præ cõctis miraculis hoc pos
 tius existimo esse miraculum: quod ad
 vitam mortui redeunt: eorumque anime ad car
 nem ex occulto reuocantur.

Gregorius.

Visibilia autem dimus: necesse est
 ut credamus. Si vero inuisibilia
 pensamus: nimirum constat quia ma
 lus est miraculum: predicatiõis verbo atque
 oratiõis solatio peccatorum conuerti: et
 carne mortuum suscitare. In isto enim reu
 scitatur caro iteque mortura. In illis vero ani
 ma in eternum victura. Cum enim propono
 duos: in quo horum existimas malus fore fa
 ctum virtute miraculum: Bazarum quippe quem

se eamq; cognouisse testat. **P**redictus tribunus narravit: dicens: quia ante hoc ferre quinquennium quado apud hanc Romam urbem alium suum tibus egressus est: tantumq; cresces ut eius vnda sup muros vrbis influeret: atq; in ea maximas regiones occuparet: apud Hieronem urbem suam? **A**thesis ex crescent: ad beati Leonis martyris atq; pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesie dum essent ianue aperte aqua in ea minime intrauit: que paulisper cresces vsq; ad fenestras ecclesie: que erant tectis proxime: peruenit: sicq; stans aqua ecclesie ianuam clausit ac si illud elementum liquidum in soliditate parietis fuisset mutatum. Cumq; essent multi interius inuenti: sed aquarum magnitudine omnis ecclesia circumdata: qua possent egredi: non haberent. sibiq; se siti ac fame deficere formidarent: ad ecclesie ianuam veniebant: ad bibendum hauriebant aquam que ut predicti vsq; ad fenestras excreuerat et tamen intra ecclesiam nullomodo diffuebat. **M**auritius itaq; ut aqua poterat: sed diffuere ut aqua non poterat. **S**tas autem ante ianuam ad ostendendum cunctis meritum martyris et aqua erat adiutorium et quasi aqua non erat ad inuadendum locum. **S**ed ego antiquo antedicti ignis miraculo vere predicti non fuisse dissimile qui trium puerozum et vestimenta non contigit et vincula incendit.

De Stephano presbytero provincie Galerie: cui: quia famulo suo negligenter loquebatur ad extrahendas caligas dyaboli obediuit. **Cap. XX.**

Petrus.

Mira sunt valde sanctorum facta que narras et presenti infirmitati hominum vehementer stupenda. **S**ed quod tantos nunc in Italia fuisse audio admirare virtutis viros: nosse velim si nulla eos contigit antiqui hostis insidias perulisse: an ex insidijs profecisse.

Gregorius.

In labore certaminis non est palma victorie. **U**nde ergo victores sunt: nisi quod contra antiquos hostis insidias decertauerunt. **M**alignus quippe spiritus cogitationi locutioni atq; operi nostro semper insidit si fortasse quid inueniat. vnde apud examen eterni iudicis accusator existat. **S**is etenim nosse quomodo ad decipiendum semper assutat.

Gregorius.

Videtur qui nunc nobiscum sunt: rem quam narro testantur quod vir vite venerabilis Stephanus nomine Valerie provincie presbyter huius nostri Bonifacii dyaconi atq; dispensatoris ecclesie agnitione primus. **Q**ui quadam die de itinere domum regressus: macipio suo negligenter loquens precepit: dicens. **V**eni dyabole discalcia me. **A**d cuius vocem mox ceperunt se caligarum corrigere in summa velocitate dissoluerunt ut a parte costaret quod ei ipse qui nominatus fuerat: ad extrahendas caligas dyaboli obediit. **S**ed mox ut presbyter vidit vehementer expauit: magnisque vocibus clamare cepit: dicens. **R**ecede miser: recede: non enim tibi sed macipio meo locus sum. **A**d cuius vocem primum ita ut inuente sunt: magna iam ex parte dissolute corripse remanserunt. **Q**ua in re collige: antiquus hostis qui tunc presto est factis corporalibus quod nimis insidijs nostris cogitationibus insidat.

De puella conuersa cuius solo imperio homo est a demone liberatus. **Cap. XXI.**

Petrus.

Aboriosum est valde atq; terribile contra inimici insidias semper intendere et continue quasi in acie stare.

Gregorius.

Aboriosus non erit si custodia nostram: non nobis: sed gratie supne tribuimus. ita tamen ut et ipsi qui tunc

possimus: sub protectione dei vigilemus
Si autē antiquus hostis a mente ceperit
 expelli: ex diuina largitate plerumq; agi
 non vt solū iam timeri nō debeat: sed ipse
 etiā bene uicentiū virtute terreatur. **Be**
 nāq; quā narro vir sanctissimus **Eleuthe**
 rius senex pater: cuius memoriaz superi
 fecit: testis eritit mibiq; hoc intinare cur
 rante qd i Spoletana vrbe puella quedā
 tam nubilis cuiusdā primarij filia celestis
 vite desiderio exarrit: eiq; patē resistere ad
 viā vite conatus est. **Sed** contempto patre
 cōuersationis habitū suscepit. **Qua** ex re
 factū est vt eā pater sue substantie ephere
 dē faceret: nubilq; ei aliud nisi sex vntias
 vnius possessuncule largiret. **Eius** vero
 exemplo prouocate ceperūt apud eā mul
 te nobilioz generis puelle conuerti atq;
 omnipotēti dño dicata virginitate serui
 re. **Quadā** vero die idē **Eleutherius** ab
 bas vir vite venerabilis ad eam gratia ex
 hortationis atq; edificationis accesserat: et
 cū ea de verbo dei colloquēl sedebat. **Cū**
 repēte ex eodē fundo quē in sex vncijs a
 patre percepat: euz renio rusticus venit.
Qui dñ ante eos assisteret: maligno spiri
 tu conceptus cecidit fatigariq; nuntijs stri
 doribus atq; balatib; cepit. **Tūc** sancti
 monialis femina surrexit atq; irato vultu
 magnis clamorib; impauit: dicens. **Exi**
 ab eo miser. exi ab eo miser. **Ad** cuius vo
 cem mor p os verati dyabolus rñdir: di
 cens: et si de isto exeo in quē intrabo. **Ca**
 su autē iuxta porcus puulus pascebatur.
Tūc sanctimonialis femina pcepit: dicens.
 exi ab eo et in hūc porcū ingredi. **Qui**
 statim de hōie exijt: porcū quē iussus fue
 rat iussit: occidit et recessit.

Petrus.

Uelim nosse si saltē porcū cōcede
 re spiritui imūdo debuit.

Gregorius.

Reposita regula nostre actiōi sūt
 facia veritatis. **Ipsi** etenī redemp
 tori nostro a legiōe: que hominez
 tenebat: dictū ē. **Si** eijsis nos: mitte nos

in gregē porcorū. **Qui** hāc ab homine ex
 pulit: et in porcos ire eosq; i abyssuz mitte
 re cōcessit. **Ex** qua re etiā hoc colligit qd
 absq; pcessiōe oipotētis dei nullā malig
 nus spūs cōtra hōiem prātez habeat: qd in
 porcos itrare nō potuit nisi pmissus. **Illi**
 ergo nos necesse ē: spōte subdit: cui omnia
 subijciunt i vita vt tāto nris hostib; porē
 tiores sim? **Q**to cū auctore oim vnū effici
 mur p hūilitatē.

De presbytero prouincie Vale
rie qui furē ad sepulchrū suū te
nuit: **Cap. XXII.**

Quid autē mirū si electi quicq; in
 carne positi multa facere mira
 biliter pnt. quoz ipsa quoz of
 fa mortua plerūq; i multīs mis
 raculis viuūt. **In** valerie nanc; puincia
 resē hec gesta: quā narro mibiq; brē mes
 mozie abbatis mei valētionis relatiōe co
 gnita. **Ibi** etenī quidā venerabilis sacer
 dos erat: qd cū clericis suis dei laudib; ho
 nifq; opibus intētus: sancte cōuersatiōis
 vitā ducebat. **Su**perueniēte autē vocatiōis
 die defunct; est atq; ante ecclesiā sepult;
Eidē vero ecclesie caule inherēbat outuz
 atq; idē loc; in q sepultus est: ad eādē
 oues tendētib; puus erat. **Quadā** ar no
 cte cū clericis intra ecclesiā psallētib; fur
 venisset vt ingressus caulas furtū faceret
 veruecē tulit, et cōcitus exiit. **Tū** vero per
 uenisset ad loc; vbi vir dñi sepult; erat:
 repēte hesit: rgressum mouere nō potuit.
 veruecē quidē de collo deposuit: eūq; di
 mittere voluit: s; manū laxare nō valuit.
Cepit igit; stare miser cū preda sua reus et
 ligat;. volebat veruecē dimittere nec vas
 lebat: volebat egredi cū veruece nec pote
 rat. **Vi**ro mō itaq; fur q a viuus videri tis
 muerat: hūc mortu; tenebat. **Cum** itaq;
 gressus manusq; illi; fuissent obstricta:
 mobilis pstitit. **Facto** autē mane expletis
 q; laudib; dei ab ecclesia: gressi sunt cleri
 ci et iuenerūt ignotū hōiem veruecē tenē
 tem manu. res vent in dubiū virū verue
 cē tolleret an offerret. **Sed** culpe re; citi;
 f

indicauit penā. mirati omēs qz ingressus fur viri dei merito ad p̄dā suā stabat ligatus. Qui se p̄ eo p̄tinus i orationē dederūt. suisq; p̄cibus vir obtinere valuerunt vt q̄ res eorū venerat raperet: saltē vacu⁹ exire mereret. Itaq; fur qui diu steterat cuz p̄da captiu⁹. q̄nq; exijt vacuus ⁊ liber.

Petrus.

Hoparet quāte sit sup nos dulcedinis oīpotēs de⁹: cui⁹ erga nos sūt tam lucida miracula.

De abbate prenestine mōtis eiusq; presbytero. Ca. XXII.

Gregorius.

Prenestine vrbis mōs p̄minet: i quo beati petri apostoli monasteriū sitū est: virozū dei quozū relatione adhuc i monasterio positū audisse me cōtigit magnū: hoc qd narro miraculum qd eiusdē monasterij monachi se nosse te stabant. In eo nāq; monasterio fuit, pater vite venerabilis qui quendā monachum nutritis: vsq; ad reuerēdos prouexit mores.

Cūq; eū in timore dñi videret exersisse: in eodē sibi monasterio tūc presbyterū fecit ordinari. Cui post ordinationē suam qz nō longe abesset: eius exitus p̄ reuelationē indicatū ē. A predicto autē patre monasterij petijt quaten⁹ ei p̄cederet vt sibi sepulchrū pararet. Cui ille rēdit.

Ante te quidē ego moritur⁹ sum: s; tū vade ⁊ sicut vis prepa sepulchrū tuū: recessit igit ⁊ prepaui. Cū nō post multos dies senex pater febre preuētus ad extrema puenit. atq; assistenti presbytero iussit: vident. In tuo sepulchro me pone. Cūq; ille diceret scis qz ego modo secutus⁹ sum: vtrosq; capere nō potest: abbas p̄tin⁹ respondit. ita fac vt dixi qz sepulchrū tuum abos nos capit. Defunct⁹ itaq; est atq; i sepulchro eodē: qd sibi presbyter parauerat: positus. Mor quoq; ⁊ presbyterū cor poris languor secutus ē. Quo languore crescētē citius presbyter vitā finiuit. Cūq; ad sepulchrū qd sibi ipse parauerat. corpus illius fuisset a fratribus de porta

tū: aperto eodez sepulchro viderūt oēs q̄ aderont: locum nō esse vbi pont potuisset qz corp⁹ patris monasterij qd illic aū positū uerat: omne illud sepulchrū tenebat. Cūq; fratres qui presbyteri corpus detulerāt: factā sibi sepeliē di difficultatē viderent. vn⁹ eorū exclamauit: dicēs. O pat̄ vbi est qd dixisti qz sepulchrū istud abos vos capet. Ad cuius vocē subito cunctis vidētibz abbas corp⁹ qd illic ante positū fuerat ⁊ supinū iacebat: se vertit in latere ⁊ vacante sepulchri locū ad sepeliendū presbyteri corpus prebuit ⁊ qz vtrosq; qd ille locus capet: sicut viuis p̄miserat: mortuus impleuit. Sed qz hoc qd predictū apud prenestinā vrbem in beati petri apostoli monasterio gestū est. Vis ne aliquid etiā in hac vrbe de eius ecclesie custodib⁹ vbi sacratissimū corpus illius est positum audire.

Petrus.

Uolo atq; id vt fiat magnope de precor.

De Theodoro ecclesie sancti petri apostoli vrbis Rome mātionario. Cap. XXIII.

Gregorius.

Huc sup sunt qui Theodorū eius ecclesie custodē nouerūt: cuius narratiōe innotuit res q̄ ei contigit: valde memorabilis. **H**oc quādā nocte dū citius ad melioranda iuxta ianuā lumina surrexisset. ex more li gneis gradib⁹ sub lāpade positus stabat ⁊ lampadis resouit: bat lumē. Tum repente beatus petrus apostolus in stola candida deorsum in pauimēto constitit ei⁹ dixit. Colliberte quare citius surrexisti. quo dicto ab oculis aspiciētis euauit. Sed tantus in eū panor irruit vt tota in illo corporis virtus deficeret ⁊ per dies multos de stratu suo surgere nō valeret. Qua in re quid idē beatus apostolus seruicibus sibi voluit nisi presentia sui respect⁹ ostendēs: reaq; quicquid pro eius veneratiōe ages

gerent ipse hoc p mercede retributionis sine intermissione semp videret.

Petrus.

Ibi hoc nō tā apparet mirū quā visus est: sed qz is qui eū vidit: cū sanus esset egrotavit.

Gregorius.

Quid super hac re miraris petre. Nunquā nā mēti excedit qz eū Daniel ppheta magnā illā ac terribilē visionē vidit: ex q̄ etiā visione p̄remiuit p̄tinus adiungit et ego elangui et egrotavi p̄ dies plurimos. Caro enī ea que sunt spūs: cape nō valet. et iccirco nōnunq̄ cū mens humana vltra se ad videndū ducit necesse est vt hoc carneū vasculū: qd̄ ferre talē pond⁹ nō valet: infirmet.

Petrus.

Crupulū cogitationis mee aperta ratio dissoluit.

De Abundio mansionario ecclesie sancti Petri. Ca. XXV.

Gregorius.

Alius illic nō ante longa tpa sicut nostri seniores referunt: custos ecclesie Abundius dicitur est magne humilitatis atqz grauitatis vir ita omnipotēti deo fideliter seruans vt idē beatus Petrus apostolus signis ostēderet. quanta de illo haberet estimationē. Hācū quedā puella paralitica in ei⁹ ecclesia pmanēs manib⁹ reperit et dissolutis renib⁹ corp⁹ per terram traheret: vltiqz ab eodē beato Petro apostolo petere vt sanari mereret: nocte quadā ei p̄ visionē astitit et dixit. Vade ad Abundiū mansionariū et roga illū atqz ipse tibi salutē restituet. Cūqz illa de tāta visione certa esset: sed quis esset Abundius: ignoraret: cepit hac illucqz p̄ ecclesie loca se transferre vt quis esset Abundius: inuestigaret. Cui repete ipse factus ē obuiā quē querebat ei⁹ dixit. Rogo te pater indica mihi quis est Abundius custos. Cui ille respōdit.

Ego sum. Et illa inquit pastor et munitor noster beatus Petrus apostolus ad te me misit vt ab infirmitate illa liberare me debeas. Cui ille respōdit. Si ab ipso missa es surge manūqz ei⁹ tenuit et eā i statum suū p̄tinus erexit. Sicqz ex illa hora oēs in eius corpore nerui ac mēbra solida ta sunt. vt solutionis illius signa vltiqz nulla reemānerēt. Sed si cuncta que i ei⁹ ecclesia gesta cognouim⁹: euoluere conamur: ab oīm iam p̄culdubio narratiōe cōcessimus. Unde necesse est vt ad moderatōs patres quorū vita per italie puincias claruit: narratio se noītra retorqueat.

De Abena monacho solitario.

Cap. XXVI.

Nuper in faminia prouincia quidam venerabilis vir Abenas nomine solitariā vitā ducebat: qui nostrorū multis cognitus ante hoc fere est decennium defunctus.

De cuius operis narratione vnum auctorem nō infero. Hic pene tot mihi in eius vita testes sunt quot faminiā prouinciam nouerunt. Hic itaqz nihil ad vsum suum aliud nisi pauca apū vascula possidebat. Huic cum longobardus quidā in eisdem apibus rapinā voluisset ingrere: p̄ ab eodem viro verbo correptus est: et mox p̄ malignum spiritū ante eius vestigia vexatus. Qua ex re factus est vt sicut apud omnes incolās ita etiā apud eandem barbaram gentē eius celebre nomen haberetur nullusqz vltra p̄sumeret eius cellulam nisi humilis intrare. Sepe vero ex vicinia silua venientes vrsi: apes eius comedere conabant: quos ille deprehensos ferula: quā portare manu consueuerat: cedebat. ante cuius verba immanissime bestie rugiebant et fugebant et que gladios foris mittere vix poterant: ex eius manu lectus ferule pertimescebant. Huius studiū fuit nihil in hoc mundo habere: nihil queresse. omēs q̄ ad se charitatē cā veniebāt: ad eterne vite desideria accēdere. Et quāto

do autem quouslibet culpas agnosceret: nunquā ab increpatōe paucere: sed amoris igne succensus: studebat in eis vehementer per linguā senire. **C**onsuetudinē vero vicini vel longe positi: eiusdē loci ac cole fecerūt: vt diebus certis per ebdomadā vnusquisq; ei oblatiōes suas trāsmitteret: vt esset q; ipse ad se veniētibus offerre potuisset. **Q**uodā vero tempore possessor quidā **C**arterius nomē in mūdo deserto deuitus: quar dā scitimoniale femina rapuit: sibiq; illicito mīrimonio coniūxit q; mox vt vir dñi cognouit: ei per q; potuit: que fuerat dignus audire: mandauit. **C**unq; ille scelus sui cōscius timeret: atq; ad virū dei accedere nequaquā presume- ret: ne forte hūc asperere vt delinquētes solebat: increparet: fecit oblatiōes suas eas inter oblatiōes alioz misit: vt eius munera saltē nesciendo susciperet. **S**ed cū coram eo fuissent oblatiōes omnium deportate: vir dei tacit? sedit: sigillatim omnes cōsiderare studuit: et oēs als eligēs atq; seorsum ponēs: oblatiōes quas idem **C**arterius trāsmiserat: cognouit per spiritū: pres- uit et abiiecit: decens: **I**te et dicite ei: oblatiōem suam omnipotēti deo tulisti: et mibi tuas oblatiōes transmittis. **E**go oblatiōnem tuā non accipio: quia suam abstulisti deo. **Q**ua ex re factū est vt presentes quosq; magnus timor inuaderet: cū vir domini tā scienter de absentibus iudicaret.

Petrus.

Altos horū suspicor martirium subire potuisse: si eos tempus persecutiōis inuenisset.

Gregorius.

No sunt **P**etre martirij generā vnū in occulto: aliter q; in publico. **N**am et si persecutio deest exte- rius: martirij meritū in occulto est: cum virtus ad passionē p̄mpta flagrat in ania. **Q**uia enī esse possit et sine aperta passiōe martirij: testat in euangelio dñs: qui zebedei filij adhuc p̄e infirmitate mentis maiorā sessionis loca querentibus dicit: **P**otestis bibere calicē quē ego bibitur?

sum? **C**ul videlicet cū responderēt: **P**ossumus. **S**u vtriq; **C**alicē quidē meū bibetis: sedere autē ad dexterā meā vel ad sinistrā non est meū dare vobis: quid autē calicis nomē nisi passiōis poculū signat? **E**t cū nimirū conilet: q; **J**acobus in passiōe occubuit: **J**ohānes vero in pace ec- clesie quieuit incūctanter: colligit esse et si ne aperta passiōe martirij: quando et ille calicē dñi bibere dictus est: qui ex persecutiōe mortuus nō est. **P**e bis autē talibus tantifq; viris quoz superius memoraā feci: cur dicamus q; si persecutiōis tempus extitisset: martires esse potuissent: qui oc- culte antiqui hostis insidias tolerātes: suosq; in hoc mūdo aduersarios diligētes: cūctis carnalib; desiderijs resistētes: per hoc q; se omnipotenti deo in corde mactauerūt: etiā pacis tempe martires fuerūt: dū nostris modo t̄pibus viles quoz et se- cularis vite personas ee q;bas nil celestis glorie p̄sumi posse videbatur: orta occasiōe cōtigit ad martirij coronas peruenisse.

De quadraginta rusticis qui pro eo q; carnes imolaticias comedere noluerūt: a lōgobardis occisi sunt: **C**ap. XXVII.

An ante hos fere annos quā- decim sicut bi testat: qui inter esse potuerūt: quadraginta rustici a lōgobardis capti: carnes imolaticias com edere cōpellebant. **Q**ul cū valde resisterent: et cōingere cibū sacri legū nollent: cepere longobardi: qui eos tenerāt: nisi imolata comederēt: morte eis minari. **E**t illi eternā potius vitaz q; presentē ac trāsitoriā diligētes: firmiter perstiterūt: atq; in sua cōstantia simul omnes occisi sunt. **Q**uid itaq; isti nisi veritatis martyres fuerūt: qui ne vititū comendo: conditōe suū offenderēt: elegerūt gladijs vitam finire.

De multitudine captiuoz q; pro eo q; caput capre adorare noluerūt occisi sūt: **C**ap. XXVIII.

Eodem quoque tempore duz fere. xl. captiuos alios longobardi tenuissent more suo immolauerunt caput capre dyabolo. hoc ei p. circuitu currētes. ⁊ carmine nefando dedicātes. Cūq; illud ipsi pri? submissis cervicib? adoraret: eos quoq; quos ceperāt: hoc adorare pariter cōpellabāt. Sed ex eis dē captiuis maxia multitudo magis eligēs moriēdo ad vitā immortalē tendere q̄ adorādo vitā mortalē tenere: obtemperare iussis sacrilegis noluit ⁊ cervicē quā semp creatori flexerat: creature inclinare contēpsit. vñ factum est vt hostes qui eos ceperāt graui iracūdia accēsi: cūctos gladijs interficerēt: quos in errore suo p̄ticipes nō haberēt. Quid ergo mirū si erumpēte p̄secutiōis tpe illi martyres esse potuissent: qui in ipsa quoq; pace ecclesie semetipos semp affligētes angustā martyrij tenuerūt viā. qñ ingruēte p̄secutionis articulo. hi etiam meruerūt martyrij palmas accipere: qui i pace ecclesie latas huius seculi vias sequi videbant. Nec tamē hoc qd̄ de eis dē electis dicimus viris: de cūctis iā quasi in regula tenem?. Nā cum p̄secutionis apte tēpus irruit: sicut pleriq; martyriū subire possunt. q̄ esse in pace ecclesie despicabiles vident. ita nōnunq̄ in debilitatis formidinē corruūt qui in pace ecclesie pri? fortiter stare videbant. Sz eos de quib? p̄dixim?: fieri martyres potuisse fidēter fatemur: qz hoc iā ex eorū sine colligim?. Caderē ei nec in apta p̄secutione poterāt hi: de quibus cōstat quia ⁊ vsq; ad finem vite. in occulta animi virtute perstiterunt.

De Arriano episcopo cecato:
Cap. XXIX.

Petrus.
Passeris ita est. Sed super indignos nos diuine misertcordie dispensationē miro. Quia longobardozū senicla ita moderatur vt eorū sacerdotes sacrilegos qui esse se fidelis quasi victores vidēt: orthodo-

rozū fidē p̄sequi minime permittat.

Gregorius.

Hec petre facere plerumq; conati sunt: sed eorū senicie miracula superna resisterūt. Unde vnū narro qd̄ per Bonifaciū monasterij mei monachū: qui vsq; ante quadriennū cū longobardis fuit: adhuc ate tridū agnouit. Cū ad Spoletanā vrbe longobardozū episcopus scz Arrian? venisset ⁊ locus illic vbi solētia ageret: nō haberet: cepit ab eius ciuitatis Episcopo ecclesā petere: quam suo errori dedicaret. Qd̄ vñ valde Episcopus negaret. idē qui venerat Arrian? beati Pauli apostoli illic ecclesā comin? si tam se die altero violēter intraturū profusus est. Qd̄ eiusdē ecclesie custos audies festinus cucurrit: ecclesā clausit: seris muniuit. Facto autē vespe lampades oēs extinxit seq; in interiorib? abscondit. In ipso autē subsequētis lucis crepusculo Arrianus episcopus collecta multitudine aduenit: clausas ecclesie ianuas effringere paratus: sed repente cūcte simul porte diuisit: concussit: abiectis longius seris apertae sunt atq; cum magno sonitu. oia ecclesie claustra patuerūt effuso desuper lumine omēs que extincte fuerant lapades accense sunt. Arrianus vero episcopus q̄ viz facturus aduenerat: subita cecitate percussus est. atq; alienis iam manib? ad suum habitaculū reductus. Qd̄ dū longobardi in eadē regione positi omēs agnoscerēt: nequa q̄ vltorius presumpserūt catholica loca temerare. Miro eni modo res gesta est: vt quia eiusdē Arriani clause lampades in ecclesia beati Pauli fuerant extincte: vno eodēq; tēpore vt ipse lumen p̄deret ⁊ in ecclesia lumen rediret.

De Arrianozū ecclesia que in Romana vrbe catholica cōsecratione dedicata est. Cap. XXX.

Sed neq; hoc sileā q̄ ad eiusdē Arriane hereseos damnationē in hac quoq; vrbe ate biennū

pietas superna monstrauit. Ex his quippe que narro aliud populus agnouit: aliud autē sacerdos et custodes ecclesie, se audisse et uidisse testantur. **A**rrianoꝝ ecclesia in regione urbis huius que Subura dicitur cum clausa usque ante biennium remansisset: placuit ut in fide catholica introductis illic beati Stephani et sancte Agathe martyrum reliquijs dedicari debuisset. **A**d factum est. **Q**uā cum magna populi multitudi- ne ueniētes atque omnipotenti dño laudes canentes eandē ecclesiam ingressi sumus. **C**ūq; in ea iam missarū solētia celebrarent et pre eiusdē loci angustia populi se turba comprimeret: quidā ex his que extra sacra- rium stabant porcū subito intra suos pedes huc illucq; discurrere senserūt. **Q**uē dum unusquisq; sentiret et iuxta se stantib; indicaret: idē porcus ecclesie ianuas petijt et omēs per quos transijt: in admirationez cōmouit: sed uideri a nullo potuit quāuis sentire potuisset. **A**d iccirco diuina pie- tas ostēdit ut cūctis patefceret quā de loco eodē imundus habitator exiret. **P**er- acta igitur celebratiōe missarū recessim; **S**ed adhuc nocte eadē magnus in eius- dem ecclesie tectis strepitus, factus est. ac si in eis aliquis errando discurreret. **S**e- quēti autē nocte grauior sonit; excreuit. ac subito tāto terroze insonuit ac si omis illa ecclesia a fundamētis fuisset euerfa et p- tinuis recessit. et nulla illuc ulterius inq̄- tudo antiqui hostis apparuit. **S**ed per ter- rozis sonitum quem fecit: innotuit a loco quem diu tenuerat: quā coactus exibat. **P**ost paucos uero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdē ecclesie nu- bes celitus descendit suozq; illud uelami- ne operuit. omnēq; ecclesiam tanto terroze ac suauitatis odore repleuit: ut patētib; sanis nullus illic presumeret intrare. **S**acerdos quoq; et custodes et hi qui ad celebranda missarū solētia uenerant. rem uidebāt: ingredi minime poterāt et suauitatem mirifici odoris trahabant. **D**ie uero alio cū in ea lampades sine lumine pende- rent: emissio diuinitus lumine sunt accen-

se. **P**ost paucos iterū dies expletis mis- sarum solētijs: extinctis lampadibus cu- stos ex eadē ecclesia egressus post paulu- lum intrauit et lampades quas extinctas reliquerat: lucentes repperit. **Q**uas ne- gligenter extinxisse se credens: eas iam sol- licitus extinxit. et extens ecclesiam clausit. **S**ed post horarū trium spaciū regressus: lucentes lampades: quas extinxerat: itez accusas inuenit ut uidelicet ex ipso lumi- ne aperte claresceret: quia locus ille a te- nebris ad lucem uenisset.

Petrus.

Et si in magnis sum; tribulationi- bus positi quia tamē a conditore nostro nō sumus omnino despec- ti: testantur ea que audio eius stupenda mi- racula.

De Hermigildo rege Liugildi Quisigothoz regis filio pro fide catholica ab eodē patre suo occiso: **C**ap. XXXI.

Gregorius.

Quamuis sola que in italia ges- ta sunt narrare decreuerim. **Q**uis ne tamē ut pro ostendēda eiusdem arriane hereseos dā- natione transeamus: uerbo ad hispanias atq; inde per Affricā ad Italiā redeam;.

Petrus.

Hec quo libet. nā letus uocor: let; reducor.

Gregorius.

Sicut multoz qui ab hispaniaruz- ptibus ueniunt: relatione cognouim;: nu- per Hermigild; rex Liugildi regis Qui- sigothoz filius ab arriana heresi ad ca- tholicā fidē uero reuerētissimo Leandro Spoletano Episcopo dudū mihi i amica- tijs familiariter iuncto predicāte conuer- sus est. **Q**uē pater Arrianus ut ad ean- dem heresim rediret et premijs suadere. et minis terrere conatus est. **C**ūq; ille con-

stantissime responderet nunquā se veram fidem posse relinquere: quā semel agnouisset: rarus pater eū priuauit regno rebusque expoliavit omnibus. Cūque nec sic virtutē mentis illius emollire valuisset: ardua illū custodia concludēs: collū manusque illius ferro ligauit. Cepit itaque isdē Hermigildus rex iuuenis terrenū regnū despicere. et forti desiderio celeste querens. in cilitijs vinculatus tacēs: omnipotenti deo ad confortandū se preces effundere: tantoque sublimius gloriā transcendentis mūdi despiciere quanto religatus agnouerat nil fuisse quod potuerit auereri. Superueniente autē paschalis festiuitatis die intēpēste noctis silentio ad eū perfidus pater Arrianū episcopū misit ut ex eius manu sacrilege cōsecrationis cōmunionē perciperet atque per hoc ad patris gratiam, redire mereret. Sed vir deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit ut debeat: eiusque a se perfidiā dignū increpationibus repulit. Quia et si exterius iacebat ligatus apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arriano pater infremuit statimque suos apparitores misit qui constantissimūque confessorē dei illic: ubi iacebat occiderēt quod et factū est. Nam mox ut ingressi sunt: securi cerebrū eius infringentes: vitā corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere. quod ipsum quoque: qui peremptus est in cōsiterat desperasse. Sed postēdenda vera eius gloriā superna quoque nō defuere miracula. Nam cepit in nocturno silentio psalmodie cantus ad corpus eiusdem regis et martyris audiri. atque itō veraciter regis quia et martyris. Quidā etiam ferunt quod illic nocturno tēpore accense lampades apparebant. vnde et facium est quatenus corpus illius ut videlicet martyris iure a cunctis fidelibus venerari debuisse. Pater vero cōnotus pnia perfidus et patricida hoc fecisse se voluit nec tamē vias ad obtinendam salutem pertimuit. Nam quia vera esset catholica fides agnouit: sed gentis sue timore perterritus

ad hanc perueniri non meruit. Antozta egritudine ad extrema perductus est. et Leandro episcopo quem pius vehemēter afflixerat Richardum regē filium: quē in sua heresi relinquebat. cōmendare curauit: ut in ipso quoque talia faceret: quālia et in fratre illius suis exhortationibus fecisset. qui cōmendatione completa defunctus est. Post cuius mortem Richardus rex non patres perfidū sed fratrē martyrem loquens: ab Arriane hereseos prauitate cōuersus est. Tota quoque Auisigothorum gentē ita ad veram perduxit fidem ut nullum in suo regno militare permitteret qui regni dei hostis existere per hereticas prauitātē non timeret. Nec mirum quod vere fidei predicator factus est: quod frater est martyris cuius hunc quoque merita adiuvant ut ad omnipotentis dei gremium tam multos reducat. Quia in re cōsiderandum nobis est quia totum hoc agnequaquā posset si Hermigildus rex per veritate mortuus nō fuisset. Nam sicut scriptum est nisi granū frumenti cadens interram mortuū fuerit: ipsum solum manet. si autem mortuū fuerit multum fructum affert. Hoc fieri videmus in membris que factum scimus in capite in Auisigothorum gente etenim vnus mortuus est ut multi uiuerent. Et dum vnum granum fideliter cecidit: ad obtinendam fidem animarū seges multa surrexit.

Petrus.

Res mira et nostris stupenda temporibus.

De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscisis ab Arrianis Quādalorum linguis nullum locutionis solite sustinere dispendium.

Cap. XXXII.

Gregorius.

Insistanti quoque Augusti temporibus: dum contra catholicorum fidem exorta a Bandalis persecutio Arriani in Africa vehementer insansiret: quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistebant. Quos ad mendacium deductos: Bandalorum re eos verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens: tormētis frangere posse se credidit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret: nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan presens viderent: raptus in furore: eorum linguas abscindi radicitus precepit. Res mira et multis nota senioribus: quia ita per defensionem veritatis etiam sine lingua loquebantur sicut prius loqui per linguam consueverat.

Petrus.

Grandem valde et vehementer stupendum.

Gregorius.

Scriptum Petre est de unigenito summi patris in principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum. De cuius etiam virtute sub iungit. Omnia per ipsum facta sunt. Quid igitur miramur: si verba edere sine lingua potuit: verbum quoque fecit linguam.

Petrus.

Facet quod dicitis.

Gregorius.

Ritaque tempore profugit ad Constantinopolitanam urbem venerunt eoque tempore: quo pro explendis responsis ecclesie ad principem ipse transmissus suorum seniorum quendam episcopum reperit: qui se ad huc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur ita ut aperto ore clamaret. Ecce videte: quia linguam non habemus et loqui mur. Videbat enim a respicientibus ut ferebat abscisis radicitus linguis: quasi quodam baratrum patebat in gutture: et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabant. Quorum illic unus in luxuriam lapsus mox priuatus est dono miraculi recto videlicet omnipotentis dei iudicio: ut qui car-

nis continentiam seruare neglexerat: sine lingua carnea non haberet verba veritatis. Sed hec nos pro Ariane hereseos damnatione dixisse sufficiat. Nunc ad ea que nuper in Italia gesta sunt signa redeamus.

De Eleutherio seruo dei:
Cap. XXXIII.

Isaure cuius superius memoriam feci Eleutherius pater: monasterij beati euangeliste Marci: quod in Spolitane urbis pomerijs situm est: diu mecum est in hac urbe in meo monasterio conuersatus: ibique defunctus est. Quem sui discipuli referebant oratione mortuum suscitasse. Vir autem tante simplicitatis erat et compunctiois: ut dubium non esset quod ille lachryme ex tanta humilitate simplicitatis mente edite apud omnipotentem deum multa obtinere potuissent. Cuius ego aliquod miraculum narrabo: quod inquisitus mihi simpliciter et ipse fatebatur. Quadam namque die dum iter carperet: facto vespere cum ad sedendum locum decessit: in monasterium virginum deuenit. In quo quidam puer paruulus erat: quem malignus spiritus omni nocte vexare consueuerat. Sed sanctimoniales femine ut virum dei susceperunt: eum et rogauerunt dicentes: Tecum pater hac nocte puer iste maneat. Quem ipse benigne suscepit: secumque eorum nocte eadem iacere permisit. Facto autem mane ceperunt sanctimoniales femine eundem patrem vigilanter inquirere siquid ei puer: quem dederat: nocte eadem fecisset. Qui miratus scire ita requisiret: respondit: Nihil. Tunc illi eiusdem pueri innotuerunt causam: et quod malignus spiritus nulla ab eo nocte recederet indicauerunt sum opere postulantes: ut hunc secum ad monasterium tollerent. Quia iam vexatione illius videre ipse non possent. Consentit senex: puerque ad monasterium duxit. Qui cum multo tempore in monasterio fuisset: atque ad hunc antiquus hostis accedere minime presumpsisset: eiusdem senis animus de salute pueri imoderatus per leticiam tactus est. Nam coram positus fratribus dixit. Fratres: dyabolus sibi cum illis sororibus iocata

bas. **A**d vero ubi ad feros dei ventus est: ad hunc puerum accedere non presumpsit. Postquam vocem hora eadem ac momento idem puer coram cunctis fratribus dyabolice inuadente vexatus est: quo viso senex se protinus in lamentum dedit. Quod dum lugentem viu fratres consolari voluissent: respondit dicens: Credite mihi: quod in nullius vestrum ore hodie panis ingreditur: nisi puer iste a demonio fuerit ereptus? Tunc se in oratione cum cunctis fratribus strauit: et eousque oratus est: quousque puer a vexatione sanatus est: ut ad hunc malignum spiritum accedendi autum ulterius non haberet.

Petrus.

Qredo quia hec elatio parua surripuerit: eius discipulos omnipotens deus facti illius esse voluit adiutores.

Gregorius.

Tal est nam pondus miraculi solus portare non potuit: diuidit hoc cum fratribus et portauit. Huiusmodi oratio quate virtutis esset: in memetipso expertus sum. Nam cum quodam tempore in monasterio positus: incisione vitalium paterer: crebrisque angustijs per horarum momenta ad exitum propinquare: quem medici molestiam greco eloquio syncope vocant: et nisi me frequenter fratres cibo reficerent: vitalis mihi spiritus funditus interire viderem. Piscalis superuenit dies. et cum in sacratissimo sabbato in quo omnes et paruuli pueri ieiunant: ego ieiunare non possem: ceptus plus merore quam infirmitate deficere. Sed tristis animus consilium citius inuenit ut eundem virum dei secreto in oratorum ducerem. Eiusque peterem: quatenus mihi ut die illo ad ieiunandum virtus dare: suis apud omnipotentem deum precibus obtineret: quod et factum est. Nam mox ut oratorum ingressus fuit: humiliter sese cum lacrymis in oratione dedit: et post paululum completa oratione exiit: et ad vocem benedictionis illius virtute tantam meus stomachus accepit: ut mihi funditus a memoria tolleretur cibus et egritudo. Ceterum mirari quis essem: quod sue

rim: quia et cum ad animam redibat infirmitas: nihil in me ex his que memineram: recognoscebam. Cumque in dispensatione monasterij mens occupata fuisset: obliuiscer bar funditus egritudinis mee. Si vero: ut predicti: rediret egritudo ad memoriam: cum tam forte me esse sentire: mirabar si non comedissem qui ad vespere veniens: tante me fortitudinis inuenit: et si voluissem ieiunium usque ad diem alterum transferre potuissem. Sicque factum est ut in me probarer: ea etiam de illo vera esse: quibus ipse minime interfuissem.

De generibus compunctionum: Capitulum XXXIII.

Petrus.

Quia eundem virum magne compunctionis fuisse dixisti: ipsas lacrymarum vin largius addiscere cupio. Unde queso: ut quot sint genera compunctionis: mihi edisseras.

Gregorius.

Multas species compunctio diuidit: quando singule queque a penitentibus culpe plangunt. Unde ex voce quoque penitentium Hieremias ait: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Principaliter vero compunctionis genera duo sunt: quod deum sitiens anima: prius timore compungit: post amore. Prius enim sese in lacrymas effudit: quod dum malorum suorum recollit: per his perpeti eterna supplicia pertimescit. At vero cum longa merore anxietate fuerit formido consumpta: quedam iam de presumptione venie securitas nascitur: et in amore celestium gaudiorum animus inflammatur: et qui prius flebat ne duceret ad supplicium: postmodum amarissime flere incipit: quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens que sint illi angelorum chori: que ipsa societas beatorum spirituum: que maiestas interne visionis dei: et amplius plangit: quia a bonis perhennibus deest: quam fleuit prius cum mala eterna metuebat. Sicque fit ut perfecta compunctio formidinis tradat animam compunctioni dilectionis. **¶**

bene in sacra veraciq; hystoria figurata narratiōe describitur que ait: **A**ra filia Caleph sedens super azinū suspiravit Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respōdit. Da mihi benedictionē: terrā austrālē ⁊ arenē dedisti mihi: iunge ⁊ irriguā. Pedit ei pater suus irriguū superius ⁊ irriguū inferius. Ara quippe super azinū sedet: cū irradabilibus carnis sue motibus anima presidet. Que suspirās a patre terrā irriguā petit: quia a creato: e nostro cū magno gemitu querenda est lachrymarū gratia. Sunt nāq; nōnulli qui tam in dono perceperūt libere p iusticia loqui: oppressos tueri: indigētib; possessa tribuere: ardorē fidei habere: sed adhuc gratiā lachrymarū non habēt. Hi nimirū terram austrālē ⁊ arenam habent: sed adhuc irrigua indigent: quia in bonis operibus positi in quibus magni atq; seruētes sunt: oportet nimirū vt aut timore supplicij: aut amore regni celestis: mala etiā que antea perpetrauerūt deplorent. Sed quia vt dixi: duo sunt compūtionis genera: vedit ei pater suus irriguum superius: ⁊ irriguū inferius. Irriguū quippe superius accipit anima: cū sese in lachrymis celestis regni desiderio: affligit. Irriguū vero inferius accipit: cū inferni supplicia flendo pertimescit. Equidem prius inferius ac post irriguū superius dat. Sed quia compūctio amoris dignitate preeminet: necesse fuit vt prius irriguū superius: ⁊ post irriguū inferius cōmemorari debuisset.

De Amantio presbytero: provincie Tuscie:

Capitulū. XXXV.

Petrus.

Placet quod dicis. Sed postq; hūc venerāde vite Fleutheriū hui⁹ meriti dixisti: libet inquirere si nūc in mundo esse credēdum est aliquos tales.

Gregorius.

Flozidus Tudertine ecclesie episcopus veritatis: atq; sanctitatis est: dilectiōi tue incognitū nō est. Hic mihi esse apud se presbyter quendā Amantiū nomine precipue simplicitatis narrauit virū: quem hoc habere virtutis perhibet: vt apostolorū more manū super egros ponat ⁊ salutē restituar: ⁊ quantum libet vehemens egritudo sit: ad tactū illius abscedat. Quē hoc etiam habere miraculi adiūxit: quia in quolibet loco quāuis immanissime asperitatis serpente reperit: mox vt eaz signo crucis signauerit: extinguit: ita vt virtute crucis: quam vir dei digito ediderit: disruptis visceribus moriat. Quem si quādo serpens in foramine fugerit: signo crucis os foramis benedicat: statimq; ex foramine serpens iaz mortuus trahit. Quem tante virtutis viruz ipse etiā videre curauit: eūq; ad me deductum in infirmorū domo paucis diebus manere volui: vbi siqua adesset curatio: nis gratia: citius probari potuisset. Ibi autem quidam inter egros alios mēre captus iacebat quem medicina greco vocabulo freneticus appellat. Qui nocte quadam cū magnas voces sicut insanus ederet: cunctosq; egros immensa clamoribus perturbaret: ita vt nulli illuc capere somnū liceret: fiebat res valde mirabilis: quia vnde vnus male: inde omnes deterrius habebant. Sed sicut ⁊ prius a reuerendissimo Flozido episcopo: qui tunc cū predicto presbytero illic pariter manebat ⁊ post a puero: qui nocte eadem egrotantibus serutebat: subuliter agnouit. Idem venerabilis presbyter: de proprio stratu surgens: ad lectum freneticū silenter accessit: ⁊ super eum positus manibus orauit. Moxq; illum vt melius habentem tulit: atq; in superiora domus secum ad oratorium duxit: vbi pro eo liberius orationi incubuit: et statim eum sanum ad lectum proximum reduxit: ita vt nullas ulterius voces ederet: nec iam egrotorum quem: ptam aliquo clamore perturbaret: nec laz egritudinem auxit alienam: qui perfecte

recepit mentem suam. Ex quo eius vno facto vidimus: ut de eo illa omnia audita crederemus.

Petrus.

Agne vite edificatio est videre viros tam mira facientes: atque in ciuitibus suis hierusalem celestem in terra conspiciere.

De Maximiano Syracusane ciuitatis episcopo:

Capitulum. XXXVI.

Gregorius.

Aeg hoc silendum puto: quod omnipotens deus super Maximianum famulum suum: nunc Syracusanum episcopum: tunc autem mei monasterii patrem: dignatus est monstrare miraculum. Nam dum iussione pontificis in Constantinopolitane vestris palatio responsis ecclesiasticis deseruirem: illuc ad me idem venerabilis Maximianus charitate exigente: cum fratribus venit. Qui cum ad monasterium meum Roma rediret: in mari adriatico nimia tempestate deprehensus inestimabili ordine: atque inuitato miraculo erga se cunctosque qui cum eo aderant: omnipotentis dei iram cognouit et gratiam. Nam cum in eorum morte venientium nimietatibus eleuati fluctus senirent: ex nauis clauis perditis: arbor abscisa est: vela inundis proiecta: totumque vas nauis quassatum nimis fluctibus: ab omni fuerat vas compage dissolutum. Remis itaque patentibus intravit mare: atque usque ad superiores tabulas impleuit nauem: ita ut non tam nauis inter undas: quam vnde iam intra nauem esse viderentur. Tunc in eadem nauis residentes: non iam ex morte vicini: sed ex ipsa eius presentia ac visione turbati: omnes sibi met pacem dederunt corpus et sanguinem redemptionis acceperunt: deo se singuli commendantes: ut eorum animas benigne susciperet: quorum corpora in tam paucam morte tradiderat.

Sed omnipotens deus: qui eorum mentes mirabiliter terruit: eorum quoque vitam mirabiliter seruauit. Nam diebus octo nauis eadem usque ad superiores tabulas aquis plena iter proprium peragens enatauit. Non autem die in Corbionensis castri portu educta est. Ex qua seruit omnes incolumes qui cum predicto venerabili viro Maximiano nauigabant. Cumque post eos ipse quoque fuisset egressus: mox in eiusdem portus profundum nauis demersa est: ac si illis egredientibus prepondera subleuatione caruisset: que plena hominibus in pelago aqua portauerat atque enatauerat: Maximiano cum suis fratribus recedente aquas sine hominibus in portu non valuit portare: ut hinc omnipotens deus ostenderet: quia hanc onustam suam manu tenuerat: que ab hominibus vacua et derelicta super aquas non potuit manere.

De Sanctulo presbytero:

provincie Rursie:

Capitulum. XXXVII.

Ante dies quoque fere quadraginta vidisti apud me eum: cuius superius memoriaz feci: venerabilis vite presbyteri Sanctulum nomine: qui ad me ex Rursia provincia: annis singulis venire consuevit. Sed ex eadem provincia quidam monachus ante triduum venit: qui grauis nunciij merorem ad me pertulit: quia eundem virum obisse nunciauit. Huius ergo viri et si non sine gemitu dulcedinis recolo: iam tamen sine formidine illas virtutes narro: quas a vicinis eius sacerdotibus mirra virtute et simplicitate predictis agnouit. Et sicut inter amantes se animos hominum magnum charitatis familiaritas autem prebet: a me plerumque ex dulcedine coactus: ipse quoque de his que egit extrema quedam fateri cogebarur.

Quodam namque tempore hic cum in prelo longobardi oliuam premerent: ut oleum liquari debuisset:

sicut lucundus erat et vultu et antio: vitem
vacuus ad preliū detulit laborātesq; lōgo
bardos leto vultu salutauit. vtrē protulit
et iūbēdo potius q̄ petēdo eū impleri sibi
dixit. Sed gētiles viri quia tota iam die
frustra laborauerant atq; ab oliuis exire
oleū torquendo nō poterat: verba illius
moleste suscepērūt eumq; iniurijs insecta
ti sunt. quibus vir dñi letiori adhuc vul-
tu rīdit: dicens. Sic pmetis si istū vtrē
Sanctulo impleris et sic a vobis reuertit.
Cūq; illis ex oliuis oleū defluere nō cer-
nerēt et virū dei ad implendū vtrē sibi in-
sistere viderēt: vehemēter accensī maiori-
bus hūc verborū cōtumelijs detestari ce-
perūt. Vir autē dei vidēs q̄ ex prelo ole-
um nullomodo exiret: aquā sibi vāre pes-
tijt quā cūctis vidētibus benedixit. atq; i
preliū suis manib; iactauit. Ex qua proti-
nus benedictiōe tāta vbertas olei erupit
vt longobardi qui pri⁹ diu incassūz labo-
rauerāt: nō solū sua vascula oīa. sed vtrē
quoq; quē vir dei detulerat implētes: gra-
tias agerēt qz is qui oleū petere venerat:
benedicēdo dedit qd̄ postulabat.

Hlio quoq; tpe vehemēs ibi in-
buerat: fames et beati Laurentij
martyris ecclesia fuerat a longo-
bardis incēsa. Quā vir dei restaurare cu-
piens artifices multos ac plures submini-
strātes oparios adhibuit: quibus necesse
erat vt quotidiani sumpt⁹ laborātibus si-
ne dilatiōe preberent. sed exigente eius-
dē famis necessitate panis defuit: ceperūt
q; laborātes instātē victū querere qz vi-
res ad laborē per inopiā nō haberēt. **Q**
vir dei audiēs eos verbis cōsolabāz foras
promittēdo qd̄ deerat. Sed ipse grauitē
anxiēbāz intus: exhibere cibū nō valene:
quē pmittebat. Cū vero huc illucq; anxi-
us pgeret: deuenit ad clibanū in quo vici-
ne mulieres pridie panes coxerant. ibiq;
curuatus asperit ne forte panis coquenti-
bus remāssisset. Tunc repente panē mire
magnitudinis atq; insoliti candoris inue-
nit: quem quidē tulit. Sed deferre artifi-

cibus noluit. ne fortasse alien⁹ esset et cul-
paz velut ex pietate perpetraret. Per vi-
cinas itaq; hunc mulieres detulit eumq;
omnibus ostendit ac ne cui earum reman-
sisset: inquisiuit: omnes autem que pridie
panem coxerant. suū hunc esse negauerūt
atq; panes suos numero integro se a cli-
bano retulisse professe sunt. Tunc letus
vir domini. perrexit ad multos artifices
cum vno pane et vt omnipotenti deo gra-
tias agerent admonuit: et quia eis anno-
nam prebuerat indicauit eisq; ad refectio-
nem protinus inuitatis inuentūz panem
apposuit. Quibus sufficēter pleneq; sa-
tiationis plura ex eo q̄ ipse panis fuerit fra-
gmenta collegit. Que die quoq; altero
eis ad refectiōē intulit. Sed id quod ex
fragmentis supererat. Ipsa quoq; que ap-
posita fuerant fragmenta supabant. factū
q; est vt per dies decē omnes illi artifices
atq; operarij ex illo vno pane satiati. hūc
et quotidie ederent et ex eo quotidie. quod
edi possent: in crastinūz quoridie superes-
set ac si fragmenta panis illius. per eum
crescerent et cibum comedentiū. ora ipsoz
repararent.

Petrus.

Fra res atq; exemplum domini
operis vehementer omnibus stu-
penda.

Gregorius.

Ipse Petre multos de vno pane
per seruum qui ex quinq; panib;
quinq; millia hominū satiauit per
semetipsum. Qui pauca seminis
grana innumera segetum frumenta multi-
plicat. qui ipsa quoq; semina produxit ex
terra. et simul omnia creauit ex nihilo.
Sed ne diuti⁹ mireris quid in virtute do-
mini venerandus vir Sanctulus exteri⁹
fecerit audi ex virtute domini qualis in-
teritus fuit. **I**die etenim quadam a lon-
gobardis captus quidam dyaconus tene-
batur ligatus. cūq; ipi qui tenuerāt inter-
ficere cogitabāt. Quies pasce te autēz die

vir dei Sanctulus ab eisdē longobardis petijt: vt relaxari eius vita cōcederē debuisse: quod posse se facere oīno negauerūt. Tuncq; mortē illius deliberare eos cerne ret: petijt: vt sibi ad custodiā tradi debuisset. Cui prius responderūt. **T**ibi quidē eū ad custodiendū dāmus. Sed ea conditōe interposita: vt si iste fugerit p̄ eo ipse moriari. Quod vir dñi libenter accipiens predictū dyaconū in sua iusceptis fide. Quē nocte media: cum longobardos omnes somno graui depressos aspiceret: exiit: vit dyaconū: et ait: Surge et concitatus fuge: liberet te omnipotens deus. Sed idē dyaconus promissiois eius nō immemor: respōdit dicens: Fugere pater nō possum: quia si ego fugerō pro me sine dubio ipse moriaris. Quem vir dñi Sanctulus ad fugiendū compulsi dices: Surge et vade: te omnipotens deus eripiat. Nam ego in manu eius quantū ipse permiserit. Fugit itaq; dyaconus et quasi deceptus in medio fidei suoz remāsit. Facto igitur mane longobardi cum dyaconū ad custodiendū dederāt: venerūt: quoz dederūt petierūt. Sed hūc venerandus presbyter fugisse respōdit: Tunc illi inquit: Scis ipse melius quid cōuenit? Seruus autem domini cōstanter ait: Scio. Cui dixerūt: Bonus homo es: nolimus te per varios cruciatus mori. Elige tibi mortē quā vīs. Quibus vir domini respondit: dicens: In manu dei sum: ea mortē me occidite: qua me occidi permiserit. Tunc omnibus qui illic aderant longobardis placuit vt eum capite trūcare debuissent: quaten⁹ si ne graui cruciatu vitam eius cōpendiosa mortē terminarēt. Cognito itaq; qd sanctulus qui inter eos sanctitatis reuerētia magni bonozis habebat: occidendus esset: omnes qui in eodē loco inuenti sunt longobardi cōuenerunt sicut sunt nimie crudelitatis leti ad spectaculū mortis. Circūsteterūt itaq; actus: vir autē domini deductus in medio est: atq; ex omnibus viris fortib⁹ electus est vn⁹ in dubio ita nō esset: quin vno ictu caput eius abscederet

Venerandus igitur vir inter armatos deductus: ad sua arma statim cucurrit. Nā petijt vt sibi paululū orandi licentiā darent. Cui dum cōcessum fuisset: se strauit et orauit. Qui dum paulo diutius oraret: hūc electus interfectoz calce pulsauit: vt surgeret dicens: Surge et flexogenu decide ceruicē. Surrexit autē vir domini genu flexus: cernicem tetendit. Sed tenso collo eductā cōtra se spatam intuens: hoc vnū fertur publice dixisse: Sancte Johānes suscipe illam. Tūc electus carnifex euaginatū gladiū tenens: annisu forti in alio brachiū percussurus leuauit. Sed depone nullo modo potuit. Nam repēte dirigit: et erecto in celū gladio brachiū inflexibile remansit. Tunc omnis longobardorū turba: que ad illud mortis spectaculū aderat: in laudis fauorē conuersa mirari cepit: virūq; dei cū timore venerari: quia profecto claruerat: cuius sanctitatis esset. Qui carnificis sui brachiū in aere ligasset. Itaq; postulatus vt brachiū sui carnificis sanaret: negauit dicens: Ago pro eo nullo modo orabo: nisi ante mibi iuramentum dederit: quia cū ista manu christianū hominē non occidat. Sed longobardus isdem qui vt ita dicā brachiū contra deuz perdiderat: pena exigente cōpulsus est iurare se xpianū hominē nunq; occidere. Tunc sanct⁹ vir domini precepit dicens: Depone manū deoz sum. Qui statim deposuit atq; illico adūxit. Remitte gladiū tuū in vaginā: et statim remisit. Omnes ergo tante virtutis hominē cognoscentes: boues et iumenta q̄ depredati fuerāt certatim ei offerre in munere volebāt. Sed vir domini tale munus suscipere rēnuuit: munus autē bonē mercedis quesiuit dicens: Si mibi aliquid vultis cōcedere: omnes captiuos quos habetis mibi tribuite: vt habeā vnde pro vobis debeā orare. Factus est et omnes captiuī cū eo dimissi sunt atq; superna gratia disponente cū se vnus pro vno mortū obtulit multos a morte liberauit.

Petrus.

Quæres et quævis hanc ab alijs et
ipse cognouerim: vere tamen sa-
teor: quia mihi quoties narratur
Innouatur.

Gregorius.

N In hac re in Sanctulo mireris
Sed pensa si potes: quis ille spi-
ritus fuerit qui eius tam simplicem
mentem tenuit: atque in tanto virtutis culmi-
ne erexit. Ubi enim eius animus fuit quæ-
do mori pro proximo tam constantem decre-
uit: et pro temporali vita fratris vnus suam
desperuit: atque sub gladio ceruicem tetendit.
Que ergo vis amoris illud cor tenuit quod
mortem suam pro vnus salutem proximi non
expauit. Scimus certe: quia idem vene-
rabilis vir Sanctulus ipsa quoque elemen-
ta litterarum bene non nouerat legis prece-
pta nesciebat. Sed quia plenitudo legis
est charitas: legem totam in dei ac proximi
dilectione seruauit: et intus iunabat in amo-
re. Et qui nunquam foras legerat: quod de
redemptore nostro Iohannes apostolus di-
xit: Quonia sicut ille pro nobis animam su-
am posuit: sic et nos debemus pro fratri-
bus animas ponere: tam sublimem aposto-
licum preceptum faciendo magis quam sciendo:
nouerat. Comparem si placet cum hac no-
stra indocta scientia illius doctam ignorantiam.
Ubi hec nostra iacet: ibi illius disci-
plina eminet. Nos de virtutibus vacui lo-
quimur: et quasi iter fructifera arbuscula po-
siti adoramus poma: nec manducamus.
Ille virtutum fructus carpere nouerat: quia
uis hos in verbis adorare nesciebat.

Petrus.

Quid nam queso te: esse existimas
quod boni quicquid subtrahunt: et qui
vivere ad edificationem multorum po-
terant: aut penitus inuenti nequeunt: aut
certe iam omnimodo rarefcunt.

Gregorius.

Alicia remanentium meretur ut hi
qui prodesse poterant festine sub-
trahantur: et cum mundi finis appro-

pinquat: electi tollunt: ne deteriora vide-
ant. Hinc etenim propheta ait: Iustus pe-
rit: et nemo est qui recogitet in corde suo:
et viri misericordie colligent: quia non est
qui intelligat. Hinc rursus scriptum est.
Sperite ut exeat qui conculcet eam: tol-
lite de via lapides. Hinc Salomon ait:
Tempus mittendi lapides: et tempus col-
ligendi. Quo igitur finis mundi uiget:
eo necesse est ut uiui lapides ad edificium
celestem colligantur: quatenus Hierusalem
nostra immensam suam constructionis ex-
crescat. Nec tamen ita omnes electos sub-
trahi credimus: ut soli in mundo peruer-
si remaneant: quia nunquam peccatores ad la-
mentum penitentium redirent: si nulla essent
bonorum exempla: que eorum mentem
traherent.

**De visione Redempti: Ser-
rentine urbis Episcopi:**

Cap. XXXVIII.

Petrus.

Incassum subtrahi bonos que-
ros: quia perire cateruatum: et
malos video.

Gregorius.

Nec de re nihil Petre mireris.
Nam Redemptum Serentine
episcopi: vite venerabilis vi-
rum: qui ante hos ferre an-
nos septem: ex hoc mundo migravit: tua
dilectio cognitum habuit. Hic sicut mi-
hi adhuc in monasterio prope posito val-
de familiariter iungebatur: hoc quod Ios-
hannis iunioris predecessoris mei tempo-
re de mundi fine cognouerat: sicut longe
lateque claruerat a me requisitus: ipse mihi
narrabat. Aiebat namque: quia quadam die
vum parochias suas ex more circuiret:
peruenit ad ecclesiam Subticij martyris
Aduersa sperascente autem die: stratum sibi fieri iux-
ta sepulchrum martyris voluit: atque ibi pro-
labare quæuit: et nocte media ut assererat:
nec perfecte vigilare poterat: nec dormire
bar: sed depressus ut solet grauabat quod
dam pondere vigilans antinus: atque ante

enim isdem beatus martyr Euthycius astis
 tit dicens: Redep̄te vigilas? Cui respon
 dit: Agillo. Qui ait: Finis venit vniuer
 se carnis: finis venit vniuerse carnis: fi
 nis: venit vniuerse carnis. Post q̄ trinaz
 vocem visio martyris cum omnipotentis
 dei gratia: que mentis eius oculis appar
 rebat: euauit. Tunc vir domini surrexit
 seq̄ in orationis lamentum dedit. **Mox**
 enim illa terribilla in celum signa secuta
 sunt: vt haste atq̄ acies ignee ab aquilo
 nis parte viderentur. **Mox** effera longo
 bardorum gens de vagina sue habitatio
 nis educta in nostrā ceruicēz crassata est:
 atq̄ humanum genus quod in hac terra
 pie nimia multitudie quasi spisse segetes
 mox surrexerat: succisum aruit. **Hanc** de
 populate vrbis: et euerfa castra: cōtremas
 te ecclesie destructe sunt: monasteria viro
 rum ac feminarum desolata: ab hominibz
 bus p̄edia atq̄ ab omni cultu destituta:
 in solitudine vacat terra. Nullus hanc
 possessor: inhabitat: occupauerunt bestie
 loca que prius multitudo hominum tene
 bat. **Et** quid in alijs mūdi partibus aga
 tur ignoro. **Hanc** in hac terra in qua nos
 viuimus: finem suū mundus iam non nū
 ciat: sed ostendit. **Tanto** ergo nos necel
 se est instantius eterna querere: quanto a
 nobis cognoscimus velociter temporalia
 fugisse. **Despiciendus** a nobis hic mun
 dus fuerat: etiam si blandiretur: si rebus
 prosperis demulceret animū. **Et** postquā
 tot flagellis p̄mitur: tāta aduersitate fas
 tigatur: tot nobis quotidie dolores inge
 minat: quid nobis aliud q̄ ne dilgarur
 clamat. **Multa** autem fuerant que adhuc
 de electorum factis narrare debuissē: sed
 hec silentio supprimo: quia ad alia fe
 sino.

Petrus:

Quia multos intra sancte ecclesie
 gremio constitutos: de vita ani
 me post mortem carnis perpendo
 dubitare. **Unde** queso: vt debeas: vt qua
 ex ratione possit agnosci: vel si qua anima

rum exempla animo occurrunt pro multo
 rum edificatiōe dicere: vt hi qui suspicant
 tur discant cū carne animā non finiri.

Gregorius.

Aboziosum valde hoc opus est:
 et maxime occupato anio ad alia
 tendenti. **Sed** si sunt quibus pro
 desse valeat: volūtatem meam proculdu
 bio postpono vtilitati proximorum: et in
 quantuz deo largiente valuerō: q̄ anima
 post carnē viuat: subsequenti hoc quarto
 volumine demonstrabo.

Explicit liber tertius dia logorum beati Gregorij.

Beati Gregorij pape dia
 logorum liber quartus: de
 eternitate animarum: fel
 citer incipit.

Quia eterna ac spiritalia ideo
 a carnalibus minus credantur:
 q̄ ea que audiunt per experi
 mentum minime nouerunt:

Capitulum, I.

Dicitur de paradisi gaudijs culpa exigente expulsi sunt a paradiso humani generis patres. In huius cecitatis atque exilij quam patimur venit erumnam quia peccando extra semetipsum susus. iam illa celestis patrie gaudia que prius contemplantur videre non potuit. In paradiso quippe assueverat homo verbis dei perfrui beatorum angelorum spiritibus cordis mundicia: et celestium visionum interesse. Sed postquam hic cecidit ab illo quo implebat mensuram: recessit. Ex cuius videlicet carne nos in huius exilij cecitate nati audimus quidem celestis esse patriam: audimus etiam civitates angelorum dei. audimus eorum angelorum socios spiritus iustorum perfectorum.

Sed carnales quoque illa invisibilia scire non valent per experimentum. dubitant utrumne sit et corporaliter oculis non videtur. Que nimirum dubietas in primo parente nostro esse non potuit quia exclusus a paradisi gaudijs hoc quod amiserat que viderat recolebat. Hi autem sentire vel recollere audita non possunt quia eorum nulli sicut ille saltem de preterito experimentum tenent. at si enim pregnans mulier mittatur in carcerem nutriatur et crescat. cui si forte mater que hic genuit. solē. lunam. stellas. montes et campos. volantes aves. currentes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud quam tenebras carceris sciat et hec quidem esse audiat: sed quia per experimentum non novit veraciter esse diffidat. ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa et invisibilia audiunt diffidunt an vera sint quia sola hec infima in quibus nati sunt visibilia noverunt. unde factum est ut ipse visibilium et invisibilium creator ad humani generis redemptionem unigenitus patris veniret et sancti spiritum ad corda nostra mitteret quatenus per eum vivificati crederemus que adhuc scire per experimentum non possumus. quique ergo hunc spiritum hereditatis nostre pignus accepimus de vita invisibilium non dubitamus?

Quisquis autem in hac credulitate adhuc solidus non est debet proculdubio maiorum dictis fidem prebere et sic tam per spiritum sanctum invisibilium experimentum habere debet credere quia et stultus est puer si matremideo estimet de luce mentiri quia ipse nihil aliud quam tenebras carceris agnovit.

Quid sine fide neque infidelis vivat.

Cap. II. Petrus.

Dicitur valde quod dicitur. Sed quod esse invisibilia non credit profecto infidelis est. Qui vero infidelis est in eo quod dubitat fides non querit sed rationem.

Gregorius.

Adienter dico quia sine fide neque infidelis vivit. Nam si ab infideli percunctari voluero quem patrem vel quam matrem habuerit. prius respondere debet illum atque illam. Quae si statim requiram utrum noverit quando conceptus sit vel viderit quando natus. nihil horum se vel nosse vel vidisse fatebitur et tamen quod non vidit credit. Nam illius patrem illamque se habuisse matrem absque dubitatione testabitur.

Qui tres spiritus vitales sint creati

Cap. III.

Petrus.

Dicitur quia nunciusque nescius quod infidelis haberet fidem.

Gregorius.

Habet etiam infideles fidem sed vitinam in deum. Quia si vitius haberet infideles non essent. Sed hinc in sua perfidia redarguendi sunt. hinc ad fideliam gratiam provocandi quia si de ipso suo visibili corpore credunt quod minime viderunt cur invisibilia non credunt que corporaliter videre non possunt. Nam quod post mortem carnis vivat anima patet ratio sed fidei admixta. Tres quippe vitales spiritus creavit omnipotens deus. unum qui carne non regitur.

Alum qui carne tegitur sed nō cuni carne
ne moitur. Tertiu que carne tegit̄ r̄ euz
carne moitur. Spūs nāq; est qui carne
nō tegitur angelozū. Spūs qui carne tes
gitur sed cū carne tegit̄ r̄ cū carne moit̄ iu
mentozū omniūq; brutozū animalū. Do
mo itaq; sicut in medio creat̄ est vt esset
inferior angelo. superior iumento. ita ali
quid habet cōmune cū summo. aliquid cō
mune cū infimo: immortalit̄ scz spūs cūz
angelo. mortalit̄atez vero carnis cum iu
mento quousq; r̄ ipsam mortalit̄atez car
nis gloria resurrectionis absorbebat. r̄ in
hōrdo spiritui caro seruet̄ in ppetuū: q̄a
r̄ ipse spūs inherēdo seruet̄ in deū. Que
tamē caro nec in reprobis inter supplicia
pfecte deficit: quia semp̄ deficiendo subsi
sit vt q̄al spiritui r̄ carne peccauerūt: semp̄
essentialter viuēt̄ r̄ carne r̄ spiritu sine
sine moriant̄.

De eo quod Salomon dicit:
Dixi in corde meo de filiis homi
num vt probaret eos de^o et ostē
deret similes esse bestiis: idcirco
vnus interit^o est homin^{is} et iumē
tozū et equa vtriusq; conditio.

Cap. iiii.

Petrus.

Rationi fidelū placēt cuncta q̄
dicis. Sed queso te dū spirit^o
hominū atq; iumentozū tanta
distinctione discernas. Quid
est qd Salomon ait. Dixi in corde meo d
filiis hominū vt pbaret eos de^o r̄ ostēde
ret similes esse bestiis. iccirco vn^o interit^o
tus ē homin^{is} r̄ iumentozū r̄ equa vtriusq;
cōditio. Qui adhuc eandē inīam suā sub
tiliter exequēs adiūgit. Sicut moit̄ hō
sic r̄ illa moriunt̄. Simil̄ spirāt omīa r̄ ni
bil hō iumēt̄ ampli^o. Quib^o adhuc ver
bis generalē diffinitionē subinfert: dicēs.
Cūta subiacēt vanitati r̄ oīa pergunt ad
vnū locū. De terra facta sunt r̄ in terram

pariter reuertunt̄.

Gregorius.

Salomonis liber in q̄ hec scripta
sūt ecclesiastes appellat^o. Ecce
siastes at̄ pprie cōcionator dicit̄ ā
cōtione vero snā pmittit̄ per quā tumult
tuosa turbe seditio cōprimat̄ r̄ euz multi
diuersa sentiūt̄. p cōcionantis rationē ad
vnā sententiā perducunt̄. Hic igitur liber
iccirco cōcionator dicit̄ qz Salomon ī eo
quasi tumultuantis turbe suscepit sensuz
vt ea per inquisitionez dicat. que fortasse
per temptationē imperita mens sentiat.
Nam qd̄ sententias quasi per inquisitio
nem mouet. quasi tot in se personas diuer
sorum suscipit. Sed cōcionator verax ves
lut̄ extensa manu omniū tumultus sedat
eosq; ad vnā sententiā reuocat. cum in
eiusdem libri termino ait. Finem loquen
di omnes pariter audiamus. Deū time r̄
mādata eius obserua. Hoc est enī oīs ho
mo. Si enī in libro eodē per locutionem
suā multozū personas non susceperat cur
ad audiendū loquendi finē secum pariter
omnes admonebat. Qui igitur in fine li
bri dicit omnes pariter audiamus ap̄ se
bi testis est. quia in se multozū personas
suscipiens quasi solus locutus nō est. An
de r̄ alia sunt que in libro eodem per inq̄
sitionem mouēt̄ atq; alia per rationem
satisfaciūt̄ alia que ex temptatis pferant̄
mo atq; adhuc huius mūdi delectationis
bus dediti. alia vero in quibus ea ea q̄ rā
tionis sunt differat atq; animū a delecta
tione cōpescat. Ibi nāq; ait. hoc itaq; mī
bi visum est. bonū vt cōdat quis r̄ bibat
r̄ fruatur leticia ex labore suo. r̄ longe in
serius subiūgit. Melius est ire ad domuz
luctus quā ad domū conuiuij. Sic enim
bonū est māducare. r̄ bibere melius suis
se videbat ad domum cōuiuij pergere q̄
ad domū luctus. Ex qua re ostenditur: qz
illud ex infirmantiū persona intulit. hoc
vero ex rationis diffinitione subiūxit.
Nam ipsas p̄tinus rationis causas edifi
serit: r̄ illius luctus que sit vtilitas ostē
dit: dicens. In illa enī finis cunctozū ad

monet hominum: et vivens homo cogitat quid futurus sit. Rursum illic scriptum est. **P**etare iuvenis in adolescentia tua: et paulo post subdit. Adolescentia enim et voluptas vana sunt. Qui dum hoc postmodum vanus esse redarguit: quod prius monuisse videbatur: patenter indicat: quia illa quasi ex desiderio carnali verba intulit: hec vero ex iudicio veritatis subiicit. Sicut ergo delectationem prius carnalium exprimens: curis postpositis denunciat bonum esse masticare et bibere: quod tamen postmodum ex iudicio ratione reprehendit cum esse melius dicit: ire ad domum lucus quam ad domum convivii: et sicut letari debere iuvenem in adolescentia sua quasi ex deliberatione carnalium proponit: et tamen postmodum per definitionem sententiam adolescentiam et voluptatem vana esse redarguit: ita etiam peccator noster velut ex mente infirmantium humane suspitionis sententiam proponit dum dicit: **A**n interitus est hominis et iumentorum: et equa utriusque est conditio. Sicut moritur homo: sicut et illa moriuntur. Similiter spirant omnia: et nihil habet homo iumentis amplius. Qui tamen ex definitione rationis suam postmodum sententiam profert dicens: **Q**uid habet amplius sapiens stulto: et quid pauper: nisi ut pergat illuc ubi est vita? Qui igitur dixit: **N**ihil habet homo iumentis amplius. Ipse rursus diffinit: quod habet aliquid sapiens non solum amplius a iumento: sed etiam ab homine stulto: videlicet: ut pergat illuc ubi est vita. Quibus verbis primum indicat: quia hic hominum vita non est quam esse alibi testatur. **H**abet ergo hoc homo amplius iumentis: quia illa post mortem non vivit: hic vero tunc vivere inchoat cum per mortem carnis hanc visibilem vitam consumat: qui etiam longe inferius dicit: **Q**uod cuius potest manus tua facere: instanter oparetur: quod nec opus nec ratio: nec scientia: nec sapientia erit apud inferos quo tu properas. **Q**uomodo ergo unus interitus est hominis et iumentis et equa utriusque conditio? Aut quomodo nihil habet homo iumentis amplius: cum iumenta post mortem carnis non vivunt. **H**ominum vero spiritus per malis suis operibus post mortem car-

nis ad inferos deducti: nec in ipsa morte moriuntur. **S**ed in vitas tam dispari sententia demonstrat: quod concionator verax est: et illud ex tentatione carnali intulit: et hoc postmodum ex spiritali veritate diffinit.

Petrus.

Ibet nescisse quod requisivi dum me in tanta subtilitate contigit discere quod nescivi. **S**ed queso te ut me equanimiter feras: si ipse quod apud te more ecclesiastes nostri infirmantium in me personam susceperis: ut eisdem infirmantibus prodesse propinquus quasi pro eorum inquisitione possim.

Gregorius.

Quod condescendentem te infirmitati proximorum equanimiter non feram cum Paulus dicat omnibus omnia factus sum: ut omnes facerem salvos. **I**pse quoque dum ex condescensione charitatis egerit in hac re amplius venerari debes: in qua more egregii predicatores imitaris.

De anime invisibili egressione Capitulum. V. Petrus.

Quodam fratre moriente presentem fuisse me contigit. **Q**ui repete dum loqueretur vitalis emisit flatum: et quem prius mecum loquentem videram subito extinctum vidi. **S**ed eius anima vtrum egressa sit an non: non vidi et valde durum videtur et crederet res esse quam nullus valeat videre.

Gregorius.

Quid mirum Petre si egressa anima non vidisti: quam et manentem in corpore non vides. **N**iquid nam modo cum mecum loqueris: quia videre in me non vales animam meam. **I**ncirco me esse exanimem credis. **N**atura quippe anime invisibilis est: atque ita ex corpore invisibiliter egreditur: sicut in corpore invisibiliter manet.

Petrus.

Sed vitam anime in corpore manentis pensare possum ex ipsis motibus corporis: quod nisi corporis anima adesset: eiusdem membra corporis movere

riñā possent: vitā vero anime post carnē quibus moribus quibusue operibus vta- tur vicas: vt ex rebus visis eise colligam: qđ videre non possum.

Gregorius.

Non quidē similiter: sed dissimili- ter dico: quia sicut vis anie viuifi- cat: r mouet corpus: sic vis diuina implet: que creauit omnia: r alia inspian- do viuificat: alijs tribuit vt viuant: alijs vero hoc solūmodo prestat vt sint. Quia vero esse non dubitas creatē r regentē: implentē r circūplectentē: transcendentē r sustinentē: in circūscriptū atq; inuisibile dēū: ita dubitare nō debes hūc inuisibilia obsequia habere. Debēt quippe ea: que ministrant ad eius similitudinē tendere: cui ministrāt: vt que inuisibili seruiūt: esse inuisibilia nō dubitent. Nec autē que esse credimus nisi sanctos angelos r spiritus iustoz. Sicut ergo motū cōsiderans cor- poris vitā anime manētis in corpe perpē- dis animo: ita vitā anime exeūtis a corpo- re perpēdere debes a summo: quia potest inuisibiliter viuere quā oportet in obsequio inuisibilis cōditoris manere.

Petrus.
Recte totū dicitur: sed mens refu- git credere: quod corporis oculis non valet videre.

Gregorius.

Cum Paulus dicat: est enī fides sperandarū substantia rerū argu- mentū non apparentū: hoc veract- ter dicit: credi: quod non valet videri: na 3 credi iam non potest: quod videri potest: vt tamē te breuiter reducā a te nulla visi- bilia nisi per inuisibilia vident. Ecce enī cūta corporea oculus tui corpis aspici- t: nec tamē ipse corporeus oculus aliqd cor- poris videret: nisi hūc res incorporea ad videntū acueret. Nā tolle mentē que nō videt: in cassum patet oculus: qđ videbat. Subtrahē animā corpori: remanent pro- culdubio oculi in corpore aperti. Si igit- per se videbāt: cur discedere anima nihil vident. Hinc ergo collige: quia ipa quoq;

uisibilia nō nisi per inuisibilia videntur. Ponamus quoq; ante oculos mētis edifi- ficari domū: immēsas moles leuari: pen- dere magnas in machinis colūnas: quis queso te hoc opus operat: corpus visibile qđ illas moles manibus trahit: an inuisi- bilis ania que viuificat corpus: tolle est qđ non videt in corpe: r mox immobilia remanent cūcta que moueri videbant vis- ibilia corpora metaloz. Quia ex re pen- sandū est: quia in hoc quoq; mūdo nihil visibile nisi per creaturā inuisibile dispo- ni pot: nā sicut ops deus aspirādo vel im- plēdo ea qđ rōne subsistūt: r viuificat r mo- uet inuisibilia: sic ipa inuisibilia ipse do mo- uet atq; sensificat carnalia corpa qđ videt.

Quasi sicut vita anime manen- tis in corpore deprehenditur ex motu membrorū: sic vita anime post corpus in sanctis pensan- da est ex virtute miraculorum:

Capitulū. VI. Petrus.

Istis fateor allegatiōibus libē- ter vici: ppe nulla tā esse hec visibilia existimare cōpellor: qđ pius in me infirmantiū psonā suscipiēs: de inuisibilib⁹ dubitabā itaq; placēt cūcta que dicis: sed tñ sicut vitā aie in corpe ma- nētis ex motu corpis agnosco: ita vitā aie post corpus apertis quibusdā rebus atte- stātib; cognoscere cupio.

Gregorius.

Hec in re si cor paratū tue dilectio- nis inuenio in allegatiōe mīme la- borō. Nunqd nā sancti apli r mar- tyres xpi pntem vitā despicerēt: r in mor- tē carnis aīas ponerēt: nisi certiorē aīaz vitā subseq scirēt. Tu vero inqes: qz vitā aie in corpe manētis ex motib⁹ corpis ag- noscis: r ecce hi qđ aīas in mortē posuerūt atq; aīaz vitā post mortē carnis eē credi- derūt qđidianis miracul⁹ eboruscāt. Ad ex- ticta nāq; eoz corpa viuētē egri veniūt: sanāt: piuri veniūt r dēonio vexāt: dēoni- aci veniūt r liberāt: leprosi veniūt r mū-

g 2

dant: deserunt mortui et suscitant. **P**ensa itaque eorum ante qualiter viuunt: illic ubi viuunt: quorum hic et mortua corpora in tot miraculis viuunt. Si igitur vitam anime permanentis in corpore deprehendit ex motu membrorum: cur non perperdit vitam anime: post corpus etiam per ossa mortua in virtute miraculorum.

Petrus.

Alla ut opinor huic allegatiōi ratio obstitit: in qua ex rebus visibilibus cogimur credere quod non videmus.

De egressibus animarum:

Capitulū. VII.

Gregorius.

Dulo superius questus es morientis cuiusdam egredientē te animā non vidisse: sed hoc ipm iam culpe fuit: quod corporeis oculis rē videre inuisibilem questisti. Nam multo vestrorum mentis oculos: fide pura et verboratio mudantes: egredientes e carne animas frequenter vident. Unde nunc mihi necesse est: vel qualiter egredientes anime vi se sint: vel quanta ipse: dum egredierent viderent: enarrare: quatenus fluctuanti animo quod plene ratio non valet: exempla suadet. In secundo namque huius operis libro iam prefatus sum: quod venerabilis **Benedictus**: sicut a fidelibus eius discipulis audiuit: longe a Capuana posuit Germani eiusdem vrbis epi animā nocte media in globo igneo ad celum ferri ab angelis asperit. Qui eandem quod ascendente animā intuens mentis laxato sinu quasi sub vno solis radio circum in suis oculis collectum mundum vidit.

De egressu anime Speciosi monachi: **C**ap. VIII.

Eisdem quod discipulis illius narrandibus didici: quod duo nobiles viri: a exterioribus studiis eruditissimi: germani fratres quorum vnus Speciosus: alter vero Gregorius dicebat: se regule in sancta conuersatione tradi-

derunt: quos isdem pater in monasterio: quod iuxta Terracinem vrbem construxerat: fecit habitare. Qui multas quidem pecunias in hoc mundo possederat: sed cuncta pauperibus pariter: pariter suar redemptione largitus: et in eodem monasterio permanserunt: quorum vnus scilicet Speciosus dum per utilitate monasterij iuxta Capuanam urbem missus fuisset: die quadam frater eius Gregorius cum fratribus ad mensam sedens: atque quescentes per spiritum subleuaret: aperit: et vidit Speciosi germani sui animam tam longe a se positi de corpore exire: quod mox fratribus indicauit: et cucurrit itaque eundem fratrem suum sepulchrum reperit: quem tamen ea hora qua viderrat: exisset de corpore inuenit.

De anima cuiusdam inclusi:

Capitulū. IX.

Quidam religiosus atque fidei liminus vir: adhuc mihi in monasterio posito narrauit: quod aliqui de Sicilie partibus nauigio Romanam petentes: in mari medio positi cuiusdam serui dei: qui in Samnito fuerat inclusus ad celum ferri animam viderunt. Qui descensit ad terram causamque an ita esset acta per scrutantes: illo die inuenit obijisse dei famulum quo eum ad celestia regna ascendisse cognouerunt.

De egressu anime Spei abbatiss: **C**apitulū. X.

Ad huc in monasterio meo positus cuiusdam valde venerabilis viri relatione cognoui quod dico. Dicebat enim quod venerabilis pater noster spes monasterium construxit in loco. Cui vocabulum Caple est: qui sexti ferme militarij interiacente spacio a vetusta Nursie vrbe disjungit. Hunc omnipotens et misericors deus ab eterno verbere flagellando preterit: eius dispensationis sue maximam et seueritatem seruauit: et gratiam quantum eum pius flagellando diligeret: postmodum perfecte sanando monstrauit. Cuius namque oculos per .xl. annorum spaciū continue cecitatis tenebris pressit: nullum ei lumen vel extr-

me visionis aperies. Sed quia nemo in verberare illius gratia desitit: et nisi istud misericors pater qui penam interrogat patientiam prestat: mox per impatientiam peccatum nobis ipsa auget correptione peccatorum: fitque non miserabili ut culpa nostra: unde sperare debuit terminum: inde sumat augmentum. **Q**uare nostra deus infirma respiciens flagellis suis custodiam permisit: atque in percussione sua electis filiis nunc misericorditer iustus est: ut sint quibus postea debeatur iuste misereri. **U**nde venerabile senem de exterioribus tenebris promerit interna nunquam luce destituit. **Q**ui cum flagello fatigaretur corporis: habebat per sancti spiritus custodiam consolationem cordis. **C**um vero iam xl. fuisset in cecitate temporis expleti: ei dominus lumen reddidit: et vicinum suum obitu denunciavit: atque ut monasterii circuitum quaerens structis verbis vite predicaret: admonuit: quatenus corporis recepto lumine visitatis in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. **Q**ui statim iussu obtemperans fratrum cenobia circumiit: mandata vite: que agendo didicerat: predicavit. **Q**ui de decimo igitur die ad monasterium suum peracta predicatione reuersus est: ibique fratribus quocumque assatis in medio sacramentum dominici corporis sanguis sumpsit: moxque cum eis mysticos psalmorum cantus exorsus est. **Q**ui illis psallentibus orationem intus animam reddidit. **D**eus vero fratres qui aderant ex ore eius exisse columbam viderunt: que mox apertore tecto oratoris egressa: aspicientibus fratribus penetrauit celum. **C**uius ideo animam in colube specie apparuisse credendum est: ut operis deus ex hac ipsa specie ostenderet quod simplici corde ei vir ille seruisset.

De egressu anime presbyteri
Mursie punicie. **C**ap. XI.

Sed neque hoc filea quod vir venerabilis abbas Stephanus: qui non longe ante hoc in hac urbe defunctus est: quem ipse etiam bene nosti: in eadem punicie Mursie contigisse referebat: **L**iebat enim quod illic presbyter quidam commissam sibi cum magno timore domini regere

bat ecclesiam. **Q**ui ex tempore ordinationis accepte presbyteriam suam ut sororem diligenter: sed quasi hostem cauens: ad se propius accedere non quod sinebat: eaque sibi in propinquare nulla occasione permittens: ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absciderat. **H**abebat quippe sancti viri hoc proprium. **N**am ut semper illicitis longe sint a se: plebique etiam licita abscondunt. **U**nde istud virum ne unquam per eam incurreret culpam: sibi etiam ministrari per illam recusabat necessaria. **H**ic ergo venerabilis presbyter cum longam impleisset vite etatis: anno quadragesimo ordinationis sue inardescere grauer febre correptus: ad extrema deductus est. **S**ed cum eum presbyter a sua respiceret solutus iam membris quasi in morte distensum: si quod adhuc ei vitale spiramen adesset: naribus eius apposita curauit aure dominoscere: quod ille sentiens cui tenuissimum inerat flatus: quantum annisu valuit ut loqui potuisset: inferuente spiritu collegit vocem atque erupit dicens: **R**ecede a me mulier adhuc igniculus vivit: paleam tolle. **I**lla igitur recedente: crescente virtute corporis cum magna cepit leticia clamare dicens: **B**eneueniat domini mei: beneueniat domini mei. **Q**uid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? **V**enio venio: gratias ago: gratias ago. **C**umque hoc iterata crebro voce repeteret: quibus hoc diceret: noti sui: qui illum circumsteterat: requirebant. **Q**uibus ille admirando respondit dicens: **N**umquid conuenisse hic sanctos apostolos non videtis beatum Petrum et Paulum primos apostolorum non aspiciatis? **A**d quos iterum conuersus dicebat: **E**cce venio: ecce venio: atque inter hec verba animam reddidit. **E**t quod veraciter sanctos apostolos videret: eos etiam sequendo testatus est. **Q**ui plerumque contigit iustus: ut in morte sua sanctorum precedentium visum deus aspiciat: ne ipsam mortis sue penalem sententiam pertimescat: sed dum eorum menti internoque ciuium societas ostendit: a carnis sui copula sine doloris et fortitudinis fatigatione soluantur.

De anima probi **Keatine** vr-
bis episcopi. **Cap. XII.**

Quia hinc neq; hoc sileā q; Pro-
bus omnipotentis dei famulus
qui nūc in hac vrbe mōasterio
presso ē qđ appellat **Keatū**: de
Probo patruo suo **Keatine** ciuitatis epo
mibi narrare cōsuevit: dicens: qz proquin-
quāte vite eius termino est grauissima de-
pssit egritudo. **Cui** pater noīe **Maxim**^{us}
pueris circūquaq; trāsmisiss colligere me-
dicos studuit: si fortasse ei^{us} molestie sub-
uenire potuisset. **Sed** congregati ex vicis-
situdinis locis vndiq; medici: ad tactuz vene-
denunciauerūt ei^{us} exitū citius affuturuz.
Sed cū iam tēpus refectionis incūberet:
atq; diet hora tardior excreuisset. **Gene-
rand** episcopus de illozū poti^{us} qđ de sua
salute sollicit^{us}: eos qui aderāt admonuit
eū sene patre in supioris epij sui ptes ascē-
dere: seq; post laborem rificiēdo reparare.
Dēs igit ascenderit domū: vn^{de} ei tantū
modo puulus relictus est puer. quē nunc
quoq; predicit^{ur} **Probo** asserit superesse.
Qui dum lecto iacentis assisteret: subito
aspexit intrātes ad virū dei quosdā viros
stolis cādīdis amictos: qui eundē iquoq;
candorē vestīū vultū suozum luce vince-
bant. **Quia** splendoris etiā claritate per-
cussus: quā illi deessent emissā cepit voce
clamare. **Quis** voce etiā **Probo** episcop^{us}
cōmotus intrātes eos aspexit et cognouit:
atq; eundē stridentē vagientēq; puerum
cōsolari cepit: dicens. **Noli** timere: quia
ad me sanctus **Iuuenalis** et sanct^{us} **Aleu-
therius** martyres venerunt. **Ille** autem
tante visionis nouitatem nō ferens: cur-
su concito extra fores fugit: atq; eos quos
viderat patri ac medicis nunciāuit. **Qui**
concite descenderūt: sed egrum quē reli-
querant iam defunctū inuenerunt: qz illi
eum secū tulerant: quozum visionem puer
ferre nō potuit qui ibi remansit.

De transitu **Galle** iancille dei
Cap. XIII.

Interea neq; silendum arbitroz
qđ mibi personarū grauiū atq;
fidelū est relatione compertuz
Sorborū. nāq; tēporibus **Gal-**
la huius vrbis nobilissima puella **Simas-**
chi ac **Patritij** filia intra adoleſcētie tem-
pora marito tradita: in vnus anni spacio
eius est morte viduata. **Quā** dum feruēs
te mundi copia ad iterandū thalamum et
opes et etas vocarent: elegit magis spiri-
talibus nuptijs copulari deozum quibus
a luctu incipitur: sed ad gaudia eterna p-
uenitur: qđ carnalibus nuptijs subijci: qđ a
leticia semp incipiunt et ad finē cum luctu
tendunt. **Huic** autē cum valde ignea con-
spersio corporis inesset: ceperunt medici
dicere quia nisi ad amplexus viriles redi-
ret: caloze nimio contra naturam barbas
esset habitura qđ itaq; post factuz est.
Sed sancta mulier nihil exterioris defor-
mitatis timuit que interiori spōsi celestis
speciem amauit. **Hec** verita est si hoc in il-
la sedaretur: qđ a celesti sponso in ea non
amaretur. **Mox** ergo vt eius maritus de-
funct^{us} est: abiecto seculari habitu ad om-
nipotentis dei seruitiū se apud beati **Pe-**
tri apostoli ecclesiam simpliciter tradidit
sibiq; multis annis simplicitati cordis at-
q; orationi dedita: larga indigentib^{us} ely-
mosinarū opera impendit. **Cūq;** omnipo-
tens deus perbennē iam mercedem red-
dere eius laboribus decreuisset: cancri vl-
cere in mamilla percussa est. **Nocturno**
autem tempore ante lectum eius duo can-
delabra lucere consueuerant quia videli-
cet amica lucis: non solum spirituales: sed
etiam corporales tenebras odio habebat
Que dum nocte quadā ex hac eadem ias-
ceret infirmitate fatigata: vidit beati **Pe-**
trum apostolū inter vtraq; candelabra an-
te suum lectū constituisse. **Hec** perterrita
timuit: sed ex amore sumens audaciā exul-
tauit ei^{us} dixit. **Quid** est domine mi-
sericordiā tua? **Qui** ille: be-
nignissimū vt est vultus: inclinato capite an-
nuit: dicens dimissa veni. **Sed** quia quē-
dam sanctimonialē feminam in eodē mo-

nafterio ꝑ ceteris diligebat. Illico **G**alla
subiunxit. **R**ogo vt foror benedicta me-
cum veniat. **C**ui ille respondit. **N**on: sed
illa talis veniat tecum. hec vero quā pe-
tis die te erit tricesimo assistentis ⁊ col-
loquentis ei ablata est. **A**t illa protinus
cuncte congregationis ascivit matrem ei-
ꝝ quid viderit: quidue audierit: indica-
vit. **T**ertio autem die cum ea: que iussa
fuerat: forore defuncta est. **I**lla vero: quā
ipsa poposcerat: die est tricesimo subsecu-
ta. **A**d factum nuncuꝝ in eodem mona-
sterio manet memorabile. **S**icꝝ hoc a ꝑ-
cedentibus matribus: traditū: narrare il-
lic solent subtiliter iuniores: que unū sunt
sanctimoniales virgines ac si illo in tem-
pore huic tam grandi miraculo ⁊ ipse as-
fuisent.

De transitu Seruuli paraly-
tici. **C**ap. XIII.

Sed inter hec sciendum est quia
sepe animabus excurrentibus ele-
ctorum dulces solent laudes sce-
lestes erumpere vt dum illam
libenter audiunt: dissolutionez carnis ab
anima sentire minime permittant. **E**nde
in omeljis quoꝝ euangelij iam narrasse
me memini qđ in ea porticu: que euntibꝝ
ad ecclesiam beati Clementis est perita:
fuit quidam Seruulus nomine cuius re
quoꝝ non ambigo meminisse. **Q**ui qui-
dem pauper rebus sed meritis diues erat
quem longa egritudo dissoluerat. **N**ā ex
quo illum scire potuimus vsqꝝ ad finē vi-
te paralyticus iacebat. **Q**uid vicaz quia
stare nō poterat: qui nunqꝝ in lecto surge-
re vel ad sedendū valebat. **N**unqꝝ manus
suā ad eos ducere: nunqꝝ se potuit in all-
ud latus declinare. **H**uic ad seruiendum
mater cū fratre aderāt. ⁊ quicquid ex eles-
mosina poruisset accipere: hoc eorū manibꝝ
paupꝝ ꝑrogabat. **N**equaꝝ litteras nos-
uerat sed scripture sacre sibi met codices
emerat: ⁊ religiosos quosꝝ in hospitalita-
te suscipiē: eos corā se studiose legere fa-

ciebat. **F**aciūꝝ est vt iuxta modū suū ꝑle-
ne sacrā scripturā disceret cū sicut dixi lit-
teras funditus ignoraret. **S**tudebat sem-
per in dolore gratias agere: hymnis deo
⁊ laudibus. dieꝝ ac noctibꝝ vacare. **S**ꝝ
cum iā tēpus esset vt rāta eius patiētia re-
munerari debuisset: membrorū dolor ad
vitalia redijt. **C**ūꝝ iam morti se ꝑximꝝ
agnouisset: pegrinos viros atꝝ in hospi-
taltate susceptos admonuit vt surgerēt
⁊ psalmos cū eo ꝑ expectatione sui exitus
decantarent. **C**ūꝝ cū eis ⁊ ipse moriens
psalleret voces psallentū repente compe-
scuit cū terrore magni clamoris: dicens.
Tacete nunquid nō auditis quante reso-
nent laudes in celo. **E**t dum ad easdē lau-
des quas intus audierat: aure cordis intē-
derat. **S**ancta illa ania carne soluta est.
Qua sez exeunte tāta illic fragrātia odo-
ris aspersa est: vt omnis qui illic aderant
inest imabili suauitate replerent. ita vt ꝑ
hoc patēter cognoscerēt. qꝝ eā laudibꝝ iꝝ
lo susceptissent. **C**ui rei monachus noster
interfuit qui nuncuꝝꝝ viuit ⁊ cum mag-
no fieri attestari solet quia quousqꝝ corpꝝ
eius sepulture traderent: ab eorū naribus
odoris fragrantia non recessit.

De transitu Romule ancille
dei. **C**ap. XV.

Illisdē quoꝝ omeljis rē nar-
rasse me recolo. **Q**uā Specio-
sus cōpresbiter meus qui hanc
nouerat: me narrante attesta-
tus est.

Quāꝝ tempore quo monasteri-
um petij: anus quedam Bedemp-
ta nomine in sanctimoniali habi-
tu cōstituta: in vrbē hac iuxta beate marie
semp virginis ecclesiā manebat. **H**ec illiꝝ
discipula Erudinis fuerat. que magnis
virtutibꝝ pollēs: sup ꝑrenescinos mōtes
vitā heremiticā durisse ferebat. **H**uic autē
Bedēpte due in eodem habitu discipule
fuerāt vna nomine Romula ⁊ altera que
nūc sup est. quā quidē facie scio sꝝ noīe ne
scio. **T**res itaqꝝ hec i vno hitaculo cōma-

nentes: morum quidē diuitijs plene: sed tamen pauperē vitā rebus ducebāt. **Hec** autem quā presatus sum **Romula** aliam quā predixi condiscipulā suā magnis virtutis meritis anteibat. **Erat** quippe mire patientie: summe obediētie: cuitos oris sus ad silentiū: studiosa valde ad cōtinue orationis vsum. **Sed** quia plerūq; hic: quos iam homines perfectos estimant: adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sepe imperiti homines nec dum perfecte sculpta sigilla conspiciunt: etiā quasi perfecta laudant: que tamen adhuc artifex considerat et limat: laudari iam audit et tamē ea tundere meliorando nō desinit. **Hec** quam prediximus **Romula** ea: quā greco vocabulo medici paralysim vocant: molestia corporali percussa est. multisq; annis in lectulo decubās: pene omni iacebat membrozū officio destituta. **Hec** tamen hec eadē eius mentē ad impatiētiā flagella perduxerant: naz ipsa ei detrimēta membrozū facta fuerant incrementa virtutum quia tanto sollicita ad vsum orationis excreuerat: quāto et aliud quolibet agere nequaquā valebat. **Nocte** igitur quadā eandē **Redemptā** quā presatus sum. que vtrasq; discipulas suas quā filiarū loco nutriebat vocauit: dicens. **Da** ter veni **Pater** veni. **Que** mox cū alia eius condiscipula surrexit sicut vtriusq; referentibus et multis eadē res claruit et ego quoq; in eodē tēpore agnouit. **Cūq;** nocti medio lectulo iacentis assistent: subito celitus lux emissa omne illius cellule spacium impleuit. et splēdor tante claritatis emicuit: vt corda assistentiū inestimabili pauore prestingeret atq; vt post ipse referebant: omne in eis corpus obrigesceret vt in subito stupore manerēt. **Cepit** nāq; quasi cuiusdā magne multitudinis ingredientis sonitū audiri hostiūq; cellule cōcuti. ac si ingredientīū turba premeret atq; vt dicebant intrantiū multitudinē sentiebant. **Sed** nimietate timoris et lumis videre nō poterant quia eartū oculos et pauor depresserat: et ipsa tanti luminis clari

tas ruerberabat. **Quā** lucē protinus est miri odoris fragrantia subsecuta ita vt earum animū quia lux emissa terruerat: odoris suauitas resoueret. **Sed** cū vim claritatis illi? ferre nō possent cepit eadē **Romula** assistentē et tremētē **Redemptam** suozū morū magistrā blanda voce consolari: dicens. **Holi** timere mater: nō moriar modo. **Cūq;** hoc crebro diceret: paulatim lux que fuerat emissa: subtracta est: sicut qui subsecutus est odor remansit: sicq; dies secundus et tertius transijt: vt aspersa odoris fragrantia maneret. **Nocte** igitur quarta eandē magistrā iterum suam vocauit qua veniente viaticū petijt et accepit. **Hec** dum vero eadē **Redempta** vel illa alia eius discipula a lectulo iacētis abscerserat et ecce subito in platea ante eiusde; cellule hostium: duo: chori psallentiū consistierant et sicut ipse dicebant: q̄ se sex? ex vocibus discreuisse psalmodie cantus dicebāt: viri et femine respōdebāt. **Cūq;** ante fores cellule. exhiberent celestes exequie sancta illa anima carne soluta est. **Qua** ad celum ducta: quāto chori psallētium altius ascendebāt: tanto cepit psalmodia lenius laudari. quousq; et eiusdem psalmodie sonitus et odoris suauitas elōgata finiretur.

De transitu Tarsille virginis.

Cap. XVI.

Nunquā vero in consolatiōe egredientis anime ipse apparere solet auctor ac retributor vite. **Unde** et hoc quō de **Tarsilla** amica mea in omeljs euangelijs dixisse me recolo: replicabo. que iter duas alias sorores suas virtute cōtinue oratiōis: grauitate vite: singularitate abstinentie ad culmen sanctitatis excreuerat. huius vifionem. **Felix** artauis meus hui? **Romane** ecclesie antistes apparuit ei? mansiōnem perpetue claritatis ostēdit: dicens. **Veni** quia in hac te lucis mansiōne suscipio. que subsequente mox febre correpta ad diē puenit extremū. **Et** sicut nobilib?

femina viri qz morientibus multi conueniunt qui eorum primos cōsolentur: eadez hora exitus ipſus multi viri ac femine et uſ lectulū circūſteterūt. Tunc ſubito illa ſurſum reſpiciēs Jeſum venientē vidit et cū magna vocis animaduerſione cepit cōſtantibus clamare dicens. **R**ecedite recedite Jeſus venit. Cūqz in eū intēderet: quē videbat: ſancta illa anima eſt a corpe egreſſa tantqz ſubito fragrātia miri odoris aſperſa eſt vt ipſa quoqz ſuauiſſas cunctis oſtenderet illic auctore ſuauiſſatis veſſe. Cūqz corpus eius ex more mortuorum ad lauandū eſſet nudatū: longe orationis yſu in cubitis eius et genibus camelozū more inuēta eſt obdurata curis excreuiſſe et quid viuens eius ſpūs ſemp egerit: caro mortua teſtabatur.

De tranſitu Muſe puelle.

Cap. XVII.

Sed neqz hoc ſileā qd̄ predict⁹ Probus dei famulus de ſore ſua noīe Muſa puella parua narrare conſuevit: dicens. **Q**uadaz nocte et p viſionē ſancta dei genitrix virgo Maria apparuit atqz coeuaſ ei i albis veſtibus puellas oſtēdit. Quibus illa cū admilēri appetiſſet ſed ſe eis iungere nō auderet: beate Marie ſemp virginis ē voce requiſita an velit cū eis eſſe atqz in ei⁹ obſequio viuere. Cui cum puella eadē diceret: volo. ab ea mandatū protinus accepit vt nihil vltra leue aut puellare ageretur: a riſu: iocis ſe abſtineret ſciens p omnia qd̄ inter eaſdem virgines quas videbat ad ei⁹ obſequiū die triceſimo veniret. Quib⁹ viſis: in cunctis ſuis morib⁹ puella muraſa eſt oſqz a ſe leuitates puellaris vite magna grauitatis deterſit manu. Cūqz eam parētes eius mutatā eſſe mirarent: requiſita rē retulit. quid ſibi beā dei genitrix iuſſerit vel quo die itura eſſet ad obſequiū eius indicauit. Tūc poſt viceſima quinta die febre corrupta eſt. die autē triceſima cū hora exitus eius p̄pinqz

eandē beatā genitricē del cū puellis: q̄s per viſionē viderat: ad ſe venire conſpexit. Cui ſe etiā vocāti reſpondere cepit et depreſſis reuerēter oculis: apta voce clamarē. **E**cce dñā. venio ecce dñā venio. In qua etiā voce ſp̄ritū reddidit et virgineo corpe habitatura cū ſanctis virginibus exiuit.

Quibus dā iparuulis regni celeſtis aditus a parentibus clauditur cū male ab eis nutriantur. **E**t de puero quinqz annorum blaſphemo.

Cap. XVIII.

Quam humanū gen⁹ multis atqz innumeris vitis ſit ſubiectum Hieruſalē celeſtis patrie i maximā ptem ex puulis. vel infans tibus arbitroz poſſe compleri.

Gregorius.

Et ſi oēs baptizatos infantes atqz in eadē infantia morientes: ingredi in regnū celeſte credendū eſt: oēs tñ puulos qui ſc̄z iā loqui poſſunt: regna celeſtia ingredi credēdū nō eſt qz nō nullis puulis ei⁹dē regni celeſtis aditus a parētib⁹ claudit ſi male ipſos nutriāt. **M**ā quidā vir cunctis in hac vrbe noſtiſſimus ante trienniū filiū habuit: annozū ſicut arbitroz quinqz quē nimis carnaliter diligēs: remiſſe nutrebat atqz iſc̄d puulus: qd̄ dictū graue eſt: mor vt eius antiq̄ aliquid obſtitit: maieſtatē dei blaſphemare cōſueuerat. qui in hac ante trienniū moralitate percuffus venit ad mortē. Cūqz eū ſuus pater in ſinu teneret: ſicut hi teſtati ſūt: qui p̄ntes fuerūt: malignos ad ſe veniſſe ſpūs tremētibus oculis puer aſpiciēs cepit clamare. **O**ſta pater oſta pater: qui clamās declinauit faciem vt ſe ab eis in ſinu patris abicōderet. **Q**uē cū ille tremētē requireret: quid videret: puer adunxit: dicens. **M**auri homines veniunt qui me tollere volūt. qui cum hoc dixiſſet: maieſtatis nomē protinus blaſphē

mauit ⁊ animā reddidit. Et enī omnipotens deus ostēderet p̄ quo reatu talibus fuisset tradit⁹ executorib⁹: vnde viuentez pater suus noluit corrigere: hoc morientē patientiā blasphemus vixerat quādoq; per diuinitatis iudiciū blasphemaret ⁊ morte retur quatenus reatu suū pater agnosceret qui puuli filij animā negligēs nō par uulū peccatorē gehēne ignibus nutrire: sed interim hoc triste seponētes: ad ea q̄ narrare ceperā leta redeamus.

De transitu St ephani serui dei. **Cap. XIX.**

Dedicto etenī Probo alijsq; religiosis narrātibus viris agnoui ea que indicare audienti: bus de venerabili patre Stephano in omeljs euangelij curauit. Fuit etenī vir sicut ⁊ idē Prob⁹ ⁊ multi alij testant: nihil in hoc mūdo possidēs: nihil q̄rens: solā cū deo paupertatē diligēs. inter aduersa semp̄ patiam amplectēs: cōuentus seculariū fugiēs: vacare semp̄ oratiōi cupiscēs. De quo vnū bonū virtutis refero vt ex hoc vno valeāt multa eius bona p̄sari. Is nāq; cū quadā die messem: quā sua manu seruerat: decisam ad areas deduxisset: nihilq; aliud cū discipulis suis ad totū anni stipēdiā haberet: quidā per uerse uolūtatis vir antiqui hostis stimulis instigat⁹: eadē messem igne supposito ita vt erat in area incēdit. Ad factū dum alter p̄spiceret: eidē dei famulo cucurrit ⁊ nūciauit. qđ postq̄ indicauit: adiunxit dicēs. **Ue** ue pater Stephane quid tibi cōtigit. Cui statim vultu ac mēte placida ille r̄ndit. **ve** quid illi cōtigit q̄ mihi hoc fecit. nā mihi quid cōtigit: In quib⁹ eius verbis ostēdit in quo virtutis culmiē se debebat: qz vnū qđ in sumptū mūdi habuerat tam secura perdebat mēte magisq; illi cōdolebat: qz peccatū cōmiserat q̄ sibi qui peccati illius dāna tollebat. **Hec** pensabat quid ipse extertus: sed culpe retriū perdebat intus. **Hic** itaq; cū dies

mortis egredi de corpe vrgeret: conueniunt multi vt tam sancte anime de hoc seculo recedēti suas animas cōmendant. Cūq; lecto hi qui cōueniēt: omēs affuerent: alij ingrediētes angelos viderūt sed dicere aliquid nullo mō potuerunt. Alij omnino nil viderūt sed oēs qui aderāt ita vehemētissimus timor percussit vt null⁹ egrediēte illa sancta aīa illic stare potuisset. **Et** hi ergo qui viderāt ⁊ hi qui omnino nil viderāt vno oēs timore percussit ⁊ ter riti fugerūt vt palā daret, intelligi que et quāta vis esset que illā egredientē aīam suscipet cuius egressum nemo mortalium ferre potuisset.

Qsepe anie meritū non in ipso suo egressu: sed post mortem verius declaratur.

Cap. XX.

Sed inter hec sciendū est qz alii quādo anie meritū non in ipso suo egressu ostenditur. **P**ost mortē verō certū declaratur. **U**nde ⁊ sancti martyres ab infidelib⁹ crudelia multa perpeffi sunt qui tamen: vt p̄ diximus: ad ossa sua mortua signis quoti die ⁊ miraculis clarescunt.

De duobus monachis valentius abbatis. **Cap. XXI.**

Ute nāq; venerabilis Valentius qui post in hac Romana vrbe mihi sicut nosti in eo quoq; monasterio presuit: p̄i⁹ in Ga lerte prouincia suū monasteriū rexī i quo dū longobardi seniētes venissent: sicut eius narratiōe didici: duos ei⁹ monachos in ramis vni⁹ arboris suspēderūt: qui suspeffi eodē die defuncti sunt. **F**acto autē vespere vt rotorūq; eorū spūs claris illic aper tīs vocib⁹ psallere ceperūt. **I**ta vt ipsi quoq; qui eos occiderāt: cū voces psallētium audirēt: nimīū mirati terrerent. q̄s videlicet voces captiui quoq; omēs: qui illic aderāt: audierunt. atq; eorū psalmodie postmodū testes extiterunt. **S**ed haec

voces spirituum omnipotes deus: sic ite p
tingere voluit ad aures corporum vt viuen
tes quosq; in carne discerent qz si deo ser
uire studeant post carnē verius viuant.

De transitu Surani abbatis.

Cap. XXII.

Quidā religiosus quoq; virif
attestātibz adhuc in monaste
rio positus agnouit qz hoc lōgo
bardozū tēpore iuxta in hac p
uincia que Sura nominat. quidā mona
sterii pater vite venerabilis Suran^o no
mine fuerit qui captiuus adueniētibz at
qz in longobardozū depredatione fugien
tibus cunctis que in monasterio videbat
habere: largitus est. Cūq; in elemosinis
vestimēta sua ac fratru omnia ⁊ cellarium
cōsumpsisset ⁊ quicquid habere in horo
potuit expendit. Expensis vero rebus oī
bus longobardi ad eū subito venerūt. Eū
q; tenuerūt ⁊ aurū ab eo petere ceperunt.
Quib^o cū ille diceret se omnino nihil ha
bere: in vicino monte ab eis ductus ⁊ in
quo sylua inmensa magnitudinis stabat.
ibi captiuus quidē fugiens in caua arbor
re latebat: vbi vnus ex lōgobardis edue
to gladio predictū venerabilē occidit vi
rū. Cui^o corpe in terrā cadēte: mōs omīs
ptinus ⁊ sylua cōcussa est ac si se ferre nō
posse pōdus sanctitatis eius diceret: ter
rag tremuisset.

**De transitu dyaconi prouin
cie Abarzorū et de morte viri
dei qui missus in bethel fuerat.**

Cap. XXIII.

Alius quoq; in Marsozū prin
cia vite valde venerabilis dy
aconus fuit: quē inuentum lon
gobardi tenuerūt: quozū vnus
educto gladio caput eius amputauit.
Sed cum corpus eius in terrā caderet: ip
se qui hunc capite truncauerat inūdo spi
ritu correptus: ad pedes eius corruit: ⁊ qz
amicū dei occidit inimico dei tradit^o esset
ostēdit.

Petrus.

Quid est hoc queso te qz omni
potens deus sic permittit mori quos
tamen post mortē culus sanctitas
tis fuerint: nō patitur celari.

Gregorius.

Quam scriptum sit. Iustus quacūq;
morte p̄uentus fuerit: iusticia ei
us nō auferet ab eo: electi qui p̄
culdubio ad perpetuā vitā tendunt quid
eis obest si ad modicū dure moriuntur.

Et est fortasse nōnunq; eozū culpa licz mi
nima que in eadē debeat morte referari.
vnde fit vt reprobi p̄tatem quidē cōtra vi
uētes accipiāt. Sed illis morientib^o hoc
in eis grauius vindicetur: qz cōtra bonos
p̄tatem sue crudelitatis acceperunt: sicut
idē carnifex qui eundē venerabilē dyaco
num viuente ferire p̄missus est: gaudere
super mortuū p̄missus non est. Ad sa
cra quoq; testantur eloquia. Nam vir des
contra Samariā missus: quia per inobedi
entia in itinere comedit. hunc leo in ea
dē itinere occidit. Sed statim illic scrip
tū est: Quia stetit leo iuxta asinā ⁊ nō cōe
dit leo de cadauere. Ex q̄ re ostēdit qz pec
catū inobediētie ipsa fuerit morte laxatū
qz idē leo quē viuente p̄sūpsit occidere:
p̄tingere nō p̄sūpsit occisus. Qui eni oc
cidēdi ausus hūit: de occisi cadauere cōe
dēdi licētia nō accepit: qz is q̄ culpabilis
i vita fuerat: punita inobediētia erat tā iu
stus ex morte. Leo ergo qui prius pecca
toris vitaz neccauerat: custodiuit postmo
dum cadauer iusti.

**Utrum ante restitutionem cor
porum: in celo recipi valeāt ani
me iustorum.**

Capitulum XXIII.

Petrus.

Quærit qd dicitis: s; nosse velles
si iūc ante restitutionē corporū
i celo recipi valeāt aīe iustoz.

Gregorius.

Hoc neq; de omnibus iustis fateri possumus: neq; de omnibus negare. **N**ā sunt quorundā iustoz anime que a celesti regno quibusdam adhuc mansionibus differunt. **I**n quo dilatatiōis damno quid aliud innuit nisi qd de perfe eta iusticia aliquid minus habuerūt? et tamen luce clarius cōstat: q; perfectoz anime mox vt huius carnis claustra exēūt: in celestis regni sedibus recipiunt: qd et ipsa per se veritas attestat dicens: **E**dicūq; su erit corpus: illuc cōgregabunt et aquile: quā vbi ipse redemptor noster est corpe: illuc pculdudio colligunt iustoz anime. **E**t Paulus. **L**upio dissolui et cū xpo esse qui ergo xpm esse in celo nō dubitat: nec Pauli animā esse in celo negat: qui etiā de dissolutiōe sui corporis: atq; de inhabi tatiōe celestis patrie dicit: **S**cimus quonā si terrestris domus nostra huius habi tatiōis dissoluat: quod edificatiōe habē demus ex deo: domū non manufactā eter nam in celis.

Petrus.

Sigif nunc sunt in celo anime iustoz: quid est q; in die iudicij pro iusticie sue retributiōe recipiēt?

Gregorius.

Hoc eis nimirū crescit in iudicio: quod nūc animarū sola: postmodū vero etiā corpoz beatitudine perfruiunt: vt ipsa quoq; carne gaudēat in qua dolores pro dño cruciatuq; pertulerūt. **P**ro hac quippe geminata eoz gloria scriptū est. **I**n terra sua duplicia possidebūt. **H**inc etiā ante resurrectiōis diem de sanctorz aiabus scriptū est. **D**ate sunt illis singule stole albe: et dicitū est illis vt requiescerēt tempus adhuc modicū: donec implerēt numerus cōseruoz et fratru eoz. **Q**ui itaq; nūc singlas acceperūt: binas in iudicio stolas habituri sunt: quia modo animaz tantūmodo: nūc autē aiāz simul et corpoz gloria letabunt.

De modis quibus morientes aliqua predicūt: et de morte cu-

iusdam aduocati: de reuelatiōe quoq; Serontij et Belliti monachoz: ac de puero armentario q; moriturus diuersis linguis loquebat. **Cap. XXV.**

Petrus.

Hentior sed vellē scire quo nā modo agit: quod plerūq; morientes multa predicūt.

Gregorius.

Psa aliquādo animarū vis subtilitate sua aliquid preuidet. **A**liquādo em̄i exiture de corpore anime per reuelatiōem ventura cognoscunt. **A**liquādo vero dū iam iuxta fit vt corpus deserāt: diuinitus afflate in secreta celestia in corporeū mentis oculis mittūt. **M**az quāuis ante aliquādo subtilitate sua ea que sunt ventura cognoscit: patet ex eo quod quidā aduocatus: qui in hac vībe ante paululū q; morere vocauit puerū suum: preparari sibi vestimēta ad pcedēdū iussit: quē dum puer quasi insanire cerneret: eiusq; pceptis minūe obedire: surrexit vestimento se induit: et per viā **A**ppia ad beatū **S**ixti ecclesiā se esse pcessu dixit. **C**unq; post modicū in grauescente molestia esset defunctus: deliberatū fuerat vt apud beatū **I**anuariū martyre in pnestina via eius corpus poni debuisset. **S**ed q; longū hoc his qui funus eius erauerāt visum fuisse: repente orto cōsilio exēutes cū eius funere per viā **A**ppia ne scientesq; illi qd dixerat in ipsa ecclesia quā predicterat: posuerūt. **E**t cū eundē virū curis secularibus obligatū: lucrisq; terrenis inhiantē fuisse nouerim: vnde hoc predicere potuit: nisi quia id quod futurū erat eius corpori ipsa vis aīe ac subtilitas preuidebat: qd autē sepe etiā reuelatiōibus agit: vt a morituris futura presciant. **E**x his colligere possum: que apud nos gesta in monasterijs scim. **I**n monasterio etem meo quidā frater ante decennij

Seronius dicebat: qui cū graui molestia
 corporis fuisset depressus in visione noc-
 turna albatos viros et clari omnimodo ha-
 bitus in hoc ipsum monasteriū descendes
 re de superioribus aspexit. Qui cum coram
 lecto iacentis assisteret vnus eorū dixit.
 Ad hoc venimus vt de monasterio Gre-
 gorij quosdā fratres in miliciā mittamus.
 Alios alteri precipiēs adiūxit. Scribe War-
 cellū. Valerianū Agnellum atq; alios
 quorū nunc minime recorder. Quib; ex-
 pletis addidit: dicēs. Scribe et hūc ipsoz
 qui nos aspicit. Et qua visione cert; red-
 ditus predictus frater facto mane inouit
 fratrib; qui et que essent ex eadem cella
 morituri. post quos se etiā denūciāuit esse
 moriturū. Cūq; die alio pdicti fratres mori
 ceperūt atq; sub eodē ordine se in mor-
 te secuti sunt quo fuerāt in descripiōe no-
 minati ad extremū vero et ipse obiit: q̄ eos-
 dē fratres morituros preuidit. In ea hq; q̄
 mortalitate que ante trienniū hanc vrbez
 vehemētissima clade vastauit in Portu-
 nēsis ciuitatis monasterio Mellit; dicit;
 est monachus adhuc in annis iuuenilib;
 cōstitutus sed mire simplicitatis atq; hu-
 militatis vir qui appropinquāte vocatio-
 nis die eadē clade percussus ad extrema de-
 ductus est. Ad vir vite venerabilis. Fe-
 lix eiusdē ciuitatis Episcop; audiēs cui;
 et hec relatiōe agnouit: ad eū accedere stu-
 duit et ne morte; timere debuisset: verbis
 hunc psuasorijs confortare. Cui etiā adhuc
 de diuina misericordia longiora vite spa-
 cia polliceri cepit. Sed ad hec ille respō-
 dit. curus sui tēpora esse cōpleta: dicens
 apparuisse sibi iuuenē atq; epistolā: detu-
 lisse. dicentē aperi et lege. Quib; apertis
 asseruit q̄ se et omēs qui eodē tempore a
 pdicto Episcopo in pascale festiuitate fue-
 rāt baptizati scriptos in eiusdē epistolā lit-
 teris aureis inuenit. Primū quidē vt vi-
 cebat suū nomen reperit. ac deinde oīm
 illorū in illo tpe baptisatorum. Qua de re
 certū tenuit et se et illos de hac vita eē sub
 sceleritate migraturos factūq; ē vt die ea-
 dem ipse morerēt atq; post eū cūcti illi q̄

baptizati fuerant. ita secuti sunt vt intra
 paucos dies eorū nullus in hac vita remā-
 neret. De quibus nimirum cōstat q̄ eos
 predictus dei famulus iccirco auro scrip-
 tos viderat quia eorū nomina apud se si-
 ra eterna claritas habebat. Sicut hi ita
 q̄ reuelationib; potuerūt futura cognos-
 cere. ita nōnunq; egresse anime possūt
 etiā mysteria celestia non p̄ somnū sed. vi-
 gilādo prelibare. Ammonitū nāq; mona-
 sterij mei monachū bene nosti qui du; es-
 set in seculari habitu cōstitutus Valeria-
 ni huius vrbis aduocati naturalē filiū in
 cōiugio sortitus eius obsequijs sedule at
 q̄ incessanter adhibebat. et que; in ei;. do-
 mo agebant nouerat. Qui mihi itā in mo-
 nasterio posit; narrauit q̄ in ea moralitas
 te que patricij Marce tēporibus hanc vrbe
 vehemētē afflixit in domo predicti Vale-
 riani puer Armētarius fuit percipue sim-
 plicitatis et humilitatis. Et vero eiusdēz
 aduocati domus eadē clade vastaretur is-
 dem puer percussus est et vsq; ad mortem
 deductus. Qui subito sublatus a presen-
 tibus redijt sibi; q̄ oīm suū vocari fecit.
 Cui ait. Ego in celo fui et q̄ de hac domo
 morituri sūt agnouit. Ille ille atq; illi mo-
 rituri sunt. Tu v. ro ne timeas quia hoc
 tēpore moritur; non es. At vero scias q̄
 me in celo fuisse verum fateor. ecce accepti
 illic vt linguis omnib; loquar. Nunquid
 tibi cognitū fuit me grecā linguā omnino
 non nosse et tamē grece loquere vt cogno-
 scas an verū sit q̄ me omēs linguas acces-
 pisse testificor. Cui tūc grece domin; ser-
 uo locutus est atq; ita illi in eadem ling-
 ua respōdit vt cuncti qui aderāt miraren-
 tur. In ea quoq; domo pdicti Marce spa-
 tarius vulgaris manebat qui festine ad
 egrū deductus ei vulgarica lingua locus-
 tus est: sed ita puer ille in Italia natus et
 nutrit; in eadē barbara locutione respō-
 dit: ac si ex eadē fuisset gente generatus.
 Mirati sunt omēs qui audiebant atq; ex
 ouarum linguarū experimēto quas eū an-
 tea nescisse nouerant crediderūt de omni-
 bus quas probare minime valebāt. Tūc

puer bidnum mors eius dilatata est sz die tertio: quo occulto iudicio nescit: man⁹ ac brachia lacertosq; suos dētibus laniazuit atq; ita de corpe exiit. Quo mortuo omnes illi quos predixerat ex hac protinus luce subtracti sūt nullusq; in hac domo eadem tēpestate defunctus est qui voce illius denunciatus non est.

Petrus.

Ualde terribile est vt qui tale donum percipere meruit tali etiam post hoc pena plecteretur.

Gregorius.

Quis occulta dei iudicia sciat eaq; in diuino examine comprehendere non possum⁹ timere magis q̄ discutere debemus.

De morte Theophanij comitis.

Cap. XXVI.

Ut autē de egredientibus animabus que multa prenoscunt ea que cepim⁹ exequamur. Heq; hoc silendū est qd̄ de Theophantio centerelēsis vr̄bis comite in eadē vr̄be positus multis attestatibus agnouit.

Fuit nāq; vir misericordie actib⁹ deditus bonis opib⁹ intētus hospitalitati precipue studēs exercēdis quidē comitat⁹ curis occupat⁹ agebat terrena et tēporalia sz vt post in fine claruit magis ex debito q̄ ex intētione. Nam dū propinquāte mortis eius tempore grauissima aeris tempestas obfisteret. ne ad sepeliendū duci potuisset. eūq; vxor sua cū fletu vehemētissimo inquireret: dicens. quid faciā quomodo te ad sepeliendū eijciā quia hostium domus hui⁹ egredi pre nimia tēpestate nō possumus. Tunc ille respōdit. Noli mulier flere. Quia mox vt ego defunct⁹ fuero aeris serenitas redit. Cuius protinus vocē mors et mortē serenitas secuta ē. qd̄ signū. etiam alia sunt signa comitata. Nā manus ei⁹ ac pedes podagre humore tumescētes x̄si in vulnerib⁹ fuerāt et p̄fluente sanie patebāt. Sed dū corpus eius ex more ad lauandū fuisset nudatū ita man⁹ pedesq; ei⁹ sani inuēti sunt ac si vnq; vul-

neris nil habuissent. Ductus itaq; ac sepultus est eiusq; cōiugi visum est vt quarto die in sepulchro illius marmor qd̄ superpositū fuerat mutari debuisset. Qd̄ videlicet marmor corpe ei⁹ superpositū dū fuisset ablatū: tanta ex corpe ipsi⁹ fragrantia odoris emanauit ac si ex putrescēte carne illius pro vermb⁹ aromata ferbuisset.

Qd̄ factū dum narrāte me in omelijs infirmis quibusdā venisset in dubiū die qd̄dam sedēte me in cōuentu nobilitū ipsi aristifices qui in sepulchro illi⁹ marmor mutauerant affuerūt aliquid me de ppria cā rogaturi. Quos ego de eodez miraculo coram clero nobilitate requisitū qui eadē odoris fragrantia miro modo se repletos fuisse testati sunt. Et quedā alia in augmēto miraculi que nunc narrare longum existimo de eodem sepulchro ei⁹ addiderunt.

Sicut anime sanctorū i celo: ita post dissolutionē corporū iniquoz anime in inferno credē de sint. **Ca. XXVII.** **Petrus.**

Inquisitioni mee sufficiēter iā video satisfactū sed hoc est adhuc qd̄ questione sanimum pulsar. Quia cū superius dicum sit esse iam sanctorū animas in celo: restat p̄culdubio vt iniquoz quoq; anime esse nō nisi i inferno credant et quid hac de re veritas habeat ignoro. Nā humana est: matio nō habet peccatorū animas ante iudiciū posse cruciari.

Gregorius.

Sesse sanctorū aīas i celo sacri eloquij satisfactioe credidisti: oꝝ vt p̄ oīa esse credas et iniquoz aīas in inferno qz ex retributioe terne iusticie ex qua iusti iā gloriānt̄ necesse ē p̄ oīa vt et iniusti i crucient. Nā sicut electos bitudo letificat ita credi necesse ē qd̄ a die exitus sui ignis reprobos exurat.

Qua ratioe credendū sit vt i corporeos sp̄irttus tenere ignis

corporeus possit. **Ca. XXVIII.**

Petrus.
Qua ratione credendum est quod
res incorporea tenere ignis cor-
poreus possit.

Gregorius.
Si uiuentis hominis incorporeus spi-
ritus tenet in corpore cur non post
mortem cum incorporeo sit spiritus etiam
corporeo igne teneatur.

Petrus.
Si uiuente quolibet iccirco incor-
poreus spiritus tenet in corpore quia
uiuificat corpus.

Gregorius.
Incorporeus spiritus. Petre in hoc
teneri potest quod uiuificat quare non
penaliter tibi teneatur ubi mortifi-
catur. Teneri autem spiritu per ignem dicimus
ut in tormento ignis sit uidentem atque sentien-
tem puniam. Ignem namque eo ipse patitur: quo
uidetur et quod cocremari se aspicit crematur.
Sicque fit ut res corporea incorporea exur-
rat uel ex igne uisibili ardor ac dolor inuisi-
bilis trahatur ut per ignem corporeum mens incor-
porea etiam incorporea flamma crucietur quis
colligere dictis euangelicis possumus quod in
cedit anima non solum uidentem sed etiam experien-
tem patiatur. Veritas etenim uoce diues mor-
tuus in inferno dicit sepulchrum. Cuius anima quod
igne teneatur insinuat uoce: quod Abraham des-
cendit dicens. mitte Lazarum ut intingat extre-
mitatem digiti tui in aquam ut refrigeret linguam
meam quod crucior in hac flamma. Dum ergo pec-
catorum diuitum datur ueritas igne prohibet
quoniam sapiens reproborum animas teneri
ignibus neget.

Petrus.
Ecce roe ac testimonio ad credulita-
tem flectitur animus sed dimissus iterum
ad rigorem redit. Quomodo enim res cor-
porea res incorporea teneatur atque affligere
possit: ignoro.

Gregorius.

Petrus.
De quo an apostatas spiritus a celesti
gloria delectos esse corporeos an
incorporeos suspicaris.

Petrus.
His sanum sapiens esse spiritus corpo-
poreus dixerit.

Gregorius.
Ebene ignem esse corporeum fateris.

Petrus.
Sed ebene corporeum esse non am-
bigimus in quo certum est corpora cruciari.

Gregorius.
Ecce reprobus ueritas in fine die
tura est. Ite in ignem eternum quod par-
ticipatio est diaboli et angelorum. Si igitur diabolus
et angelus cum sint incorporei corpore sunt igne
cruciandi quod mirum si anime et angelus recipiant cor-
pora possunt corpore sentire tormenta.

Petrus.
At ratio nec debet de hac re uel-
terius questione dubitare.

**De morte Theodorici regis
Arriani. Cap. XXIX.**

Petrus.
Quod laboriose credidisti opere
cum credo si ea que mihi a uiris fide-
libus sunt gesta narraueris. Nulla
nisi haec. Adane ecclesie cui deo auctore de
seruulo scilicet desessor: qui ante septem fere annos
defuerat: et ad me adhuc in monasterio positum
crebro ueniebat et mecum colloquere de anime uili-
tate pluerat. hic itaque mihi quodam die nar-
rauit dicens. Theodorici regis temporibus per so-
ceri mei in Sicilia exactores canonis egerat
atque iam ad Italia rediebat. Cuius nauis ap-
pulsus est ad insulam que Lipari appellatur. Et quod
illuc uir quidam solitari magne uirtutis habitas-
bat: dum naute nauis armamenta repararet ui-
sus est predicti per socium mei ad eundem uirum di-
pigerat seque eius orationibus commendat. Quos uir
domini cum uidisset eis iterum alia colloquens dixit scitis
quod rex theodorici mortuus est: cui illi prin-
cipaliter responderunt. Absit: nos enim uiuentem dimissimus.

nihil tale ad nos nūcūsq; plātū est. **Q**ui-
bus dei famulus addidit dicēs: **E**tia mor-
tuus est: nā hesterno die hora nona inter
Johannē papā et **Simachū** patriciū dicei-
ctus: atq; discaiciatus: et vincis manib;
deductus: in hanc vicinā vulcani ollā ias-
cratus est. **Q**ui illi audientes solliciti con-
scripserūt diē: atq; in italiā reuersi: eo die
Theodoriciū regē inuenerūt fuisse mortu-
um: quo eius exitus atq; suppliciū dei fa-
mulo fuerat ostēsum: et quia **Johannē** pa-
pam affligēdo in custodia occidit **Simachū**
quoq; patriciū ferro trucidauit ab il-
lis in ignē mitti aperuit: quos in hac vi-
ta iniuste iudicauit.

De morte Reparati: Capitulum. XXX.

Eodē quoq; tempe quo primū
remote vite desiderio ambulas-
bā quidā honestus senex **Des-**
usdedit noīe: valde hui⁹ verbis
nobilib⁹ amicus: mihi quoq; in amicitijs
sedule iungebat. **Q**ui mihi narrabat di-
cens: **S**othoz tempe quidā expectabilis
vir **Reparatus** nomīe venit ad mortem.
Qui dū diu iam cōmutatus ac rigid⁹ ias-
ceret: visū est q̄ ab eo funditus status vita-
lis exisset: atq; exanime remāssisset corp⁹.
Cūq; et multi qui cōuenerāt: et eū ias mor-
tuū familia lugeret: subito redijt: et cūcto-
rū plāgentiū in stuporē uerse sunt lachry-
me. **Q**ui reuersus ait: **C**itius ad ecclesiā
beati **Laurentij** martyris: qui ex noīe con-
ditoris **Damasi** vocat: puer misitite: et q̄
de **Tiburto** p̄bytero agat: videat et res-
nūciare festinet: qui uidelicet tūc **Tibur-**
tius carnalibus desiderijs subiacere fere-
bat. **C**ui⁹ adhuc vite mox bene quoq; flo-
retius eius nūc ecclesie p̄byter meminit.
Cū uero puer pergeret: narrauit isdē **Re-**
paratus: q̄ ad se reuersus fuerat: q̄d de il-
lo: ubi ductus fuerat: agnouit dicēs: **P**a-
ratus fuerat rogus ingēs: deductus autē
Tyburcius p̄byter in eo est suppositus:
atq; supposito igne cōcrematus. **Q**ui⁹ au-
tē parabat rogus cui⁹ a terra in celū ca-
men tendi uidebat. **C**ui emissa uoce clas-

matū est: cui⁹ esset. **H**is dictis statim **Re-**
paratus defunctus est. **P**uer uero q̄ tras-
missus fuerat ad **Tyburciū** ias eū mortuū
inuenit. **Q**ui uidelicet **Reparat⁹** ductus
ad loca penarum uidit: redijt: narrauit et
obiit. **A**perite monstra: qz nobis illa nō
sibi uideret: qbus dūz adhuc cōcessum est
uiuere: licet etiā a malis opibus emēdare
Rogū uero cōstrui **Reparat⁹** uidit: nō q̄
apud infernū ligna ardeant: ut ignis fiat:
sed narraturus hec uiuētibus illa de incē-
dio prauoz uidit: ex quibus nutrirī apud
uiuētes corporeus ignis solet: ut per hec
assueta uiuentes discerent: quid de insue-
tis timere debuissent.

De morte Curialis cuius se- pulchrum incensum est:

Capitulum. XXXI.

Erribile etiā quoddā in **Sales-**
rie puincia cōtigisse uir uite ve-
nerabilis **Marimian⁹** siraclusa-
nus epus: qui diu in hac urbe
meo monasterio p̄suit: narrare p̄sueuit di-
cēs: **Q**uidā curialis illic sacratissimo pa-
schali sabbato iuuenulā cuiusdā filiaz in
baptismate suscepit. **Q**ui dū post ieiuniū
domū reuersus: multoq; uino ebriatus eā
dem filiā suā secū manere petijt: eāq; no-
cte illa q̄d dictu nefas est: perdidit. **C**ūq;
mane facto surrexisset: re⁹ cogitare cepit:
ut ad balneū p̄geret: ac si aqua balnei la-
uaret maculā peccati. **P**errexit igitur lauit ces-
pitq; t̄pidare an ecclesiā ingredi uellet: s;
si tāto die nō iret ad ecclesiā erubesceret
hoīes. **S**in x̄o iret p̄fesceret iudiciū uel
Aicit itaq; hūana uerecūdia: p̄rexit ad ec-
clesiā: s; tremebūdus ac pauēs stare cepit
atq; p̄ singula momēta suspect⁹ qua hora
immūdo spiritui traderet: et corā omī po-
pulo ueraret. **C**ūq; uehemēter timeret et
in illa missarū celebritate quasi aduersi ni-
hil cōtigit: qui letus exijt: et die altero ec-
clesiā iam securus intrauit. **F**actūq; est ut
per sex cōtinuos dies letus ac securus p̄-
cederet: estimans q̄ eius scelus dñs aut
nō uidisset: aut uisum misericorditer auer-
tisset. **D**ie autē septimo subita morte des-

functus est. Cuius sepulture traditus fuisse: per longum tempus cunctis videtur de sepulchro illius flamma exiit: et tam diu ossa eius concremavit: quousque omne sepulchrum sumeret: et terra que in tumulum collecta fuerat: defossa videret. Quod videlicet omnipotens deus faciens ostendit: quod eius anima in occulto pertulit: cuius etiam corpus ante humanos oculos consumpsit. Quia in re nobis quoque hec audientibus exemplum formidatis dare dignatus est: quatenus ex hac consideratione colligamus quid animam vivens ac sentiens pro reatu suo paratam si tanto ignis supplicio: etiam insensibilis ossa concremant.

In boni bonos in regno: et mali malos in supplicio agnoscant.

Capitulum. XXXII.

Petrus.

Nesse velim: vel si boni bonos in regno: vel mali malos in supplicio agnoscant.

Gregorius.

Huius rei sententia in verbis est dominicis: quam iam superius protulimus: luce claris demonstrata.

In quibus dum dictum esset: homo erat dives et induabatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide: et erat quidam mendiculus nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuam eius viceribus plenus: cupiens saturari de micis: que cadebant de mensa divitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant et lungebant ulcera eius. Subiunctum est quod mortuus Lazarus portatus est ab angelis in sinu Abrahe: et mortuus est dives: et sepultus est in inferno. Qui elevatis oculis suos cum esset in tormentis vidit Abraham a longe et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamavit dicens: Pater Abraham: miserere mei: et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam: et refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Cui Abraham dixit: Fili recorderare: quia recepisti bona in vita tua: et Lazarus similiter mala. Dives quidem iam spem de seipso salutis non habes

ad promerendam suorum salutem convertit dicens: Rogo te pater: ut mittas eum in domo patris mei. Habeo enim quosque fratres: ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum hunc tormentorum. Quibus verbis aperte declaratur: quia et boni bonos: et mali malos cognoscunt. Si igitur Abraham Lazarum minime cognovisset: nequaquam ad divitem in tormentis positum de transacta eius conditione loqueretur dicens: quod mala receperit in vita sua: et si mali malos non cognovisset: nequaquam divites in tormentis positus fratrum suorum etiam absentium meminisset.

Quomodo enim presentes non posset agnoscere: qui etiam pro absentium memoria curavit exorare. Quia in re illud quoque ostendit quod nequaquam ipse requisivit: et quia boni malos: et mali cognoscunt bonos. Nam divites ab Abraham cognoscit cui dictum est: Recepisti bona in vita tua: et electus Lazarus a reprobo est divite cognitus: qui emitti preceat ex nomine dicens: Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam: et refrigeret linguam meam: in qua videlicet cognitione utriusque partis cumulus retributio exerceat: ut boni amplius gaudeant: qui fecerunt eos letare conspiciunt: quos amaverunt. Et mali dum cum eis torquentur: quos in hoc mundo despecto deo dilexerunt: eos non solum sua: sed etiam eorum pena consumat. Sit autem in electis quoddam mirabile: quia non solum eos agnoscunt: quos in hoc mundo noverant: sed et inuisos ac incognitos recognoscunt bonos quos nunquam viderunt. Nam cum antiquos patres in illa eterna hereditate viderint: eis in cognitione per visionem non erunt: quos in opere semper noverunt. Quia enim illic omnes communi claritate deum conspiciunt. Quid est quod ibi nesciant: ubi scientiam omnia sciunt?

De religioso quodam mozenite: qui prophetas vidit:

Capitulum. XXXIII.

Am quidam noster religiosus vir: et vite valde laudabilis: cum ante quadriennium moreretur: sicut

religiosi alij qui presentes fuerūt: testati sunt: in hora exitus sui Jonā prophetam: Ezechiele quoq; et Daniele cepit aspicere: eosq; dominos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venisse diceret: et depressis luminibus eis reuerentie obsequi preberet: ex carne eductus est. Qua in re aperte datur intelligi que erit in illa incorruptibili vita noticia: si vir iste adhuc in carne corruptibili positus: prophetas sanctos: quos nimirū nunq̄ viderat: agnouit.

Ignote anime sepi⁹ se cognoscat: Et de morte Johannis et Ursi: Emorphij quoq; et Stephani:

Capitulū. XXXIII.

Solet autem plerūq; contingere: vt egressura anima eos etiam recognoscat: cum quibus pro equalitate culparum: vel etiam premiorū in vna est mansione deputanda. Nam virtute venerabilis Eleutherius senex: de quo precedente libro multa narrauit: in monasterio suo germanum fratrem Johannē nomine se habuisse perhibuit: qui ante dies quatuordecim suū fratribus exitū predixit. Cūq; decreveret quotidie computaret dies: ante triduum quam vocaretur ex corpore: febre correptus est. Ad horam vero mortis ventans mysteriū dominici corporis et sanguinis accepit: vocatisq; fratribus coram se psallere precepit: quibus tamē anthiphona ipse per semetipsum: de semetipso imposuit dicens: Aperite mihi portas iusticie: et ingressus in eas cōstebor domino: hec porta domini: iusti intrabūt per eam. Cūq; coram eo assistentes fratres psallerent: emissā subito et producta voce clamauit dicens: **V**eni. Quod mox vt dixit: eductus de corpore mortalē vitam finiuit. Mirati sunt fratres: quia hoc q̄ moriens frater clamauerat: ignorabant. Quo defuncto in monasterio facta est magna tristitia. Quarto autē die quibusdā fratribus necessariū fuit: vt ad monasteriū aliud positum longe transmitterent. Illic ergo eites fratres omnes eiusdem monasterij monachos tristes vehemēter innenerūt. Quibus cum dicerent: quid habetis q; vos in tanto merore deprimistis? Responderūt dicentes: **L**oci huius desolationē gemimus: quia vnus frater cuius nos vita in hoc monasterio cōtinēbat: hodie quartus est dies q; ex hac luce subtractus est. Cūq; fratres qui venerāt studiose inquirerent: qualiter dictus fuisset. Responderunt vsus: **Q**ui vocatio nis eius horam subtiliter inquiretes ipse eum momento cognouerunt exisse de corpore quo per Johannem: qui apud eos defunctus est: fuerat vocatus. Qua ex re colligitur: quia vtrorūq; par fuerit meritum eiusq; datum est: vt in vna mansione socialiter viuerent: quibus ex corpore cōtigit socialiter exire. Sed neq; hoc scilicet quod dum adhuc laycus viueret: atq; in domo mea: que mihi in hac vrbe ex iure patris obuenerat: manerem: de quibusdā vicinis meis me contigit agnouisse. Quedā namq; iuxta me vidua Halla dicebatur: hec Emorphij nomine iuuenem filiū habebat: a quo non longe quidam Stephanus: qui alio nomine Optio dictus fuit habitabat. Sed isdem Emorphius ad extrema vite veniens vocauit puerum suū: et q; precepit dicens: **V**ade citius et dic Stephanus optio: vt cōcitus veniat: quia ecce nauis apparsa ē: vt ad Syccillā ducl debeamus. Cūq; puer hunc insante crederet: et obedire recusaret: cepit ille vehementer innuere dicens: **V**ade et nuncia illi quod dico: quia non infansio. Egressus est puer vt ad Stephanū pergeret: cūq; in mediū tunc venisset: ei alius quidā obuiā factus est: qui hunc requisitū dicens: **Q**uo vadis? Cui respondit. **A**d Stephanū optionem a domino meo missus sum. Atq; illi p̄tinus dixit: **A**b eo venio: sed ante me hac hora defunctus est. Reuersus vero est puer ad Emorphij dominū

suū: sed iam eum mortuū inuenit. Sicq̄ factū est vt dum alter obuiam venit: et ex medio itinere puer reuersus est: vt ex mē sura spaciū potuisset colligi q̄ vno momēto vtriq̄ fuerant vocati.

Petrus.
Terribile est valde quod dicitur sed queso te: cur egredienti ante me nauis apparuit: vel se ad Sy ciliā duci moriturus predixit.

Gregorius.
Arima vehiculo non eget: sed mirū non est si adhuc homini in corpore posito illud apparuit: quod p̄ corpus assueuerat videre: vt per hoc intelligi daretur: quo ei⁹ anima spiritaliter duci potuisset. Quod vero se ad Sy ciliā duci testatus est: quid sentiri aliud potest nisi q̄ p̄ ceteris locis in eius terre insulis eructante igne tormentorū olle patuerunt: que vt solent narrare qui nouerūt: laxatis quotidie finibus excresecūt: vt mūdi termino appropinquante: quanto certum est illuc amplius exurendos colligi: tanto et eadem tormentorū loca amplius videantur apparere. Quod omnipotens deus ad correptionem viuentium in hoc mundo voluit ostendi: vt mentes infidelium: que inferni tormenta esse non credūt tormentorū loca videāt que audita credere recusant. Quod vero siue electi: siue reprobi: cui⁹ cōmunis causa in opere fuerit: in loca etiam cōmunia deducant. Veritatis nobis verba satisfecerent: si etiam exempla deessent: ipsa quippe propter electos in euangelio dicit. In domo patris mei mansiones multe sunt: si enim dispar retributio in illa beatitudine eterna non esset: vna potius mansio q̄ multe essent. Multe ergo mansiones sunt: in quibus et distincti bonorū ordines sūt: vt propter meritorum consortium cōmuniter letentur: et tamen vnū denarium omnes laborantes accipiant: qui in multis mansionibus distinguūtur. Quia et vna est beatitudo q̄ illic percipiunt: et dispar retributionis qualitas q̄ per opera diuersa cons

sequūtur: que nimirum veritas iudicij sui diem denunciās ait: Tunc dicam messoribus: colligite zizaniā: et ligate eam in fasciculos ad comburendū. Messores: quippe angeli zizaniā ad cōburendū in fasciculis ligant: cū pares panibus in tormentis similibus sociant: vt superbi cū superbis: luxuriosi cū luxuriosis: auari cū auaris: fallaces cum fallacibus: ammūdi cum inimicis: infideles cum infidelibus ardeant. Cum ergo similes in culpa ad tormenta similia deducantur: quia eos in locis penalis angelus depunāt quasi zizaniarū fasciculos ad comburendū ligant.

De his qui quasi per errorem educi vidētur e corpore: Et de vocatione ac reuocatione Petri monachi: De morte quoq̄ et resurrectione Stephani: ac de visione cuiusdam militis: De quo etiam viro nomine Deus dedit: cui⁹ domus sabbato edificabatur: et pena sodomitarū:

Capitulū. XXXV.

Petrus.

A Inquisitionē meam responsiois satisfactio patuit causa rationis: sed quid naz est? queso te: q̄ nōnulli quasi per errorem extrahūtur de corpore: ita vt facti exanimis redeant: et eorum quisq̄ audisse se dicat: quia ipse non fuerit qui erat iussus duci?

Gregorius.

Hec cum sit Petre: si bene perpēditur: non error: sed admonitio est. Superna enim pietas ex magna misericordie sue largitate disponit: vt nonnulli etiam post exitum ad corpus redeant: et tormenta inferni: que audita non crediderant: saltem visa pertimescāt. Nam quidā Iliricianus monachus qui in hac vrbē in monasterio mecū mane

bat: mihi narrare consueverat quod quiddam tempore
cum adhuc in heremo moraretur agnouerit quod
Petrus quidam moach⁹ ex regione hiberie
qui ei in loco vasto solitudinis: cui **Eua**
nomen est inherebat: sicut ipso narrante
didicerat: prius quam heremum peteret: mole-
stia corporis interueniente defunctus est sed
peritinus corpori restitutus: inferni se suppli-
cia atque innumera loca flammarum vidisse
testabatur. **Qui** etiam quosdam huius seculi
potentes in eisdem flammis suspensos se vidisse
narrabat. **Qui** cum iam deductus esset ut in
illas et ipse mergeret: subito angelum choro-
rusci habitus apparuisse fatebatur qui eum
in ignem mergi prohiberet. **Cui** etiam dixit
regredere et qualiter tibi post hoc tuuan-
dam sit cautissime attende. **Postquam** vocem
paulatim recalescentibus membris ab eter-
ne mortis somno euigilans cuncta que cir-
ca illum fuerant gesta: narravit tantisque se
post modum ieiunij vigiliisque constrinxit ut
inferni eum vidisse et pertinuisse tormenta
etiam si taceret lingua: conuersatio loqueretur.
Quippe cum omnipotentis dei mira lar-
gitate in morte actum est ne mori debuisset
Sed quia humanum cor grauis valde di-
ritie esse solet ita ut ipsam quoque penarum
ostensiones que omnibus utilis est preueniat.
Itaque illustris vir **Stephanus**: quem bene no-
sti: de semetipso mihi narrare consueverat
quod in **Constantinopolitana** urbe per quadam
causa demoratus et molestia corporis defunctus
est. **Cuius** medicus atque pignometricus ad
aperiendum eum atque condiendum esset quesitus
die eodem minime inuenitus: sub nocte
corpore iacuit inhumatus. **Qui** ducitur ad
inferni loca: vidit multa que prius iudi-
ta non credidit. **Sed** cum presideri iudici pre-
sentatus fuisset: ab eo receptus non est ita ut
diceret: non hunc adduci sed **Stephanus**
ferrarius iustus. **Qui** statim reductus est in cor-
pore et **Stephanus** ferrarius qui iuxta eius
habitabat eadem hora defunctus est: sicut
probatum est vera fuisse verba que audierat
cum hec effectus mortis **Stephani** demon-
strauit. **Ante** triennium quoque in hac pesti-
lencia que hanc urbem clade vehemens

sima depopulauit. **In** qua etiam corpora
li visu sagitte celitus venire et singulos que
que ferire videbantur: sicut nosti: **Stepha-**
nus isdem defunctus est. **Quidam** vero mi-
les in hac eadem nostra urbe percussus ad
extrema peruenit. qui eductus e corpore
exanimis iacuit: sed citius rediit et que cum
eo fuerant gesta: narravit. **Stabat** enim
sicut tunc res eadem etiam multis innotuit. **Quo-**
dam pons erat sub quo niger atque caliginosus fe-
toris intollerabilis nebula exalata fluuius
decurrebat. **Transacto** autem ponte ame-
na erant prata atque viridia odoriferis der-
barum floribus exornata in quibus alba-
rum hominum conuentacula esse videbantur.
Tantumque in eodem loco odor suauitatis in-
erat ut ipsa suauitatis fragrantia illic de-
ambulantes habitantesque satiaret. ibi man-
siones diuersorum singule magnitudine
lucis plene. ibi quedam mire potentie edi-
ficabatur domus que aureis tangebatur. alia
autem exurgens fetor a flumine minime tan-
gebatur. **Hec** vero erat in predicto ponte per
batio ut quisquis per eum iniustus vellet
transire: in tenebrosum fetorem fluuius la-
beretur. **Iusti** vero quibus culpa non ob-
sisteret securo per eum gressu ac libero ad lo-
ca amena peruenirent. **Ibi** se etiam **Petrus**
ecclesiastice familie maioris qui ante quas
driennium est defunctus: deorsum positum in
locis deterrimis magno ferri pondere re-
ligatum ac depressum vidisse confessus est.
Qui dum requireretur cur ita esset: ea se
dixit audisse que nos qui eum in ecclesiastice
ca domo nouimus: sciens eius acta reco-
limus namque dictum est. **Hec** iccirco patitur
quia si quid ei pro facienda ultione vi-
debat ad inferendas plagas plus ex cru-
delitatis desiderio quam obedientie seruebat.
Quod sic fuisse nullus: qui illum nouerat: igno-
rat. **Ibi** se etiam quendam pegrinum presbyterum
vidisse fatebatur qui ad predictum pontem
ueniens: tanta per eum auctoritate trans-

sit quāta et hic sinceritate viri. In eodē quoq; ponte hūc quem predixim? **S**teffanus se cognouisse testatus est: qui dū trā sse voluisset eius pes lapsus est: et ex medio corpore iam extra pontē delectus: a quibusdā deterrimis viris ex flumine surgentibus per corā deorsum: atq; a quibusdā albatis et speciosissimis viris cepit per brachia sursum trahi. **C**ūq; hoc luctamē esset vt hūc boni spiritus sursum: mali deorsum traherēt: ipse qui hec videbat: ad corpus reuersus est: et quid de eo plenius gelū sit: minime cognouit. **Q**ua in re de eiusdē **S**teffani vita dā intelligi: quia in eo mala carnis cū elemosynarū operatiōe certabāt. **Q**ui em̄ per coxas deorsum: per brachia trahēbāt sursum: patet nimirū qz et elemosynas amauerat: et carnis vicijis perfecte nō resistebat que eū deorsum trahēbat. **S**ed in illo occulto arbitris examinet: quid in eo vicerit: et nos et eū qui vidit et reuocatus est: latet. **C**onstat tamē: quia isdem **S**teffanus postq; sicut superius narrauit: et inferi loca vidit: et ad corpus rediit: perfecte vitā minime correxit: qui post multos annos de corpore adhuc in certamine vite et mortis erijt. **Q**ua de re colligit quia ipa quoq; inferni supplicia cū demōstrant: alijs hoc in adiutoriū: alijs vero in testimoniū fiat: vt isti videāt mala que caueāt: illi vero eo amplius puniāt: quoniam in inferni supplicia visa et cognita vitare noluerunt.

Petrus.

Quid est hoc queso te: qd in amenis locis cuiusdā domus laterculis aureis edificari videbāt. **R**espondit: dicitur est valde si credimus: qz in illa vita adhuc metallis talibus egeamus.

Gregorius.

Quis hoc sic sanum sapit: intelligat: sed per hoc qd illic ostensum est: quisquis ille est cui māio ita construebāt: aperte dā intelligi: quid est quod hic operat. **N**am qui modo p̄mia eterne lucis elemosynarū largitate p̄merit: nimirū constat: quia auro edificat

mansione suam. **Q**uod em̄ superius memor non fuit: vt diceret **I**dem miles: qui hec viderat: narrabat qz eosdē laterculos aureos ad edificationē domus senes ac iuvenes: puelle et pueri ferebāt. **Q**ua ex re colligit **Q**uia hi quibus hic p̄mia facta est: ipsi illic operatores esse videbant.

Sic etiā quidam iuxta nos **D**eus dedit noīe religiosus habitabat: qui calciamenta solebat operari. **D**e quo alter per reuelationē vidit qz ei domus edificabāt: sed in ea cōstructores sui solo die sabbati videbāt operari. **Q**ui eiusdē viri postmodū subtiliter vitam requirens inuenit: quia ex his que diebus singulis laborabat: quicquid ex victu atq; vestitu superesse potuisset: die sabbato ad beati **P**etri ecclesiā deferre consueuerat: atq; indigentibus erogare. **Q**ua ex re perpende: qz non immerito domus ipsius fabrica sabbato crefcebat.

Petrus.

Hec de re mihi idonee video satis factus: sed queso te: quid esse dicimus qz quorundā habitacula fetoris nebula tangebant: quorundam vero tangi nō poterant: vel qz pontē: quid est: qz fluuiū vidit?

Gregorius.

Et rerū **P**etre imaginibus pensantē merita causarū. **P**er pontem quippe ad amena loca transire in nos asperit: quia angusta valde est semita que ducit ad vitā. **E**t fetentē fluuiū de currentē vidit: quia ad yma quotidie deflurit carnaliū hic putredo viciorum. **E**t quorundam habitacula a fetoris nebula tangebant: et quorundam vero ab ea tangi nō poterāt. **Q**uia sunt pleriq; qui multa laudabilia bona faciūt: sed tamen adhuc carnalibus vicijis in cogitatione delectatione tangunt: et instū valde est: vt illic nebula fetoris obsiderat: quos hic adhuc carnis fetor delectat. **U**nde et eandē delectationē carnis esse beatus **J**ob in fetore cōspiciens: de luxurioso ac lubrico sententiam protulit dicens: **D**ulcedo illius vermis.

Quis autē perfecte cor ab omni delectatione carnis excutiūt constat numerū: qz eoz habitacula fetoris nebula nō tangunt. Et notandū qz isdem fetor esse et nebula visa sit: qz nimirū carnalis dilectatio mentē: quā inficit: obscurat: vt veri luminis claritatē non videat: sed vnde delectat infertur: inde caliginē supernā patiat.

Petrus.

Petamus ne in hac auctoritate sacri eloquij posse mōstrari: vt culpe carnaliū fetoris pena puniant

Gregorius.

Proest nāqz libro Beneseos attestante dicim⁹: quia super Sodomitā domū in ignem et sulphur pluit: vt eos et ignis incēderet: et fetor sulphuris necaret. Quia em̄ amore illicito corruptibilis carnis arserāt: simul incēdio et fetore perierūt: quaten⁹ imperia sua cognoscerēt: quia eterne morti fetoris sui se delectatiōe tradidissent.

Petrus.

De his quib⁹ dubius fui nihil mihi fateor questionis remansisse.

Quorundā anime adhuc in corpe posite: penale aliquid de spiritalibus videt: **Et de Theodoro puero:**

Capitulum. XXXVI.

Gregorius.

Sciendū quoqz est: quia nonnūqz anime adhuc in suis corporibus posite penale aliqd de spiritalibus vidēt. Quib⁹ tamen qui cōtingere ad edificationē audientū solet. Hā is de quo in omelij corā populo me narraſſe tā mem̄ inquietus valde Theodoros nomine puer fuit: qui in monasteriū meū fratrē suū necessitate magis q̄ volūitate secutus est. Cui nimirū graue erat: si quis p̄ salute sua aliqd loqueret. Bona

em̄ non solū facere: sed etiā audire nō poterat: nunq̄ se ad sancte cōuersatiōis habitū venire iurādo: irascēdo: veridēdo: restabat. In hac autē pestilētia: que nup̄ huius vrbis populū magna ex parte cōsumpsit: percussus in igne est perductus ad mortē. Cūqz extremū spiritū ageret: cōueniūt fratres vt egressū illius orādo pregerent. Jam corp⁹ eius ab extrema parte erat primortuū in solo tantū pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cūcti autē fratres tāto p̄ eo ceperūt enixius orare quā: to eū iam videbāt sub celeritate discedere. Tū repente cepit isdē fratrib⁹ assistentibus clamare: et cū magnis vocib⁹ orationes eoz interrūpere dicēs: Recedite ecce draconi ad deuorandū datus sum: qui ppter vestrā presentā deuorare me nō potest: caput meū tā in suo ore: absorbuit: vate locū vt nō me amplius cruciet: sed faciat qd factur⁹ est. Si ei ad deuorandū datus sum: quare ppter vos moras patior? Tunc fratres ceperūt ei dicere: Quid est qd loqueris frater? Signū sancte crucis impri me. Respondit ille dicens: Solo me signare: sed nō possum: quia squamis huius draconis p̄mor. Cūqz hoc fr̄ atres ausdirēt: pstrati in terrā cū lachrymis ceperūt pro ereptiōe illius vehemētius orare et ecce subito cepit eger clamare: dicens: Gratias deo: ecce dracos: qui me ad deuorandū acceperat: fugit: oratiōibus vestris expulsus stare nō potuit. Pro peccatis modo intercedite: qz cōuerti paratus sum et secularē vitā funditus relinquere. Bona ergo qui sicut tā dictū est: ab extrema corp⁹ parte fuerat primortu⁹: reseruat⁹ ad vitā toto corde ad deū cōuersus est: et postq̄ mutatus mēte diu est: flagellis attritus: et tūc eius aīa carne soluta est.

De morte Crisouij: et monachi cuiusdam Iconij:

Capitulum. XXXVII.

A contra Crisontus: sicut Probus pp̄inquus illi⁹: cuius iam superius memoriam feci: narra

re consuetus. Vir in hoc mundo valde idoneus fuit: sed tantum plenus vicijis: quantum rebus superbia tumidus: carnis sue voluptatibus subditus: in acquirendis rebus auaricie facibus accensus. Sed cum tot malis dominus sine ponere decreuisset corporali hinc molestia percussit. Qui ad extremum veniens: eadem hora: qua iam de corpore erat exiturus: apertis oculis vidit deterrimos et nigerrimos spiritus coram se assistere et vehementer imminere: ut ad inferni claustra eum raperent. Cepit tremere: pallescere: sudare: et magnis vocibus induci os petere: filium suum nomine Maximum: quem ipse iam monachus monachum vidit: nimis turbatus vocibus vocare dicens: Maxime curre: nunquam tibi aliquid mali feci: in fide tua me suscipe. Turbatus mox Maximum affuit: lugens ac prestrepens familia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauititer tollerabat: ipsi malignos spiritus videre non poterat: sed eorum presentia in confusione: et pallore et tremore illius: qui traheretur: videbat. Pauore autem terre eorum imaginis hinc illucq; vertebatur in lecto: iacebat in sinistro latere: aspectum eorum ferre non poterat: vertebatur ad parietem ibi aderat. Cumque costrictus nimis relaxari se iam posse desperaret: cepit magnis vocibus clamare. Inducias vel vis mane. Sed cum hec clamaret in ipsis vocibus de habitaculo sue carnis euulsus est. De quo nimirum constat quia pro nobis ista: non pro se viderit ut eius visio nobis proficiat: quos adhuc diuina patientia longanimitate expectat. Nam illi terros spiritus ante mortem vidisse: et inducias petiisse: quid profuit: qui easdem inducias: quas petiit: non accepit. Est etiam nunc apud nos Urbanus ex Mauria presbyter: qui in diebus suis yconij rem terribilem narrat euentisse. Ibi namque ut ait quoddam monasterium Thongolathon dicitur: in quo quidam monachus magne estimatiois habebatur: bonis quippe cernebat moribus atque in omni sua actione compositus. Sed si eum ex fine res patuit: longe aliter quam apparebat: fuit. Nam cum ieiunare se cum fratri-

bus demonstraret: occulte maledicere consueuerat. Quod eius vicium fratres omnino nesciebant. Sed corporis superueniente molestia ad vitam extrema perductus est. Qui cum iam esset in fine fratres ad se omnes: qui in monasterio inerant: congregari fecit. Et illi: a tali ut putabat viro moriente: magni quid ac delectabile se ab eo audire crediderunt: quibus ipse afflictus et tremens compulsus est prodere: cui hostis traditus coegit exire. Nam dixit: Quando me vobiscum ieiunare credebatis: occulte comedebam: et ecce nunc ad deuorandum draconi traditus sum. Qui cauda sua meam genua pedesque colligauit: caput suum intra meum os mittens spiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis statim defunctus est: atque ut penitendo liberari potuisset a dracone quem viderat expectatus non est. Ad nimirum constat: quod ad solam utilitatem audientium viderit: qui eum hostem cui traditus fuerat: et innotuit et non euasit.

In post mortem purgatorij ignis esse credendus sit:

Capitulum. XXXVIII.

De purgatorio

Petrus.

Sciri vellem: si post mortem purgatorij ignis credendus est.

Gregorius.

In euangelio dicit dominus. Amabile dum lucem habetis. Per prophetam quoque ait: Tempore accepto exaudiui te: et in die salutis adiuui te. Quod Paulus apostolus exponens dicit: Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Salomon quoque ait: Quodcumque potest manus tua facere: instanter operare: quia nec opus: nec ratio: nec scientia: nec sapientia erit apud inferos quo tu operas. Dauid quoque ait: Quia in seculum misericordia eius. Ex quibus nimirum sententis constat: quod qualis hinc quisque egredietur: talis in iudicio presentat. Sed tamen

de quibusdā leuibus culpis esse ante iudiciū purgatorius ignis credendus est p eo qd̄ veritas dicit: q̄ si quis in sancto spiritu blasphemiā dixerit: neq̄ in hoc seculo remittit̄ ei neq̄ i futuro. In qua sententiā dat̄ intelligi quasdā culpas i hoc seculo: quasdam vero in futuro posse laxari. Qd̄ enī de vno negat. Nequē intellectus patet q̄ de quibusdā cōceditur. Sed tamē vt̄ predicti hoc de leuis minimisq̄ peccatis fieri posse credendum est: sicut est assidue octofusus sermo: imoderatus risus vel peccatum cure rei familiaris: que vix sine culpa vel ab ipsis agit: qui a culpa: qualiter declinare debeāt: sciūt: aut non in grauius reb̄ error ignoratiōe: que cūcta etiā post mortē grauāt si adhuc in hac vita positis minime fuerit relaxata. Nā cū Paulus dicat xpm̄ esse fundamentū atq̄ subfundamentū aurū: argentū: lapides preciosos: ligna: fenū: stipulā: vniuscuiusq̄ op̄ quale sit: ignis probabit. si cui⁹ opus māserit qd̄ sup̄ edificauit: mercedē accipiet. si cui⁹ opus arserit: detrimentū patiet. ipse gutē salu⁹ erit. Sic tamē quasi p̄ ignē: quous hoc de igne tribulatiōis in hac nobis vita adhibito possit intelligi: tamen si q̄s hec de igne: future purgationis accipiat: pensandū sollicitē est q̄ illū per ignem dicit̄ posse saluari. nō qui sup̄ hoc fundamentum ferrus: es vel plumbus edificat id est peccata maiora et̄ iccirco duriora atq̄ tūc iam insolubilia: sed ligna fenū stipulā id est peccata minuta atq̄ leuissīma q̄ ignis facile cōsumat. Hoc tamē sciendū est quia illic saltim de minimis nihil quisq̄ purgationis obtinebit nisi bonis hoc actibus in hac adhuc vita positus: vt̄ illic obtineat: promereatur.

De anima Paschasij dyaconi:
Cap. XXXIX.

Am cū adhuc esset iuenculus atq̄ in layco habitu constitutus narrari a maioribus atq̄ a sciētibus audiui q̄ Paschasius

huius apostolice sedis dyacon⁹ cui⁹ ap̄ nos rectissimi et̄ luculenti de sancto spiritu libri extant mire sanctitatis vir fuerit elemosinarū maxime opibus vacans cultor pauper et̄ contemptor sui. Sed hic in ea cōtentione que in ardescēte zelo fidelium iter Symachū atq̄ Laurentiū facta est ad pontificatus ordinē Laurentiū elegit et̄ oim̄ post vnanimitate sup̄atus in sua tamē sententiā vsq̄ ad diē sui exitus p̄stitit illum amāto atq̄ preferēdo quē episcopo iudicio posse sibi ecclesia referauit. Sic itaq̄ cū tēporibus Symachi apostolice sedis presulis esset defunctus eius dalmaticam feretro superpositā demoniac⁹ tergit statimq̄ sanat⁹ est. Post multū vero temp⁹ Germano Capuano episcopo cui⁹ superi⁹ memoriaz feci medici p̄ corporis salute dictauerāt vt̄ in angularib⁹ terminis lauari debuisset. Aut ingressus eisdem terminas p̄dictū Paschasij dyaconi stantem et̄ obsequentē in caloribus inuenit. Quo viso vehementer extremuit et̄ quid illic tantus vir faceret inquisiuit. Qui r̄spondit pro nulla alia causa in hoc penali loco deputatus sum nisi q̄ in pte Laurentij cōtra Symachū fensi. Sed queso te p̄ me dominū deprecare atq̄ in hoc cognosces q̄ exauditus sis si huc rediēs me nō inuenieris. Qua de re vir dñi Germanus se ī precib⁹ strinxit et̄ post paucos dies rediit sed iam dictū Paschasij in loco eodē minime inuenit. quia enī nō malicie sed ignorantie errore peccauerat: purgari post mortē a peccato potuit. Qd̄ tamē credendum est: q̄ ex illa elemosinarū suarū largitate hoc vt̄ tūc possit promereri veniā cū iam nil posset operari.

Cur in extremis temporibus tam multa de animabus clarescant que antea latuerunt.

Cap. XL.
Petrus.

Quid hoc est queso te q̄ in his extremis tēporibus tam multa de animab⁹ clarescūt que ante

latuerūt ita vt aptis reuelationibus atq; ostensionibus venturū seculū inferre se nobis atq; aperire videatur.

Gregorius.

Tā est tā spūm p̄sens seculum propinquat ad finē tantū futuruz seculū ipsa: iaz quasi p̄p̄nquitate tangit ⁊ ex signis manifestiorib⁹ aperitur. Quia enī in hoc cogitationes nostras visissim minime videm⁹ in illo autē nostra in alterutrū corda consp̄cimus: quid hoc seculū nisi nocte ⁊ quid futurū nisi diez dixerim. Sed quēadmodū cū nox finiri ⁊ dies incipit ortiri ante solis ortuz simul aliq̄ modo tenebre cū luce cōmixte sunt quousq; discedentis noctis reliquie in luce diei subsequētī p̄fecte vertant. ita huius mūdi finis iam cū futuri seculi ex ortio p̄miscetur atq; ipse reliquiarū eius tenebre quadā iam rerū spiritaliū p̄mixtiōe trāslucēt. Et quē illius mūdi sunt multa certimus. Sed nec dū p̄fecte cognoscimus qz quasi in quodā mentis crepusculo hec velut ante solem videmus.

Petrus.

Pacet qd̄ dicis. Sed de tanto viro Paschasio hoc animū ad inq̄sitionē mouet q̄ post mortē ac penālē locuz ductus est cui⁹ feretri vestis tāgi porrit ⁊ malignos spūs ab obfesso hōmine fugare.

Gregorius.

Hec in re magna v̄z oipotētis dei disp̄satio ⁊ q̄ sit multiplex agnoscisci. cui⁹ iudicio actū est vt iudē vir paschasius ⁊ ipse intus aliquāto tpe reciperet q̄ peccasset ⁊ tamē ante humanos oculos mira p̄ corpus suū post mortē faceret. Qui ante mortē eis quoq; cognoscētib⁹ pia opera fecerit vt neq; hi: qui bona eius videāt: de elemosinarū illius estimatione fallerent: neq; ipsa sine vl̄sione laxaretur culpa. quā nec esse culpā credit ⁊ iccirco hanc fletibus nō extinxit.

Ubi esse infernus credendus

fit:

Cap. XLI.

Petrus.

Petredo que dicis. verū tamen hac ratione cōstrictus non solū que intelligo sed etiā ipsa que in me non intelligo: cogor iam peccata formidare: sed queso te. quia paulo superius sermo de locis penalibus inferni versabat. Ubi nam esse infernū putas super hanc terrā an sub hac terra esse credendus est.

Gregorius.

Hec de re temere diffinire non audeo. nōnulli nāq; in quadā terrarum p̄te infernū esse putauerunt: alij vero hunc sub terra esse estimāt. Sed tamen hoc animū pullat quia si iccirco in fernum dicim⁹ quia inferus iacet qd̄ terra a celo est: hoc esse debet infernus a terra. Unde ⁊ fortasse per psalmistā dicitur. Liberasti animā meam ex inferno inferioz vt infernus superior in terra: infer⁹ vero inferior sub terra esse videat. Et Johannis vox in estimatione ista: cōcordat. Qui cū signatū librum septē sigillis se vidisse diceret: quia nemo dignus inuētus est neq; in celo neq; in terra neq; sub terra: aperire librum ⁊ soluere signacula ei⁹ adiunxit ⁊ ego flebā multum. Quē tamē postmodū libz per leonē de tribu iuda dicit aperiri. In quo videlicet libro qd̄ aliis q̄ sacra scriptura signatur quā solus redēptor: noster aperuit. Qui hō fact⁹ moriendo: resurgēdo: ascendēdo: cūcta mysteria que in eo fuerāt clausa patefecit. ⁊ null⁹ in celo: qz neq; angel⁹: null⁹ in terra: qz neq; hō viuēs in corpore: null⁹ sub terra dign⁹ inuētus ē: qz neq; ale corpore exire apire nobis p̄ter dñm sacri eloquij secreta potuerūt. Cū ergo ad ap̄ciendū li. nullus sub terra inuētus est dignus dicif. qd̄ obstat nō video nisi vt sub terra esse infernus credatur.

Utrū vnus gehēne ignis sit an diuersi.

Cap. XLII.

Petrus.

Queso te vnus esse gehenne ignis credendus est. an q̄ta peccatorū diuersitas fuerit. tanta quoq̄ estimāda sunt ⁊ ipsa inscēda esse prepaata.

Gregorius.

Vnus quidē est gehēne ignis: sed nō vno mō oīs cruciat peccatores. Aniuersusq̄ etenī q̄m̄ exigit culpa. tanta illic sentiet pena. Nā sicut ī hoc mūdo sub vno sole multi consistūt nec tū eiusdē solis ardore equaliter sentiūt quia ali' pl' estuat atq̄ ali' min' ita illic ī vno igne nō vn' est mod' incēdij: q̄ q̄d hīc diuersitas corporū: hoc illic agit diuersitas peccatorū vt ⁊ ignem non dissimilem habeant: ⁊ tamē eisdē singulos dissimiliter exurat.

An semper ardeāt qui gehēne incēdij deputantur.

Cap. XLIII.

Petrus.

Nāqd nā queso te dicim' eos qui semel illic mersi fuerit semper arsurus.

Gregorius.

Constat nimirū ⁊ incūctanter verum est q̄ sicut finis nō est gaudij bonozū. ita finis nō erit tormēto malozū. Nā cū veritas dicat ibūt impij ī supplicij eternū. iusti autē ī vitā eternā: q̄a verū est q̄ p̄misit: falsum p̄culdubio non erit q̄ minatus est deus.

Petrus.

Quid si quis dicat scilicet peccantibus eternā penā minat' est vt eos a peccatorū perpetratiōe compesceret.

Gregorius.

Falsū ē q̄d minat' ē vt ab iniustitia corrigeret etiā falsā ē pollicit' vt ad iusticiā puocaret. Sed q̄s hoc dicit vel insan' presumat ⁊ si minat' ē quod

nō erat impletur' dū asserere eum misericordē volum' fallacē: q̄d dicit nephas ē predicare compellimur.

Petrus.

Sicre velim quod iustum sit vt culpa: que cū sine perpetrata est sine fine puniat.

Gregorius.

Recte dicit si distric' iudex nō corda hoīm s̄ facta p̄saret. Iniq̄ enī ideo cū sine deliquerūt q̄ cuz sine vixerūt. Nā nolissent vtq̄ si potuissent sine fine viuere vt potuissent sine fine peccare. ostendūt enī q̄ in pctō semp vire' cupiūt qui nūq̄ desinūt peccare dum viuūt. Ad magnā ergo iusticiā iudicātis p̄tinet vt nunq̄ careāt supplicio qui ī hac vita nunq̄ voluerūt carere peccato.

Petrus.

Nullus iust' crudelitate pascit ⁊ delinques seruus a iusto dño te circo cedi precipit' vt a nequicia corrigat. ad hoc ergo vapulat vt emēdare debeat. Iniqui autē gehēne ignib' traditi si ad correptionē nō perueniūt quo si ne semp ardebunt.

Gregorius.

Omnipotēs de' q̄ pius est misericordē cruciatu nō pascit: q̄ vero iustus ē ab iniquozū vltione imppetuū nō sedat. Sed iniqui oēs eterno supplicio deputati sua quidē iniquitate puniuntur ⁊ tū ad aliquid ardebūt scz vt iusti oēs ⁊ in deo videāt gaudia: que percipiunt ⁊ in illis respiciāt supplicia que euasērūt quaten' tātomagis in eternū grē diuine debitores se esse cognoscāt q̄to in eternū mala puniri conspiciunt que eius adiutorio vicerunt.

Petrus.

Vbi est q̄ scī cū p̄ inimic' suis quos tūc ardere vidēt nō orabūt: quibus vtq̄ dictū est Pro inimic' vestris orate.

Gregorius.

Ro inimicis suis orat eo tpe quo possit ad fructuosam penam eorum corda couertere atq; ipsa puerio ne saluare. Quid enim aliud p inimicis ora diu e nisi hoc qd aplus ait vt det illis de? pniaz ad cognoscenda veritate r respiscat a dyaboli laqueis a quo capti tenent ab ipsoiu voluntate. Et quo p illis tuc orabunt qui ia nullaten? possunt ad iusticie opa ab iniq;itate comutari. Eade itaq; ca e cur no oret tuc p homib? igni eterno danatis q etia nuc ca est vt no oret p dyabolo angelis eius eterno supplicio danatis. Que nuc etia ca est vt no oret sancti hoies pro homib? infidelib? impijsq; defunctis.

Quia p eis vtiq; quos eterno deputatos supplicio ia nouerunt: ante illu iudicij iusti colpectu oronis sue meritū castari refugit: ut q si nuc quoq; viuetes iusti mortuis danatis iniustus minime ppariunt qn ad huc aliqd iudicabile de sua carne se ppeti etia ipsi nouerunt. Quato eni districti? tuc iniquozū tormēta respiciunt: rāto ab oi vicio corruptionis exuti: ipsi ia iusticie vicini? atq; arti? inherēbūt. Sic quippe eoz mētes p hoc qd iustissimo iudicij inherēt: ius districtiois absorbet vt oio eis non liceat. quicquid ab illius eterne regule subtilitate discordat.

Quomodo aia immortalis dicatur dū constet eā in perpetuo igne mori. **Cap. XLIII.**

Petrus.
Ane ia q rridere debeas apte rōni. Sz hec nunc qstio mouet mētem quo anima immortalis dicat dum constat q impetuo igne moriat.

Gregorius.
Quia duob? modis vita dī duob? ē modis mors dz itelligi. Aliud est nāq; q in deo viuim?. Aliud vero q in hoc q cōditi vel creati sumus. Idē aliud ē beate viuere. atq; aliud essen nialiter. Ania itaq; mortalis esse intelligi

tur r immortalis. mortalis quippe q; beate viuere amittit. immortalis autē q; essentia liter viuere nunq; desinit. r nature sue vitā pdere nō valet cum impetua fuerit morte dānata. Illic eniz posita beata esse pdit r esse nō perdit vt r mortē sine morte r defectum sine defectu. r finē sine fine patiat. quaten? ei r mors immortalis sit r defectus indeficiēs r finis infinitus.

De quodā sancto viro qui veniens ad mortē expauit.

Cap. XLV.

Petrus.
Quis hāc tā inexplicabile dāns tionis snām cuiuslibet sit operis ad exitū veniēs non ptimescat qn r si ia nouit quid egit r adhuc tamē facta illius: q; subtiliter iudicent: ignorat.

Gregorius.
Afferis ita ē. Sz plerūq; d culpis minimis ipse sol? pauor egredietes aīas iustozū purgat. sicut narrari de quodā scō viro me frequenter audisti. q ad mortē veniēs vehemētē timuit. sed post mortē discipulis i stola cādidā apparuit: r q; pclare sit susceptus indicauit.

Quidā ne in morte timeāt reuelatione roborantur. Et de Antonio Aherulo et Johanne monachis. **Cap. XLVI.**

Annūq; vero om̄ps de? trepidantiū mētes quibusdā pri? reuelationib? roborat vt in morte minime ptimescat. Hā quis dā mecū in mōasterio frater Antoni? no mine viuēbat q multis quotidianis lacrimis ad gaudia patrie celestis anhelabat. Cūq; studiosissime r cū magno seruo? de siderio sacra eloq; meditaret: nō i eis xba scie: sz fletū ppunctionis inquirebat. q; tenus p hec excitata mēs eius inardesceret. r ima deserēs: ad regionē celestis prie

per contemplationē volaret. Huic per visionē nocturnā dictū est. Paratus esto: quia dñs iussit te migrare. Cūq; ille nō habere sumptus ad migrandū diceret: re sponsum protinus audiuit dicens: Si de peccatis tuis agis: dimissa sunt. Quod cūq; semel audisset: et magno adhuc metu trepidaret: nocte quoq; alia eisdē verbis est admonitus: tūc post quinq; dies febze correptus: cūctis fratribus orātibz flentibusq; defunctus est.

Alius etiā frater in eodē monasterio Merolus dicebat: vehementer lachrymis atq; elemosynis intentus: psalmodie vero ex ore illius pene nullo tpe cessare cōsueuerant: exceptio cū aut alimentū corpori: aut mēbra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit. Quia ex albis floribus corona de celo in eaput illius descendebat. Qui mox molestia corporis occupatus cū magna securitate animi: atq; bylaritate defunctus est. Ad cuius sepulchrum dum Petrus: qui nūc monasterio meo preest: sibi sepulturā facere post annos quattuordecim voluisset tanta vt asserit de eodē sepulchro illius fragratia suauitatis emanauit: ac si illic floru omnū fuissent odoramenta congregata. Qua ex re manifeste patuit: q̄ verum fuit quod per nocturnam visionē vidit.

In eodem quoq; monasterio alius quidā Johānes dictus est magne indolis adolescens egratē suam intellectu et humilitatis dulcedine et grauitate trāsiagebat. Huic egratī atq; ad extremū deducto per nocturnā visionē ei quidā senex apparuit: et hūc virga teriigit: atq; dixit: Surge ex hac em molestia modo minime morieris: sed paratus esto quia longū tempus hic facturus nō eris. Qui dum iam esset a medicis desperatus: repente sanatus est: atq; conualuit: rem: quā viderat: narrauit: seq; per biennū in dei seruitio: sicut predixi: vltra etatis sue annos exhibuit. Ante hoc triennū cum quidā frater fuisset mortuus: atq; in eius

dem monasterij cimiterio a nobis sepultus: cunctis nobis ab eodem cimiterio ex euntibus: isdem Johānes sicut postmodū pallens et tremens indicauit: illuc nobis discedētibz inuentus: ab eodem fratre: qui mortuus fuerat: de sepulchro vocatus est. Quod mox etiā subsequēs finis edocuit: nam post die 3 decē inuasus: febribus carne solutus est.

Petrus.

Deceri vellem si hoc quod per nocturnas visiones ostenditur debeat obseruari.

De modis somniorum: et an sint obseruanda: De quodazetiam cui per somnum longa vite spacia promissa sunt: et in breui tempore reserata:

Capitulum. XLVII.

Gregorius.

In hoc Petre sciendū est: quia sex modis tangunt animū imagines somniorū. Aliquādo nāq; somnia ventris plenitudine vel inanitate. Aliquādo vero illusionē. Aliquādo cogitationē simul et illusionē. Aliquādo reuelatiōē. Aliquādo autē cogitationē simul: et reuelatiōē generantur. Sed duo que prima diximus: sōmni experimento cognoscimus: subiūcta autē quatuor in sacre scripture pagina reperimus. Somnia em̄ nisi plerūq; ab occulto hoste per illusionē fierent: nequaquā hoc vir sapiens indicaret dicens: Multos em̄ errare fecerūt somnia: et exciderūt sperantes in illis. Et iterū. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia: quibus profecto vobis cui⁹ sint detestatiōis ostendit que augurijs peragunt: rursus nisi aliquādo ex cogitationē simul: et illusionē procederet: vir sapiens minie dixisset. Multas curas sequūtur somnia. Et nisi aliquādo somnia ex mysterio reuelatiōis oriunt. Joseph preferendū se fratribz somnio nō videret: nec sponsum Marie vt ablato puero

In egiptū fugeret per somnū angelus ad
moneret. Rursus nisi aliqui somnia ex co-
gnatione simul et reuelatione pcederēt: ne-
quaq̄ Daniel propheta. In abuchodono
sor visionē disserēs a radice cogitationis
inchoasset: dicens. Tu rex cepisti cogitare
in stratu tuo quid esset futurum post hec et
q̄ reuelat mysteria ostēdit tibi que futu-
ra sunt. Et paulo post. Videbas et ecce q̄-
si statua vna grādis: statua illa magna et
statura sublimis stabat cōtra te et c. Dani-
el itaq̄ dū somnū ad implendū reuerēter
insinuat et ex qua oriū sit cogitatione ma-
nifestat. parēter ostenditur q̄ hoc plerū-
q̄ cogitatione simul et reuelatione generet.
Sed nimirū cū somnia tot rerū qualitati-
bus alternent: tāto eis credi difficili⁹ de-
bet: quāto et quo impulsu veniāt facilius
nō elucet. Sicut autē viri iter illusiones
atq̄ reuelationes ipsas visionū voces aut
imagines quodā intimo sapore discernūt
vt sciāt vel quid a bono spū pceptant: vel
quid ab illusione patiantur. Nā si erga hec
mēs cauta nō fuerit: p deceptorē spirituz
multis vanitatib⁹ inergit quia nōnunq̄
solet vera predicere vt ad extremū aiām:
valeat ex vna aliq̄ falsitate laqueare. sicut
nro nup̄ cuidā certū est p̄gisse. Qui dñ
somnia vehemēter atēderet et p somnuz
longa vite hui⁹ spacia sibi promissa sunt.
Cūq̄ multas pecunias p longioris vite
stipē dijs collegisset ita repēte defunctus
est vt intactas oēs relinqueret et ipse secū
nihil ex bono opere portaret.

**¶ An prosit animab⁹ si eorū cor-
pora in ecclesijs sepulta sint.**

¶ Capitulū. XLVIII.

¶ Petrus.

Quis ille sit mestini. sed queso
te ea que cepimus exequamur
putam⁹ ne animab⁹ aliquid
prodesse. si mortuorū corpora fue-
rint in ecclesijs sepulta.

¶ Gregorius.

Quos graua peccata nō deprimūt
his pdest mortuis si in ecclesia se-
peliāt q̄ eorū proximi quotiens
ad eadē sacra loca cōueniunt: suorū quo-
rū sepulcra conspiciūt: recordant vt p eis
dño preces effundāt. Nam quos peccata
grauiā deprimūt nō ad absolutionem po-
tius q̄ ad maiorē dānationis cumulū eos
rum corpora in ecclesijs ponunt. Ad meli-
us ostēdere poterimus si ea que dieb⁹ no-
stris gesta sunt: breuiter enarremus.

**¶ De quadā sanctimoniali femi-
na in ecclesia sancti Laurentij se-
pulta que dimidia apparuit ac-
censa.**

¶ Cap. XLIX.

Utrinq̄ vite venerabilis Felix
Portuē. Epus in scauinensi
provincia or⁹ atq̄ nutritus ē.
Qui quadā sanctimonialē fe-
minā in loco eodē fuisse testat que carnis
quidē continentia habuit. Sed lingue p-
cacitate atq̄ stultiloquiū nō declinauit.
Hec igitē defuncta atq̄ in ecclesia sepulta
est. Eadē autē nocte custos eiusdeꝝ eccle-
sie per reuelationē vidit. q̄ deducta ante
sacruꝝ altare per mediū secabat et ps vna
illius igne cremabat et ps altera intacta
remanebat. Cūq̄ hoc surgēs fratrib⁹ nar-
rasset. et locū ostēderet in quo fuerat igne
cōsumpta: ipsa flāme cōbustio ita ante al-
tare in marmorib⁹ apparuit ac si illic eas
dez femina igne corporeo fuisset cōcrema-
ta. Qua egrē aperte datur intelligi. quia
hi quibus peccata dimissa non fuerint ad
euitandū iudicium sacris locis post mor-
tem non valeant adiuari.

**¶ De Valeriani patritij sepul-
tura.**

¶ Capitulum. L.

Iohannes quoq̄ vir magnifi-
cus in hac vrbe locū perfectoz
rum seruans. cuius grauitatis
atq̄ veritatis sit nouimus. q̄
mihi testatus est Valerianū patritiū: in ci-
uitate que Brixa dicitur: fuisse defunctū
cui eiusdeꝝ ciuitatis episcopus accep̄to p̄-

De sepulchro

ei loco in ecclesia prebuit in quo sepelire debuisset. **Q**uid videlicet Galerianus usque ad etatem decrepita leuis ac lubricus exstitit: modis suis prauitatibus ponere contempsit. Eadem vero nocte qua sepultus est beatus Faustinus martyr. in cuius ecclesia corpus illius fuerat humatum. custodi suo apparuit: dicens. **V**ade et dic Episcopo. ut proieciat hinc fetentes carnes quas hic posuit quod si non fecerit: die tricesimo ipse morietur. **Q**ua visione custos timuit Episcopo confiteri. et rursus admonitus declinauit. **D**ie autem tricesimo eiusdem ciuitatis Episcopus cum vespertina hora sanus atque incolumis ad lectum rediisset subita et inopinata morte defunctus est.

De corpore Valentini ab ecclesia post mortem proiecto.

Capitulum. LI.

Hest quoque in presenti venerabilis frater Genatius Lunensis Episcopus et magnificus Liberius vir nobilissimus atque veracissimus qui se scire suosque homines interfuisse testatur ei rei: quam narrauit: nup in Senuensi vrbe contigisse. **I**bi namque ut dicit Valentinus nomine ecclesie Mediolanensis defensor defunctus est vir valde lubricus et cunctis leuitatibus occupatus cuius corpus in ecclesia beati martyris Syri sepultum est. **N**octe autem media in eadem ecclesia facte sunt voces ac si quis violenter ex ea repelleret atque traheret foras. **A**d quas nimirum voces cucurrerunt custodes et viderunt duos quosdam deterrimos spiritus qui eiusdem Valentini pedes quadam ligatura strinxerant et eum ab ecclesia clamantem ac nimis vociferantem foras traherent. **Q**ui videlicet exterriti ad sua strata reuersi sunt. mane autem facto aperientes sepulcrum in quo isdem Valentinus positus fuerat eius corpus non inuenit. **C**uius extra ecclesiam quereretur ubi proiectum esset inuenit hoc in sepulcro alio positum: ligatis adhuc pedibus sicut ab ecclesia fuerat abstractus.

Ex qua re Petre collige quod hi quos peccata graua deprimunt si in sacro loco sepeliri se faciant restat ut etiam de sua presumptione iudicent quatenus eos sacra loca non liberent sed etiam culpa temeritatis accusent.

De Tinctoris corpore in ecclesia sepulto post non inuento

Capitulum. LII.

Nam quid quoque in hac vrbe contigerit cunctorum qui hic habitant multitudo testatur quod quidam artus eorum primus cum defunctus fuisset in ecclesia beati Ianuarii martyris iuxta portam sancti Laurentij a coniuge sua sepultus est. **S**equenti autem nocte ex eadem sepultura audiente custode eius spiritus cepit clamare. **A**rdeo ardeo. **C**um vero has duas voces emisisset: custos hoc eius nunciauit vxori. vxor vero illius eos qui diligenter inspiceret: artus eiusdem viros transmisit ad ecclesiam: volens cognoscere qualiter eius corpus esset in sepulcro de quo talia clamaret. **Q**ui aperientes sepulcrum vestimenta eadem intacta repererunt que nuncius in eadem ecclesia pro eiusdem cause testimonio seruauit. **C**orpus vero illius oino non inuenit ac si in sepulcro eodem positum non fuisset. **Q**ua ex re colligendum est qua vltione anima eius damnata sit cuius et caro est ab ecclesia piecta. **Q**uid igitur sacra loca sepulcris plunt quando hi qui indigni sunt ab eisdem sacris locis diuinitus proieciunt.

Quid sit quod marie mortuorum valeat animabus prodesse: **E**t de Ecclesie cellensi presbytero qui a cuiusdam spiritus petitus est ut sacra hostia pro eo offerat. **C**ap. LIII.

Petrus.

Quid nam ergo esse poterit quod mortuorum valeat animabus prodesse.

Gregorius.

Sculpe post mortē insolubiles
 nō sunt: multū solet animas eti-
 am post mortē oblatio sacre ho-
 stie salutaris adiuuare: ita vt
 hoc nōnunq̄ ipse defunctor aie expetere
 videant. Nam p̄dictus Felix ep̄s a quo-
 dā vite venerabilis p̄bytero: qui vsq̄ an-
 te biennū vixit: et in dyocessi Sentūcelen-
 sis vrbis habitabat atq̄ ecclesie beati Jo-
 hānis: que in loco qui dicit̄ Tauriana: si-
 ra est: preerat: cognouisse se asserit q̄s is-
 dem p̄byter in eodē loco: in quo aque ca-
 lide vaporos nimios faciūt quotiens cor-
 poris necessitas exigebat lauari cōsueue-
 rat: vbi duz die quadā fuisset ingressus:
 inuenit quendā incognitū virū ad suū ob-
 sequiū preparatū: qui sibi de pedibus cal-
 ciamēta abstraheret: vestimēta susciperet
 et exētia calozibus sabana preberet: atq̄
 omne ministeriū cū magno famulatu per-
 ageret. Cūq̄ hoc sepiul fieret: isdē p̄byter
 die quadā ad balnea itur⁹ intra semet
 ipm cogitās dixit: Viri illi qui mihi so-
 let tam deuotissime ad lauandū obsequi:
 Ingratus apparere nō debeo: sed aliquid
 me necesse est ei p munere portare. Tūc
 duas secū oblationū coronas detulit: qui
 mor vt peruenit ad locū: hominē inuenit
 atq̄ ex more eius obsequio in oibus vsus
 est. Laui itaq̄ et cū iam vestitus voluis-
 set egredi hoc q̄d secū detulerat obsequē-
 ti sibi viro p benedictiōe obtulit petens:
 vt benigne susciperet: q̄d ei gratia chari-
 tatis offerret. Cui merēs afflictusq̄ respō-
 dit: Tibi ista quare das pater? Iste pa-
 nis sanctus est: ego hūc manducare non
 possum: ego etem: quē vides: huius loci
 dñs aliquādo fui: sed pro culpis meis hic
 post mortē deputatus sum. Si autē mihi
 prestare vis omnipotenti deo offer hūc pa-
 nē: vt pro peccatis meis interuenias. Et
 tunc exauditiū te esse cognosce: cū huc ad
 lauandū veneris: et me minie reppereris.
 In quibus verbis disparuit: et is qui ho-
 mo esse videbat euanescente innotuit: q̄
 spiritus fuit. Idē vero p̄byter ebdoma-
 da cōtinua se pro eo in lacrymis afflixit:

salutarē hostiā quotidie obtulit: et reuersus
 post ad balneū eum iam minie inue-
 nit. Qua ex re quantū p̄sit animabus im-
 molatio sacre oblatiōis ostendit quando
 hanc et ip̄i mortuoz spiritus a viuētibus
 petūt: et signa indicant: quibus per eā ab-
 soluti videantur.

De fratre Iusto medico pro-
 cuius anima continuīs triginta
 diebus oblatum est sacrificium
 altaris:

Capitulum. LIII.

Neq̄ hoc silendū puto q̄d actuz
 i meo monasterio an̄ hoc triēni-
 um reminiscor. Quidā namq̄
 monachus Iustus nomie: me-
 dicina arte fuerat imbutus: qui mihi in eo-
 dem monasterio cōstituro sedule obsequi
 atq̄ in assiduis egritudinibus meis excu-
 bare cōsueuerat. Hic itaq̄ languore cor-
 poris preuentus ad extremū deductus est.
 Cui in ip̄a sua molestia frater germanus
 nomie Lupiosus seruebat: qui ip̄e quos-
 q̄ nūc in hac vrbē per eandē medicine ar-
 tem temporalis vite stipendia sectat: sed p̄-
 dictus Iustus cū iaz se ad extremū perue-
 nisse cognouisset: eidē Lupioso fratri suo
 quia occultatos tres aureos haberet in-
 notuit. Ad nimiz fratribus nō potuit ce-
 lari: sed subtiliter indagātes: atq̄ illius
 omnia medicamēta perscrutātes: eosdem
 tres aureos inuenerūt abscondos in medi-
 camine: q̄d mox vt mihi nūciatū est: tan-
 tū malū de fratre qui nobiscū cōmuniter
 vixerat eq̄nimit̄ ferre nō valui. Quip̄
 pe quia eiusdē mei monasterij semp regu-
 la fuerat: vt cūcti fratres ita cōmuniter vi-
 uerēt: quatenus eis singulis nulla habe-
 ri ppria liceret nimio terroze percussus:
 cogitare cepi: vel quid ad purgationē mo-
 rientis facerē: vel quid ad exemplū vinē-
 tib⁹ fratrib⁹ p̄viderē. Precioso igit̄ eius-
 dē mōasterij p̄posito ad me accersito dixi
 Vide et vt nullus ex fratribus se ad eū mo-

rientē lungat: nec sermonē consolationis ex cuiuslibet eorū ore percipiat. Sed cum in morte cōstitutus fratres exquisierit: ei suus carnalis frater dicat: quia per aures os quos occultatos habuit: a cūctis fratribus abominatus sit: vt saltē in morte de culpa sua mentē ipsius amaritudo transuerberet: atq; a peccato qđ perpetrauerat purget. **U**t vō mortu⁹ fuerit: corp⁹ i cimiterio nō ponat: sed quibet fossaz in sterquilino facite in ea corpus eius proicit: ibi qđ super eū tres aureos quos reliquit iactat: ostes simul clamantes: pecunia tua tecū sit in perditōe: et sic eum terra operite. In quibus vtriusq; rebus vnā morietibus: alterā vero volui prodesse fratribus viuētib; vt et illū amaritudo mortis a culpa solubilē faceret: et istos auaricie tāta damnatio terreret: atq; a culpa prohiberet. **Q**uod ita factū est. Nam cū isdem monachus peruenisset ad mortē: atq; anxie se quereret cōmendare fratrib; et nullus ei a fratribus applicare et loqui dignaret: ei carnalis frater cur ab omnibus fratribus esset abhominatus: indicauit. Qui protinus de reatu suo veuētem ingemuit: atq; in ipsa sua tristitia e corpore exiuit qui ita est sepult⁹ vt dixerā. Sed fratres omnes ex eadem sentētia conturbati: ceperunt singuli extrema queq; et vilia: et que eis habere regulariter licuerat ad mediū proferre veuētemq; formidare: ne quid apud eos esset vnde reprehēdi potuissent. **C**um vero post mortē eius triginta laz essent dies euoluti: cepit animus meus de defuncto fratri cōpati: eiusq; cū dolore graui supplicia pensare: et si qđ esset ereptio: nis eius remediū querere. **T**ūc vocato ad me eodē precioso monasterij mei preposito tristis: dixi: **D**iu est qđ frater ille qui defunctus est in igne cruciat. **D**ebemus ei aliquid charitatis impendere: et eū quātum possumus: vt eripiat: adiuuare. **E**ade itaq; et ab hodierna die⁹ triginta cōtinuis offerre p eo sacrificiū stude vt nullus omnino pretermittat dies quo pro absolutiōe illius hostia salutaris non offera

tur. **Q**ui protinus abcessit et paruit. **H**obis autē alia curantibus atq; dies euolutos non munerātibus sed frater qui defunctus fuerat: nocte quadā fratri suo germano cupioso per visionē apparuit. **Q**uē ille cum vidisset: inquisiuit dicens: **Q**uid est frater? **Q**uomodo es? **C**ui respondit: **H**ūc usq; male fui: sed iā modo bene sum quia hodie cōmunionē recepi. **Q**uod isdem cupiosus pergens protinus indicauit fratribus in monasterio. **F**ratres vero solliciti computauerūt dies: et ipse dies extiterat quo pro eo vicefima oblatio fuerat impleta. **C**unq; et cupiosus nesciret quid pro eo fratres agerēt: et fratres ignorassent: quid de illo cupiosus vididisset: vno eodēq; tempore dū cognosceret: ille isti quid egerant: atq; isti cognoscerēt: ille quid viderat cōcordantes simul visionē et sacrificii res aperte claruit: quia frater: qui defunctus fuerat: per salutarē hostiā euasit supplicii.

Petrus.

Itra sunt valde que dicis: et nō me diocriter leta.

De vita et transitu Cassiani episcopi: **C**apitulū. LV.

Gregorius.

Nobis in dubiū ventant verba mortuorū confirmāt hec facta viuētū. **N**am vir vite venerabilis Cassius Hermentis episcopus: qui quotidianū offerre cōsueuerat deo sacrificiū: seq; in lachrymas inter ipsa sacrificiorū archana mactabat: mādaturū domini per cuiusdaz sui visionem psbyteri suscepit dicens: **A**ge quod agis operare quod operaris. **N**on cesser pes tuus nō cesser manus tua. **N**atale apostolorum venies ad me: et tribuam tibi mercedem tuam. **Q**ui post annos septē ipso natalicio apostolorū die: cum missarū solennia peregisset: et mysteria sacra cōmunionis accepisset: e corpore exiuit.

De quodam ab hostibus capto cuius vincula oblatiōis hora soluebantur: Et de Baraca nauta per salutarem hostiam a naufragio liberato:

Capitulum. LVI.

Nec quoz quod audimus quē dā apud hostes in captiuitatē postū: et in vinculis religatū fuisse: pro quo sua coniūx diebus certis sacrificiū offerre consueuerat: qui longo post tpe ad coniūgē reuersus quibus diebus eius vincula soluerent: innotuit: eiusq; cōiūx illos fuisse dies quib; pro eo sacrificiū offerebat: recognouit. Et ex illa nobis re que ante annos septē gesta est certissime confirmat. Agatus enīz Panormitan' episcop' sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt: atq; testant: cum beate memorie antecessoris mei tempore iustus esset: ut Romā veniret: vim nimie tempestatis pertulit: ita ut se ex tanto vndarū periculo euadere posse diffiderat. Nauta vero illius Baraca nomine: qui nūc et iudē ecclesie clericatus officio fungit: post nauē in carbaso regebat ruptoq; fune cū eodem carbaso: quē regebat: inter vndarū cumulos repente disparuit. Nautis autē cui episcop' preerat: itādem post multa pericula ad Osticā insulam fluctib; quassata peruenit. Cūq; die tertio episcopus nauā qui ab eo abrept' in carbaso fuerat. In nulla maris parte viderit apparere: vehemēter afflic' mortuū credidit: sed per obsequiū charitatis vino vnū quod debebat: mortuo impedit ut omnipotenti deo p absolutiōe eius animē offerre sacrificiū victime salutaris iuberet: quo oblato restaurata naue perrexit ad italiā. Cūq; ad Romanū portū venisset: illic nauā repperit: quē mortuū putabat. Tunc inopinata exultatiōe gaudius est: et euz: qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset: inquisiuit. Qui videlicet indicauit: quotiēs in

illis tempestatis fluctibus cū eodē quem regebat: fuisz carbaso versatus: qualiter cū illo vndis pleno enatauerit: et quotiēs eo a superiori parte deorsum verso ipse carine eius superederet: adiūgens. Cū diebus ac noctibus hoc incessanter faceret itaq; eius virtus funditus ex fame simul et labore cecidisset: quo eū ordine diuina misericordia seruauerit: indicauit. Et em̄ qd etiam nūc usq; testatur dicens: Laborans in fluctibus atq; deficiens subito mentis pondere sum grauatus: ita ut neq; vigilare me crederē: neq; depressus somno esse. Et ecce in eodē medio mari me postlo quidā apparuit: qui mihi panē ad refectionē detulit. Quē mox ut comedi: vires recepī lōge post nauis transiēs affuit: que me ab illo vndarū periculo suscepit: atq; ad terrā deduxit. Quod scilicet episcop' audiens requisitū diem: atq; illo fuisse die repperit: quo pro eo presbyter in Ostica insula deo omnipotenti hostiā sacre oblationis immolauit.

Quibus mortuis sacre victime profunt: ac de virtute myste-
rio victime salutaris:

Capitulum. LVII.

Petrus.

Et que narras ipse quoq; in Sicilia positus agnouit.

Gregorius.

Incirco credo: quia hoc tā aperte cum viuētibus ac nescientibus agit: ut cunctis hec agētibus atq; sciētibus ostendatur: quia si insolubiles culpe nō fuerint ad ab solutionē prodesse: etiā mortuis victime sacre oblatiōis possunt. Sed sciendū est: quia illis sacre victime mortuis profunt: qui hic viuendo obtinuerūt: ut eos etiam post mortē bona adiūnet: que hic p ipsi ab alijs sunt. Inter hec autē pensandū est: q; tutior sit via ut bonum quod quisq; post mortē suā sperat agi per alios: agat ipse dum viuūt per se. Beatius quippe est

liberū extire q̄ post vincula libertatē que-
rere. Debemus itaq̄ presens seculū : vel
quia iam cōspicimus defluxisse: tota men-
te cōtemnere quotidiana deo lachrymaz
sacrificia: quotidianas carnis eius ⁊ sans-
guinis hostias imolare. Nec nāq̄ singu-
lariter victima ab eterno interitu animā
saluat: que illā nobis mortē vnigeniti per
mysteriū reparat. Qui licet resurgēs a mor-
tuis iam non moriet̄: mors illi vltra non
dominabit̄: tamen in seip̄o immortaliter
atq̄ incorruptibiliter viuēs pro nobis ite-
rū in hoc mysterio sacre oblatiōis immo-
lat̄. Eius quippe ibi corpus sumit̄: eius
caro in populi salutem partit̄. Eius san-
guis nō laz in manus infidelīū: sed in ora
fidelīū fundit̄. Hinc ergo pensemus qua-
le sit pro nobis hoc sacrificiū: quod pro ab-
solutione nostra passionem vnigeniti filij
semper imitat̄. Quis enim fidelīū habe-
re dubiū possit in ip̄a immolationis hora
ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo
Iesu xpi mysterio angeloz choros adesse
summis ima sociari: terrena celestibus iū-
gi: vnū quoz ex visibilibus atq̄ inuisibi-
libus fieri.

**De affligendo corde inter sa-
cra mysteria: ⁊ post de mētis cu-
stodia: Capitulū. LVIII.**

Sed necesse est: vt cū hec agim⁹
nosmetip̄os deo in cordis con-
tritiōe maectemus: quia qui pas-
sionis dñi ce mysteria celebra-
mus: debemus imitari qd̄ a^gimus. Tūc
ergo vere pro nobis hostia erit deo: cum
nosip̄os hostiā fecerimus. Sed studendū
nobis est: vt etiā post oratiōis t̄pa in quā
tū deo largiente possumus in ip̄o animuz
suo p̄dere ⁊ vigore seruemus: ne post co-
gitatio fluxa dissoluat: ne vana mentē leri-
cia subrepat: ⁊ lucrū complicitiōis anima
per incurfū fluxe cogitatiois perdat. Sic
quippe: quod poposcerat: anima obtine-
re meruit: que se post lachrymas in eodē
mentis vigore seruauit. De qua nimirum
scriptū est. **Vultusq̄ eius nō sunt ampli⁹**

in diuersa mutati. **Que** igit̄ non est eblie-
ta quod petijt: non est priuata munere qd̄
poposcit.

**De relaxandis culpīs alienis
vt nostre relaxentur:**

Capitulum. LIX.

Sed inter hec sciendū est: quia
ille recte delicti veniā postulat
qui prius hoc: quod in ip̄o des-
linquit̄: relaxat. Munus enim
non accipit̄: nisi ante discordia ab animo
pellat̄ dicente veritate. Si offers munus
tuū ante altare: ⁊ recordatus fueris q̄ fra-
ter tuus habet aliquid aduersuz te: relin-
que ibi munus tuū ante altare: ⁊ vade pri-
us recōciliari fratri tuo: ⁊ tūc veniens of-
feres mun⁹ tuū. Quia in re pensandū est
cū omnis culpa munere soluat̄ q̄ grauis
est culpa discordie: pro qua nec munus ac-
cipit̄. Debemus itaq̄ ad proximū quāuis
longe positū: longeq̄ disunctū: mēte ire
eiq̄ animū subdere: humilitate illū ac be-
niuolentia placare: vt scilicet cōdoto: nos-
ter dū tale placitū nostre mentis asper-
rit: a peccato nos soluat: quia munus pro
culpa sumit̄. Veritatis autē voce atter-
stante didicimus: quia seruus qui decem
milia talenta debebat: cū penitentiā age-
ret: absolutionē debiti a domino accepit.
Sed quia cōseruo suo centū sibi denarios
debenti debitū non dimisit: et hoc iustus
exigi quod ei fuerat iam per penitentiā di-
missuz. Ex quibus videlicet dictis cōstat
quia si hoc quod in nos delinquit̄ ex cor-
de nō dimittimus: ⁊ illud rursus exigitur
quod nobis iam per penitentiā dimissum
fuisse gaudebamus. Igit̄ dum per indul-
ti temporis spaciū: licet dū iudex sustinet
dum cōersionē nostrā is: qui culpas exa-
minat: expectat. Cōstemus in lachrymis
duriciā mentis: formemus in proximis
gratiā benignitatis: ⁊ audēter dico: quia
salutari hostia post mortē nō indigebim⁹
si ante mortē deo ipsi hostia fuerimus.

Libri dyalogorū beati Gre-
gorij pape: vna cū annotationi-
bus capitulorū feliciter explici-
unt. Impressi ac diligentissime
correcti Basilee per Michaele
Furter: sub anno domini Mil-
lesimoquadringentesimonono-
gesimosexto.

Raus deo.

Past
Greg

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Fragment of a manuscript page with Latin text and a small blue and white illustration.

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19
R	G	B				M	W	G	K				C	Y	M		

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

Inches: 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19